

DR DÓRZI SÁMUEL

AZ IPARI TITOK

BUDAPEST 1908
BENKŐ GYULA
KÖNYV-KIADÓ-
:: HIVATALA ::
DOROTTYA-U. 2

Az ipari titok védelme nem más, mint a gazdasági etikának, a forgalom jóhiszeműségének megóvása.

Törvényes oltalma az értéktérítés tűzhelyének, valamiképp az ott hon védelme a házi békességnek biztosítója.

Az önvédelem mentsége módot ad a szembetámadó ártalmatlanná tételére, miért legyen bárki az országának kitéve?

Miért legyen megengedve, hogy a megrendelők jegyzékét könyvelőm pénzért eladhassa (Nagykanizsa), hogy a művezetőm a gépem szerkezetét lerajzolva, a konkurrenshez vigye (Salgótarján), hogy levelezőm az egyik vevőmnnek adott számlák másolatait a másiknak hátam mögött kiadja (Budapest)?

Az ipari titok kodifikálása ajtót nyitna a meghurczoltatásoknak. Lehetséges. De a Btk. valamennyi szakaszával így vagyunk.

Megnehezítené a felnövő generációnak gazdasági boldogulását. Ha a törvény jó és még inkább, ha jó bíró kezébe kerül, erről szó sem lehet.

Iparpolitikai szempontból pedig egyenesen kötelességünk. Mert állami lekööttségünk ellensúlyozására gazdasági téren mindent meg kell tennünk, a mi módunkban áll, a mi iparosaink helyzetének megerősítésére szolgálhat.

Az olvasóhoz.

A ki *homo novus* a jogi irodalomban és a nyilvánosság előtt szót kér, jól teszi, ha olyan tárgyat választ, a mely praktikus kérdésre vonatkozik, a melyhez még a laikus is hozzászólhat. Mert ha a dogmatikának távolabbi tájaira kalandozik, akkor könnyen megeshetik, hogy a hozzáértők szemében vakmerőnek, a közömbösök előtt strébernek látszik, a hozzá nem értők pedig tudomást se vesznek munkájáról.

Mindezt elkerülheti, ha a mindennapos élet számára hajtja igába többé-kevésbé dolgos műzsáját.

Hogy e meglehetősen aktuális dolgozatnak témája mégis a legelvontabb tárgyak egyike, arra mentségül szolgáljon az, hogy hivatásánál fogva két irányban is lekötötte szerző érdeklődését az ipari titok kérdése. Lekötötte, mert egy évtizedre terjedő, ipari téren mozgó tevékenysége a produktív néposztályok szellemi tulajdoni viszonyainak állandó és közvetlen megfigyelé-

sére utalta — és lekötötte, mert mint jogászt, a legmodernebb jogterület eddig fel nem derített vidékeinek tanulmányozása, a kalandozás az eddig elhanyagolt tájakon, sok élvezettel kecsegtette.

Uti jegyzetek, napló-feljegyzések, reflexiók ilyenkor önkéntelenül is íródnak. Ezek vannak e füzet lapjain összegyűjtve. Közrebocsátásuk hasznos lehet, mert valamikor a hivatott tudós-nak számottevő munkáját megkönnyíti, vagy kiegészítheti és támpontokat nyújthat a joggyakorlat jövőbeli kialakulásához.

Igy tehát programmunkát ne várjon senki e lapoktól; ellenben forrásmunkát, érdekes olvasmányt lelhet benne az, a kit komoly közgazdasági és jogi kérdések érdekelnek. Nagyrészből ezt az érdeklődést kívánták a dolgozatok felkelteni és ébrentartani, főleg az a néhány fejezet, a mely szaklapokban itt-ott már megelőzőleg is napvilágot látott és szakkörökben némi figyelmet keltett a téma iránt.

És még egyet kell a foldolgozás modorát illetőleg megjegyezni. Célom volt, — az *életből* merítvén az anyagot, az *élet számára* dolgozni. Azért, mert meggyőződésem, hogy ilyen új jogi matéria csak akkor válhatik hushól és vérből való törvénynyé, ha a közönséges és mindennapos élet talajában vannak egészséges gyökerei.

Össze kellett tehát egyeztetni az iskolai tudásnak és a népszerű megvilágításnak szem-

pontjait. Ehhez nem közönséges kvalitások kel-
lenek.

A kitartó törekvés, a becsületes igyekezet
megvolt. Járt-e nyomában olyan eredmény, a
milyet várni lehet, azt mások ítéljék meg.
Bizonyára akad benne hézag és hiányosság, amit
sokszor csak elnézés, jóindulat pótolhat.

Ezt kérem igénytelen dolgozatom számára
azoktól, a kik vele foglalkozni fognak, illetve erre
érdemesnek vélik. Értem a bírálókat.

Dr. Dóczi Sámuel.

Bevezetés.

A munka célja az ipari titok kérdését minden irányban megvilágítani. Ez a vállalkozás a cél arányait meghaladó feladatnak látszik, mert hiszen az ipari titok nem foglal el olyan előkelő pozíciót a jog mai rendszerében, hogy igényt tarthasson egy szerves tárgyalás teljességére. Ha azonban mégis elszánta magát a szerző erre a munkára, ennek okát is akarja adni.

Első sorban szép feladatnak látszik egy nemzeti jogrendszert ily specziális kérdés szempontjából olyan minuczióztatással vizsgálni, a milyet egy hasonló téma megkíván. Végigmenni egy jogrendszernek egész területén és keresni, hogy az adott újabb fejlemény milyen alapokkal bír a multban, milyen szerepe lehet a jövőben és hogy a jelenben milyen kiépítésre tarthat számot, ez haszonnal járhat minden analog matériának elméleti kezelésére nézve is.

Az ipari titok a magyar elméletben úgyszólván ismeretlen tárgy. Sem tankönyvek, sem magasabb célokat szolgáló tudományos művek, enciklopédiák nem foglalkoznak vele. És bár törvényeinkben és jogunkban nem ritkán fordul elő maga a kifejezés és a mit takar a név, még sem tudott eléggé átmenni a köztudatba az ipari titok fogalma. Pedig erre számot tarthatna ugy fontossága, mint érdekessége címén. Alig van modernebb jogi probléma az ipari titoknál és úgyszólván érthetetlen, hogy a magyar btk., mely tagadhatatlanul a tipikus európai btk.-ek alapján épült fel, az azokban előforduló ipari titkot teljesen mellőzte, annak létezéséről tudomást nem vett.

Ezt az ignorálást legalább is indokolni kellett volna. Ez a helyzet különben összefügg azzal a sajnos állapottal, hogy gyakorlati jogéletünk és jogtudományunk nem domborítja ki eléggé a modern gazdasági szempontokat. Ilyen a helyzet a magyar ipari bíráskodás terén is. Szánandóbb materiát és felfogást, mint a milyen a magyar ipari bíráskodás tekintetében tapasztalható, nem lehet a világon találni. És az alatt a 24 év alatt, mely a magyar iparosság folytonos revízió-sürgése között mulott el, csak épen a jogászság nem követelte a magyar ipari bíráskodás modern és célszerű reformját. Nagyobb rendszertelenséget, mint a milyen a szolgálati szerződésre vonatkozó magyar joganyagban mutatkozik, szintén alig lehet találni.

Bevezetés.

Az elméleti megmívelésnek ez a hiánya mélyebben fekvő okokból is magyarázható. Az ipari titok a gyakorlatban tömeges jelenség ugyan, de fellépésében, megnyilatkozásában, nem eléggé közönséges. Ép ezért az ipari titok gazdasági fontosságát rendszeresen kifejezni a nehezebb feladatok közé tartozik, mert a titoknak az egyéhez, az individuumhoz tapadó minemiségénél fogva az ipari titok, mint közgazdasági életjelenség, már természeténél fogva sem nyújthat könnyen támpontokat szerepének és befolyásának megrögzítésére, az ú. n. generalizálásra, a tudományos kutatás induktív rendszerének alkalmazására. És távolabbról is csak akkor képezheti vizsgálódás tárgyát, ha a valóságos életből vett egyes eseteket, a melyekben az ipari titoknak nagyobb szerep jutott, kikapcsoljuk konkrét keretükből, azután beállítjuk őket az általánosítás, annyira-mennyire lehetséges, kitolt távlatába és így igyekszünk tanulságokat levonni az egyes esetek méltatásából. Egy szóval, mert az ipari titkok nehezen vonhatók el természetes talajukról és mert egyéni jellegűek, azért van az, hogy az ipari titok közgazdasági természetrajza eddig nem eléggé művelt tudomány.

Hálásabb teret nyújt az ipari titoknak jogi szempontból való méltatása. Itt már többé-kevésbé tételes törvényi intézkedésekkel van dolgunk. Alig van a művelt világnak törvényhozása, a mely az ipari titokról szóló rendelkezéseket ne

foglalna magában. És általában az is megállapítható, hogy ez a törvényhozási gondozás annál erősebb, minél magasabb rangot foglal el az illető nemzet a közgazdaságilag művelt államok sorában.

De a milyen kis mértékben jutott szerep az ipari titoknak a magyar joggyakorlatban, oly kevés méltatásban részesült a magyar tudományos világ részéről elméleti megvilágítás dolgában is. Büntetőjogi és közgazdasági kézikönyveink alig érintik az ipari titok kérdését. Számba sem veszi a nagyobb részük. Egyetlen enciklopédiánk, a Pallas-lexikon meg sem említi. Mindössze ezt mondja a *titoksértés* vezérszava alatt:

»Titok megsértése bizonyos körülmények között büntetendő cselekményt képez. Ide tartozik 1. a levél és a táviradatitok, 2. a titoknak tiltott felfedezése, mely alatt büntetőtörvényünk a közhivatalnokot, ügyvédet, orvost, sebészt, gyógyszerészt, szülésznőt bünteti, ki valamely család vagy személy jó hírnevét veszélyeztető és hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott vagy reábizott titkot alapos ok nélkül másnak felfedezi (Vétség, indítványi, segédekre is). Nem esik tilalom alá az az eset, ha a megjelölt személyek a titokról a hatóságot kötelességükhöz képest értesítik, a hatóság által megkérdetvén, vagy mint tanuk kihallgattatván, azt a hatóság előtt felfedezik.«

Eöben azonban egy szó sincs az ipari titokról. A Mandello-féle közgazdaság. lexikon is csak ott

Bevezetés.

és csupán annyiban tárgyalja, ahol a tisztességtelen versenyről szól. Önállóan azonban nem szól róla.

Ilyen körülmények között egyáltalában nem lehet azon csodálkozni, hogy annak idején, mikor a tisztességtelen versenyről szóló első törvényjavaslatban az ipari titkot is meg kellett volna oltalmazni, nem volt a talaj és a hangulat előkészítve arra, hogy az ipari titok bevonulhasson a tételesen megvédett szellemi jószágok sorába. Ez a bevonultatás egyébként csak kiegészítés, pótlás lett volna, mert kimutatható, hogy az egyik oldalról az ipari titok épen olyan védelemben részesül már eddig is a magyar jogrendszerben, mint bármely más titok. Csak a szolgálati viszonyban érhető támadásokkal szemben óvtuk volna meg azzal, hogy a kérdéses szakaszokból törvény válik.

Valószínű tehát, hogy jórészt a kérdés szakirodalmi megvilágítása iránt tanusított közönyben kell keresni okát annak a hivatalos körökben is általános, téves felfogásnak, mely szerint »a magyar törvények egyáltalában nem gondoskodnak az ipari titok védelméről.«*

Ezzel szemben valóságként áll az, hogy az ipari titkokat hatósági emberekkel szemben ép oly mértékben védik meg törvényeink, mint a külföldi törvényhozások és csupán az alkalmazot-

* Lásd az 1900. évi törvénytervezet előkészítő munkálatait.

takkal és egyéb magánosokkal szemben maradnak védetlenül.

* * *

Az a gondolat, a mely szerzőt a mű megírására vitte, szintén ebből a tapasztalásból származott. Tény t. i. az, hogy a magyar jogrendszer kifejezetten és már régen megvédi az ipari titkokat, de csak egy irányban. Az ipari titok t. i. a védelem középpontján kívül állókkal szemben szorul védelemre. Középpontjában maga a jogosult iparos áll. Kivüle, illetve körülötte azok állanak, a kiket a tilalom sujt. Ezek a kívül állók két csoportra oszlanak. Vannak köztük hatósági joggal felruházott egyének, szóval hivatalnokok és nem hivatalnokok. A hivatalnokokkal szemben sokféle formában védi a magyar törvény az ipari titkot. A nem hivatalnokokkal szemben ugyyszólván teljesen védetlen. Ezt az ellentétet és következetlenséget kiemelni, annak tarthatatlanságát bebizonyítani, célja ennek a füzetnek és bár a tisztességtelen versenyről szóló új tervezet ezt a következetlenséget részben megszünteti, mégis érdemes a kérdéssel behatóbban foglalkozni, azok miatt, a miket a monografikus irodalom hivatása szempontjából fentebb felhoztunk.

A mikor ezek szerint egy speciális jogterülethez tartozó anyag az egész Corpus Jurisban szerte-széjjel hever, a nélkül, hogy ezt a kérdés napirendre tűzésénél figyelembe vennék, és a mikor

Bevezetés.

ez az anyag egy szemünk előtt fejlődő jogvidéknek legvonzóbb pontjai közé tartozik, akkor könnyen jut kísértésbe bárki, a ki idevágó gyakorlati jelenségekkel találkozik lépten-nyomon, napi foglalkozása körében.

Hálás témának kínálkozik ilyen körülmények között elsősorban a magyar jogrendszer ebbeli álláspontjának tisztázása. Ezzel kapcsolatban a kérdés általános elméleti megvilágítása is indokolt feladatnak tűnik. És ha ennek nyomán csak gyenge reménység kelhet a tekintetben, hogy a részletes feldolgozás a kodifikációs törekvések elejtett fonalának helyes irányban való felvételével járhat, akkor már a munka bőséges jutalma is kecsgetteti azt, a ki reá vállalkozik.

Megállapítható egyébként, hogy az egész kérdés mindenfelé leköti a praktikus igazságszolgáltatásnak és a jogtudományi elméletnek figyelmét.

Nálunk is az érdeklődés homlokterében áll a kérdés. A Magyar Jogászegylet is felismerte a tárgy fontosságát, a mikor elhatározta, hogy a Fayer-pályadíjat a titok büntetőjogi védelmével foglalkozó munkának adja ki. A budapesti orvosi kaszinó pedig az orvosi titok kérdését feldolgozó tanulmányra irt ki pályázatot. És nem szabad azt hinni, hogy ezek üres, akadémikus törekvések. A mindennapi ipari életben is sok hangos bizonyítékát lehet megtalálni annak a tételnek, hogy az ipari titok anyagát végre szervesen kell kodifikálni.

A kérdés egyébként is megérdemli az önálló feldolgozást. Ha figyelembe vesszük, hogy a szellemi vagyontárgyak jogrendszere a gazdasági haladás érdekében az egész művelt világon fejlődőben van, akkor az ipari titok kérdése elég fontosnak látszik arra, hogy a magyar tudományos körök is foglalkozzanak vele. Első sorban tehát arra szolgál ez az igénytelen munkácska, hogy a kérdés tudományos kezelésére hivatott férfiak figyelmét a probléma felé terelje. Olyan országban, a hol a közérdeklődés homlokterébe napjainkban mind erősebben nyomulnak a produktív munka szempontjai, kettős súlylyal nehezedik a jogászság vállaira az a feladat, hogy az ökonomizáló törekvéseket a törvényelőkészítés terén támogatssa. Ha ehhez még hozzávesszük a jelen dolgozatban levezetett azt a faktumot, hogy a magyar jogrendszer, bár öntudatlanul, szervesen magába oltotta az ipari titok védelmének gondolatát, akkor a problema kifejtését pozitív indokok is diktálják és szép munkatevéssé avatják

Hogy egy ilyen megvilágítás milyen mértékben mozdítaná elő az ipari titok teljes kodifikációját, az attól függ, hogy a parlamenti viszonyok miképen alakulnak a legközelebbi időben. Ahhoz a kérdéshez azonban, hogy a törvénybe iktatott védelem azután milyen értékkel járna, csak akkor lehet hozzászólni, hogyha a praxis tüzében kiállotta a próbát.

Bevezetés.

A szerves jogfejlesztés és az egységes törvényi rendezés érdekében egyaránt kívánatosnak látszik, hogy a mikor az ipari titok kérdése az egész vonalon rendezés alá kerül, akkor annak történeti, továbbá ma is érvényben levő előzményeit számba vegye a magyar törvényhozás.

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.*

Az ipari titok törvénybeli kifejezés. Azonban a mindennapi életben sem ismeretlen még nálunk sem. Mindenki sejti, hogy mi az, amit ipari titoknak, üzleti titoknak, gyári titoknak vagy üzemi titoknak is neveznek. Olyasvalaminek képzelem, aminek tudása használ annak, aki tudja és aminek kilesése, vagy kikürtölése, de különösen az alattomos kilesése árt annak, aki pecsét alatt szeretne volna tartani azt a bizonyos szellemi, test nélküli, de mégis pénzt érő jószágot. A szellemi javak közé tartozik, mert olyan, mint a szerzői jog, a szabadalom, a védjegyre való jog és mint a cégre való jog. De amellett, hogy szellemi jószág, még test nélküli jószág is, ellentétben az előbb felsoroltakkal, amelyeknél valamennyinek van valami külvilági megjelenésű formája, testi hordozója. (Igy pl. a könyv maga, a szabadalmi oklevél, a cégjegyzék stb.)

Hogy az ipari titok miért test nélküli? Azért, mert mindaddig, amíg ki nem derül, addig nem is tudjuk, hogy létezik, hogy van. És hogy volt, azt is csak akkor látjuk, mikor már nincs.

* Ez a fejezet népszerű összefoglalás volt egy jobbára laikusoknak szánt felolvasás számára. A szerző jónak látta ezt a formáját megtartani, mert számolt azzal, hogy munkája olyanok kezébe is kerülhet, a kikre hasznos lehet ez a könnyebb tárgyalási módor.

Ha valaki azt kérdezné, hogy mi az az ipari titok, azt lehetne válaszul mondani: »Ez olyasvalami, ami akkor nincs, mikor van és amiről csak akkor tudjuk, hogy volt, amikor már nincs.«

De nemcsak a tréfás oldaláról nézve áll így ez a dolog. A legkomolyabb külföldi jogtudósok sem tudtak a mai napig kielégítő feleletet adni arra a kérdésre, hogy mi az ipari titok? A külföldi törvények sem határozzák meg a fogalmát. Ez valószínűleg azért van, mert ennél a fogalomnál nem azon van a súly, hogy *micsoda?*, hanem azon, hogy *micsoda módon?* Ha azt kérdem, mi az ajtó, arra úgy felelhetek, hogy az ajtó a ki-bejárásra való nyílást betöltő alkalmatosság. De ha azt kérdem, hogy mi a titok, erre csak úgy felelhetek, hogy az, amit titokban kell tartani.

De különben is nehéz az ipari titok meghatározása. Ami reám nézve ipari titok, az a másokra nézve nem az, mert reá nézve nem képvisel értéket az, aminek tudása nálam fontos, ami reám nézve igen nagy érdekeket jelent. Teszem azt Magyarországon csak nálam kapható olyan árucikk, amit egy újfajta anyagból kell készíteni. Az anyag beszerzési forrását az egész országban csak én tudom. Ez az én titkom. Tehát titok én reám nézve, üzleti versenytársaim szempontjából. De nem titok például az anyag külföldön levő gyártójának szempontjából, mert az is tudja, hogy én hol vásárolok az anyagot, hiszen nála készül. Ez a példa is arra szolgál, hogy megvilágítsa az ipari titok meghatározásának nehézségeit.

Azonban a való életben sem könnyebb annak a munkája, aki rá akarna vezetni valakit az ipari titok szó tartalmára, lényegére. Természetes dolog, ha valakinek van üzleti titka, az nem tesz melléje ilyen felirású czédulát: »Ipari titok! Veszélyes! Ne tessék hozzányúlni!« Én például azt hiszem, hogy amikor egy mű-

helynek vagy gyárnak bejárása felett az áll : »Idegeneknek tilos a bemenet«, bár ez a felírás jórészt azért is van, hogy ne lábatlankodjék ott olyan, kinek nincsen ott keresni valója, de alighanem kutya is van ilyenkor a kertben, a gazdának titkolni valója is lehet.

Hogy milyen lenge formában jelentkezik a valóságos életben az, amit ipari titoknak nevezünk, azt szintén egy, az életből vett példával akarom megvilágítani. Az esetet úgy adom elő, ahogyan azt nekem egy jó ismerősöm elbeszélte. Arról volt szó, hogy milyen kényes dolog az üzleti titok.

Néhány évvel ezelőtt — így kezdte — magam is, még pedig akaratlanul, majd megjártam az ipari titok kényes természetével. Egy papirosmunka-gyárat mutogatott nekem a gazdája. Nézegetés közben olyan géphez jutottunk, amelyik olcsó, 4—5 krajczáros levélpapirhoz való borítékokat gyártott. Ezt a cikket rendesen vásáron, sátor alatt árulják, négy krajczárért kínálnak tíz papírt hozzávaló tíz borítékkal. A tartója cifra képekkel van tele. Ennél elmagyarázta a gyáros, hogy eddig Bécsből hozták ezt a portékát, nemzeti vonatkozás nélküli diszitással, de ő most itt csinálja magyaros képekkel és azt hiszi, hogy jó vásárt csap vele. Azzal én kezembe veszek egy olyan félig kész borítékot, illetve a hozzávaló kész papírt, hogy megnézzem, micsoda képek vannak rajta és megyek vele gyanutlanul a másik gép felé, dicsérve a gyáros élelmességét. De még mielőtt megfordulhattam volna, más tárgyról szólva, szép szerével kivette a gazda kezemből és mintha éppen az az egy hiányzott volna a munkaasztalon levő 10 vagy 15 ezerből, szépen odaillesztgetve visszafette a többihez. Ekkor úgy éreztem, hogy itt majdnem indiszkrétciót, tapintatlanságot követtem el. Szóba sem hoztam többet a dolgot és mindjárt arra gondoltam, hogy itt most egy húsból és vérből való ipari titokkal kaczerkodtam, tűzzel játszottam. A gazda t. i. félt. Ha én azt a

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

papírt elviszem egy konkurrens iparoshoz, elmondom neki azt, amit én ott hallottam és láttam, akkor a konkurrens kapja magát, lerajzolja egy kis változtatással, vagy anélkül ugyanazokat a képeket, azután sietve elkészíti az árut és egyszerre vagy még előbb kínálja a nagykereskedőknek ugyanazt a cikket, esetleg még olcsóbban, mint az a gyáros, akinek agyában a pompás gondolat megszületett. Ezzel azután kárba vezett mindaz a kiadás és fáradozás, amit az új árunak előállítása okozott és más, aki annak érdekében nem fáradozott, élvezi illetéktelenül annak gyümölcseit.

És ez ellen a kár ellen nincs az országnak az a prókátora, aki meg tudná védeni a szemmel láthatólag megkárosított gyárost. Hasztalan van szabadalmi törvény, védjegy-törvény, mustra-oltalom, czégjog-védelem, ebben az esetben egyik sem válik be.

Ebből a kis példából legjobban lehet látni, hogy mi adja az ipari titok fogalmának tartalmát.

Ha már most bármelyik iparos, akár gyáros az illető, akár kisiparos, saját gyárára vagy műhelyére gondol, alighanem akad a saját nagyobb- vagy kisebbkörű tevékenységének történetében is olyan pontra, ahol így szól magában :

»Mégis csak öreg hiba az, hogy nincs magyar törvény, amelyik engem az én jogos tulajdonomban meg tudjon védeni. Van egy jó gondolatom, de arra nem kaphatok szabadalmat, mert nem alkalmas a szabadalmazásra (pl. a most elmondott esetben), vagy pl. 30 évi fáradozás árán tudom, hol lehet jól bevásárolni, vagy eladni és ezt az eddig gondosan őrzött titkomat most egy sehonnai könyvelőm, akit én bizalommal fogadtam keblemre, kire rábíztam egész üzletemet, most rongyos száz forintért, vagy azért, mert jobb állással hitegették, eladta a konkurrensnek. Nincs törvény, amely ezt a megvetendő, erkölcstelen és jogellenes eljárást sujtaná.

nem akad bíró, ki nekem igazságot tudna szolgáltatni ezzel a galád cselekedettel szemben?

Es ezzel elértem tárgyamnak gerinczéhez, t. i. ahhoz a tételhez, hogy Magyarországon nincs törvény az ipari titok megsértése ellen.

Ezzel az érdekes kérdéssel már foglalkozott egy ízben a közvélemény, t. i. akkor, mikor nálunk a tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezetet elsőízben tárgyalták. Akkor azonban, — mint alább látni fogjuk — nem hatoltak be elég mélyen a kérdés lényegébe és megelégedtek annak a konstatálásával, hogy nincs törvényünk az ipari titok megsértése ellen. Hogy ez milyen értelemben igaz, azt fogja megvilágítani az alább következő szemle.

Tudni kell elsősorban azt, hogy alig van ország, amelynek bírója olyan tehetetlen volna ezzel a kényes joganyaggal szemben, mint a magyar bíró. Majd minden művelt állam törvénytárában vagy szokásjogában van olyan szabály, melynek értelmében az ipari titok rosszhiszemű megsértője bűnhődik tiltott cselekedete miatt és kártérítéssel tartozik a károsodás miatt. Nálunk Magyarországon nincs olyan törvény, mely egyenesen kimondaná, hogy az ipari titok megsértője polgárjogi és büntetőjogi felelősséggel tartozik. Bizonyos, hogy az ipar érdekében igen kívánatos, hogy ilyen törvényünk mihamarabb legyen. Csak az a kérdés, hogy a mai jogállapot szerint is nem állana-e módjában a magyar bírónak a jogát kereső iparos érdekeinek megoltalmazása?

Ennek a kérdésnek megvilágítása végett menjünk végig a magyar törvénytáron és keressük mindazokat a törvényhelyeket, amelyek az ipari titok megvédését szolgálják. Már most is tisztába jöhetünk azzal, hogy az ipari titok megvédéséről két irányban lehet szó. Elsősorban olyanokkal szemben, a kik az iparoshoz

hatósági hatalommal felruházottan közelednek, tehát a mindenféle kinevezett, megválasztott, megbízott hivatalnokokkal és tisztviselőkkel szemben. Azután másokkal szemben, akik ilyen hatósági jogok híján vannak. Ez utóbbiak alatt különösen az iparos versenytársait, de még inkább alkalmazottjait kell érteni. Kétséget sem szenvedhet, hogy mindkét irányban egyaránt jogosan tarthat igényt védelemre minden iparos a gazdasági existenciája körében számbajövő és ide tartozó szellemi tulajdonjogok tekintetében.

Lássuk már most, hogyan felelt meg a mai napig a magyar törvényhozás ebbeli kötelességének? A hatósági emberekkel szemben legelső sorban a büntető-törvény nyújt védelmet a házi jogról, a hivatali titokról, a levéltitokról és a távirdatitokról szóló (199, 479, 291.) szakaszokban.*

A 199. §. a műhely és a gyár területi felségjogának igen erőyes védelme.

A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871: VIII. t.-cz. 12. §-a ezt mondja:

»A hivatali titok közlésének büntettét követi el azon bíró vagy bírósági hivatalnok, ki oly tényeket vagy iratokat, a melyeknek csak hivatali állásánál fogva jutott tudomására vagy birtokába, s a melynek titokban tartására hivatalánál fogva kötelezve volt, azon szándékból, hogy cz által valakinek kárt vagy magának avagy másoknak illetéktelen hasznót okozzon, mással közöl, vagy az iratokat használat végett másnak átadja.«

A Btk. 479. §-a a hivatali titkot védi.

Természetesnek látszik, hogy a 479. §. által konstruált védelemben az iparosnak üzleti titkai is benne

* Az itt részletesebben nem tárgyalt szakaszokat lásd az »Analogiák a büntetőjogban« cz. fejezetben.

foglaltatnak. Hiszen a közhivatalnoknak száz és száz ízben nyílik alkalma bepillantani a legbelsőbb üzleti viszonyokba.

A magyar büntetőtörvénynek most idézett helyei bizonyos értelemben, bár nem közvetlenül, megvédik tehát az ipari titkot.

A büntetőtörvény mellé, mint speciális ipari vonatkozású rendelkezések, sorakoznak az iparfelügyeletről szóló törvény, az iparhatósági megbízottakat illető miniszteri körrendelet, a munkásbiztosítási törvény, a sommás eljárásról szóló törvény illető rendelkezése, mely az egész peres eljárásra érvényes, a perrendi törvény tervezete, a statisztikai törvény, a bűnvádi eljárási törvény, végül az 1898. évi gyári felvétel tárgyában kiadott miniszteri rendelet.

Első sorban az iparfelügyelői intézményt megteremtő 1893. évi XXVIII. törvénycikket kell figyelembe vennünk, a melynek 23. §-a szerint :

Az iparfelügyelő az illető fejezet értelmében eszközözendő vizsgálatból folyólag nem tehet oly kérdést, illetve nem követelheti a telep azon részének megtekintését, mely kérdés vagy megtekintés által az illető telep szabadalmi és üzleti titka vagy különlegessége felderítettnek, vagy mely kérdésekre adandó felvilágosítás által a vállalat üzleti érdekeire közvetlenül vagy közvetve kár háramolhatnék.

Ha az iparfelügyelő a munkaadó ebbeli nyilatkozatát indokoltnak nem találná, e tekintetben felterjesztéssel élhet a kereskedelemügyi miniszterhez, ki a továbbiak iránt intézkedik. Ha a kereskedelemügyi miniszter a telep említett részeinek megtekintését szükségesnek találja, ebbeli rendelkezése feltétlenül teljesítendő. (Lásd ugyanilyen irányban az osztrák törvény 16. és 19. §-ait.)

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

A titok védelme azonban tulajdonképen a 26. §-ban foglaltatik, mely szerint:

Az iparfelügyelők kötelesek a tudomásukra jutott üzleti vagy üzemi viszonyok tekintetében a legszigorubb titoktartást megőrizni. Ennek megszegése a szolgálati legsúlyosabb fegyelmi büntetést vonja maga után, fennmaradván a károsult félnek az iparfelügyelő elleni egyéb magánjogi igényei.

A 30. §. szerint :

A gyárvizsgálatok alkalmával az iparfelügyelők által gyűjtött adatok más, mint az ipartörvények s az ezekre vonatkozó rendeletek végrehajtásának céljaira, vagy iparstatisztikai célokra fel nem használhatók. Amennyiben az iparfelügyelő az észlelt hiányok alapján az iparhatóság, vagy más hatóság intézkedését kívánja, a jegyzőkönyvből csak az illető hatóságot érdeklő részek közölhetők.

A törvény indokolása az idézett rendelkezéseket így törekszik megvilágítani :

»Az iparfelügyelőnek feladata sikeres megoldása érdekében birnia kell azon joggal, hogy a gyár minden részét megtekinthesse, kivéve éjjeli időben, a mikor csak azon helyiségeket tekintheti meg, melyekben ezen idő alatt is a munka foly; továbbá, hogy a munkaadóhoz vagy alkalmazottjaihoz a vizsgálat körébe vágó ügyekben kérdéseket intézhessen, hogy a vizsgálat körébe vágó ügyekre vonatkozó könyvek, okmányok és kimutatások előmutatását kívánhassa. Másfelől kötelességévé kellett tenni a munkaadónak is, hogy a kívánt felvilágosításokat megadja, s alkalmazottait esetleges panaszaik előterjesztésében ne akadályozza, vagy ne kényszerítse azokat valótlan feleletek adására.

Az ipari termelés természete megköveteli azonban azt is, hogy egyes telepek üzleti vagy szaba-

dalmi titkai kellő védelemben részesíttessenek s hogy a gyáros ebbeli titkai, melyek gyakran üzletének alapját képezik, teljesen biztosíttassanak.»

Az iparhatósági megbízottak működésére vonatkozó miniszteri körrendelet szerint (14. §.):

Az üzleti érdekek megóvása végett egy gyár-szemlélő sem bizható meg oly gyárak szemlélésével, melyek az általa üzütt iparághoz tartoznak. (16. §.) A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbízott az iparhatóság által kiállított igazolvány előmutatása mellett szabadon szemlélheti meg a hatáskörébe eső gyárakat. Jogában áll a gyártulajdonost és bármely alkalmazottját a hatáskörébe vágó ügyek felől kihallgatni és tőlük felvilágosítást követelni. (19. §.) Ha a gyáros gyárainak egy részét azon okból, hogy ott titkos berendezéssel, vagy üzleti különlegességgel bír, a gyár megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbízottnak megmutatni vonakodnék, ezt az iparhatóság azonnal tartozik bejelenteni a kereskedelemügyi minisztériumnak. A minisztérium e vizsgálat teljesítésére oly szakközeget küld ki, aki eskü alatt van titoktartásra kötelezve. Ha e közeg javaslata alapján a minisztérium a gyár egy részét zártnak nyilvánítaná, úgy e gyárrész közvetlenül a minisztérium közegének felügyelete alá helyeztetik. (20. §.) A gyár megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbízottnak nincs joguk az üzleti könyvekbe betekinteni. A gyár-szemlélés folytán tudomásukra jutott üzleti viszonyokat titokban tartani kötelesek.

Mindezek sanctiója az ipartörvény 174. §-a szerint ez:

Ha az iparhatósági megbízottak teendőiket a törvény értelmében nem teljesítik, a hibás vagy

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

mulasztó megbízottat a II-od fokú iparhatóság 200 korona erejéig megbírsághatja.

Bár ezek a rendelkezések annak folytán, hogy a minisztérium az iparhatósági megbízottakat részben felmentette a gyárvizsgálat alól, vesztettek aktualitásukból, mégis érdekes adalékot és bizonyítékokat nyújtanak az ipari titok teljes védelmére nézve.

Végül igen erélyes védelemben részesíti az ipari titkot a kötelező balesetbiztosításról szóló törvény is, amelynek 99. §-a szerint:

Az országos munkásbiztosító pénztár igazgatóságának és kerületi választmányának tagjai, bizalmi férfiai és alkalmazottai, a választott bíróság ülnökei és alkalmazottai, az állami munkásbiztosító hivatalok tagjai és tisztviselői, úgyszintén az ezen törvény alapján folyamatba tett tárgyalásokhoz meghívott szakértők, a tárgyalások folyamán, vagy a helyszíni szemlék alkalmával tudomásukra jutott üzemi és üzleti titok tekintetében a legszigorubb titoktartásra kötelezvék. Ez iránt tőlük eskü veendő.

Ha a titoktartási kötelezettség ellen vétő az országos munkásbiztosító pénztár, vagy valamely választott bíróság alkalmazottja, vagy az állami munkásbiztosító hivatal tisztviselője, úgy a jelen törvény 106. §-ában megszabott büntetésen kívül minden szerzett jogának elvesztésével állásától azonnal elmozdítandó. Ha választott személy, elveszti megbízatását és többé meg nem választható, ha orvos vagy szakértő, ily minőségben sem a munkásbiztosító pénztár, sem választott bíróság, sem az állami munkásbiztosító hivatal által ily minőségben többé igénybe nem vehető.

Az országos munkásbiztosító pénztár, valamint annak közegei az állami pénzügyi igazgatás részéről semmi irányban sem vehetők igénybe.

A 106. §. így szól:

»Ki a jelen törvény 99. §-ának első bekezdésében körülírt titoktartási kötelezettségét megszegi, akár az által, hogy a tudomására jutott üzemi, vagy üzleti titkokat elárulja, akár az által, hogy a tudomására jutott üzemi eljárást utánozza, három hónapig terjedhető fogházzal vagy 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg mindkettővel büntetendő, fennmaradván a sértettnek a köteles titoktartást megszegővel szemben érvényesíthető kártérítési igénye.«

A tervezet indokolása ezekre nézve a következőket mondta :

A 99. §. az üzemi és üzleti titkok megőrzése iránt rendelkezik. E rendelkezés annyira természetes, hogy külön megokolást sem igényel, mindazonáltal utalnunk kell itt arra, hogy ez az egyetlen rendelkezés, a mely ellen vétőkkel szemben vétséget állapít meg, vagyis ennek megtorlását bírói útra tereli.

Igen messzemenő anyagi érdekek védelméről van ugyanis itt szó. Magának a munkásbiztosító pénztárnak, igazgatóságának, kerületi választmányainak és bizalmi férfiainak, a választott bíróságoknak, az állami munkásbiztosító hivatalnak, az ezek által igénybe vett szakértőknek, szóval a biztosítás körül igénybe vehető és veendő minden szervnek módjában van az ipari üzemekben megfordulni, tisztviselőknak, munkaadóknak és munkásoknak egyaránt módjukban van üzleti és üzemi titkok tudomására jutni. Megakadályozni ezt nem lehet, mert akkor sok visszaélésnek tétetnék ki az intézmény. Tehát garanciákat kell keresni ezen titkok megőrzésére nézve, miket a tervezet abban vélt megtalálhatni, hogy egyrészt — mint említők — vétségnek minő-

siti az ez ellen való vétést (106. §.) és három hónapig terjedhető fogházzal, vagy 2000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg mindkettővel bünteti az illetőt, fenntartva ezenkívül a sértettnek kártérítési igényét; másrészt azt az erkölcsi büntetést is alkalmazza reá, hogy ha az illető tisztviselő, minden szerzett jogának elvesztésével állásától azonnal elmozdítandónak rendeli, ha pedig választott személy, tehát igazgatósági vagy kerületi választmányi tag, bizalmi férfiú, választott bírósági ülnök, munkásbiztosítási hivatali nem állandó tag vagy orvos, illetve szakértő, akkor elveszti megbízatását és többé meg sem választható, illetőleg szakértőül többé meg nem hívható.

A tervezet tehát az ily esetekre a lehető leg súlyosabb anyagi és erkölcsi megtorlás iránt rendelkezik és pedig úgy a titok elárulása, mint az így tudomására jutott üzemi eljárás utánczása esetére is.

Nem vonható ugyan a titkok elárulásával azonos fogalom alá, mégis ezzel kapcsolatosan kellett a tervezetnek az iránt is rendelkezni, — ide volt ez leginkább illeszthető, — hogy az országos munkásbiztosító pénztár vagy közegei az állami pénzügyi igazgatás részéről semmiféle irányban sem vehetők igénybe. Ha az alkotandó törvény ez iránt nem rendelkeznék, féltő, hogy az egész intézménynek a munkaadók igen nagy bizalmatlanságával kellene megküzdenie; így ez iránt biztosítva, talán csökkenni fog az, jöllehet egészen elenyészni talán soha sem fog, mert népünknek már természetében rejlő sajátsága a bizalmatlanság. Ezt előzékenységgel és tapintattal legyőzni lesz egyik nemes hivatása az egész intézménynek, az autonóm szervezetnek úgy, mint az állami hatóságnak.

Érdekes az indokolásnak az a része is, mely az

alkalmazott büntetés megállapítását támogatja. Ez így szól :

»A szabadságvesztéssel való büntetést a tervezet úgy az alkalmazottaknál, mint a munkaadóknál már elvi okokból is kizárja, az üzleti vagy üzemi titkok elárulásának, üzemi eljárás utánzásának eseteit kivéve (106. §.), melyekben ennek a magasabb ethikai alapon nyugvó elvnek alkalmazása már nem volna indokolt, a mennyiben igen súlyos, feltétlen rosszhiszeműségből eredő cselekedettel állunk szemben.«

A sommás eljárásról szóló 1893. XVIII. t.-cz. 86. §-a szerint a tanúságtétel megtagadható, ha a kérdésre adandó felelet által a tanú becsületében vagy vagyonában sérelmet szenvedne, valamely műszaki vagy ipari titkot árulna el. Ehhez simul a most készülő perrendtartás is.

A polgári törvénykezési rendtartás javaslatának 303. §-a szerint ugyanis :

A tanúságtétel megtagadható, ha a kérdésre adandó felelet által a tanú becsületében vagy vagyonában jelentékeny sérelmet szenvedne és ha a tanú a kérdésre adandó felelettel valamely műszaki vagy ipari titkot árulna el. A tanút a kihallgatás előtt, vagy midőn a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetni kell, hogy vallomásának megtagadására fel van jogosítva. Ugyanczeekben az esetekben okiratok felmutatása vagy kiadása is megtagadható.

Az országos központi statisztikai hivatalról szóló 1897. évi XXXV. t.-cz. 15. §-a szerint:

A központi statisztikai hivatal alkalmazottja, vagy a törvény értelmében szolgáltatandó statisztikai adatok gyűjtésével, vagy feldolgozásával megbízott más egyén, ki ily minőségében tudomására jutott egyéni természetű statisztikai vagy egyéb

adatokat, akár alkalmaztatásának vagy megbízatásának idejében, akár annak megszűnte után magánosoknak, vagy oly hatóságoknak, melyek azok átvételére jogosítva nincsenek, elbeszél, kiszolgált, felmutat, megtekinteni enged, vagy a törvény ellenére, köztudomásra juttat, — a mennyiben cselekedete súlyosabb büntetőjogi beszámítás alá nem esik — kihágást követ el és 2 hónapig terjedhető elzárással, valamint 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Fennmarad ezenkívül a fegyelmi felelősség és az okozott kár megtérítésének kötelezettsége.

Ugyanígyen értelmű a külkereskedelmi statisztikáról szóló 1906. évi XXIII. t.-cz.-nek 11. §-a is, melynek ez a szövege :

A törvény alapján szolgáltatandó statisztikai adatok gyűjtésével vagy ellenőrzésével megbízott egyén, ki ily minőségében tudomására jutott egyéni természetű statisztikai vagy egyéb adatokat akár alkalmaztatásának vagy megbízatásának idejében, akár annak megszűnte után, magánosoknak vagy oly hatóságoknak, melyek azok átvételére jogosítva nincsenek, elbeszél, kiszolgált, felmutat, megtekinteni enged, vagy a törvény ellenére köztudomásra juttat, — a mennyiben cselekménye súlyosabb büntetőjogi beszámítás alá nem esik, — kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással, valamint 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Fennmarad ezenkívül a fegyelmi felelősség és az okozott kár megtérítésének kötelezettsége.

Az eljárás a m. kir. járásbiróságoknak, Horvát-Szlavonorságokban pedig az ott illetékes kir. bíróságoknak hatáskörébe tartozik.

A bűnvádi eljárásról szóló magyar törvénynek 184. §-a szerint:

Iratok lefoglalásánál gondoskodni kell arról, hogy tartalmukról az erre törvény szerint jogosítottakon kívül más ne szerezzen tudomást. Ha az iratok birtokosa, vagy ennek megbízottja, illetőleg a részére kirendelt képviselő átvizsgálásukat vagy elolvasásukat nem akarja megengedni, az iratokat lepecsételve őrizet alá kell venni és a vádtanács határozatát azonnal kikérni arra nézve, hogy átvizsgálándók-e, vagy visszaadandók?

A 191. §. szerint:

Az eljáró hatóság tagjai vagy közegei, valamint a bírósági tanúk a lefoglalás, házkutatás, vagy személmotozás alkalmával szerzett tudomást csak az eljárás céljaira használhatják fel, illetőleg közölhetik. Egyéb tekintetben az reájuk nézve hivatali titok.

A 208. §. szerint:

A tanú nem kötelezhető vallomásra, vagy valamely kérdés tárgyában feleletre, ha abból alá- vagy hozzátartozójára jelentékeny kár vagy szégyen hárnulna.

1898-ban a kereskedelmi miniszter a törvényhozás felhatalmazása alapján a hazai gyári telepek országos felvételét rendelte el.

A gyári felvétel kérdő ívének feje így szól:

»Az ezen kérdőívben foglalt adatok kizárólag a keresk. m. kir. miniszterium számára gyűjtetnek és pedig a legszigorúbb titoktartás mellett. Az adatok feldolgozásával a megbízottakon kívül senki a kérdőívbe be nem tekinthet; az adatok csupán az iparfejlesztés céljaira használtatnak fel és semminemű adóztatási vagy más célokra igénybe nem vehetők.«

A felvétel végrehajtására vonatkozó miniszteri utasítás 14. pontja így szól:

»Az adatgyűjtéssel megbízottat ezen megbízatá-

sának tartama alatt mindazon jogok megilletik, melyek az 1893. évi XXVIII. t.-cz.-ben az iparfelügyelők számára biztosítvák, de terheli őt egyúttal az idézett törvényben kimondott titoktartás kötelezettsége is. Joga van tehát bármely üzemhelyiségben az adatok ellenőrzése céljából megjelenni, az iparfelügyelő által annak vizsgálati hatásköréből kifolyólag megtekinthető okmányok és kimutatások felmutatását követelni, az üzemre vonatkozó felvilágosításokat és adatokat, de csakis a gyárostól, illetőleg az utóbbi által erre felhatalmazottaktól kérni. Másrészt a gyűjtött adatokat és tapasztalatait a legszigorúbb titoktartás mellett megőrizni, a kérdőívekbe senkinek betekintést nem engedni.«

Amint tehát mindezekből láttuk, erről az oldalról nem kell féltenie a magyar iparosnak portája szellemi jóságát. Többszörös védelmet kap ipari titkaira nézve a hatósági emberekkel szemben és a mint a balasztbiztosító törvény mutatja, ez a védelem még tudatosabbá, még erősebbé kezd válni.

Ha azonban áttérünk a kérdés második részére, ha azt keressük, hol talál védelmet az ipari titok a nem hatósági egyénekekkel szemben, akkor nehézségekre fogunk akadni. Be kell ismernünk, — még pedig szégyenkezéssel, — hogy olyan törvényünk, mely határozottan és közvetlenül védené meg az ipari titkot a versenytársakkal és az alkalmazott segédszeméllyel szemben, ez idő szerint még nem egészíti ki nagyon is hiányos ipari törvényhozásunkat. És valahányszor szerencsét próbált a bíróságnál egy póruljárt magyar iparos, mindannyiszor üres kézzel ment haza. Mindenestre érdekes az is, hogy míg a hatóságokkal szemben lépten-nyomon féltik törvényeink az ipari titkot, azokra az egyénekre, kik sokkal sűrűbben és sokkal

könnyebben érintkeznek az iparossal kereseti tevékenységének körében, a kiknek soraiban nem ritkán akad olyan magáról megfeledkezett, hogy sokkal kézzelfoghatóbb érdekében állhatna a »Treue und Glauben« ellen való vétkezés, ezekre törvényeink alig vetnek ügyet.

Talán abban kell ennek az egyoldaluan erőltetett gondoskodásnak okát keresni, hogy népünk nehezen alkalmazkodik a nyugati államok mintájára berendezett és mindvégig idegenek által nemzetellenes időkből, átmenetek nélkül meghonosított közigazgatásunkhoz, hogy folyton húzódozik a beamterektől. Talán ezért igyekeztek törvényhozóink annyi garanciát adni a polgárságnak a hivatalnokokkal szemben.

Akárhogyan áll a dolog, mindenesetre feltűnő anomáliának látszik, hogy a nem hivatalnokokkal szemben alig van megvédve az iparos, míg a hivatalnokokkal szemben állig fel van fegyverkezve.

Lássuk azonban, hol talál védelmet a magyar jogrendszerében az ipari titok a közönséges halandókkal szemben is. Itt is számba kellett venni minden olyan elemét e jogterületnek, a mely — bár kissé távolabbról is — ezt a célt szolgálja.

Az iparosnak a műhelyre, a gyárra vonatkozó házi jogát nemhivatalnokokkal szemben megvédi a Btk. 330. és 332. §-a.

Az iparos levél- és távirda-titkait, a melyeknek körébe elsősorban a védelemre érdemes üzleti titkok tartoznak, megvédi a Btk. 327. §-a.

Ugyancsak ebbe a csoportba tartozik a kereskedelmi törvénynek egynéhány idevágó rendelkezése :

A kereskedelmi törvény (1875. XXXVII.) 35. §-a szerint:

A bíróság rendeletére felmutatott könyvek egész tartalmuk szerint csak a bíróság, vagy a birói szak-

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

értők által és pedig oly esetben vizsgálhatók meg, midőn azok szabályszerű vezetése forog kérdésben. A perbeli ellenfélnek egyedül a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni.

Az 53. §. szerint:

A cégvezető, vagy az, ki keresk. meghatalmazott minőségben egy egész keresk. üzlet vezetésével megbizatik, főnöke beleegyezése nélkül sem saját, sem más részére kereskedelmi ügyletet nem köthet. Ha e szabály ellen cselekszik, főnökének az okozott kár megtérítésével tartozik, e mellett jogában áll ezen ügyleteket úgy tekinteni, mintha azok a főnök részére kötettek volna.

Ez áll a segédekre is. Ez az ú. n. versenytilalom, mely bár nincsen közvetlen összefüggésben az ipari titok kérdésével, mégis világos bizonyítéka annak, hogy törvény védi, még pedig kifejezetten az ilyen nehezen konkretizálható ipari érdeket is.

Az 59. §. szerint:

A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható, ha a főnök bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti, ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik.

Szó szerint ugyanígy intézkedik az ipartörvény 94. §-a is, csak a főnök szó helyett »iparos«-t használ.

Mindezekon kívül van egy törvényszakaszunk a büntetőtörvényben, a mely úgy látszik, azzal a rendeltetéssel készült, hogy az ipari titok rosszhiszemű megsértését üldözzé. Ez a szakasz a hűtlen kezelésről szól. E szerint:

»A ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbizva és ezen minőségben annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz, a hűtlen kezelés

véttségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő. (361. §.)

Büntettet képez és 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő a hűtlen kezelés, ha azon czélból követetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen.«

Ennek a szakasznak elolvasása után mindenkit meg fog lepni, hogy a magyar bíróságok azért nem szolgáltatnak igazságot az ipari titkai tekintetében megkárosított iparosnak, mert nincs rá törvény. Hisz, im itt van, erre való a hűtlen kezelést üldöző paragrafus! Pedig mégis úgy van, hogy a magyar bíróságok egy részének felfogása szerint az az üzleti alkalmazottam, ki ipari titkaimat, példának okáért, pénzért eladja, nem büntethető hűtlen kezelésért, mert nem kezel vagyont bíróságaink felfogása szerint. A ő scholastikus felfogásuk szerint vagyont csak a jószágigazgatók kezelnek, vagyonnak csak földeket, házakat és értékpapirokat lehet tekinteni. Szerintük egy ipari üzem a hozzátartozó testi dolgok nélkül nem vagyon.

Es bár eddig mindig hiába kopogtatott a jogaiban megrabolt iparosság az igazságszolgáltatás ajtaján, mégis megtörtént az a csoda, hogy egyik vidéki törvényszék hűtlen kezelés miatt vád alá helyezte azokat az alkalmazottakat, kik főnökeik üzleti titkait rendszeresen pénzért áruba bocsátották.*

Tény, hogy abban az esetben, ha bíróságaink ezt a szakaszt azzal a liberálizmussal és érzékkel kezelnék, a melyet ilyen általános keretben mozgó, kiegészítő törvény-szakaszok megkövetelnek, akkor teljesnek kellene mondani már ma is azt a jogrendszerünket, mely az ipari szellemi tulajdonjogok megvédésére van hivatva.

*) Lásd részletesen a magyar joggyakorlatról szóló és az »Analogiák a büntetőjogban« című fejezetben.

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

Van szabadalmi törvényünk, védjegy-törvényünk, czéggjogunk és minta-, valamint mustravédelmünk. És volna, illetve van a fentiek szerint az ipari titkokat megvédő törvényünk is.

Természetes azonban, hogy megállapodott joggyakorlat híján, illetve eddig épen ellenkező felfogásu joggyakorlat mellett igen érezhető hézagot töltene be olyan új törvényi rendelkezés, mely egyenesen is védelmébe venné az ipari titkokat.

* * *

Meglehetősen hosszadalmassággal kerestem ezt a több irányban egy kissé messze elvezető anyagot. Mentségem legyen az, hogy igyekvésem volt kimutatni az ipari titok tételes törvényi védelmének polgárjogát a magyar törvényekben is. Annál nagyobb súlyt kellett helyeznem erre a keresgélésre, mert mindeddig teljesen figyelmen kívül maradt a kérdésnek ez az érdekes háttere. Annak idején, a mikor Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszternek a tisztességtelen versenyről készített törvénytervezetét tárgyalták, szóba sem került az a kérdés, hogy vannak-e törvénybeli előzményei az ipari titok védelmének és melyek azok? A tervezetet előkészítő hivatalos munkálatok szerint és azok kommentálói szerint is, az ipari titok védelme ismeretlen fogalom a magyar jogban. Én azt hiszem, ha ugyanakkor ezeket az itt csak leltárba vett és érdemlileg nem méltatott tételes alapokat a szakemberek gyakorlati és jogpolitikai szempontból megvilágították volna és reámutattak volna arra, hogy az ipari titok kifejezett törvénybeiktatásával csak következetesek maradunk önmagunkhoz és legkevésbé sem teszünk olyan merész lépést, a mit a németek »Ein Sprung ins Finstre«-nek hívják, ha nem kerüli ki a tervezet készítőinek figyelmét az a körülmény, hogy az ipari titok

védelme, a melylyel szemben a tervezet bírálójának legkevesebb aggályuk volt, nem új jogterület a magyar jogban, akkor az én igénytelen nézetem szerint az irattárba tett lendületes törvénytervezetből legalább ezt a részt meglehetett volna már akkor is menteni.

Hogy milyen szükséges volna ez a kifejezett törvényi védelem, azt a gyakorlati élet eddig is sokszor megmutatta és most is megmutatja. Említettem, hogy nemrég egy vidéki borkereskedésben történt egy frapáns esete az üzleti titok megsértésének. Néhány évvel ezelőtt egy budapesti gépgyárban fordult elő egy eset, annakelőtte pedig egy fővárosi hírlapvállalatnál. Ez a mi szegényes birói joggyakorlatunkból van merítve. Ezeket az eseteket véletlenül bíróság elé vitték, de hány olyan eset fordul elő, melyek nem kerülnek a bíróságok elé, mert a károsult tudja, hogy a bíró tehetetlen, megfelelően intézkedő törvény híján.

Nem szabad továbbá elfelejteni, hogy a törvénynek csak kisebbik hivatása a megtörtént baj reparálása. Fontos dolog a gyógyítás, de még fontosabb a betegség megelőzése. A tiltó és büntető törvénynek az legyen a főbb hivatása, hogy a bűnözésre hajlandó elemet a jogtalanságtól visszatartsa.

Ha lett volna olyan törvényünk, mely az ipari titok megsértését büntetéssel egyenesen fenyegetné, mindenesetre ritkábban fordultak volna elő olyan esetek, a mikor könnyelmű gondolkodású, vagy bosszúvágytól vezérelt alkalmazottak főnökeik üzleti titkait bitang jószágnak veszik. Ez az, a mit *Szokolczai Árpád* egyik felolvasásában igen jellemzően a törvények pszichológiájának nevezett.

Szembeötlővé válik az ipari titok védelmének fontossága a gyakorlati életben, ha elolvassuk azt, a mit a m. kir. iparfelügyelők 1902. évi jelentéseiről kiadott munkában mond a budapesti iparfelügyelő a

munkabérharczok minél könnyebb befejezése érdekében:

»Az ipartörvény revíziója alkalmából még két körülmény volna orvoslandó. (Az egyik a békéltető bizottság összeállításának módjára vonatkozik.)

A másik körülmény pedig az, hogy az ipartörvény 163. §-a azt rendeli, hogy olyan esetben, mikor nem ipartestületbe tartozó munkaadóknál kiűtött sztrájkról van szó, az illető iparágból választandó 6 iparos és 6 munkás képezi a békéltető bizottságot. Itt azonban a gyártulajdonos, a mikor csak egy nagyobb önálló gyárban üt ki a sztrájk, rendszerint nem hajlandó versenytársakat is bevonni a békéltetésbe, miután ezen békéltetési eljárásoknál többnyire üzemi titkok is szóba kerülnek, melyek nyilvánosságra hozatala a gyárosnak esetleg többet árt, mint maga az egész sztrájk. Ilyen esetben tehát tulajdonképen a békéltető bizottságot meg sem lehet alakítani, de annak nincs is értelme, de nincs is köze más öt gyárosnak, a kinél nincs sztrájk, a 6-ik sztrájk ügyéhez. Ilyenkor legczélszerűbb volna, ha a dologba csak az iparfelügyelő avatkoznék be, mert még a hatóság beavatkozása is inkább árt, mint használ.»

Végső eredményében tehát mégis — bár csak okkal-móddal, — igazuk volt azoknak, kik azt mondták, hogy az ipari titkokat a mi törvényeink nem védik. Nagy kár, hogy 1900-ban nem lett törvénytényé a többször említett törvényjavaslat. Hogy a tervezetnek az ipari titokról szóló része sem lett valósággá, azt különösen annak a szerencsétlenségnek kell tulajdonítani, hogy olyan nagyon előkelő és idegen társaságba keveredett. Hiszen természetes, mikor ily szerény és honpolgárjogi allűrökkel is dicsekvő típus elvegyül a *distinguished foreigner*-ek magas köreibe, a dénigrement, a tiltott reklám ... és

ennek előkelő barátai közé, akkor neki velük együtt felmerülni és velük együtt buknia is kellett.

A tisztességtelen verseny kérdésétől eltekintve, az ipari titoknak két helyen is nyílnék kilátása illendő boldogulásra. Mind a két helyen rokonsággal terhes hangulat és ismerős karok hívogatása várja azt, ki eddig számúzve volt a neki járó helyről. A büntető-törvényhez is készül egy kiegészítő novella, az ipar-törvényt is ujjaépítik. Mind a kettőt szervesen kiegészítené oly rendelkezés, mely az ipari titoknak az alkalmazottakkal szemben való megvédésére szolgálna. Az ügynek jó barátja hamarjában azt sem tudná megmondani, hol látná szívesebben: ottan, vagy emitt? Lényegében azonban mind egyre megy, akár az ipar-törvényben talál menedéket, akár a büntetőtörvényben.

A mi szempontunkból kedvesebb dolog, ha ezt a joganyagot az ipartörvény keretébe vonná a kereskedelmi miniszterium. Az ipari titok védelme azért való az ipartörvénybe, mert minden olyan lépés, a melyet a termelő munka jogainak biztosítására irányuló gondoskodásban előre, a haladás felé tesz a magyar állam, kettős erővel hat, ha az intencziót külsőleg, az elrendezésben is, kifejezésre lehet juttatni. A ki erre a szabályra figyelemmel van, az érdemeket szerezhethet a magyar társadalomnak oly hiányos közgazdasági nevelése és irányítása körül.

* * *

Vonjuk le az eddig elmondottakból a végső konkluziót.

Ugy vagyunk körülbelül az ipari titok védelmével, mint az önálló vámterület megalkotásával. Az ipari titok védelme, mint láttuk, több formában törvénybe van iktatva, tehát az ipari titok védettségének jogi álla-

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

pota fennáll, épp úgy, mint fennáll a törvénybe iktatott önálló vámterület jogi állapota is. Nincs más hátra, mint megteremteni az ipari titok védelmének tényleges állapotát is.

Jóakaró figyelmükbe ajánljuk tehát az ipari titok védelmének szerves törvénybe iktatására vonatkozó kérdést mindazoknak a tényezőknek, a melyek a közgazdasági érdekü törvényhozás előkészítő munkájára elsősorban vannak hivatva. Tesszük ezt különösen abból az alkalomból, hogy végre igazán készül a szebbnek, jobbnak ígérkező ipartörvény.

Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szükségége.

AZ ipari titok védelmének kétféle közgazdasági jelentősége van. Általános és különös. Az utóbbi abban a vagyoni értékben jelentkezik, amelyet a védendő titok magára a jogosultra nézve képvisel. Ebből a szempontból jön tekintetbe, ha arról beszélünk, hogy valamely gyáros, vagy kisiparos, új eljárás, vagy fogás, fortély birtokában van, amely neki könnyebb boldogulást, megélhetést, gyakran vagyonszerzést biztosít.

Az általános közgazdasági jelentősége abban a rokonságban domborodik ki, amelyben az ipari titok védelme a többi szellemi tulajdon védelmével áll. Mindazt, amit a szabadalom, a védjegy, a mustra, az írói és művészi munka közgazdasági fontosságáról elmondhatunk, azt elmondhatjuk az ipari titokról, mert hiszen alapos vizsgálódás után be kell látnunk, hogy az ipari titok védelme nem egyéb, mint a felsorolt védelmi rendszer szerves és szükséges kiegészítése. Ami nem talál oltalmat a szabadalomban, a védjegyben, stb.-ben, — azt az ipari titok ezidőszertel teljesen ki nem építhető jogi konstrukciójával kell védenünk.

Áll először is az, hogy közgazdasági szempontból az ipari titok védelme egy a tulajdon és a birtok védel-

Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szüksége.

mével. Ami a tulajdon védelmét diktálta, az parancsolja az ipari titok megvédését is. A szerzett jog elve alapján az igazság elve ; az igazság elve pedig a közgazdaságot szolgálja azzal a parancsával, hogy annak adjuk az értéket és az értéknek gyümölcseit, aki azokat létrehozta. És védjük is meg őt azoknak élvezetében.

Másodszorban tegyük lehetővé a haladást a természetben azáltal, hogy a munka eredményének igazságos odaitélésével serkentjük a termelő tényezőket a termelés tökéletesítésére.

Ez a szabály a legpregnansabban a szabadalomnál érvényesül.

Harmadszor igyekezzünk a vállalkozó és az alkalmazottak közötti viszony erkölcsi tartalmát emelni. Neveljük az alkalmazottak erkölcsi érzékét. Azáltal, hogy a bizalommal való visszaélést kétféleképp is sujtjuk, erkölcsi alapot adunk egy törvénybe nem iktatott, de szükséges szolgálati pragmatikának. A vállalkozó nyugodtabb lélekkel közeledik alkalmazottjához, ha tudja, hogy bizalmas dolgai nem prédázhatók el egykönnyen, nem lát embereiben ellenségeket. Az alkalmazott is hasznát látja annak a nyíltságnak, amely okvetlenül meglesz ott, hol a gyanakvásnak, a jogbizonytalanságnak nincs talaja. Ezt a hatását az ipari titok védelmének nagy nyomatékkaal emelik ki azok az írók, kik a kérdésnek ezzel az oldalával közelebbről foglalkoznak.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni azt az erkölcsi hatást sem, melyet a védelem magára a jogosultra gyakorol. A tételes jogi védelem teljességgel elismeri a közgazdasági munkálkodás fontosságát. A műhely, az üzlet szentségét iktatja törvénybe és oda helyezi az otthon szentsége mellé, vele egy sorba. És ez természetes is. Ha a jogrend elismeri, hogy én ur vagyok a házamban, a lakásomban, akkor el kell ismernie annak a helynek sérthetlenségét is, a mely az én szellemi és fizikai

munkámnak, életem igazán nemesebb felének színhelye. Sőt határozottan igazolni kellene azt a felfogást is, mely a műhelyt még fokozottabban védi, mint a lakást, a házat. Már az az erős áramlat is támogatná ezt a felfogást, mely a francia forradalom idején életre kelve mozgatja az emberi szellemet mind azóta, a mióta a szabadságra törő nemzetek az emberi jogokat kivívták. Hiszen ma a politikai értelemben már szabad embernek a megélhetésre, a fenntartásra való joga az ideál ; ebben merül ki a legnagyobb problema: a szocializmus. A munkára való jog ma az, a mi annak idején *szabadság, egyenlőség, testvériség* volt. Ha tehát a jogfejlődés feladatának magaslatán akar állani, elő kell készítenie a haladás útját, vegye védelmébe a munkát, juttassa kifejezésre a közgazdasági problémák főranguságát.

Ma már kétségtelen igazság, hogy a jogfejlődés egyetlen igazolt irányítója : a gazdasági elv. Kimutatta a tudomány, hogy a legfontosabb jogi intézmények alapja : a gazdasági célszerűség. A hatalmi gondolat, az uralkodás eszméje, a legfőbb világrend-féle megoldás ma már mese csupán.

Érdekes, hogy ez a változás visszatükröződik akadémikus jelenségekben is. Így például bevett szabály volt, hogy a tulajdon nem egyéb, mint a dolog felett való legteltesebb hatalom, mely a tulajdonos kezében van. Ezt ledöntötte az a tisztult felfogás, hogy a tulajdon nem is hatalom, csak engedély arra, hogy a tulajdonos a dologgal úgy tegyen, a mint az gazdasági céljainak megfelel, akkor, a mikor az emberiség többi része ebből a rendelkezési jogból ki van zárva. A hatalom tehát nem a tulajdonosnál van, hanem az emberiség többi részénél, a mely jónak látja az ilyen berendezkedést. Ebben is látszik a hatalmi momentum eltávolodása és a gazdasági eszmének, mint *verbum regens*nek térfoglalása. Ezenkívül erősen domborodik ki még ebben a változásban a

Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szüksége.

demokratizáló vonás, a mely abban nyilvánul, hogy az a hatalom, a miből a tulajdonjogot magyarázták, mindnyájunk kezében van, nem pedig, mint a régi elmélet szerint, a tulajdonoséban. Valamikép önként jut kifejezésre e változásban: a célszerűség elvének érvényesülése is és így a gazdasági okszerűség irányítja az újabb jogpolitikai felfogást.

Ez nyilvánult meg erős vonásokban a napoleoni kodifikációban, a mely az ipari titkot, különösen külföldiekkel szemben, igen szigorúan védte meg. Ennek a nyomán terjedt el azután széles hullámokban az ipari titok védelme, úgy, hogy alig van modern állam melynek törvényei nem védik kifejezetten az ipari titkot.

Pouillet, a nemzetközi állandó ipari jogvédelmi bizottságnak, a nemzetközi szövetségnek és a francia ipari jogvédelmi egyesületnek elnöke, ki a felebbezési bírósági ügyvédi kamara elnöke volt sokáig, az 1900-i ipari jogvédelmi kongresszus megnyitó beszédében mondta a következőket:

»Tűnjék bár el a föld színéről valaha a tulajdon intézménye, törültsék bár ki törvényeinkből és erkölcsstanunkból az enyém, tied fogalma, a feltalálónak jogát találmányának termékére, bár más név alatt is, minden jogrendszer fenn fogja tartani. Mert a feltaláló, nemcsak hogy nem vesz el semmit a nemzeti vagyonból, hanem ellenkezőleg gyarapítja azt.«

Hogy az ipari immateriális vagyon tulajdoni védelme mennyire megfelel napjaink szocziális szellemének, azt ugyancsak *Pouillet* az 1900-i tanácskozások alkalmával egy ülésen a következőkben fejtette ki, igen érdekesen:

»Nagyon szerencsésen választottuk meg az időt arra, hogy a feltalálónak hathatós megvédését követeljük a törvénytől minden országban. Mindenütt erős a panasz a tőke mindenhatósága miatt, mindenütt nagy a törekvés arra,

hogy a munkás, az alkalmazott, vagyis a gyenge, a tőke ellenében védelmet találjon. A szabadalmi okmány csodálatosan megfelel ennek az áramlatnak, mert a tőke hatalmát ellensúlyozni képes. Tegyük a szabadalom megszerzését könnyebbé és olcsóbbá és akkor egy szerencsés, ujszme fényesen oldja majd meg azt a kérdést, hogy a ki egy új terméknek vagy új eljárásnak feltalálója, szabadalmi okmányának védelme alatt holnap szerencsés versenytársa, sőt a sokkal gazdagabb és hatalmasabb gyárosok kollégája legyen, kitől még tegnap munkát kellett vállalnia.»

És a mi áll a szabadalomra, ugyanazt lehet mondani Pouillet szerint a gyári védjegyre és fogalmi kiterjesztés útján egyéb ipari szellemi jószágra, tehát az ipari titokra is.

Az az elsőrangú kérdés, hogy szükséges-e az ipari titok törvényi védelme, alig volt a tisztességtelen versenyről szóló magyar tervezetek tárgyalásának során napirenden. Az 1900-i tervezet indokolása egy irányban tévesen konstatálta, hogy az ipari titok eddig nálunk védelem híján volt; egynéhány véleményes felterjesztés pedig a gyakorlati élet igényeit fejtette ki részletesebben, de arról, hogy az ipari titok rá van-e utalva a védelemre, hogy a gazdasági élet fejlődésének jól felfogott érdekében érdemel-e védelmet, erről jogpolitikai szempontból szó sem esett. Pedig maga az a valóság, hogy a törvényhozó már ez időszert is több irányban nyomatékos védelemben részesíti az ipari titkokat, nagyon határozott állásfoglalást jelent. De erre sem történt hivatkozás és de lege ferenda sem tették fel a kérdést.

Lássuk már most, mely szempontok diktálják az ipari értékesítésre alkalmas titkok védelmét? Első a közgazdasági jelentőségük. Második az otthonvédelem analógiájának rációja. Harmadik az egyéni titok, illetve egyéni tulajdon rendszerében kifejezett általános jogelv,

Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szüksége.

a melyek elméleti, tudományos szempontból igazolják az ipari titok védelmének szükségét. De ennél hangosabban szólnak a gyakorlati élet érvei. A mi szegény praxisunkban is három fontosabb eset fordult elő. Eladtak egy hirlapot. A hirlap egy volt alkalmazottja a czimzalagokat, illetőleg az előfizetők czimét megszerezte és ugyanaz alatt a hirlapczim alatt versenyre kelt az eladott hirlappal.

Egy vasgyárban alkalmazott gyári munkás a gyár titkai gyanánt őrzött vashengerfelszerelési tárgyakról lenyomatokat és mintákat készített, ezeket egy más gyárban értékesítette.

Legutóbb pedig a Dunántul fordult elő az az eset, hogy a könyvelő, főnöke vevőinek és megrendeléseik fontosabb adatainak jegyzékét közölte versenytársával.

A bíróságok minden egyes esetben a hűtlen kezelés vétségéhez fordultak, de mindig eredmény nélkül.

A kérdés magyar hisztorikumára tartozik az is, hogy nálunk első ízben csak akkor esett szó, a mikor felmerült a tisztességtelen verseny törvényi rendezésének gondolata. Bár, — mint e munka más helyén olvasható, — az ipari titok csak igen lazán függ össze a tisztességtelen versenynyel, mégis számot tarthat arra, hogy jelentőségét és a védelem szükségét ebből a szempontból is vizsgálódás tárgyává tegyük.

A tisztességtelen versenyről szóló javaslatnak ötletéből megkérdezett szakemberek és szaktestületek ugyanálunk, mint Németországban is föltétlenül szükségesnek tartották a törvényben való egyenes védelmet. Ellene csak a kereskedelmi alkalmazottak köréből merültek fel aggodalmak, a kik ilyen törvényben érdekeik nagy sérelmét látták és szerzett ismereteik szabad értékesítésébe való jogosulatlan beavatkozásnak tartották, a melytől állásaik javítására, valamint önállósulásukra való minden reményüket féltették. Ez az ellenvetés

azonban úgy legális, mint gyakorlati szempontból indokolatlan.

Érdekes, hogy az angol jog szerint szabad és a gyakorlatban bevett szokás a tanonczszerződéseknek oly záradékolása, hogy a tanoncz nem fogja mesterének ipari titkait felfedni, valamint vitán kívül áll az is, hogy a bíró kártérítésben marasztalja el azt, kire titok-sértést rá lehet bizonyítani. Az angol jognak az ipari forgalom korlátozását tiltó szabályai nem gátolják meg oly szerződések kötését sem, a melyekben valaki arra kötelezi magát, hogy bizonyos titkos eljárásokat és más titkokat nem fog használni vagy felfedni, a mi a versenytitkalmi megállapodások tartalmának lényege szokott lenni.

Mindaz, a mit az előbbieken röviden méltattunk, erősen érvel a törvényi védelem szüksége mellett. Leg-erősebb azonban a gyakorlati életből felhangzó követelések hangja.

Németországban is általános volt az óhaj, hogy a tisztességtelen verseny keretében törvényes rendelkezések hozassanak az üzleti és gyári titkok elárulása ellen. Sőt Németországban az 1896-ban hozott ilyenmü intézkedés előtt, még a nyolczvanas években tervezték, hogy a gyári és üzleti titkok elárulásának megtorlására törvényt alkotnak. Azonban a törvényi intézkedés nagy ellenzésre is talált, ezért akkor még keresztülvihető nem volt. Ott is különösen az alkalmazottak és munkások szempontjából elleneztek az ilyenmü intézkedést s ezenkívül felhozták azt is, hogy akadályozni fogja az ipar fejlődését ; hivatkoztak továbbá arra is, hogy a fennálló szabadalmi, mustra- és védjegy oltalmi törvények kellő oltalmat nyújtanak a gyári titkok védelmére. Pedig az ipari tulajdon védelmére célzó törvények egyik államban sem nyújtanak módot a kereskedőnek, vagy iparosnak, hogy az üzlete körébe

Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szükségége.

eső s akár a beszerzési forrás, akár a vevőinek jegyzéke, továbbá üzleti mérlegének, az áruk beszerzési árának, valamint egyéb oly üzleti viszonyoknak vagy adatoknak elárulását megtorolja, mely adatok titokbantartásához őt jogos és igen gyakran fontos érdekek fűzik.

Ugyancsak hatálytalanok ezen törvények a gyártásra vonatkozó sok és fontos viszony és adat titokbantartása tekintetében s így ezek védelméről gondoskodni kellett. És a mikor a német közgazdaság fejlődése, különösen az ipari termelés hihetetlen arányú fellendülésével kapcsolatban, a közvéleményre is nagyobb befolyást kezdett gyakorolni, a törvényhozás nem térhetett ki a parancsoló szükség szava elől.

Az ipari titok védelmének kodifikálása mellett általános érv gyanánt a verseny tisztességének szempontjából az 1900. évi javaslat álláspontja szerint is a következők hozhatók fel. A tisztességtelen versenyről intézkedő törvények célja : a kereskedelem és ipar szabad gyakorlásánál tapasztalt olyan visszaélések megakadályozása és megtorlása, melyekkel a versenytársak a tájékoztatlan közönséget egymástól elhódítani törekszenek, s melyek nem ugyan a fennálló büntető rendelkezésekbe, de a jó erkölcsökbe s a kereskedelmi tisztességbe ütköznek.

Az ilyen irányu törvényhozási intézkedés elkerülhetetlen, ha azt akarjuk, hogy a kereskedelmi és ipari forgalomban a realitás és szoliditás elvei érvényesüljenek, a tisztességes kereskedők és iparosok a károsodásoktól megóvassanak.

Általános elv ugyan, hogy bárki is szabadon felhasználhatja a versenyben minden tudását, tehetségét, szorgalmát ; ebben áll a kereskedelmi s ipari forgalom szabadsága. Ha azonban valamely kereskedő vagy iparos a jó erkölcsökbe vagy a kereskedelmi tisztességbe ütköző cselekedettől sem riad vissza, — csak azért, hogy üzleti érdekeit előmozdítsa, — az államnak ez ellen

gátat kell emelnie. Az összességnek saját érdekében ügyelnie kell arra, hogy egyes tagjainak gazdasági léte mások tulkapásai által ne veszélyeztessék, meg ne rontassék; saját érdekében kell tehát meghoznia azon intézkedéseket, melyekkel tagjainak gazdasági létét megvédelmezheti. Nem a szabadság elnyomása ez, hanem a szabadság védelme, mert a szabadság nem abban áll, hogy mások jogait megsérthessük, hanem abban, hogy mindenki háborítlanul gyakorolhassa jogait. A tisztességtelen verseny ellen hozott rendszabályok pedig arra hivatják, hogy a kereskedelem és ipar szabad versenyében megtámadott jogokat megvédelmezzék.

Ugyancsak ezeket az érveket kell azok behatóan méltató figyelmébe ajánlani, a kik a gazdasági liberalizmust, a forgalom szabadságát, az ipari tulajdon abstraktabb elemeinek megvédésével járó rendszabályoktól féltik.*

Felvethetjük az előadottak után azt a kérdést, hogy a verseny tisztességének szempontjából szükséges-e nálunk törvényhozási intézkedés az ipari titkok rossz-hiszemű elárulása ellen?

Láttuk, hogy mai paragrafusaink között is van egy, a melynél már most is található nálunk védelem, azonban több igen fontos esetben kereskedőink és iparosaink védtelenül állanak, mert legtöbbször csak hatóságok, hivatali közegek ellenében védik e rendelkezések ipari titkaikat.

De azon esetekben is, a midőn a védelem esetleg megtalálható lenne, a kártérítési igény csakis hosszadalmas polgári per útján lenne érvényesíthető.

Miután pedig egy fiatal iparral és alig fellendült kereskedelemmel bíró államban igen fontos már a fejlődés elején mindazt megtenni, a mi ezen iparnak és

* L. az 1900. évi tervezet indokolását.

Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szüksége.

kereskedelemnek morális alapjait megszilárdítja és miután egy tisztességes eszközökkel dolgozó ipar úgy belmint külföldön sokkal magasabb értékkel bír, — kétségtelen, hogy mindenesetre czélszerű odahatni, hogy nálunk is legyen olyan törvény, a mely az ipari titkok bitorlásával üzőtt tisztességtelen verseny megakadályozására, illetve leküzdésére alkalmas.

Ennyiben tehát sok hibája daczára, elvben szivesen kell köszönteni azt a törvényjavaslatot is, a melyet *Kossuth* Ferencz 1907. folyamán hozott nyilvánosságra a tisztességes verseny oltalmára.

Mert teljesen védtelenül áll épugy a kereskedő, mint az iparos és gyáros, versenytársának oly manipulációjával szemben, melynek célja, hogy rendesen egy alkalmazott elcsábítása révén vagy más módon annak vevőkörét, beszerzési forrásait, üzleti titkait kifürkészve, azok előnyeit a maga részére jogtalanul kihasználjak Különösen sürű e miatt ma is a panasz a nagykereskedők körében, mert kétségtelen adatok vannak arra nézve, hogy ilyen praktikák folytán nem egy exisztencia ment tönkre. Voltaképebbennézeteknálunkis, a melyek szerint a tisztességtelen verseny meggátlására szolgáló és többek között az ipari titok bitorlását üldöző külön törvény alkotása merőben fölösleges dolog. Mert ha a polgári jogban van egy általános kártérítési, illetve szavatossági parancs, az teljesen megfelel a kívánt célnak. Ezek azonban helytelenül hivatkoztak arra, hogy a francia judicatura kielégítően küzd meg a tisztességtelen versenynyel a Code Civile 1,382. és 1,383. §-ával, mely kimondja a kártérítési kötelezettséget arra, ki ténye által másnak kárt okoz. Annak hangsúlyozása mellett, hogy Franciaország is már régen érzi egy hathatósabb védelem szükségességét, rá lehet mutatni ama nagy különbségre, mely a francia és magyar judikatura kártérítési praxisa között van. Mig a francia bíró határozottan

merészséggel állapítja meg a kártérítés kötelezettségét és a kár mennyiségét, addig a magyar bíró néha tulságos körületekintéssel ítél a kártérítési kérdésben és a kár megítélése körül.

És ebből egyáltalában nem is lehet a magyar judikatura ellen szemrehányást kovácsolni. A magyar bíró óvatos, nem akar törvényeket pótolni, annál kevésbbé hozni. És e tekintetben rokon a mi joggyakorlatunk a német judikaturával. Kiindul azon helyes elvből, hogy a judikatura ingadozó lehet és ezzel csak növeli a bizonytalanságot, a törvény pedig megszabja az irányt és kötelezőleg megállapítja, mit lehet és mit szabad cselekednie. A német törvény megalkotásának főoka egyrészt a Reichsgericht vonakodása volt, ott, a hol a kár megítélésének terére kellett lépni oly esetekben, midőn erre törvényes intézkedés nem létezett; másrészt oka volt a közvélemény hangos követelése oly irányban, hogy gát vettessék a tisztességtelen verseny csunya, káros üzelveinek.

Szem előtt tartandó továbbá, hogy az ipari titok védelme a kereskedelmi szellemi tulajdon védelme, mely épp oly jogosult, épp oly szükséges és fontos, mint a szabadalmi jog, mely az ipari szellemi tulajdont védi. Amit valaki jogos szerzési czimen szerzett, annak tulajdonában megvéendő.

S ha minden tulajdon védelmet nyer: az anyagi és szellemi, — miért zárassék ki éppen az a vagyont képező tapasztalás, a mit valaki a vevők és beszerzési források, az eladási módok, az ármeghatározás stb. tekintetében nehezen összegyűjtött és a mely hosszú munkálkodás, pénzáldozat gyümölcset képezi. Igen jellemző e részben az, hogy a német partikuláris törvények az üzleti titok megsértését egyenesen a szellemi tulajdon védelméről szóló törvényi intézkedések keretében torolták meg.

Az ipari titok fogalomköre.

KÉTSÉGTELENÜL a legérdekesebb jogi témák közé tartozik az ipari titok kérdése. Erre mutat az is, hogy eddig egy törvényhozás sem vállalkozott az ipari titok fogalmának meghatározására, a mit nagy részben annak lehet tulajdonítani, hogy magának a titoknak a fogalma is igen különös képzet. Míg tudniillik közönségesen valamely meghatározás arra a kérdésre felel: *quid* ? addig a titok csak azt fejezi ki: *quo modo* ? Vagyis nem az a döntő, hogy mit kell titokban tartani, hanem éppen azon múlik a dolog, hogy azt a valamit titokban kell tartani. Még a hivatali és hivatali titokról szóló törvényszakaszainkban sincs úgy körülírva a titok fogalma, hogy másodlagos meghatározás nélkül épülhetne fel a fogalom. A hivatali titoknál azt mondja a törvény: »a mit hivatalos működése körében megtud«. Ebből azonban arra lehetne jutni, hogy hivatalos titok az arról való tudomás, hogy a fizetéseket a hivatali főnök és nem a miniszter maga utalványozza. Tehát világos, hogy segítségül kell hívni azt a másodlagos szempontot, mely szerint oly tény tartandó titokban, melynek közlése sértené a szolgálat érdekét. Éppen így áll a dolog a hivatali titoknál is.

A kérdés elméleti fejtegetésének eredménye tehát az, hogy a priori nem lehet megmondani valamiről azt, vajjon titok-e, vagy sem? Csak, ha a posteriori vizsgáljuk, megvan-e a diszkréczió feltétele melletti közlés vagy tudomásszerzés és fennforog-e a tilalmi szankciót igazoló érdemesség, akkor állíthatjuk minden egyes konkrét esetben külön-külön, hogy itt titoksértésről van szó.

A szankcio és üldözés kérdésére nagy befolyással van még a *posse* kérdése. A törvény, ha nem akar lehetetlen, kell, hogy megmondja világosan, mit üldöz. Ezért igyekszik minden Btk. a tényálladékok pontos meghatározására és egy-egy bűncselekménynek a többitől való megkülönböztetésére. Ezért van az a feltűnő kerülgetés az ipari titok szankciójának törvénybe iktatása körül. Nem lehet t. i. meghatározni az ipari titkot. A hol van valami *expediens* az érdek megvédésére, ott könnyen határozza el magát a törvényhozó arra, hogy segítségére menjen a fenyegetett érdeknek. Ilyen *expediens* a telekkönyv az ingatlanra vonatkozó jogok tekintetében, ilyen a cégjegyzék is, ilyen a szabadság és a védjegylajstromozás, névtelenül megjelent irodalmi művek beiktatása és a többi mind, a mi lényegében nem egyéb, mint technikai intézkedés a védelem megvalósíthatásának szolgálatában. Vagyis megoldásai a *posse* kérdésének.

Ez nincs meg az ipari titoknál. Nem lehet meghatározni. Nincs megjelenési formája. Nincs substratum, mert nem a *quid*-en, hanem a *quomodo*-n van a súly. Nem lehet kizárólagosságot biztosítani számára már azért sem, mert nem *valami*-ről, hanem *valahogyan*ról van szó. Pedig hogy védelemre szorul és a védelmet megérdemli, azt már érintettük. De hát akkor hogyan adjuk meg neki a védelmet? Ugy, hogy üldözzük azt a rosszhiszemet, mely rugója a diszkréczió megsértésének. Te tudtad, hogy a becsületedre bízott,

Az ipari titok fogalomköre.

titoktartásra érdemes valaminek közlésével sérted a benned megbízó embertársadnak, pláne kenyéradó gazdádnak érdekét, tehát bűnhődjél érte és térítsd meg ebbeli kárát. Ez lehet csupán az ipari titok védelmének konstrukciója.

És ebből is látszik, hogy az ipari titok megsértésének tényálladéka a tárgy különös természeténél fogva a rosszhiszemben koncentrálódik. A rosszhiszemet pedig előzetesen meghatározni nem lehet, a miből folyik, hogy az ipari titkot illetőleg megsértését csak a posteriori lehet megállapítani. A miből meg önként folyik az, hogy minden egyes esetben a bírónak feladata lesz határozni a fölött, történt-e jogsérelem vagy sem? Nem kell tehát sem a gazdasági szabadságot, sem az ifjabb nemzedék boldogulását félteni az ipari titok védelmének törvénybeigrtatásától, annál kevésbbé, mert az új bűnvádi perrend a vádlottak érdekeit, különösen személyes szabadságát úgy körülsáncolja, hogy alaptalan vád alá helyezés vagy elítélés a lehetetlenséggel határosnak látszik.

Áll tehát az a tétel, hogy a titok fogalmában a döntő a diszkréció feltétele, az avatatlanokkal való közlés tilalma. Azt a kérdést, hogy a törvény honorálja-e ezt a tilalmat, illetőleg a tilalomban való kölcsönös meg egyezésnek megszegését szankcióval, csak úgy lehet eldönteni, ha a tilalom alapja és céljaképpen szereplő érdeket mérlegeljük. A hivatali titoknál ez pro domo-, vagyis belső kérdés és bírálat tárgyává sem tehető, vajjon az állam üldözze-e saját szolgálati érdekének megsértését. Az állam, mint legfelsőbb hatalmi tényező és mint kenyéradó gazda joggal követeli meg, hogy emberei a szolgálati érdekeket meg ne sértsék. Már a hivatási titoknál hozzá lehet szólni ahhoz a kérdéshez, vajjon megérdemli-e védelemre szorult fél a titoktartás védelmét? Kétségtelen, hogy az, aki bizalommal közeledik az orvoshoz,

üggyvédhez stb. és aki ezekre bízva olyan tisztán személyes körülmények ismeretét, a melyek köztudomásra jutása senkinek sem használ, ellenben neki ártalmára lehet, hogy ennek ezt az érdekét, melynek mindig erkölcsi, sokszor anyagi tartalma van, a törvény szintén védelmében részesítse.

Ezzel párhuzamba helyezve az ipari titkot, arra a kérdésre, hogy az ipari titok érdemes-e a védelemre, más választ nem is lehet képzelni, mint határozottan igenlőt.

Ha fontolóra vesszük azokat a gazdasági érdekeket, amelyek az iparos kereseti foglalkozása körében felmerülő ténykörülmények ismeretéhez, kihasználásához fűződnek, habozás nélkül elengedhetetlennek kell mondanunk olyan törvényhozási intézkedést, amely az ipari titkokat nem csupán hatóságokkal szemben, hanem alkalmazottakkal és egyéb harmadik egyénekkel szemben is hathatósan megvédi.

Az alábbiakban a külföldi joggyakorlat egynéhány figyelemre méltó jogesetét adjuk elő annak megvilágítására, hogy az ipari titok milyen alakban jelentkezik a való életben és hogy az ipari titok megsértésének tényálladéka mily nehezen volna általánosítás útján megalkotható.

* * *

Egy borkeni pamutgyáros próbaképen bizonyos fajtájú pamutot kapott s az esetre, ha képes lett volna pamutárut a beküldött mintájára előállítani, nagyobb megrendelést kapott volna. A gyáros Düsseldorfba ment és az ottani szövőgyárban felhasználva a déli szünetet, felkereste R. munkást, a ki évek óta üzte a gyáros által óhajtott specziális pamutfonál-készítési eljárást, 30 márka ellenében kicsalta a munkástól az eljárás titkát és rábeszélte, hogy menjen vele borkeni gyárába. Néhány nap múlva R. visszatért Düsseldorfba és tovább dolgozott az elhagyott gyárban.

Az ipari titok fogalomköre.

Itt egy napon rajtakapták, a mint a gépről egy az eljáráshoz szükséges eszközt elvett, hogy Borkenbe küldje. Az igazgatóság rájött a manipulációra és a felbujtó gyáros ellen feljelentést tett. A bíróság a gyárost elmarasztalta.

* * *

M. gyáros gyárában alkalmazta Sch. munkavezetőt, a ki előbb Br. gyárában volt alkalmazva. M. a munkavezető bemondásai alapján oly eljárással gyártott gombokat, melyet Br. üzleti titoknak tekintett. Ugy M. mint a munkavezető azzal védekezett, hogy Br. által gyártott gombok már 80 év óta vannak mint ismeretesek forgalomban.

A bíróság nem fogadta el ezt a védekezést, mert M. tudta, hogy Br. gyáros-czég az eljárás módját üzleti titoknak tekinti, az újdonság kérdése pedig nem jöhet tekintetbe.

* * *

Sch. üzletében egy időben L. raktárnok és K. utazó volt alkalmazásban. Ketten megegyeztek, hogy együtt konkurrens-üzletet fognak alapítani. K. 1896 október 1-én nyitotta meg az üzletét, míg L. még 1897 január 1-ig maradt az üzletben, míg főnöke manipulációit megtudván, őt elbocsátotta. L. alkalmazásának utolsó idejét még felhasználta arra, hogy a gyárosok névsorát lemásolja és azt K.-nak adja; ezen listából nemcsak a cég beszerzési forrásai, hanem az árúk árai is kitűntek.

A bíróság L.-t elmarasztalta, elvetve azon kifogást, hogy csak ismereteit kívánta gyarapítani, mert üzleti titkot verseny céljából mással közölt.

* * *

Érdekes eset fordult meg a bécsi iparbíróság előtt 1906-ban. Egy kereskedő 160 K havi fizetéssel alkalmazott segédjének hat hétre felmondott, de már két hét

után elbocsátottnak jelentette ki. A segéd az elbocsátás jogosságát vitatta és 4 heti fizetést perelt. Az alperes főnök előadta, hogy az elbocsátás napján tetten érte segédjét, a mikor egy nagy papírlapra az egyes posztófajták ú. n. numerációját feljegyezte. Már körülbelül 700-féle árúnak jelzésével végzett akkor. Ez a jelzés az alperes védekezése szerint arra szolgál, hogy az árúnak beszerzési forrását és gyári árát kifejezze. A jelzés, a mint azt annak módja, a siffrírozás, a megállapodás szerinti kifejezés is tanúsítja, a cégnek üzleti titka, a melyet minden alkalmazott megőrizni tartozik. A felperes, a ki a jelzést nyilván abból a célból jegyezte fel, hogy azt saját céljaira felhasználja, megszegte a tartozó bizalmat.

Felperes a tényt beismerte, de arra hivatkozott, hogy kárt vele nem okozott. A feljegyzéseket azért csinálta, hogy az angol posztók árait tudja, ha esetleg valamikor önállósítaná magát. És különben is csak divatnak álvett árukról volt szó.

A bíróság a keresetet elutasította. Az ítélet megokolása szerint az áruk beszerzési forrásai és gyári árai üzleti titkot képeznek. Ezek megőrzése minden alkalmazottnak kötelessége. A felperes a felmondás után 700 posztónak jelzését szerezte meg. Ezzel azt akarta elérni, hogy bármikor és főleg a kilépés után is a cég üzleti titkai felett rendelkezessék. Nem állhat meg az a védekezés, hogy felperes eljárása ártalmatlan. Mert meg lehet, hogy a főnöknek versenytársa, ha megtudja a kérdéses beszerzési árakat, vevőjévé válik az eddig n. ismert gyárnak és ezáltal a főnök beszerzési árainak felemelését idézi elő. De különben is vétett a felperes a terhére rótt eljárással ama bizalom ellen, melyre a törvény kötelezi és a melynek megszegése törvényes elbocsátási ok.

* * *

Az ipari titok fogalmköre.

Ezenkívül, mint érdekes adalékot az ipari titkok forgalmi értékének becslésére nézve, figyelemreméltónak tartjuk ezt a kis szemlét is :

Az angol Oxford-Press egy ízben öt millió koronára taksálta ama vékony erős papiros készítési módjának a recipéjét, a melyre a biblia szövegét nyomják. Huszonöt évi nehéz munka után, majdnem négyszázezer korona árán tudták csak ennyire tökéletesíteni a papiros minőségét. Valószínűleg még nagyobb értéke van az angol bankópapirosnak, amely már sok nemzedék óta a La-verstoke-család jól jövedelmező titka.

A vatikáni biborosok karmazsinvörös köpönyegének a posztóját már évtizedek óta az Achen mellett lévő burtseidi posztógyár szállítja. A festés módjának a recipéje apáról-fiúra öröklődik.

Wiltshire egyik húsfüstölője kétszázezer koronát fizetett annak a tudásáért, hogy mi módon páczolják a brandenburgeri sonkát.

A mindenütt ismert Worcester-mustárt sok száz éves recipe nyomán készítik. A recipét a worcesteri Lea and Perrine-czég egy darab vajaskenyérért vásárolta meg egy grófi család volt udvarmesterétől. A kis, agyon-sárgult papiroscsíkon alig lehet az írást elolvasni s mai tulajdonosai még ezrekért sem adnák oda.

Körülbelül másfél évszázzal ezelőtt egy Martin nevű borbély lakott Doncaster városában. Egy katona, kinek a borbély szívességet tett, megismertette őt egy csizma-fényesítő szerrel, amelyet ezredében nagy mértékben használtak. Az élelmes borbély a recipe utasítása szerint gyártani kezdte a fénymázt s megérte, hogy Anglia leg-gazdagabb gyárosai egyikének emlegetik.

Bécsben még ma is él az az aranyműves, a ki munkásától 28 forintért vette meg a fülbevalók zárószerkezetének titkát. Ő maga milliomos lett rajta.

Mindezek egybevetése alapján már most rátérhe-

tünk annak a kérdésnek közelebbi megvilágítására, hogy miről van szó, mikor az ipari titokról beszélünk? Mindig egyes oly tények titokban tartott tudásáról, a melyek egy meghatározott ipari vállalkozás hasznára szolgálnak, a melyeknek birtokába az illető iparos, vagy jogutódja rendszerint saját munkája révén jut, vagy bár más ember munkája révén is, akkor is és mindig törvényes és jog szerint való úton-módon szerezte meg annak a munkának gyümölcseképen a titkot. A vegyi festőtelepek, a drogisták, a szakácsok, a vegyi gyárak és egyéb vállalkozások titokban tartott recipéi, a legolcsóbb árúbeszerzési források jegyzéke, ügyes tarifakombinációk összeállítása, a kereskedőknél, iparosoknál és gazdáknál az esetek túlnyomó részében fáradságos, időt és pénzt emésztő munkálkodásnak eredményei, a melyeket a jogrendnek ép úgy meg kell védenie, mint a jogos dologtulajdont, a melyek ép oly törvényes védelemre tarthatnak igényt, mint a tulajdon.

Ha a törvényhozás a találmányok, az új minták és mustrák időleges védelmét szükségesnek tartotta, nem térhet ki az elől sem, hogy az iparos szellemi munkájának elsődleges eredményét, mely igaz, hogy nem közelíti meg fontosság tekintetében és csak előkészíti a felsoroltakat, szóval azt, amit ipari titoknak nevezünk, szintén védelmébe vegye. Áll ez különösen akkor, ha oly titkokról van szó, melyek rövidesen szabadalmaztatásra alkalmas találmányokká fejlődhetnek. Mert üldözni valamely szabadalom bitorlását és prédaként szabadon hagyni lelkiismeretlen munkások, vagy elkeseredett versenytársak kezén azt a titkot, a melyből a találmány megszületett, a mely a szabadalom csirája volt, igazán a jogrendnek iróniája. Egy ilyen eset, mely a német birodalmi praxisban előfordult, élesen kidomborította ezt az anomáliát.

Természetes, hogy csak a becsületes munka tarthat

Az ipari titok fogalomköre.

igényt erre a védelemre; hogy a büntetőtörvényekbe, vagy a jó erkölcsökbe ütköző titkokat ki kell zárni ebből a védelemből. Ezekkel kapcsolatos az is, hogy a szabadságnak, mint abszolút egyéni jog, csak a találmányhoz, mint titokhoz való alanyi jogból vezethető le, a mit nem kell külön is bizonyítani. Ezt a német birodalmi törvényszék első polgári tanácsa 1892. évi május hó 28-án kelt egyik ítéletében elvi jelentőségű szabály gyanánt ki is mondomta.

Hogy az ipari titok meghatározásának nehézsége a praktikus gazdasági életre milyen irányokban lehet befolyással, azt főleg a vegyészeti ipar szempontjából lehet tanulságosan megvilágítani.

Tegyük fel, hogy új vegyészeti vállalat létesül. Boldogulásának egyetlen feltétele, hogy alaposan gyakorlott vegyész legyen. Ezt úgy szerzi meg, hogy fel fogad egy konkurrens vállalatnál hosszabb ideig működő vegyészt, a ki gyakorlati tudását kénytelen-kelletlen magával hozza új gazdájához. Meg is fizetik érte. Néha csodásan nagy fizetéseket adnak az ügyesebb vegyészeknek. Természetes, hogy a mit tud, azt új helyén is alkalmazza. Már most, mikor követ el titoksértést és mikor marad jogos korlátokon belül új foglalkozásában? Mikor van saját maga és új gazdája a titoksértés súlyos következtetésű vádjának kitéve?

Természetes az is, hogy ez az állásváltozás első sorban az egyes speciális vegyi gyárak között fog végbe menni és hogy főleg a fejlettebb külföldi ipar hátrányára szolgálja. Könnyű elképzelni, hogy milyen nemzeti féltékenységet keltenének ilyen esetek és mennyi megtorló lépést vonnának maguk után.

De a vegyészeknek saját érdekük is, hogy tudásukat és keresetüket fokozzák. Ők maguk is törekednének ilyen helycserékre.

Hogyan lehet ezen segíteni? Ha sikerülne olyan

szabálynak felállítása, hogy ipari titok csak az, a mi egy szóbanforgó vállalatot szembeötlően jellegzetessé tesz, a mi neki kivételes helyzetet biztosít, akkor a nehézségek eltűnnek. A baj az, hogy ezt az általános meghatározást igen nehéz a való életbe átültetni. Helyesebben, nehéz garanciát találni arra, hogy a bíróságok ezt a szabályt helyesen fogják az egyes esetekre alkalmazni. És tényleg helyes az a felfogás, mely szakértőkre kívánja bízni a döntést. Esküdtszék-forma ítélkezést kíván a bűnösség kérdésében. A bíróság csak a szankciót mondaná ki.

Ennek azonban két hátránya van. A vádlott könnyen volna kitéve a konkurrenzia esetleges rosszindulatának. Sorsa még bizonytalanabb lenne, mint a nem szakértő bíróság kezében.

Ezenkívül szembekerülne — a minthogy az egész materiát illetőleg szembe is került, — a két tábor ellenkező felfogása. Az önálló iparosság az ipari titok fogalmakörét minél szélesebbre, az alkalmazott minél szűkebbre igyekeznék fogni. A helyes középértéket csak egészséges gazdasági érzékű, az élet exigenciái iránt fogékony bírói kar volna képes eltalálni. Ehhez iskola, hagyomány és nevelés kell. Olyan, a milyen a francia bírói karban van.

Ezért szólaltak fel hangosan az osztrák vegyészek tisztességtelen versenyről szóló törvény 11. §-ával szemben. Olyan megoldást sürgettek, a mely nem gátolná az alkalmazottat tudásának értékesítésében és a gyárost nem zárja el a keresett tisztviselő alkalmazásától.

A mit végre is egy jól átgondolt törvény révén el lehet érni.

Szociális elemek az ipari titokban.

AZ ipari titok joganyaga rendszeri szempontból tulajdonképpen a szolgálati viszony körébe tartozik, odautalja őt a tér, melyen mozog. Az ipari titok t. i. főleg a szolgálati viszony keretében bír aktualitással, ennél fogva, ha lehetséges volna egy teljesen egységes törvénykönyvnek szerkesztése, akkor szervesen csak a szolgálati viszony keretében foglalhatna helyet az ipari titoknak szabályozása.

Ez azonban a lényegre és a célra nézve úgyszólván közömbös. Legfeljebb csak külső elrendezésével is kifejezné azt a gondolatot, a mely az ipari titoknak életet ad. Azt az eszmét t. i., hogy *az ipari titok jegyében szabályozandó a szolgálati viszonynak egész erkölcsi tartalma.*

Ha azonban az ipari titok kérdését a szolgálati viszony szempontjából mélyebb fejtegetésnek vetjük alá, akkor ez azért történik, mert jogelvi szabályozásának során főleg azokat a szempontokat kell kidomborítani, a melyek a szolgálati viszonyra tartoznak. A vezető szempont ezen a téren csak a modern szociálpolitikai felfogás lehet, csak az az irány kerülhet érvényesülésre, a mely a termelő tőke gazdasági érdekeinek és nemzetfenntartó szerepének szem előtt tartása mellett méltányosan és igazságosan bírálja el a tőke nélkül dolgozó osztályoknak igényeit is.

Feltétlenül liberális szellemben kell az ipari titok anyagát kezelni. Ezt a gazdasági szabadságnak eszméje hozza magával. Abban a pillanatban, a mikor a munkabérszerződés talaján két jogilag teljesen egyenlő fél áll egymással szemben és a munkás munkarejével szabadon rendelkezik és megvan a költözködési joga (a mely utóbbiból következik az ipari titok aktuálításának beállása is), kell, hogy a munkás erő kifejtésének, az alkalmazott lekötésének kénytelen korlátait a lehető legkisebb térre szorítsuk. Az alkalmazottnak helyzetét tehát csak addig a határig szabad megnehezíteni, a meddig a mi termelési formáink jogos érdekei okvetlenül megkövetelik. És tényleg úgy is van, hogy a kultur-jogok kivétel nélkül csak a szolgálati viszony tényleges tartamára állítják fel az ipari titok törvényi parancsát, illetve tilalmát. Ezen túl nem megy egy európai jogrendszer sem. Egyik-másik a szolgálati viszony megszűnése után is fenntartja az ipari titok normáját, de csak abban az esetben, hogyha rosszhiszemű és szándékos volt a titoksértés, haszonlesésből történt, vagy károsítási szándékból. Ugyanazok a momentumok döntenek itt is, mint az egyezségi versenytilalom kérdésében. Az egyéni szabadságnak és a szabad kereseti tevékenységnek határtalan és korlátlan megkötését erkölcstelen, meg nem engedhető szabályozásnak nevezik mindenütt.

Ez az egyik szempont, a másik a tőke gazdasági rendeltetését védi és könnyíti meg. Az a szempont t. i., a mely a szolgálati viszonyt kivételesen bírálja el, nemcsak a polgári jog terén, hanem büntetőjogilag is. Az a felfogás, a mely speciális szolgálati deliktumokat ismer a büntetőtörvénykönyvben, a mely felállítja a szolgálati lopásnak, a szolgálati sikkasztásnak, a hűtlen kezelésnek deliktumát, a mely védi a szolgálati viszonyban bennerejlő bizalomnak védtelen meztelenségét,

azt a gyöngeségét, a melyet a gyár, az üzlet sáncaiba befogadott idegen, ha lelkiismeretlen és rosszhiszemű, kenyéradójának ártalmára felhasználhat. E mellé sorakozik azután a termelő tőke rendeltetésének közvetlen megvédelmezésére irányuló szempont. Azok a büntetőjogi §§-ok, melyek kifejezetten üldözik a sztrájkok egyes fázisait és minden erre szolgáló eszközt, hogy kiegészítsék a sztrájkkegyezségek magánjogi érvénytelenségéről szóló szabályokat.

Az előbbi csoporthoz sorakoznak ezenkívül azok a büntetőjogi elemek, melyek a szolgálati viszonyt részben mint súlyosbító körülményt bírálják el, a melyek a szolgálati viszony fennforgása esetén a vagyoni deliktumok legnagyobb részéből indítványi bűncselekményt alkotnak, a munkaadónak kezébe adják a vád feletti rendelkezésnek hatalmát, minek következtében a munkaadó tetszése szerint megmozdíthatja, vagy beállíthatja az államhatalom büntető szervezetének gépezetét.

Érdekes vonása ennek az egész idetartozó anyagnak, hogy abban a pillanatban, a mint a tőke legsajátabb érdekei védelemre nem szorulnak, a mint érdekvédelmük indoka megszűnik, a mint egy tőkés elszigetelt helyzete nem jelent külön gazdasági alanyt, az ipari titoknak jelentősége azonnal megszűnik. Képzeljük csak el a kommunizmus alapján felépült társadalmi termelés rendjét és akkor azonnal látni fogjuk, hogy az ipari titok teljesen felesleges fogalom, mert nem jelenthet sem kárt, sem becsstelenséget, hogyha egy alkalmazott ipari titkot sért, olyan államrendszerben, mely nem ismeri az egyéni tőke, illetve a tőke fogalmát.

Ebből a szempontból tehát az ipari titkot nyilvánvalóan rendi, osztályuralkodó intézménynek kell deklarálni. A ki ennél fogva modern szellemben akarja ezt az intézményt szabályozni, annak legalább is törekednie kell az ideális állapot megközelítésére és arra az alapra kell

helyezkednie, hogy csak addig a határig mehet el, a míg az egyéni termelés rendszerének érdeke ezt feltétlenül megkívánja.

Ha összehasonlítjuk a francia Code Pénal 418. §-át a tisztességtelen versenyről szóló osztrák törvénynek 17. §-ával és ilyenformán egymás mellé állítjuk az ipari titok kodifikációjának legrégibb és legújabb eredményeit, meg fogjuk állapítani, hogy technika dolgában nagyot haladt ez az anyag. Milyen részletes, milyen szerves az osztrák törvény. Nehézségei mégis nagyok. Még mindig vannak kényes pontjai. Csak egy futólagos pillantást vessünk az osztrák törvényre és látni fogjuk, hogy a nehézségeknek óriási tömege súlyosodik arra, a ki e szakaszokat alkalmazni fogja és arra, a ki ellen irányulnak.

Azt, hogy mi az ipari titok fogalma, még sehol a világon törvényben nem mondták ki. Maga a főnök nem fog a belépő segédnek leltárt átnyújtani arról, hogy mit kíván üzleti titoknak tekinteni. E szerint örök rettegésben kell az alkalmazottnak lennie, hogy valamikép üzleti titkot el ne áruljon. Ez az egyik nehézség.

Jó segédet senki sem veszít el szívesen. Először is azért, mert nagy hasznát látja, másodszor, mert a kilépő segéd új helyén, akár önállósul, akár máshoz áll be, könnyen nagy kárára lehet előbbi főnökének. Feltehető tehát, hogy a főnök az elválást minden lehető módon meg fogja nehezíteni. Mi könnyebb már most, mint a távozni készülő, vagy már kilépett segédet titokszegésért perelni, azt kártérítésben marasztaltatni, esetleg megbüntettetni, főleg pellengérre állítani.

Ha az ipari titokról szóló szakaszok alkalmazásában Ausztriában nem érvényesül majd a legtagabb gazdasági liberálizmus, akkor a tipikus szolgálati szerződésnek legfontosabb pontja odaát az lesz, hogy a főnök már előre is minden irányban lemond azokról a

jogokról, melyeket ez a törvény neki az alkalmazottal szemben biztosít. Ezt a szocialista propaganda társadalmi úton feltétlenül keresztülviszi.

Megjegyzendő egyébként, hogy azok az aggodalmak, melyek a törvény ellen a szolgálati szerződést illetőleg odaát felmerültek, nem mai keletűek és nálunk sem ismeretlenek. Mikor 1900-ban nyilvánosságra került *Hegedűs* kereskedelmi miniszter idejében a tisztességtelen versenyről szóló törvény első javaslata, több oldalról hangzottak el ilyen irányú sérelmek és pedig nem csupán az alkalmazottak érdekköreiből, hanem olyan milieuban is, a hol a munkaadók szempontja volt hivatalosan képviselendő. Az akkori rekriminációk jórészt igazoltaknak látszottak, mert főleg az önállósodás lehetőségeit féltették. Egészen más természetűek azok az aggályok, melyek abban a tekintetben merülhetnek fel, hogy az alkalmazott kiválása után új szolgálati szerződésnek megkötése fog megnehezülni az ipari titok erősebb védelme folytán.

Az alkalmazott gazdasági tekintetben kétféle minőségben kerül itt megbirálás alá. Mikor a szolgálattól megválzik, vagy önálló keresővé lesz és versenyre száll volt munkaadójával, (1.) vagy pedig újabb szolgálati szerződést köt, újabb szolgálati viszonynak alanya lesz (2.). Csak ez utóbbi csoportban kell nagyobb súlyt helyezni a gazdaságilag gyengébb fél érdekének megvédésére. Mert az önállósodás folytán már két, mondhatni teljesen kifejlett és jogilag egyenrangú fél áll egymással szemben.

Az osztrák törvény mégis az önállósodás alapjait erősíti meg és azokat a részeket, mik a gyengébb fél várának falain mutatkoznak, védtelenül hagyja. Ennyiben hibás a koncepcziója.

Ezzel ugyanazokat a szempontokat honorálja az osztrák javaslat, melyeket az 1900. évi magyar javaslat-

tal szemben — kevés meggyőző erővel — hoztak fel. Mert, ha nem is alaptalannak, legalább is elhibázottnak kell mondani azt az ellenvetést, hogy az ipari titkok védelme az ipari vállalatoknál alkalmazott és titoktartásra kötelezett személyzet önállósodását és egzisztenciájuk megalapítását gátolja, vagy megnehezíti.

Más az ipari titok valójában és más az, a mit ilyen általános megnevezéssel első pillanatra fedni lehet. A tulajdonképeni ipari titok tartalma nem állja útját annak, hogy az alkalmazott annak a kereseti ágának általános fogásait és praktikáit eltanulja és saját hasznára értékesíthesse, a mely egész iparágnak a védett vállalkozás csak igen kis hányadrésze. Hiszen a védett vállalatnak konkurrencsei is kénytelenek a megvédett speciális titok nélkül boldogulni.

Nem áll meg az az ellenvetés sem, hogy, ha a jövőben volna speciális titokvédő törvény, a titokban tartandó momentumok ijesztő mértékben fognak megszorodni és az alkalmazottak szabad mozgását, állásuk biztonságát fogja megkötni az az óriási titoktömeg, melynek számontartása már magában véve is elviselhetetlen teher lesz az alkalmazottra nézve. Attól sem kell tartani, hogy a vállalatok és az önálló iparosok a védelem jogát nyakra-főre veszik majd igénybe, ellenkezőleg, fellehet tenni, hogy a titok védelme ellenkező irányban mérséklőleg fog hatni, a segédszemélyzet olyan helyeket, a hol a rendesnél több titoktartást fognak követelni, nagyon is kerülni fog és az is valószínű, hogy az üzleti verseny, a féltékenység szintén tartózkodásra fogja indítani az iparosvilágot. A titkok száma meglehetősen alacsony lesz, nem szólva arról, hogy itt is, mint mindenben, a feltámadás és elmulás örökös körforgása is sokat határoz. A védelemre érdemes titok aktualitása a gazdasági életben szükséges folytonos változások folytán hosszabb-rövidebb idő multán elvész. Ezenkívül minél

Szociális elemek az ipari titokban.

több titkot akar majd valaki megmarkolni, annál több siklik majd ki a kezéből, mert a gazdasági élet, már természeténél fogva olyan, hogy nagy nyilvánosságra van utalva.

Ha pedig a kérdés másik oldalát vizsgáljuk, akkor be kell látnunk, hogy féltékenyen őrzött ténybeli ismereteknek teljes szabadjára hagyása az alkalmazottakkal szemben, a jogrend fogalmával ellenkezik, hogy ez szorgalmas emberek gazdasági létezésének egy csapásra való megsemmisítésére, vagy lassú elkorhasztására vezet és hogy minden jogrendszerben nemcsak arról kell gondoskodni a törvényhozásnak, hogy a következő nemzedék önállósulása, a gazdasági teremtes, új értékek létrehozása legyen zavartalan. Meg kell védenie a jognak a birtokban levőket is exstáns önállóságuk fenntartásában, a meglevőt is meg kell oltalmazni.

Az ipari titok védelmének törvénybe iktatásával szemben azonban eme szociális élű érvek mélyebben megfontolandó szempontjait is felhozták. Sőt sokan annyira mentek, hogy e törvényi rendezést úgy tekintették, mintha egyenesen az alkalmazottak vesztére törnének azok az önálló iparosok, kik az ipari titok védelmét sürgetik.

Az alkalmazottak érdekei azonban ily törvény megalkotásával mélyreható sérelmet nem szenvednek. Arról ugyanis szó sincs, hogy az alkalmazott, vagy munkás megakadályoztassék abban, hogy tapasztalatait, melyeket előbbi főnökénél szerzett, új állásában érvényesítse. A mit ő tanult, elsajátított, azt tisztességgel bárhol és bármikor felhasználhatja. Itt is csak a jogtalan és tisztességtelen cselekedetek megtorlásáról, illetve megakadályozásáról van szó.

És éppen a megakadályozáson van a súly, mert, mint a tisztességtelen verseny kérdése körül kialakult franciaországi gyakorlatból is megállapítható, az ipari

titok megsértésének deliktuma alig fordul nagyobb mérvben elő. Bátran állíthatjuk tehát, hogy az erre vonatkozó, — különben igen szigorú — rendelkezés már magában véve oly felvilágosítólag hatott a közfelfogásra, hogy éveken keresztül alig kellett azt alkalmazni.

Különösen áll ez akkor, ha a törvény úgy intézkedik, hogy a titok megőrzésére az alkalmazott munkás, vagy tanoncz csakis a szolgálat tartama alatt van kötelezve. Természetes azonban, hogy, ha megállapítható, miszerint már a szolgálat tartama alatt tervszerűen előkészítette a titkok elárulásának keresztülvitelét, pl. ha már ezen idő alatt rendszeresen gyűjtötte az adatokat a gyártási folyamat, a beszerzési források, a beszerzési ár, a vevőközönség jegyzékeinek elkészítésével, a büntetés alól nem menekül. (A német javaslat eredetileg olyképp tervezte ez intézkedést, hogy az alkalmazott munkás, vagy tanoncz alkalmaztatási helyének üzleti, vagy üzemi (gyári) titkait a szolgálat elhagyásának napjától számítva még két esztendeig tartozik megőrizni.)

A francia Code Pénal 418. §-a csakis az alkalmazási idő alatt kívánja a titoktartást, nehogy az alkalmazott munkás, vagy tanoncz boldogulásának lehetősége veszélyeztessék. Ezen szempontokat érvényesítette a németországi új kereskedelmi törvény is, mely a 74. és 75. §§-aiban állapítja meg az ezzel kapcsolatos ama feltételeket is, melyek mellett a munkaadó és segéd között kötött szerződésbe felvett ú. n. »Concurrenz-clausel«-lel (versenykikötéssel) szemben is a segéd a szabad versenyzésben jogilag nem korlátozható.

Itt tartjuk végül helyénvalónak azt a nyilatkozatot, a melyet *Arbuthnot*, a kérdés alapos angol művelője tett a XIX. német jogászgyűlésen az angol jogszokás tekintetében: »It is a common form of covenant in

articles of apprenticeship, that the apprentice will not disclose his masters secrets and it is quite clear that an action for damages would lie, if such could be proved. The rule of English law prohibiting contracts in restraint of trade, does not intend to prohibiting contracts not to disclose or make use of secret processes of manufacture and the like.«

(Szerinte közönséges dolog, hogy az iparos és tanoncza közötti szerződésnek van egy pontja, melynek értelmében a tanoncz mesterével szemben titoktartást ígér és kétségtelen, hogy annak megszégése kártérítésre kötelezi. Az az angol jogszabály, mely az áruforgalom szabadságának korlátozását, a kartelleket tiltja, nem állja útját ilyen megállapodások érvényének.)

Érdekes jelenség az is, hogy a mostanában nálunk is rendszerré váló kollektív munkásegyleményekbe felszoktak venni egy pontot, mely az ipari titok védelméről szól. Ez a pont középfajtát képez az egyezségi versenytilalom és a törvényes ipari titok kategóriája között.

Példa erre a budapesti gépszíjgyártó-iparra nézve 1906. szeptember 26-án munkások és munkaadók közt alkotott egyezmény, melynek 14. §-a szerint *»a ki üzleti, vagy üzemi titkot másnak elárul, vagy a ki a munkaadó előleges hozzájárulása nélkül az üzletre káros mellékkeresetet üz felmondás nélkül azonnal elbocsátható.«*

Az ipari titok eddig ismeretes rendszerei közül a legteljesebb mértékben vetett számot a szolgálati viszony szempontjával az osztrák törvény. Az osztrák törvény a titoksértésnek két formáját ismeri. Az egyikben lényeges tényálladási elem a speciális célzat (haszonlesés vagy károsítás), a másikon nem az. A kormány javaslata az utóbbi formánál az időbeli határt a szolgálat tartamára, illetve egyoldalú, időnek előtti felbontás esetén, a fel-

mondási időre tette. Az országgyűlés határozatából ez a második eset kimaradt, úgy, hogy a törvény csak a szolgálat tartama alatt elkövetett czélzat nélküli titoksértésről szól, a felmondási idő nem számít.

A czélzatos titoksértés, bizonyos egészen büntetlen esetek kivételével nincs időhatár által korlátozva, büntethetősége azonban a törvényben szabályozott elévülés alá esik.

A mint látnivaló, a törvénynek kiinduló pontja e tekintetben általában az, hogy az alkalmazott főnökével szemben titoktartásra csak a szolgálati viszony fennállása alatt van kötelezve, illetve, hogy a szolgálati viszony felbontásával véget ér a titoktartási kötelezettség is, még akkor is, hogyha a segéd tiltott módon jutott alkalmazása idején annak birtokába. Ez alól azonban két esetben tesz kivételt a törvény.

Az egyik eset a szolgálati viszony megszűnése után is fennálló hallgatási kötelezettségre vonatkozik és értelme az, hogy kivételesen nem delictum a bizalomszegésből eredő »czélzatos« titoksértés, ha nem alapszik a törvényben speciálisan meghatározott jogellenes cselekményen.

Rendszerint úgy áll a dolog, hogy a szolgálati viszony tényleges tartama összeesik annak jogszerinti időtartamával és e szerint tényleges megszűnése összeesik a jogszerinti megszűnéssel és pedig akár már előre megállapított időpontra esik, akár pedig úgy alakul a helyzet, hogy a határozatlan időre kötött szolgálati szerződés megállapodás vagy törvény szerint felmondatik és a felmondási idő lejártáig áll fenn, akár pedig végül úgy, hogy a szolgálati viszony bármikor egyik vagy másik fél részéről felbontható, vagy a felek ezen esetektől eltekintve, megegyeznek a szolgálati viszony azonnali megszüntetésére nézve. Mindezekben az esetekben valami különös intézkedésre nincs szükség. Szükség van rá azonban akkor,

ha a szolgálati viszony valamely fél által egyoldaluan és időnek előtte bontatik fel. Ilyenkor megszűnése mindig vitás, peres és ellenséges körülmények közt esik meg, a megelőzőleg felmerülő ellentétek haragot, békétlenséget keltenek, a melyek könnyen okozhatnak károsításra való hajlandóságot. Ezért a törvény ilyen esetek számára rövid időtartamot állapít meg a szerződészerű, vagy törvényes felmondási időnek erejéig és ennek lejártáig az alkalmazottat titoktartásra kötelezi. És ez az alkalmazottnak nem is lehet ártalmára, mert hogyha az egyik fél az időnek előtti felbontásban vétkes, vagy jogellenes magatartást tanúsított, akkor nincs ok arra, hogy a közönséges jogi felfogás szerint amugy is fennálló titoktartási kötelelem alól feloldassék. Ha pedig viszont a munkaadó alkalmazottját jogszerűtlen módon elbocsájtotta vagy annak vétkes módon okot adott az időnek előtti kilépésre, akkor az alkalmazottnak kijáró fizetés és egyéb ellenszolgáltatás teljesen megokolt jogczimet ad a titoktartási kötelelem határozott kimondására.

Más az eset akkor, hogyha egy hosszabb időre szóló szolgálati szerződést az alkalmazott megszeg, illetve jogos ok nélkül időnek előtte bont fel, ilyenkor a titoktartási kötelelmek további fennállása a szolgálati időnek egész, — sok esetben évekre kiterjedő — tartamára terjedvén, az alkalmazott boldogulásának komoly akadályja volna és semmiképen sem volna arányba hozható a szerződésszegéssel elkövetett vétkességének mértékével. Még akkor is azonban, hogyha alapul vesszük a törvényben meghatározott időhatárt, nem ajánlatos a szerződésszegési vétkesség kérdésébe belemenni, mert igen lényeges mindkét félre nézve már előre biztosan tudni, vajjon egyáltalában vagy milyen időtartamra áll fenn a titoktartási kötelelem. Egyszerűen azért, mert abban a kérdésben, hogy ki vétkes az időnek előtti kilépésben, vagy elbocsájtásban, főnök és alkalmazott rendszerint ellen-

kező nézetten vannak és ennél fogva az egyik a titoktartási kötelelem fennállását, a másik annak megszüntét vitatja.

Olyan üzletben, a hol az ipari titok megőrzése nagyobb fontosságú, rendszerint ugyanis megállapodnak a felek a felmondási időre nézve, vagy ennek hiányában rendszerint a törvények diszpozitív szabályai irányadók. A hol egyik eset sem válik be, ott a munkaadó dolga lesz, hogy a törvény szerint neki kijáró védelmet oly módon biztosítsa magának, hogy az eddigi szokástól eltérően alkalmazottjának felmondási időt engedélyez.

A másik kivételről a 12. §. szól. Ez a volt alkalmazottnak megengedi a saját boldogulása kedvéért történő felhasználást és csak a haszonlesésből vagy a károsítási szándékból eredő szándékos elárulásnak kárhoztatandó formáját sujtja, ennyiben pedig az előbb kifejtett alapelvvel teljesen megegyezik és megfelel az érdekelték jogos kívánságának.

Az osztrák törvény a titoksértést a szolgálati viszony tényleges megszűnése utáni időben is csak ebben az esetben üldözi, bizonyos feltételek mellett. A törvény szerint a haszonlesésből, vagy károsítási szándékból a kilépés után történő árulás bűncselekmény. E rendelkezésnek hibája az, hogy ezt a szigorú tilalmat nem korlátozza bizonyos időre. Az alkalmazottat mindig sujtja. Bár igaz, hogy itt a speciális intenczió lényeges tényálladási elem, mégis kényes intézkedés, mert meghurczoltatásokra ad alkalmat.

E tekintetben igen nehéz biztos támpontot találunk. Az bizonyos, hogy méltánytalan annak a segédnek az üldözése, a ki a szolgálat idején személyes munkálkodása révén megszerzett tudását, még ha főnöke üzleti köréhez tartozik is, saját boldogulása javára fel akarja használni. Épen ezért méltányos az a felfogás, a mely nem lát ilyenkor titoksértést. Nem egészen így fog állani a dolog, hogyha a segéd a szolgálati viszony megszűnte után

Szociális elemek az ipari titokban.

olyan ipari titkokat akar saját maga javára gyümölcösöztetni, melyek birtokába tiltott, vagy erkölcstelen uton jutott ; ha ezt be lehet bizonyítani, akkor a jogos érdekeiben bűnös módon sértett főnöknek alkalmat kell adnunk, hogy sérelmét orvosoltathassa.

Az ipari titok rendszeri elhelyezése és konstrukciója.

ALTALÁNOS szokás az ipari szellemi tulajdon jogának nevezete alatt összefoglalni azokat a szabályokat, a melyek a találmányi szabadalomra, a mintajogra és a védjegy jogára vonatkoznak. Ez tévedés, mert ezek nem merítik ki az ipari szellemi tulajdon anyagát, a mely a modern jogban különválni kezd, s a melynek fontossága napról-napra emelkedik.

A tévedésnek egyik forrása az, hogy a szellemi javak három előbb említett forrása az újabb jogi intézmények közé tartozik és hogy a közönséges életben jobban előérbe kerül, mint a többi ritkább kategóriák, a melyek közé a cégjog, az ipari titok joga, az ipari és kereskedői becsület joga stb. tartozik.

Az ügy érdekében állana, ha ez a szelekció élesebb és szembetűnőbb volna, mert nagyban fokozná a jogfejlődés közgazdasági szempontjai iránti figyelmet.

Számbaveendő ezenkívül ugyanennek a jogterületnek az a pregnáns vonása is, hogy ezek elhelyeződése dolgában na még nem eléggé tisztázódtak a nézetek. Hol a büntetőjoghoz, hol tisztán a magánjog rendszeréhez tartozóknak átszanak. Ennek oka az, hogy mivel egész új intézmények, a hozzájuk fűződő *iuris publici* szankciók nincsenek tőlük elválasztva, így a múlthatatlanul csatlakozó *büntetőjogi rendelkezésekkel* együtt jelennek meg. Ez a

bevett, bibliai eredetű intézményeknél már nincs így. Így a lopás kategóriája, mely a tulajdon védelmére szolgál, büntetőjogi elem. Senkinek sem jutna eszébe ezt odahelyezni a tulajdonról szóló magánjogi elemekhez. És kétségtelen, hogy e kettőnek szétválasztása jogpolitikai, észszerűségi szempontból történt. De azért mégsem akadt eddig senki sem, a ki megsürgette volna az ipari szellemi tulajdon legelől említett új intézményei mellől elvenni a büntetőjogi részeket és azokat a Btk-be beiktatni.

Ezeket kell szem előtt tartani akkor is, a mikor arról van szó, hogy pl. az ipari titok kérdése tulajdonképpen hol van helyén. Az ipartörvényben-e, vagy a Btk-ben?

Ez a szembeállítás nem üres akadémikus időtöltés, mert történelmi alapjai is vannak. Több kereskedelmi és iparkamara, néhány ankét nyilatkozott nálunk olyan értelemben, hogy az ipari titok kérdése az ipartörvény keretében oldassék meg.

Ez objektíve és rendszeri szempontból helytelen. Az ipartörvény *par excellence* közigazgatási törvény, bár fontos magánjogi reflexei is vannak. Oda nem való az ipari titok, mely főleg magánjogi élű. Ezt lehetne ellene felhozni.

A mellett, hogy az ipari titok a Btk.-ben foglaljon helyet, maga a kereskedelmi miniszter foglalt állást, mikor úgy nyilatkozott, hogy az ipari titok kérdésével az igazságügyminiszter a Btk. reformja során fog foglalkozni. A vitát csak egy módon lehet eldönteni. A magánjogi rész polgári törvénykönyvbe való, a büntetőjogi szankció a Btk.-be. Ugy van ez a többi védett jogterülettel, védelmet érdemlő érdekekkel is.*

* Az sem lehet rendszeres jogépítési irány, a mely legutóbb is a villamos energia tulajdonának büntetőjogi védelmét az iparfejlesztésről szóló törvénybe szúrta bele. Ez csak olyan elmében születethetett, a ki sietett, hogy a reform dicsősége a nevéhez fűződjék. Ha egy kis türelme van, a Btk. rendszeres reformja során ejthette volna szerét ennek.

Az ipari titok kérdésének mai állása mellett nehézséget csak az okozhat, hogy az ipari titok intézményesen még nem tartozik a magyar polgári jog hajlékába. Anomáliának látszanék tehát büntetőjogi szankcióval védeni azt, a mit a polgári jog még nem ismert el. Ez a nehézség azonban azonnal eloszlik, amint nyilvánvaló lesz, hogy az ipari titok igenis elismert és recipiált intézménye a magyar jognak, csupán nem »közgűli« még össze annyira, mint a régi jogtárgyakat felölelő fogalmak.

Nincs tehát akadálya annak, hogy a Btk. az ipari titok szankcióját kimondó szakasszal már addig is kiegészíttessék, a míg polgári törvénykönyvünk kifejezetten is felállítja az ipari titok kategóriáját.

* * *

Ezzel összefügg a *konstrukció* kérdése is. Az ipari titoknak és az ipari titok védelmének konstrukcióját felállítani igen nehéz dolog. A legközelebb fekvőnek látszik az a gondolat, hogy a *tulajdon* formájára épüljön konstrukciója; ezzel aztán velejárna mindaz, a mi a tulajdon elméletének lényeges alkotóelemét képezi.

Sok hasonló vonást lehet megállapítani a *birtok* és az ipari titok fogalmi rendszere között is.

A birtokkal való összehasonlításnak éle és célja különösen arra irányul, hogy a birtok védelmének és az ipari titok védelmének formája egymásra üt. A birtok nyugalmi állapotában, statikus megfigyelésben csak tényleges állapot, nem valóságos jog, sokak szerint nem is jogi fogalom. A birtok, ha a birtokost megháborítják, vagvis dinamikus helyzetében rögtön mozgásba hozza a jogot, a mely rendelkezésére bocsátja birtokvédelmi eszközeit. Ennyiben és ez által aztán joggá válik. Szemléltető módon így lehet megvilágítani ezt a kérdést. Ha az ingatlan-birtokot nézem, látom, hogy a földmives műveli, szántja, beveti, boronálja földjét, learatja termését.

Az ipari titok rendszeri elhelyezése és konstrukciója.

Ez tényleges állapot, melyből jogot sejteni lehet, de konstatálni nem.

Látom, hogy egy gyáros gyárát üzemben tartja, olyan cikket és olyan módon állít elő, a milyet és a hogyan mások még nem tudnak. Mind a kettő tényleges állapot. Ha a földműves-gazdát megzavarom, akkor velem szemben az erősebb jogán fel fog lépni és velem szemben védelmet nyer. A gyárost is, ha megzavarjuk ipari titkának nyugalmas élvezésében, abban a pillanatban megszületik az ipari titok joga, a mely védelemre számot tart és ezt meg is kapja.

Ugyancsak a tulajdonjog segítségével vett analogiájával függ össze az az érdekes kérdés is, vajjon az ipari titok mai formájában és jogi konstellációjában kötelmi, vagy dologi jognak vétessék-e. Ez a kérdés így felállítva, meglehetősen meddő vizsgálódásnak látszik, ha azonban ebben az irányban megbízható feleletet lehetne találni, könnyen lehetséges, hogy annak tanulságai a védelem megvalósítása szempontjából nagyobb fontosságra is juthatnak.

Mi az, amin a dologi és kötelmi jogi szelekció fordul? Csupán a kötelezettek, illetve a jogból kizártak körén. A lényeg az, vajjon az én jogom: mindenkivel szemben hatályos-e, aki rajtam kívül áll, vagy pedig csak bizonyos meghatározott körű egyénnel szemben? Tény az, hogy nincs pozitív jogrendszer, mely az ipari titokból abszolút jogosítványt teremtett volna. Valamennyi jogrendszer, amelyben az ipari titoknak védelme polgárjogot nyert, tisztán arra szorítkozik, hogy az ipari titkot a jogosítottnak vállalkozásához közelebbről odakötött egyénnel szemben védje meg. A kiinduló pont t. i. az a köteles hűség, az az etikai kapocs, a mely a szolgálati viszonyban levőket főnökhöz odafűzi. Eddig a határig teljesen egyeznek az összes felfogások. Egyetlen

egy koncessziót tesznek egyes jogrendszerek, amikor a szolgálati viszony körében álló egyénekhez hozzátartoznak még azokat is, akik társasági szerződés következtében, vagy ingyenes szolgálati szerződés folytán jutnak közelebb a védett ipari titokhoz. Ilyen körülmények között a kötelezett alanyokra való tekintettel az ipari titok jogosítványát abszolút jognak, tehát dologi jognak nevezni semmiképpen sem lehet.

A tulajdonképeni értelemben vett tulajdonelméletnek analógiája tehát nem fedheti az ipari titoknak keresett konstrukcióját. És végeredményben oda kell sorolnunk az ipari titkot, ahová az *abszolút immateriális jogosítványoknak* ma már elismert csoportja tartozik.

Ennélfogva az ipari titok olyan növény a jogok flórájában, a mely egyik gyökerével az abszolút jogoknak, másik gyökerével a kötelmi jogok talajából szívja életnedvét.

Lehetséges gondolatnak tűnik az is, hogy az ipari titok jelenségeit két csoportra oszszuk, az első az ipari titkot úgy tüntetné fel, mint a birtok egyik *formáját*, azzal a célzattal, hogy a védelem ilyen módon megoldható legyen, hogy általa az ipari titok elmélete megvalósítható joganyaggá váljék. A második csoport, helyesebben a második szempont az ipari titok *tartalmának* kutatása volna, keresése annak, hogy mi képezheti az ipari titok tartalmát, mint védelemre érdemes jogtárgy.

Még ennél is helyesebb és célravezetőbb, hogyha Ihering jogfilozófiájának alapjára állunk. Ha t. i. az *érdek* teóriáját vesszük alapul és azt keressük, hogy miben áll az, a mi az ipari titok körében jogos érdek? És ekkor főleg a föntebb felállított csoportok másodika lesz bonczkés alatt. Ha azután ehhez hozzá vesszük a megoldhatóság problémáját, t. i. azt, hogy milyen konstellációban válhatik abból a laza anyag-

ból pozitív jog és e tekintetben is tudunk fix támpontokat találni, akkor megoldottnak lehet mondani az ipari titok konstrukciójának kérdését. Világos, hogy abban a pillanatban, amikor egy jogrend az ipari titoknak tárgyi elemeit, tartalmi alkatrészeit védelemre érdemeseknek mondja, akkor csak egy dolog van hátra és ez nem más, mint a kívánatos és szükséges törvényi védelemnek konkrét megvalósítása, olyan formának felkutatása, a mely a törvényi védelmet lehetővé teszi. Vagyis röviden: az egész probléma az *interesse* mérlegelésére és a *posse* megtalálására szorítkozik.

* * *

A fentebbiekre való tekintettel az ipari titok kérdését jogpolitikai szempontból két részre kell osztani. Az egyiknek feladata az ipari titok jogi fogalmának megalkotása, a másik arra van hivatva, hogy az ipari titok védelmét konkrétan megvalósítsa, a gyakorlati életbe átültesse. Az első inkább gazdaságpolitikai, a másik jogász feladat. Ez utóbbi azután kétségtelenül a büntetőjog területéhez tartozik, már csak azért is, mert az ipari titoknak a védett jogtárgyak közé sorolása után, és ami ezzel egyértelmű, a védelmi elvnek kimondása után, pusztán a szankciók statuálása van hátra, ez pedig úgyszólván kizárólag a büntetőjognak körébe vág.

Igen tanulságos ennek a két szempontnak a felállítása azért is, mert pl. a magyar jogrendszer pragmatikai vizsgálatának során konstalálni lehet azt, hogy az ipari titok elvének felállítása már régen meg volt, az ipari titok, mint ilyen, bevett fogalom volt már régebben is a magyar jogban. A mi hiányzott, az a második csoportba vág. Hiányzott t. i. az ipari titok védelmének szerves rendszere úgy, a hogy azt

a modern jogfejlesztés terén legutóbb a tisztességtelen verseny ellen hozott osztrák törvény kialakította.

* * *

Az alábbiakban az ipari titok jogi elemeit az európai jogrendszerekben szokásos típusok alapján kívánjuk részletesebben kifejteni.

Ezeket az elemeket körülbelül a következőkben lehet összefoglalni :

Az ipari titok fogalma és tárgyköre.

A kötelezettek köre.

Az elkövetés módja.

Az elkövetés célzata.

A vétkesség mértéke.

A kártérítés terjedelme.

Indítványi jelleg.

A tettes személyi viszonyai.

Bűnrészesség.

Felbujtás.

Elévülés.

Az ipari titok scholasticus fogalmát felállítani nem lehet, nem is történtek erre nézve kísérletek. E tekintetben utalunk különben a fogalom kérdésével foglalkozó külön fejezetre.

Eddig sehol a világon egy törvény sem adott erre a kérdésre feleletet. A tisztességtelen versenynek most tárgyalás alatt álló tervezete az első ezen a téren, a mikor az ipari titok fogalmának meghatározására vállalkozik. Nézzük, hogyan sikerült a vállalkozása. A tervezet 33. §-ának 2. bekezdése szerint üzemi titoknak tekintendő a vállalat üzletére, vagy üzemére vonatkozó minden oly ténybeli körülmény, adat, gyakorlati eljárás, gyártási mód, a melynek közismertté válása, vagy akár csak egy versenytársnak is tudomására juttatása az üzlet érdekeit

veszélyeztetni alkalmas, s a melynek ismeretét bárki is csak az üzlet tényleges vezetésére hivatottak bizalmának köszönheti.

Ennek a meghatározásnak több lényeges és néhány formai, meg nyelvtani hibája van. Hogy valami titok legyen, ahhoz elegendő, ha reá a törvény a titoktartás parancsát, illetve a titoksértés tilalmát kimondja. Helyesen tehát úgy kellene ezt a törvényszakaszt megszerkeszteni, hogy titokban tartandók az üzemre és üzletre vonatkozó mindazok az adatok, a melyek elárulása kárt okozhat és a melyek csak azért kerültek a titoktartásra kötelezettek tudomására, mert ők a védett vállalatokhoz hozzátartoznak, a gazdának bizalmasai. Tehát nem úgy kell feltenni a kérdést, hogy mi az ipari titok, (mert ipari titok az, a mit a törvény annak rendel), hanem úgy, hogy mit tart a törvény titokban tartásra érdemesnek. Erre a kérdésre azután formailag helyes feleletet ad a tervezet: mindazt, a minek elárulása kárt okozhat és a minek forrása a bizalmi viszony. Ez a felelete is hibás azonban. Mert a mit más törvény tilt, (például élelmiszer-hamisítás, mértékcsonkitás), vagy a mi erkölcstelen, az soha sem tarthat számot titokban tartásra, még ha olyan kárt is okozna az elárulása és ha akármilyen bizalmon épülő beavatásnak is köszönné a tettes a tudását. Ezenkívül nem lehet vitás, hogy az illető üzemi, vagy üzleti adatot mások közreműködése nélkül, belopódzás, kilesés, kikémlelés útján is meg lehet szerezni. Ezért a bizalmi viszonyra való utalás mellett meg kellene említeni, hogy ez csak a szolgálati és társasági szerződés esetére szól.

Végeredményben azonban, ha le is lehetne győzni az ipari titok meghatározásával járó sokféle nehézséget, még akkor is helyesebb ezt egészen mellőzni és a minden egyes esetben ítélő bíró belátására bízni

annak eldöntését, vajjon titoksértés-e, vagy sem az, a mit a panaszos annak mond.

Ki kell azonban térnünk ezen a helyen az ipari titok tárgykörére, a mely viszont az ipari titok terminológiájának kérdésével van kapcsolatban. És e tekintetben teljesen feleslegesnek látszik bővebben foglalkozni azzal a vitával, vajjon az ipari titok megnevezése alatt mit kell érteni? Azt, a mit a magyar jogi nyelv üzleti, üzemi, műszaki és ipari titok nevezetével szokott illetni, feltétlenül kell érteni alatta, sőt beléje kell foglalni azt is, a mit a németek *Handelsgeheimnis*snek neveznek, bár nálunk a kereskedelmi titok kifejezése * teljesen ismeretlen.

Es még egy lépéssel odébb menve bizonyos az, hogy ha ugyan úgy lehet nevezni, a mezőgazdasági titok is benne értetődik fogalmában. Hiszen nem lehet kétséges, hogy ez a szó : ipar, ép úgy, mint az angol »trade« szó, ezen a téren minden kivétel nélkül oly kereseti foglalkozást jelent, a melynek elfogadott, bevett és elismert gazdasági célja van. Ennélfogva nem szorítkozhatik csupán az emberi kéz és gépek útján végbemenő annak az értéktermelésnek területére, mely anyagok feldolgozásában áll, hanem minden olyan emberi tevékenységre is, mely végeredményben értékek előállításával foglalkozik.

Természetes, hogy ennek a titokvédelemnek azután különös feltételei is vannak, ilyen pl. hogy a védendő körülmény egyéni jellegű legyen, hogy megengedett

* Ha csak ide nem számítjuk az alkuszi titkot, a melyre részve a magyar kereskedelmi törvénynek 535. szakasza ezt mondja: »Az alkusz, a mennyiben a felek által az ellenkezőre eljogosítva nem lett, vagy az üzlet természete ellenkezőt nem kíván, a megbízások, alkudozások és kötések tekintetében harmadik személyek irányában titoktartásra köteleztetik«. Ehhez artozik az 545. §., a mely szerint: »Az alkuszok, kik a törvényben megállapított kötelességeiket megszegik, vagy azokat lhanyagolják, a feleknek az ebből eredő kárért felelősek.«

dolgokra és eljárásra vonatkozzék és hogy védelmére alkalmas forma legyen található.

Szorosabban és pontosabban körülírni ezt a tárgyi kört nagyon nehéz, de úgy látszik negatív definíció útján könnyen lehet megérteni olyan körülírással, hogy mindaz a szellemi tulajdon, mindaz a gazdasági érdek, mely az ipari jogok védelmének systematizált formáiban nem tud otthonra találni, az beutalandó az ipari titoknak tárgykörébe, vagyis népszerűbben, a mit a szabadalmaztatással, védjegy-védelemmel, a cégnek bejegyzésével és a magánjogi szerződéseknek formájával feltétlen és kizárólagos tulajdon tárgyává tenni nem lehet, azt, az egyéb feltételek fennforgása esetén, ipari titoknak és védelemre érdemes jognak deklaráljuk.

Ha azt keressük, hogy mi lehet az ipari titok tárgya, akkor legegyszerűbb a kötelmi jogok legfőbb forrásának, a szerződéseknek idetartozó szabályaira utalni és akkor könnyű megállapítani azt, hogy tárgya lehet minden, a mi nem tilos, ha jogos érdek képezi alapját. A mit törvény vagy erkölcs tilt, az az ipari titoknak tárgya nem lehet, az nem részesülhet jogvédelemben. Ezek volnának a negatív korlátok. Vannak azonban pozitív feltételek is, melyeket épen a konstrukció lehetősége érdekében kell felállítani. És pedig elsősorban azt, hogy az ipari titok tárgya egyéni jellegű legyen. A mint a védelemre igényt tartó ipari titok több vállalkozásé, megszűnik titoknak lenni és nem tarthat igényt védelemre. Itt is nagy nehézségeket okoz ennek az individuális vonásnak elhelyezése az ipari titok dogmatikájában. Mert mi történjék akkor, hogyha ketten, vagy többen tartanak igényt valamely azonos ipari titoknak védelmére? Hogy lehessen akkor a konkurráló igények között az elsőbbséget megállapítani? Azt nem lehet kívánni, hogy a mikor valaki ipari titok birtokába jut, azt a publicitás elvei szerint megjelölje. Mert eltekintve

ennek technikai nehézségeitől, kizárva látszik annak lehetősége is, hogy pl. egy iparos egy adott pillanatban számot tudjon adni a birtokában levő ipari titkokról. Azt sem tudja konstatálni egy adott pillanatban, hogy mi alakult ki már üzlete körében ipari titokká?

Mindezekből tanulságképen az tűnik ki, hogy substratum szompontjából sokkal nagyobb nehézségek merülnek fel az ipari titok konstruálásánál, mint a kötelezett alanyok körének meghatározásánál és plausibilisnek csak az a megoldás látszik, mely az ipari titokból önálló joganyagot alkotni nem is kíván, hanem megelégszik azzal, hogy az ipari titkot, mint fenyegető szankciót állítja be a szolgálati viszony jogába és azt, a ki a szolgálattal járó köteles hűséget az ipari titkok megsértésével megbolygatja, büntetéssel sújtja.

Mindez azonban nem egyéb, mint őszinte bevallása annak, hogy ma még az ipari titokkal nem lehet úgy operálni, mint egy önálló és kialakult joganyaggal. Csak annyit tudunk, hogy a tér, a melyen ezen jelenségek felmerülnek, legnagyobb részt a szolgálati viszony talaja és tudjuk azt is, hogy a védelemre jogosan igényt tartó érdekekről van szó és hogy ennek az igénynek honorálása elől kitérni semmiesetre sem lehet. Kitűnik az már abból is, hogy a mióta a szolgálati viszony törvényi szabályozás tárgya, azóta mindig és mindenütt büntetés éri, — bár eddig csak magánjogi értelemben, — azt, a ki a köteles hűséget megszegi, a ki munkaadójának érdekei ellen vét, a ki munkaadójának bizalmával visszaél és aki munkaadójának üzleti érdekeit veszélyezteti. Ez az utolsó mondat, mint látható, nem egyéb, mint a magyar ipartörvénynek és a kereskedelmi törvénynek frazeológiája azokban a szakaszokban, melyek a szolgálati viszony elszegéséről, rögtöni megszüntetéséről intézkednek. Tanúság ez arra nézve is, hogy a minek kimondásától a magyar törvénykönyv eddig nagyon fázott, azt már

régen megtette, csak nem nevezte saját nevén és nem beszélt ipari titkokról, mert félt, hogy ezzel veszedelmeket idéz elő.

A kötelezettek körére áttérve, azzal a kérdéssel kell foglalkoznunk, kik lehetnek az ipari titok megsértésének büntethető alanyai. Hogyha az ipari titok konstrukciónak alapjául elfogadott tulajdonelméletet tartjuk szem előtt, akkor azt kellene mondani, hogy kötelezett és illetétes mindenki lehet, akinek személye nincs olyan kapcsolatban az ipari titokkal, a milyen a sértettet fűzi a titokhoz. Ez azonban, legalább egyelőre, igen messze vezetne és tény, hogy eddigelé egyetlen egy jogrendszer sem helyezkedett erre az álláspontra. Mindenütt hozzávesznek még egy szempontot is, t. i. annak a szubjektív feltételnek szempontját, a mely megkívánja, hogy a tettes a sértettel olyan kapcsolatban legyen, mely magával hozza azt, hogy a sértett a tettes iránt bizalommal viselkedik, a tettes pedig a sértettel szemben hűségre van kötelezve. Csak akkor létesül ipari titoksértés és csak ott válik aktuálissá az ipari titok, hol a felek között bizalmi viszony létesült. Szóval főleg a szolgálati viszony területén, még akkor is, ha ez a viszony a közvetlenség vonását elveszítve lassan-lassan tisztára száraz értékcserének képében jelenik meg. A gazdasági evolúció és a jogfejlődés t. i. azt bizonyítja, hogy a szolgálati viszónak alanyai között ma már hiába keressük azt a meleg, patriarchális kapcsolatot, mely őket a legújabb időkig egymáshoz fűzte. A munkaadó hovatovább nem lát egyebet alkalmazottjában, mint munkaerejének szállítóját, az alkalmazott meg munkaadójában a munkaerő szűkmarkú megvásárlóját. Egyik féltékeny a másikra. Mind-egyik arra törekszik, hogy minél kevesebbért minél többet kapjon és ez a törekvés annyira megváltoztatja érzelmi világukat, hogy mindegyik abban látja boldogulásának zálogát, ha minél függetlenebbé teszi magát a másik be-

folyása alól. Ugyyszólván egészen elvész az egyéni értékelés, a személyes megbecsülés gondolata, rendszerré válik az a másik újabb gondolat, hogy egyik is, másik is pusztán egy nagy, magába zárt homogén tömegnek véletlen típusa.

Lehetséges, hogy ez a jellemzés ma még nem mindenütt és nem teljesen állja meg a helyét, hogy azonban a fejlődés iránya körülbelül ilyen, azt konstatálni lehet gazdasági társadalmunk szociális alakulásából. És ha ez igaz, akkor közelfekvő dolog, hogy az ipari titok dogmatikai megbirálásánál el lehetne és talán el is kell ejteni eme érzelmi momentumok megfontolását.

Az ipari világhoz tartozó immateriális javak abszolút védelmének rendszere nagyjában máris elérte ezt a fokot. A német törvény is ezen az alapon építette föl az ipari titok rendszerét, a mennyiben azt mondja, hogy az ipari titoksértés miatt azok bűnhődnek, a kik szolgálati viszony létesítése révén, akár csak hallgatólagosan is magukra vállalták a személyes hűség kötelezettségét, akár a főnök szűkebb környezetéhez, akár a vállalat távolabbi alkalmazottjainak körébe tartoznak.

Ugyancsak a német törvény épügy, mint a francia is, felsorolja az alkalmazottaknak egyes csoportjait, terminológiájuk azonban nem egészen szerencsés, mert ezek szerint a fizetéstelen embereket és az üzlettársakat ki kellene hagyni közülük. Ezzel szemben az osztrák törvény már óvatosabb, a mennyiben kimondja, hogy ezek is (külön meg is nevezi őket) lehetnek tettesei az ipari titoksértésnek.

A bajor partikuláris törvény, valamint a német-alföldi törvény 343. §-a, az olasz Btkv. 168. §-a szintén abban a tágabb értelemben állítják fel a tettesek körét és a bajor törvény helyes érzékkel azokat teszi alanyokká, a kik hivatásuknál fogva, vagy ettől eltekintve jogellenes eszközök révén jutnak az ipari titok birtokába.

Sőt ezt a személyi kapcsolatot, ennek területét ki is kell terjeszteni másokra is, t. i. az esetleges társasági szerződés, vagy ingyeres szolgálati szerződés alanyaira. Hiszen nyilvánvaló, hogy a bizalmi viszony épűgy fennáll ezeknél a távolabb állóknál (üzlettársak, volontaire-k) is, mint a *pleni juris* szolgálati szerződéssel odafűzötteknél. Egy roszhizsemű és ravasz üzlettárs épűgy visszaélhet kivételes helyzetével, mint az az alsóbbrendű munkás, a kit megvesztegetnek az elárulásra. És azt az üzlettársat, a kinek betétje nem egyéb, mint szellemi vagyona, teljesen kiforgathatja jogából a lelkiismeretlen pénzes kompanista.

Igen érdekes az, a mit e tekintetben *Kohler*, elismert német jogtudós mond ezekkel a szavakkal : »Könnyen lehet, hogy az ipari titok az egyik üzlettársnak egész betétje ; már pedig, ha a megállapodás közöttűk olyan, hogy a betétnek gyűmölcset a másik társ csak a társaság fennállása alatt élvezi, akkor kell, hogy a betevő a társaság feloszlása után betétjének teljes birtokát és kizárólagos hasznát ismét visszanyerje.«

Ez is világosan mutatja, hogy az ipari titok aktuálítása már túlmegy a szolgálati viszonyon.

Ha azonban a tulajdon elméletét így megkorrigáltuk a bizalmi viszony szempontjából, akkor a kötelezettek köréből ki fog maradni sok oly ember, a ki mégis csak közelségbe jut a védendő jogtárggyal. Ilyenek pl. a családtagok, jóbarátok, látogatók. Ezekkel szemben a törvény nem operálna. Itt tehát más, nem jogi védekezés fog segíteni. Magánemberekkel szemben segíteni fog az óvatosság, hivatalos emberekkel szemben pedig megvéd a hivatali titok parancsa és nincs semmi szükség arra, hogy a hivatali titoktartás specziális helyeit a Btk.-ban az ipari titokra vonatkozó kiegészítéssel pótoljuk. Már csak azért sem, mert erről az oldalról igen kevés a valószínűség komoly veszedelmek beállására.

Az új magyar tervezetnek álláspontja e részben az, hogy :

a 33. §-ban kártérítésre kötelezi mindazokat a titoksértőket, a kik a titok ismeretét az üzlet tényleges vezetésére hivatottak bizalmának köszönhetik. A 34. §-ban ugyancsak a kártérítés szankcióját mondja ki azokra a titoksértőkre, a kik a titok ismeretét valamely üzlet, vagy üzem körében való alkalmaztatásuknak, akár abban való részesedésüknek, akár valamely a vállalat igazgatására, vagy felügyeletére hivatott vállalati szervezethez való tartozandóságuknak köszönhetik s a melyeket az illetőknek az üzlet tényleges vezetésére hivatott egyének egyike kifejezetten mint titkokat jelölt meg.

E szerint a magyar tervezet sokkal tovább megy a tettesek körének meghatározásában, mint az eddig ismert külföldi törvények. Egy másik érdekes vonása a magyar tervezetnek, hogy külön §-ban foglalkozik az alkalmazottakkal és külön §-ban az önálló iparüzőkkel.

Egy szóval a szolgálati szerződés mellett a társasági szerződést is megteszi az ipari titok talajának, ezeket egymás mellé állítja s e miatt következtetlenségbe esik, a mikor a titoktartást a szerződés fennállásának idejére, vagy a szolgálati viszony megszűnését követő maximális három évre korlátozza.

Az elkövetés módja is igen lényeges tárgyi alkotó eleme a titoksértés deliktumának. E tekintetben feltétlenül kell szándékosság, vagy gondatlanság és nem kell megkivánni a tettesség különös célzatát ; mert elegendő, ha a sértést bosszantásból és akár károkozási célzat nélkül követték el. Nagyor találó erre nézve az, amit a német büntetőtörvénykönyv indokolása az orvosi titoktartásra nézve mond abban az irányban, hogy nem szükséges a károsítási szándék, vagy haszonlesés momentumának kimondása, mert a sértettre és a titkának megőrzéséhez fűződő érdekre nézve teljesen

Az ipari titok rendszeri elhelyezése és konstrukciója.

közömbös, vajjon a titoksértés büntetendő szándékból, vagy könnyelműségből származott-e? Ez a kérdés egyik legnehezebb részlete az egész matériának. Mert, ha felállítjuk azt a követelményt, hogy vagy haszonlesésből, vagy károsítási szándékból eredjen a titok felfedése, akkor nem lehet üldözni a ravaszabb tetteseket, kik módot találnak e feltételek kijátszására. Így pl. a tettes olyan társaság előtt fedné fel a titkot, melynél kizártnak látszik az ártásnak, a haszonlesésnek, vagy a tisztességtelen verseny céljára való felhasználásnak a gyanuja és hol nem volna nyilvánvaló a károsítási szándék sem. Végeredményben azonban elérné azt, hogy ezen az uton az ipari titok megszűnjék ipari titok lenni, a mikor aztán szabad jószág természetét ölti magára. Ezért kell feltétlenül olyan kiegészítés, a milyent a belga törvény ismer, a mely kimondja, hogy a felfedésnek rosszakaratúnak, vagy fondorlatosnak kell lennie és a melyet a francia joggyakorlat is meghonosított azzal, hogy megelégszika bűnös akaratnak, az ártási szándéknak bizonyításával. (*Intention coupable, volonté de nuire*). Ebben a körben csak egy kritérium szükséges kérelmelhetlen biztossággal, t. i. a tudatosság. Az elkövetés tudata nélkül ugyanis nem lehet szó tiltott titoksértésről. Ezzel egyértelmű azután a *culpa lata*, a nagyobb fokú gondatlanság. Az az alkalmazott, a ki kenyéradó gazdájának érdekeit hanyagul őrzi, a ki vétkeken bánik a rábizott jószággal, méltán odaállítható a tudatos bűnöző mellé egy sorba.

A magyar tervezet igen részletesen határozza meg a titoksértés elkövetésének módját. A 33. §. szerint a tettes törvényben tiltott cselekmény elkövetése által, törvény szerint meg nem engedett közlések útján, az illető vállalat üzleti, vagy üzemi berendezésének kikémlése útján, vagy más, a jó erkölcsökbe ütköző módon jusson a titok birtokába. A 34. §. szerint a szolgálati, vagy

társasági szerződés is lehet titokszerzés forrása. Az elkövetés tulajdonképpeni módja a felhasználás, vagy versenycélra való közlés, a felhatalmazás nélküli közlés, vagy a vétkes gondatlanság által való hozzáférhetővé tétel, versenycélból való értékesítés a saját vállalatában, vagy másében.

A mint tehát láttuk, a konstruálás egyik főszempontja eddigelé a kötelezettek körének megállapítása, a jogtárgyak körének megvonása, a tartozó hűség szerepének kijelölése volt. Ezekhez mint negyedik ilyen lényeges szempont járul a roszhiszeműség feltétele.

A roszhiszeműség fenforgása nélkül ipari titoksértés egyáltalában nem fordulhat elő. Ugy értendő ez, hogy miután egy jogrendszer az ipari titok sértését tilos dolognak tekinti, a titoksértés tudatának hijján és a mi ezzel egyértelmű, szándékosság, vagy culpa lata nélkül ipari titok sértése nem lehetséges. Ezzel szemben a célzat szempontja nem lehet oly lényeges. Azt mondhatni hogy a célzat az ipari titoknak nem tényálladási eleme. És itt világlik ki a tisztességtelen verseny-féle kombinációnak tarthatatlansága. Ennek a kombinációnak az alapja t. i. az, hogy az ipari titoksértés a tisztességtelen verseny céljának szolgál. Ez az eset azonban csak kivétel lesz és ezt a kivételt is megszorítja számban és terjedelemben a szerződésbeli versenytilalmi kikötésnek gyógyszerre, a mely az eddigi tapasztalatok szerint nagyrészt be is vált. Csak ahol nem válik be, ott kell a tulajdonképpeni ipari titok konstrukcióját igénybe venni és büntetőjogi elemekkel operálni.

A német törvény nyomán azonban ma még igen általános az az irányzat, mely az ipari titok védelmének kérdését szerves összefüggésbe akarja hozni a tisztességtelen verseny ügyével. Például *Lode* iparfelügyelő egyik igen érdekes előadásában egyenesen a tisztességtelen verseny egy kialakult alakjának tartotta azt az esetet

Az ipari titok rendszeri elhelyezése és konstrukciója.

ha valaki vesztegetéssel, vagy szép szóval egy üzleti alkalmazottat rávesz, hogy versenytársának üzleti, vagy gyári titkait elárulja, vagy szép szóval, avagy talán pénzzel is kitudni igyekszik versenytársának üzleti összeköttetéseit, megszerezni törekszik vevőinek névsorát, vagy pedig egyes fontos gyári titkok birtokába akar jutni. Vagyis ezen álláspont szerint az ipari titok védelme egyenesen kiegészítő része a tisztességtelen verseny ellen megóvó rendszabályoknak.

Sokkal helyesebb azonban kikapcsolni az ipari titok materiáját a tisztességtelen verseny konglomeratikus tömegéből és beiktatni az általános büntetőtörvénybe, vagy az ipartörvénybe.

Ez a törekvés egyébként hangosan megnyilvánult Németországban és nálunk, valamint a nemzetközi iparjogvédelmi kongresszusokon is. Nem szabad ugyanis szem elől téveszteni, hogy az ipari titok megsértése csupán egyik oldaláról nézve képez tisztességtelen versenyt és hogy éppen ez az oldala siklik ki a törvényhozó kezéből.

A másik fontosabb oldaláról a titoksértés úgy jelentkezik, mint *abus de confiance*, mint a magánlaksértés analógiája.

A helyzet hasonlít a lopás esetéhez. A tolvaj, a tettes, az a titkomat eláruló alkalmazottam. Konkurenssem, a ki az elárult titkot értékesíti, az a tolvaj orgazdája. Már most mindig az az elsőrendű teendő, hogy a tolvajt sújtsuk. Ez a lényegesebb feladat, az orgazda üldözése csak ezután jön. Azután meg az orgazda — úgy lehet — sokszor kicsuszik, a tolvajt mégis meg kell fenyíteni, ha nem is tudjuk, hogy kinek vált jogtalan hasznára a lopás, ki az orgazda?

A magyar tervezet sem kíván meg egy különös célzatot.

Hogy az ipari titok bűnvádi üldözése a sértett indítványától függjön, az helyénvaló intézkedésnek lát-

szik. Semmi olyan érdeket nem lehet konstatálni, a mely az egész társadalom szempontjából kívánatossá tenné a közvádnak fellépését. A védettnek legsajátabb érdeke van itt szóban, ennél fogva ahhoz sem lehet hozzászólni, hogy indítványa fölött teljesen szabadon rendelkezhesék és azt vissza is vonhassa esetleg. Mert igen gyakran beállhat az az eset, hogy egy ilyen bűnügyi esetnek nyilvános tárgyalása következtében sokkal nagyobb kára van a védettnek, mint lett volna különben, ha büntetlen marad a jogellenes cselekmény. Egyébként itt is érvényesül mindaz, a mit a magánindítvány és annak visszavonása tekintetében az egyéb ipari jogok körében, így a szabadsalom és védjegy bitorlásánál fel lehet hozni.

Az osztrák törvény tervezete hivatalból üldözendő deliktumot akart a tisztességtelen versenynek minősülő cselekedetekből alkotni. Ez a terv erős ellenzésre talált. Ezért később elejtették. Tény különben, hogy sehol sem érvényesült ez az álláspont. A veszedelmei igen nagyok. Egy kereskedő emberre, iparosra nézve bármilyen bűnvádi lépés, nyomozási cselekmény, házkutatás elrendelése stb. igen kompromittáló és ép oly súlyos következzésekkel járhat, mint a jogerős elítélés. Annál érdekesebb, hogy az alsóausztriai iparegyesület vitaülésein megnyilvánult az a felfogás, mely az ipari titoksértésre nézve kivételt akar tenni. Példákat hoztak fel a mellett, hogy az ipari titoksértés súlyos vétség, a mely igazolttá teszi a közvád fellépését. Még a sértett javára megítélendő és a kárt meghaladó összegű bírság sem képes teljes elégtételt adni az ipari titoksértésért.

A magyar tervezet nem avatja a titoksértést bűncselekménynyé, ennél fogva nem kerülhet szóba az indítvány kérdése sem. Csupán kihágási feljelentésre ad módot. Teljesen haszontalan és fölösleges munkát végez a tervezet a 36. §-sal, a mely megengedi, hogy

a kártérítési pörrel egyidejűleg büntető pör is meginduljon, ha erre a Btk. egyébként módot ad.

A bűnrészességre, vagy a felbujtatásra nézve újat, vagy eltérőt mondani felesleges. A mint egyszer az ipari titok sértéséből deliktum válik, akkor a büntetőjognak általános része, — *mutatis mutandis* — alkalmazásba kerül az egész vonalon, legföljebb fokozódni fog különösen a felbujtásnak jelentősége, mert tekintettel arra, hogy az esetek nagy részében a tisztességtelen verseny lesz a felbujtás motivuma, ennek gazdaságpolitikai súlya kifejezésre kell, hogy jusson a felbujtás szempontjának erőteljesebb figyelembe vételében. A magyar tervezet annyiban foglalkozik a bűnrészesek, felbujtók és orgazdák kérdésével, hogy a kártérítési kötelezettséget ezekre is megállapítja.

Az elévülés is fontos lehet, főleg azért, mert a mint mondtuk, az indítvány visszavonásánál a sértettnek sokszor lehet érdekében a dolognak elhallgatása, úgy, hogy napirendre tér felette. És hogyha az üldözést nem tesszük záros határidőtől függővé, akkor a tettes örökös rettegésben lesz majd és ki lesz téve bármikor annak a veszedelemnek, hogy botlása miatt igaztalanul megakad. Meg kell neki adni azt a jogot, hogy számot vehessen cselekedeteinek következtetéseivel, épen azért a lehető legminimálisabb elévülési időt kell felvenni.

Igen érdekes kérdés az is, vajjon az ipari titok fogalma megállhat-e akkor, ha a védelme központjában nem munkaadó, vagyis önálló gazdasági individuum áll, hanem a helyzet olyanforma, hogy az ipari titok egy iparossegédé, vagy egy alkalmazotté? Lehetséges-e ilyenkor ipari titokról beszélni, és igénybe veheti-e ilyenkor a titok gazdája a védelem fegyverét? Mert hogy az eset lehetséges, az kétségtelen.

Az ilyen esetek ma még nem praktikabilisek. Az ipari titok rendszere mai fejlődése szerint csak

önálló gazdasági egyedeket védelmez. Védelmének fegyvere csak az alkalmazottra és a védettnek egyenlő társaira, a konkurrensre van irányítva, ennél fogva igen erős a rendi jellege és az osztályuralmi karaktere erősen antiszocialis, bár igen gyakran hivatkoznak arra, hogy az ipari szellemi tulajdon egész rendszerének az a legszebb hivatása, hogy az anyagi tőke híján levő osztályok annak útján felemelkedjenek a tőkés osztály sorába.

És itt világosodik meg, hogy az ipari titok rendszerének kiépítése több, mint a szolgáltatati szerződés jogának továbbképzése és megerősítése a munkaadó helyzetének. Nagy részében kodexe a szolgáltatati szerződés etikájának, ahonnan azután a konstrukciójának sok nehézsége is ered.

A magyar tervezet ezt az egyoldalú felfogást nyomatékkal és kifejezetten is nyilvánítja, a mikor állhatatosan valamely *»vállalat, üzlet és üzem«* titkairól beszél.

* * *

A mikor az ipari titok rendszeri kérdését vizsgáljuk, annál a pontnál, a hol az ipari titok a tisztességtelen versenynyel határos, többet időzni akkor kell, ha bírálatot akarunk mondani arról a vitáról, mely egy specziális törvény, vagy egy általános jogelv álláspontja körül keletkezett. Annak idején, a midőn az 1900-i tervezetet tárgyalták, sok hive volt annak a felfogásnak, hogy nincsen szükség külön törvényre a tisztességtelen verseny egyes elkövetési módjaival szemben. Elegendő, ha egy általános törvényi szabály tiltja a tisztességtelen versenyt. A bűnösség megállapítása a bíró feladata volna. E felfogás szerint a tisztességtelen üzleti verseny egyszersmindenkora semmiféle tövénynyel meg nem szüntethető, legyen az bármily preczize is megalkotva.

A kereskedői élelmesség a kibuvó utak kitalálásában kifogyhatatlan. Ezért a tisztességtelen üzleti verseny nehezen lesz oly törvény által leküzdhető, a mely túlságos részletes intézkedéseket statuál és pedig annál kevésbbé, mert ép az ipari és kereskedelmi forgalom az, a melyben a viszonyok hirtelen és gyakran feltűnő gyorsan változnak. Czélszerűbbnek mutatkozik e felfogás szerint oly törvény létesítése, a mely lehetőleg általánosságban a tisztességtelen üzleti verseny fogalmát — pl. az uzoratorvény mintájára — megállapítva, a részletekbe bele nem bocsátkozik, hanem az ítélkező forumra bizza annak megállapítását, hogy a mindenkori viszonyokra való figyelemmel a fennforgó eset a tisztességtelen üzleti verseny fogalma alá vonható-e, vagy sem.

Ilyenformán az ipari titok elárulásának tilalmát sem kellene külön felállítani. Megfelelne az az általános tiltó szabály, mely a tisztességtelen versenyt üldözi.

Ez a felfogás, legalább az ipari titkot illetőleg, téves. Mert figyelmen kívül hagyja, hogy az ipari titok elárulása csak az esetek egy részében zárja magába mint motivumot vagy mint eredményt: a tisztességtelen versenyt. A mikor ez a két, most említett kritérium hiányzik, pedig éppen bosszúból és ártó szándékból származó esetek ilyenek, akkor nincs tisztességtelen verseny és e szerint delictum sem volna.

Ha tehát ez a felfogás egyébként megállhatna is, az ipari titok tekintetében elhibázottnak kell mondani.

Nem szabad összetéveszteni ezt az ú. n. általános elvet azzal a normával, mely a francia jogban, a code civil 1382. §-ába van lefektetve. T. i. ezzel szokás leggyakrabban támogatni a kritika alá vont felfogást. A code civil az általános quasi delictum elvét mondja ki az 1832. §-ban. Ennek hatása egészen más, mint

a tisztességtelen versenyt tiltó általános szabályé. Az 1382. §-t reá lehet huzni mindig az ipari titok-sértőre, a tisztességtelen verseny tilalmát nem.

Figyelemreméltó egyébként, hogy a francia jog példáját követi a magyar polgári törvénykönyv tervezete is. Az 1077. §. így szól :

1077. §.

»A ki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétken — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtéríteni tartozik.«

1079. §.

»A ki valamely jogát nyilván csak azért gyakorolja, hogy ez által mást károsítson, vagy a ki erkölcsökhöz ütköző módon másnak szándékosan kárt okoz : jogellenesen cselekszik.«

1149. §.

»A ki szándékosan elkövetett tiltott cselekmény vagy szándékos kötelelességszegés miatt van kártérítésre kötelezve, a károsultnak nem vagyoni káráért is kártérítéssel (elégítéssel) tartozik.

Az elégtétel pénzösszeg fizetésében áll, amelynek nagyságát a bíróság az eset körülményeinek figyelembe vételével a méltányosság szerint állapítja meg.«

A mint látjuk, a magyar polgári törvénykönyv tervezete a tiltott cselekmény fogalmát egységesen igyekezett meghatározni, és pedig akként, hogy a meghatározás elég tág legyen arra, hogy a sértettnek egész jogkörét fedezze, másrészt meg rábízza teljesen a bíróra — mint a code civil s a svájci kötelmi jogi törvény, — annak eldöntését, hogy minő kár okozása állapít meg kártérítési kötelezettséget.

A tervezet megokolásának szavait idézve a pan-

dektajog szerint csak szubjektív jog megsértése képez deliktumot, kivéve a kötelmi jogokat, a melyeknek az adós által való megsértése csak a kötelem módosulását, de nem új jog keletkezését eredményezi. A pandektajognak ez az álláspontja a modern élet szükségleteit nem elégíti ki. A szubjektív jogon kívül is vannak oly javak, és oly jogi helyzetek, a melyek másoknak jogellenes megtámadásával szemben oltalomban részesítendőek és melyek jogellenes megsértésének a kiegyenlítést illetőleg kártérítés kötelezettségét kell maga után vonnia. A tervezet azért nem a *jogoknak*, hanem az objektív jog által védett egyéni *érdekeknek* megsértésében látja a deliktumot és lényegileg a francia jogot követve ezen érdeksértésből származtatja a kártérítési kötelezettséget.

A jog által védett érdekek köre magában foglalja mindenekelőtt az összes szubjektív jogokat. Természetes tehát, hogy az ipari titok nevezete alá tartozó és a pozitív jog által oly sok irányban védett érdekek is odaértendőek. Mert világos, hogy minden magánérdek, a melyet akár a tervezet, akár más törvény, vagy egyéb jogszabály védelemben részesít, ide sorolandó. Különösen a büntető-törvények bírnak e tekintetben fontossággal, mert minden magánérdek, mely büntetőjogi védelemben részesül, ép ez okból a tervezet szerint olyannak lenne tekintendő, a melynek megsértése magánjogi kártérítési kötelezettséget is von maga után. A házjognak, a levéltitoknak, a magántitoknak megsértése e szerint a magánjog szempontjából is kártérítési kötelezettséget megalapító tiltott cselekmény. A büntetőtörvény itt csak annyiban bír jelentőséggel, a mennyiben kitűnik belőle, hogy egy bizonyos érdek jogi jelentőségű jószágként el van benne ismerve. Ellenben a mennyiben a büntetőtörvénykönyv a büntetendő cselekménynek tényálladékát határozza meg, az a meghatározás nem irányadó a magánjogi vétség tényálladékának szempontjából. Az ipari titok

Az ipari titok rendszeri elhelyezése és konstrukciója.

ellen irányuló cselekmény pl. a tervezet értelmében tiltott cselekmény lesz akkor is, ha nem szándékosan, hanem gondatlanságból követtetett el, vagy ha egyéb tekintetben nem is forognak fenn azok a kellékek, a melyek a cselekmény eventuális büntethetőséghez szükségesek. Elég az, hogy a titok sérthetetlensége stb. oly jószágnak van elismerve, a mely jogi jelentőséggel bír.

Ebből nyilvánvaló, hogy abban az esetben, ha az ipari titok védelme bevonul majd a Btk.-be, ennek a reformnak minden tartozéka, tehát a kártérítési kötelezettség egész rendszere is szerves egészszé avatná az ipari titok szerkezetét.

Analogiák a magánjogban.

ENNEK a fejezetnek az a feladata, hogy az ipari titoknak a jog minden tájékába szerteágazó gyökereit kutatva, azokkal foglalkozzék behatóbban, amelyek a magánjognak, főleg és elsősorban a gazdasági forgalom magánjogának, t. i. a kereskedelmi jognak talajába creszkedtek bele. A kereskedelmi jog területén ugyanis az ipari titok egészes gyökere már két teljesen kifejlett terebélyes fának adott életet. Az egyik a versenytilalom intézménye, ez a régibb és szervesebb, a másik a tisztességtelen versenynek rendszere, újabb és ezért sok bizonytalansággal küzdő matéria.

Mindakettőt: külön-külön szemügyre vesszük, beállítjuk az ipari titok szögpontjába és arra törekszünk, hogy a velük való rokonságot, közös és eltérő szerepkörüket megállapítsuk.

Nézzük elsőbben a versenytilalmat.

Mindakettő versenytilalom és ipari titok,* a mennyiben a szolgálati viszony körébe tartozik, egy családba tartozó, egymással szorosan rokon joganyag. Az egyik azt

* Hogy milyen könnyelműen bánnak nálunk a jogi fogalmakkal és hogy mennyire veszélyeztetik a studiumát be nem fejezett ifjuságnak tudománybeli jóhiszeműségét, arra nézve eklatáns példát nyújt az ezidőszerint legjobb és egyik legkiválóbb bíránk által szerkesztett törvény-gyűjtemény, a melyben a szolgálati viszony fejezetében »versenytilalom« cím alatt azok a jogesetek vannak felsorolva, amelyek a kartell érvényét vitató perekre vonatkoznak.

az eszközt fejezi ki, a mely alkalmas arra, hogy a másikkal kifejezett gazdasági érdekeket megóvjuk. Az esetek legnagyobb részében t. i. a versenytilalom kikötése főleg arra szolgál, hogy az ipari titok illetéktelen kihasználását meggátolja.

Pozitív törvényeink egyikkel sem foglalkoznak behatóan és rendszeresen. Sem az ipari titokról, sem a kikötéses versenytilalomról egyenesen rendelkező törvényeink nincsenek.

Fejlődő jogéletünk azonban az immateriális ipari javak védelmét ápolni kezdi, ezért is helyénvalónak látszik tehát, hogy mindakét joganyaggal, azoknak egymáshoz való viszonyával részletesen foglalkozzunk.

Ha szorosabban szemügyre vesszük mind a kettőt, akkor kitűnik, hogy mindakettőnek célja tulajdonképpen egy és ugyanaz. Az a hivatásuk, hogy a főnöknek egy bizonyos pillanatban adott gazdasági helyzetét megvédjék, hogy körülbástyázzák azt a szellemi, illetve erkölcsi érdeket, a melyet egy üzleti vállalkozás becslés esetén a dologi javak leütése után még mindig képvisel.

Egymáshoz való viszonyuk ez :

A jog a művelt világon mindenütt az önálló gazdasági alanyok szellemi jószágainak azt a részét is védelembe veszi, melyet egységes, intézményes szabályokkal körülvenni nem lehet. Ez a védelem ad testet az ipari titoknak. Lehet azonban, hogy a csak részben törvényen és jobbára szokásjogon alapuló ez a védelem nem elég erős. Ezért a jog elismeri azokat a szerződéseket is, a melyek a törvényes védelmet szerződéses védelemmel erősítik meg. A fejlődésnek egy további foka azután az, a mikor ehhez még büntetőjogi védelem is csatlakozik.

A különbség tehát a kettő között az, hogy a versenytilalom tisztán juris privati intézmény, míg az ipari titok, mivel újabban büntetőjogi elemek is vannak benne, juris publici intézménynyé lett, vagyis a helyzet

az, hogy a fejlődésnek egy magasabb fokán nemcsak magánjogi eszközök állanak az ipari szellemi tulajdon védelme céljából rendelkezésünkre, hanem közhatalmi eszközök is. Ha már most figyelembe vesszük, hogy a mi kártérítési joggyakorlatunk mennyire óvatos a kártérítési kötelezettség megállapításában, akkor világossá válik, hogy az ipari titok védelmének kifejezett törvénybe iktatása rohamos lépést jelentene szellemi ipari tulajdonjogunk rendszerének kiépítésében.

Lényeges és igen érdekes kérdés ebben a körben az, vajon indokolt-e a büntetőjogi védelem megadása és nem vezet-e a közerkölcsök meglazulására az, hogy ha az ipari titkot mindenféle megkötés nélkül látjuk el büntetőjogi védelemmel. Vajon nem áll-e meg az a tétel, hogy a büntetőjogi védelem csak szubszidiárius eszköz legyen, és hogy a főnök gazdasági érdekeit első sorban a kikötéses versenytilalom igénybevételel védje meg. Nem czélszerű-e, hogy a főnököt előbb arra utaljuk, hogy magánjogi téren keressen magának biztosítékot és csak akkor, hogy ha az nem válik be, legyen előtte nyitva a büntetőjogi út.

Ez a mérséklő irány erős kifejezést nyert az 1896. évi német törvény előkészítése alkalmával is. Akkor felvetették azt a gondolatot, hogy a vádlott a bíróság által megszabandó váltság-összeg lefizetése által menekülhessen a büntetőjogi következményektől.

Természetes, hogy ennek a felfogásnak legnagyobb akadályja a szembenálló felek gazdasági egyenlőtlensége. Hiszen mit ér a versenytilalom kikötése azzal az alkalmazzottal szemben, ki semmiféle végrehajtható vagyoni értékkel nem rendelkezik. Nem is igen volt aktuális ez a magánjogi védekezés a szolgálati viszony keretében; legalább a mi joggyakorlatunk azt mutatja, hogy a versenytilalom kikötése többnyire üzlettársak között volt szokásban és a társasági szerződésnek lényeges

alkotó eleme gyanánt szerepelt. Ezen kívül szerepel még igen gyakran üzletátruházások esetében is. Ezekből tehát kiviláglik, hogy a szolgálati viszonyban a versenytildalom intézménye használhatatlan kategória és csak az ipari titok büntetőjogi megvédése lehet célravezető eszköz.

Mint már mondtuk, a versenytildalom és az ipari titok kérdése szorosan összefügg és bár az utóbbiak szerint egymás helyébe nem léphetnek, a közöttük levő kapocs miatt mégis indokolt a kettőnek közelebbi megvilágítása. Ennek legalább is annyi haszna lesz, hogy a magyar jognak és gyakorlatnak velük szemben elfoglalt álláspontját tisztába hozza.

Ha a versenytildalom intézményének fejlődését és mai helyzetét oknyomozó irányban vizsgáljuk, akkor ez úton is kiderül, hogy a versenytildalom és ipari titok egy célú szolgál, csak a fejlődés stádiuma szerint különböző az alakjuk és levezethető az a tétel, hogy a gazdasági élet szabályozásának rendén felszínre kerülő újítások voltaképen csak ismétlések és alapjában csak formák változásai, a melyeket egyes szempontok fontosságának változása idéz elő.

Az egybevetésnek eredménye ez lesz : aszerint, hogy a szóbanforgó gazdasági védelemnek versenytildalmi jellege vagy pedig a védett jogtárgy jelentősége emelkedik, kerül jobban előtérbe a versenytildalom vagy az ipari titok jogi szabályozásának szempontja.

Másrészt áttérve a versenytildalom rendszerének dogmatikus tárgyalására, mindenekelőtt konstatálni kell, hogy a versenytildalom hol a szolgálati viszony keretében, hol szolgálati viszonyon kívül jelentkezik. Mindkét csoportnak részint törvénybe, részint szerződésbe foglalt elemei vannak.

I. A szolgálati viszonybeli verseny tilalmának törvénybeli elemeit a kereskedelmi törvénynek és az ipar-

Analogiák a magánjogban.

törvénynek ama szakaszai foglalják magukban, a melyek a segéd rögtöni elbocsátásának feltételeiről szólnak. A szolgálati viszony körébe tartozó egyezségi versenytalomnak jogát törvényeink nem érintik, és csak a bírói joggyakorlat állapított meg néhány állandó érvényű szabályt. A joggyakorlat azonban meglehetősen eltérő irányú.

II. A szolgálati viszonyon kívül eső versenytalom törvénybeli csoportja csak a közkereseti társaságról szóló paragrafusokban van rendezve és csak a társasági szerződések körében szokott előfordulni. A szolgálati viszonyon kívül eső egyezségi versenytalomra nézve nincsenek törvényes szabályaink, ennek alkalmazási köre a társasági szerződésekre és az üzletátruházásokra terjed ki.

A versenytalom lényege a céljában keresendő.

A versenytalom célja nem egyéb, mint védekezés azzal szemben, a ki az én gazdasági működésemnek egészen közletről intim szemléllője vagy sokszor aktív részese és főszereplője. Védekezés egyrészt az ő valószínű versenyével szemben, másrészt mások terjeszkedési vágyaival szemben. Ma, a mikor a gazdasági élet szervezete oly szétagolt, oly érzékeny, fizioiogiája oly fejlődött, hogy szervezete majdnem hasonlít a mi idegrendszerünk szubtilitásához, természetes, hogy az összeköttetések, a kereskedelmi konjunkturák ismerete, minden egyes pillanat által adott helyzetnek kellő időben való kihasználása, pótolhatatlan értékeket jelent. Tény, hogy a szellemi tőke jelentősége a gazdasági élet terén is fokozódván, fokozódik az a veszély is, a mely a fontosabb szerepre hivatott üzleti személyzetnek károsító szándékából származhatik. Azért van az, hogy az ipari titok és a versenytalom gazdasági és jogi jelentősége annyira emelkedett.

Ez látnivaló az idetartozó joganyagnak fokozatos

fejlődéséből is. Eleinte a jogvédelem csak erkölcsi intelmek hatását keltő általános irányú szabályokban mutatkozik. A lépcső legalsó fokán állanak azok a szabályok, a melyek a szolgálati szerződés keretében a főnök érdekeinek tiszteletét parancsolják és tiltják a bizalommal való visszaélést, azután következik az egyezségi versenytilalom, a melyet törvény és joggyakorlat jogérvényesnek ismer el, és végül a fejlődés legújabb stádiuma, a mikor büntetőjogi védelem is jut a veszélyeztetett szellemi tőkének.

Ha tételes törvényeink idevonatkozó szakaszait * vesszük sorra, akkor első helyen kell említeni az ipartörvény 94-ik szakaszának g) és h) pontjait. Ezekben a pontokban az ipari titok védelme benne van, csak a szankciói nem elég kemények. Sujtják ugyan a tettest, a fenyegetés azonban nem elég súlyos ahhoz, hogy a vétkességre hajlókat elriaszsza.

Ezek szerint :

»A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható :

g) ha az iparos bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti ;

h) ha a kereskedősegéd a főnök beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügylettekkel foglalkozik«.

E két ponthoz fűződő joggyakorlatunk lényege ez :

A g) pont alá vonta a budapesti ítélőtábla 1896. II. G. 73. sz. ítélete azt az esetet, midőn a szolgálatból felmondás nélkül elbocsátott segéd a főnöke üzletéhez hasonló üzletet nyitott. A tábla, bár a panaszos főnök a h) pont alkalmazását kérte, úgy határozott, hogy a g) pont esetéhez képest a főnök üzleti érdeke veszélyeztetésének tekintendő a segédnek az a ténye, hogy a tényleges szolgálatnak a főnök részéről egyoldalú megszüntetése után, de a szolgálati szerződési jogviszony

* Lásd »Az ipari titok az új ipartörvényben« cz. fejezetét.

tartama alatt illojális verseny jellegével bíró versenyüzletet nyit.

A *h)* pont a versenytalalom egyenes megszegésében állapít meg elbocsátási okot. E szerint elbocsátható az a segéd, a ki főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi (ipari ?) ügyletekkel foglalkozik.

A Curia 615—1892. sz. ítélete értelmében az I. T. 94. § *h)* pontja és a K. T. 59. § *h)* pontja szerint is a kereskedősegéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható, ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik. Az, hogy eladási ajánlatok csupán azoknak a vevőknek tétettek, kik a főnöknel is vásároltak, s hogy azok állítólag csak szivességből és nem díjazásért s iparszerűleg tétettek, továbbá, hogy ez a működés okozott-e a főnöknek kárt, teljesen közömbös, úgyszintén az is, hogy a munkaadó ezt az elbocsátáskor az alkalmazottal közölte vagy sem.

A budapesti kir. ítélőtábla 1897. II. G. 75. sz. ítéletében egy idetartozó esetről van szó, a hol a tábla kimondotta, hogy az elbocsátott alkalmazott a volt szolgálatadója iránt tartozó szerződési hűséget megszegi és így a volt főnöke ellen folytatott verseny az illojális verseny jellegét ölti fel már az által, hogy tevékenyen odaműködik, mikép volt főnökének rendes vásárlóit annak üzletéből elvonja s azokat a saját üzlete, illetőleg azon versenyüzlet részére, melynek tagjává lett, megszerezze. Ez az eljárás a főnök gazdasági érdekeit szándékosan veszélyezteti és így a 94. § *h)* pontjának esetét megállapítja.

A budapesti tábla 1896. II. G. 73. sz. ítélete szerint a *h)* pont esete nem forog fenn a segédnek pusztán ama cselekedetében, mely szerint a tényleges szolgálatból a főnök részéről egyoldalú eltávolítása után az az előtti foglalkozásának megfelelő üzletet nyitott.

A debreczeni tábla 1898. I. G. 146. sz. ítélete szerint a segéd felmondás nélkül elbocsátható, ha főnöke üzletkörébe eső csak egy ügyletet kötött is, minthogy az a segéd, ki csak egy kereskedelmi ügyletet köt is, már kereskedelmi ügylettel foglalkozott, a mivel főnökét többféle tekintetben károsíthatja. Nyilvánvaló ugyanis, hogy 1884. XVII. t.-cz. 94. §-ának *h*) pontja és az 1875. XXXVII. t.-cz. 59. §. 2. pontja rendelkezésének súlypontja nem a kereskedelmi ügyletek többségén, hanem azon fekszik, hogy a segéd a kereskedelmi ügylettel nem a főnök részére, hanem a maga vagy más érdekében foglalkozott.

A szolgálati viszony körébe tartozó versenytilalomról még a kereskedelmi törvény 53-ik szakasza szól. E szerint »a cégvezető vagy az, a ki kereskedelmi meghatalmazott minőségében egy egész kereskedelmi üzlet vezetésével bízatik meg, vagyis az általános kereskedelmi meghatalmazott, de a különös kereskedelmi meghatalmazott is, ha segédi viszonyban áll, főnöke beleegyezése nélkül sem saját, sem más részére kereskedelmi ügyletet nem köthet.

A főnök beleegyezése már az esetben is vélelmezendő, ha az a cégvezetés, vagy meghatalmazás adásakor tudta, hogy a cégvezető, vagy meghatalmazott saját, vagy más részére kereskedelmi ügylettekkel foglalkozik és a foglalkozás abbahagyását ki nem köttette.

Ha a cégvezető, vagy kereskedelmi meghatalmazott e szabály ellen cselekszik, főnökének az okozott kár megtérítésével tartozik, a mellett jogában áll a főnöknek azon ügyleteket, melyeket a cégvezető vagy meghatalmazott saját részére kötött, úgy tekinteni, mintha azok a főnök részére köttettek volna.

A fentebbi határozatok segédekre is alkalmazást nyernek«.

Analogiák a magánjogban.

Ezt a versenytilalmat azonban csak a cégvezető, az általános kereskedelmi meghatalmazott és segédek, vagyis csak olyan személyek szeghetik meg, a kik a főnök szolgálatában állanak. Mihelyt a szolgálati viszony megszűnik, ez a törvényszakasz többé nem nyújt védelmet a volt alkalmazottnak még illojális versenye ellen sem. De nem nyújt védelmet a főnöknek ez irányban a kereskedelmi törvény más szakasza sem. A Curia 1904. szept. 28-án 1389—1903. sz. a. hozott ítéletében is kiemelte a versenytilalomnak ezt az egyoldalúságát.

A versenytilalom törvényi parancsa a segédet a szolgálati szerződés egész idejére köti. Ha tehát azon az alapon, hogy állásából felmondás nélkül fontos ok hijján elbocsátották, perrel lép fel főnökével szemben, akkor a versenytilalom szabályait azon az időn keresztül, a meddig keresete szerint a szolgálati szerződés fennáll és a meddig neki fizetés jár, végig meg kell tartania.

Sem az egyezségi, sem a törvényi versenytilalom terjedelmére nézve nincsenek szabályaink. Maga a bírói joggyakorlat is roppant eltérő. A Curia például 1894. november 15-én 16. sz. a. kelt ítéletében azt mondotta ki, hogy valamely iparvállalatnak teljhatalmú igazgatója és vegyésze a kereskedelmi törvény 52. §-a alapján el nem tiltható attól, hogy főnöke érdekeinek veszélyeztetése nélkül más vállalatnál is közben bizonyos teendőket végezzen.

Ezzel szemben a budapesti tábla 1902. december 11-én 1902. II. G. 58. sz. a. ítélete azt mondja, hogy egy sörkereskedési alkalmazottnak még sört sem szabad kihordani a versenytilalom idejében. Itt ebben az esetben a peres felek közt létesült szolgálati szerződés szerint alperes mint felperesnek alkalmazottja kijelentette, hogy a szolgálati viszony megszüntétől számított három hónapon belül nem szabad neki 500 frt

kötbér terhe alatt a sörkereskedő felpereséhez hasonló üzletben sem a saját, sem idegen név alatt egyedül vagy mint üzlettárs, sem mint alkalmazott Ujpest, Külső váczí-ut, Angyalföld területén ügynökösködni, vagy bármily minőségben tevékenykedni.

A tábla szerint ez annyit jelent, hogy nem szabad hasonló üzlet érdekében tevékenykedni és távol kell magát tartani általában más versenyüzlettől. Ezért megállapította a kötbérfizetési kötelezettséget.

A kassai tábla 1902. G. 140. sz. ítélete szerint nem jár a szolgálati szerződés megszűnte utáni időre kikötött fizetés annak az alkalmazottnak, a ki arra kötelezte magát annak fejében, hogy a kilépéstől számított két éven belül versenyző társaság szolgálatába nem áll, ezt az önkorlátozását azonban nem respektálta.

A szolgálati viszonyon kívül eső versenytilalomról szól a kereskedelmi törvény 74-ik szakasza, mely szerint a közkereseti társaságnak valamely tagja, saját vagy más részére a társasüzlet körébe eső ügyletet nem köthet és beltagként hasonló üzlettel bíró más társaságban nem vehet részt. Ez a versenytilalom azonban a látszat szerint nem tartozik szorosan az ipari titok körébe, mert az ipari titok mai fogalmi rendszere már magában véve is föltételezi a szolgálati viszony fennállását.

Ha már most az előbb említett két törvényhelyet összehasonlítjuk, akkor legelőbb is szembe ötlük, hogy az ipartörvény kifejezetten és tisztán csak a kereskedő-ségédekre nézve mondja ki a versenytilalmat. Minden-esetre érdekes volna tudni ennek okát. Valószínű, hogy azért történt így, mert fölöslegesnek vélték a tilalomnak felállítását az iparossegédekrenézve, úgy okoskodva, hogy az iparossegéd úgy sem vállalhat önálló munkát ipar-igazolvány váltása híján, tehát ipari kihágás elkövetése nélkül, a minek veszedelme a kereskedősegéd részéről sokkal kisebb.

Analogiák a magánjogban.

A szankciók itt is csak magánjogiak, gyakran meghiusulhatnak. Az ipari titoknak az a védelme tehát, mit e törvényhelyek biztosítanak, csak problematikus értékű. Közvetlen büntetőjogi szankció kell hozzá.

* * *

A mi tehát a versenytilalom jogi megítélését illeti, először is különbséget kell tennünk törvénybeli és kikötésen alapuló versenytilalom között. Azonkívül meg kell különböztetni a szolgálati viszony idejében fennálló tilalmat attól a tilalomtól, a mely a szolgálati viszony megszűnte után is hatályos. És ha mostan keressük az ipari titok és a versenytilalom viszonyát, akkor kitűnik, hogy az ipari titok védelmének kérdése tulajdonképpen csak ebben az utolsó sorban válik aktuálissá. Ezt a szolgálati viszonyon túl terjedő versenytilalmat törvényben statuálni nem lehet. Sok akadály van. Közgazdasági érdekű és szociális tartalmú akadályok állják útját. A felek egymás között szabadon rendezhetnek ezt a kérdést is, azonban bele szól a köz érdekében a jog tiltó parancsa.

Látnivaló tehát, hogy a tulajdonképeni versenytilalom szabályozásánál ugyanannyi és csak természetére nézve eltérő nehézség merül fel, mint az ipari titok védelmének törvénybeiktatása körül. Tehát azt is konstatálhatjuk, hogy azok a nehézségek, a melyek az ipari titok törvénybeiktatása körül felmerülnek, megvannak a versenytilalom kérdésénél is.

* * *

Az ipari titok jogi materiájának második nevezetesebb elágazása a magánjogban a tisztességtelen verseny, a melynek körében az ipari titok illetéktelen kihasználása úgy szerepel, mint a boldogulás egyik erkölcs-telen eszköze. Ennek közelebbi méltatása azért is helyénvaló, mert nálunk az ipari titok védelmének kérdése önállóbb alakban csak a tisztességtelen verseny két ízben is

tervbevett törvényi rendezésével kapcsolatban került és pedig 1900-ban és 1907-ben napirendre. A törvényjavaslatot 1900-ban azért tették félre, mert fejlődő iparunkat féltették egy újabb megrendszabályozástól. Annak a mozgalomnak, mely közgazdasági és jogi irodalmunkban a javaslat nyomán megindult, két jelentősebb vonása volt a mi témánk szempontjából. Az egyik az, hogy éppen az ipari titok megvédésére hivatott paragrafust elvi szempontból egyáltalában nem támadták meg, a második pedig, hogy a javaslat főleg arról a praktikus oldaláról volt komoly bíráltnak kitéve, a hol az alkalmazottak boldogulását teszi lehetetlenné, vagy legalább igen nehezé.

A legnagyobb tanulsága a mozgalomnak azonban az volt, hogy az ipari titok védelmének kérdése csak nagyon lazán függ össze a tisztességtelen verseny ügyével. Mert nem épen okvetlenül szükséges, hogy az ipari titokhoz fűződő érdekek rosszhiszemű megsértése a versenynek is szolgáljon. Ez csupán egyik praktikus formája az életben. Vagyis semmisem áll annak az útjában, hogy az ipari titok védelmét a tisztességtelen verseny materiájából kikapcsoljuk és akár a büntető-törvénybe, akár valamely magánjogi vagy közgazgatási törvénybe (ipar-, kereskedelmi törvény, stb.) beiktattassék annak proklamációja.

Edvi-Illés is téved, a mikor a *Jogtudományi Közlöny*-ben megjelent dolgozatában abból indul ki, hogy keresi, vajjon e munkának más helyén ismertetett tényállás hűtlen kezelés gyanánt, vagy egyáltalán tételes büntetőjogunk szerint büntethető-e vagy sem és ha nem büntethető, akkor azt vizsgálja, hogy minő új törvényt kellene alkotni a kérdéses visszaélés megbüntetésére, illetőleg a tisztességes kereskedő jogos érdekének a tisztességtelen versenytárral szemben leendő megvédése céljából.

Téved azért, mert az ipari titok megsértése és a tisztességtelen versenynek üldözése között semmi belső összefüggés nincsen. E két teljesen differens dolgot csupán a német törvény hozta egy elintézés alá, bizonyára tisztán opportunitási és nem rendszeri, benső okokból. És bizonyára hozzánk is csak a német törvény kapcsán szivárgott be az a megszokás, hogy ezek együvé tartoznak, aminthogy az már evidens tény, hogy az ipari titok védelméről nálunk akkor kezdtek behatóbban beszélni, a mikor a német verseny-törvény átültetése napirendre került.

Ha az összefüggésnek ez a teljes hiánya vitás volna, akkor az egész vita azon dől el, hogy valamely deliktum lényegét, a specziális célzat teszi-e, a mely nélkül valamely tényálladék nem adhat magábanvéve deliktumot? Erre nem lehet mindig igennel felelni. Már pedig az ipari titkokat meg lehet sérteni anélkül, hogy a tettes a tilos cselekmény elkövetésével a főnöke versenytársának használni, a főnökének pedig ártani akarna. Vagy úgy is lehet, hogy a tettes csak a főnököt akarja megkárosítani anélkül, hogy a konkurrensnek használni akarna, vagy tudna. Hiszen azon van a súly, hogy a gazdát, a titok birtokosát, birtokában megvédjük. Azt nem kell keresnünk, hogy miért háborították őt birtokában, valamint nem keressük most, például a materiális javak birtoksértésénél a célzatot, sőt a noxa konstrukcióját is ismerjük.

Abban az esetben tehát, ha *Edvi-Illés* elejti azt a gondolatmenetet, mely őt tévesen a tisztességtelen verseny fejezetébe vezette, valószínűleg plauzibilisnek látta volna azt, hogy az ipari titok rosszhiszemű megsértése a hűtlen kezelés fogalmába beleillesztendő.

Meg lehet ezenkívül állapítani, hogy az ipari titok saját maga kedvéért is érdemes jogi védelemre ; ma, a mikor a termelés fokozása, a nemzeti ipar és kereskede-

lem emelése az egész világon elsőrendű állami kérdés, mikor milliárdokba és egész emberi generációkba kerül a gazdasági terjeszkedés, mikor hatalmas államok élethalál harczot vívnak egyes fogyasztási területek megszerzése céljából, nem lehet vitássá tenni azt, hogy az ipari titok már objektív okokból is a védett jogtárgyak közé kerüljön. Az, — sajnos, — csak kénytelen segítő eszköz, hogy büntetőjogi elemeket is kell beléje vonni, mert a legtöbb esetben a kárbavesztett vagyongerékeket a titoksértővel szemben vagyoni szolgáltatással kiegyenlíteni nem lehetséges. Így például a mikor a sértett munkaadó áll szemben a teljescn vagyontalan titoksértő segéddel.

Semmi szükség sincs arra, hogy a tisztességtelen verseny visszásságát invokáljuk, a midőn valamely kulturnemzet jogrendszerét ki kell egészíteni egy újabb fejleménynek konstrukciójával. Nem kell valamely rémes veszedelem elhárítására törni, valamit okvetlen magunktól *negative* távol tartani, akkor a midőn voltaképen valami kívánatos eredményt kellene *pozitive* létrehoznunk. A versenytörvény a gazdasági szabadságnak korlátozása, az ipari titok a gazdasági javak területének kiterjesztése. A versenytörvény fegyvere az önálló iparűzőket veszi célba, az ipari titok védelme az alkalmazottakat. Paradoxonnak látszik egyazon törvényben üldözni az erkölcstelen gazdasági harczmodort és egyúttal győzelemhez segítő fegyvert kovácsolni a mérkőzéshez. Mert a tisztességtelen versenyről szóló immár bevett formájú és egy recepte szerint készülő törvények igenis a pozitív verseny kedvéért állítják fel az ipari titok konstrukcióját. És ez helyes. Kell, hogy hazánk iparát fölébe helyezhessük szomszédaink iparának és saját határaink között is számtalan meg számtalan okunk van arra, hogy a saját iparunk boldogulását ezzel is előmozdítsuk, pláne, midőn ezek az okok magának a dolog lényegében fekszenek. Hiszen mi egyéb az ipari

titok felállítása, mint a gazdasági előnyök nyújtása azért, hogy a jogosítottat és társait haladásra ösztökéljük, hogy őket törekvésükért : jobbat és újat teremteni, megérdemelt jutalomban részesítsük. És hogyha védjük őket a jogosan szerzett, fáradságosan elért szellemi javuk birtokában és tulajdonában, akkor csakis a jogállam primordiális feladatát töltjük be.

És ugyanebben a körben igen érdekes és tanulságos annak a kutatása, hogy miért talál olyan könnyen útát az ipari titok kifejezett védelme a tisztességtelen verseny korlátozásának czége alatt. Nem kutatva azt, hogy a tisztességtelen verseny törvényi korlátozása a gazdasági liberálizmus, vagy a gazdasági reakciónak következménye-e, konstatálhatjuk, hogy itt is pusztán alkalmoszerűen felkapott jelszavak rendszeres inkarnálására irányuló öntudatlan áramlatról van szó.

Nem tudni honnét, kiindul egy mozgalom, a mely feljajdulva a nemzeti ipar és kereskedelem állítólagos küzdelmes helyzetén, annak legsúlyosabb átkát a tisztességtelen versenyben találja. Törvényt nyel akarja szabályozni a kereskedői világ lelki életét, erkölcsöt akar oda behozni, a hol csak jognak és élelmességnek van helye. És ennek az akaratnak a kedvéért kombinál egy új jogterületet, kihasít önkényesen egy jogvidéket, rendszert csinál néhány, belső összefüggés híján levő jelenségből és törvényt alkot a »*tisztességtelen verseny*« ellen. Erről az erőltetett jogépítésről, annak hátrányairól bővebben beszélni inkább közgazdászok feladata. Jogi megvilágítás tárgya azonban az, hogy miért volt szükséges az ipari titok rendszerének kiegészítését összekötni a tisztességtelen verseny rendszerének kialakításával? Semmiféle belső összefüggés, tárgyi vagy rendszeri rokonság nem indokolja ezt az önkényes összekapcsolást. Világosan bebizonyítható, hogy az ipari titok csak egyik ritkább formájában eszköze a tisztességtelen verseny-

nek. Nem mindig szükséges okvetlenül, hogy az, a ki ipari titoksértést elkövet, egyúttal tisztességtelen verseny bűnébe is essék. A német és az utána induló osztrák törvénytől eltekintve nincs is eset arra, hogy az ipari titok anyaga valamely speciális, alkalmoszerű törvényben foglalna helyet. Mindenütt a Btk.-nak képezi szerves részét. És tényleg sokan követelték hangosan Németországban is, hogy az ipari titkot a Btk.-ba iktassák közbe. Voltak írók, kik a hűtlen kezelésről szóló szakaszba kiegészítésképen, vagy utána pótlásképen — mint az olasz Btk.- — mások kik a 300. §. után különálló szakaszt akartak belőle szövegezni. Általában azonban igen erősen volt képviselve az a nézet, mely rosszszalta a tisztességtelen verseny ügyével való összekapcsolást.

Hogy az ipari titok anyagát belevonják a tisztességtelen verseny körébe, azt már csak a két matéria eltérő törvényhozási célzata, iránya miatt is rosszsalni kell. A tisztességtelen verseny egyéb formáit azért üldözi a törvény, hogy a gazdasági élet etikumát az önálló keresők között megoltalmazza. Az ipari titoksértés a szolgálati viszony lapjára tartozik. Ott egyenrangú, egy táborba tartozó fegyvertársak küzdenek egymással, ezeknek harczába kell belevinni egy kis tisztességet, itt az erősebb jogát kell megóvni a gyengébbel szemben a gyengébbnek másképp ki nem védhető támadása ellen.

Szinte csodálatos, hogy ma mikor még a himlőoltást is a szociálpolitika jegyében intézik, a szociális vérkeringés legérzékenyebb területét, a szolgálati viszony etikáját, a kapitalizmus *»illik, nem illik«*-jébe kebelezik így be.

Ott az első csoportot még enyhíti az a szempont, mely a fogyasztóközönség érdekeit védi a piszkos verseny fogásaival szemben. Ide azonban még ez a közérdekszempont sem szólhat bele.

Tisztán ezért is kell az ipari titok anyagát önállóan, magában, légiszlatorius kezelés alá venni.

Ami a kérdés historikumát illeti, erre nézve említésre méltó, hogy az 1900-iki magyar tervezet idején a közvélemény igen élénken foglalkozott általában a tisztességtelen verseny ügyével. Maga a kormány is kérdést intézett az Országos Iparegyesülethez és a kamarákhoz ez ügyben. De a kormány még két évvel azelőtt is csak azon az állásponton volt, hogy közölte a kamarák vonatkozó óhajait az igazságügyminiszterrel, ki azon nézetten volt, miszerint az ügyet a büntetőtörvénykönyv novel-lájának készítésekor fogja »megfontolás tárgyává tenni«.

Kétséget sem szenvedett az akkor felszínre került nyilatkozatok után, hogy amiként úgyszólván az egész kereskedelmi és ipari közönség, úgy a képviselőtüket képező testületek is, kívánják különösen az ipari titok-sértés útján boldoguló tisztességtelen verseny korláto-zását és büntetését e czélból alkotandó külön törvény által. Ámbár akadt olyan testület is, mely azt szükséges-nek nem tartotta. Azonban a közvélemény akkori áram-lata mellett elszigetelten maradtak az ily vélemények.

Annak az irodalmi kritikának a lényege, a mely a tisztességtelen versenyről szóló tervezetnek az ipari titok kérdését rendező részét méltatta, röviden a követ-kező volt :

A 10. és 11. szakaszt egészen új dolognak mondotta a kiritika, a mely szerint törvényeink az üzemi titok elárulása ellen nem nyújtottak védekezést. A szakaszok koncepczióját is hibásnak találták, a mennyiben nem határozta meg a javaslat pontosan az üzemi titok miben-létét. A főhibája azonban a bírálókat szerint az volt, hogy úgyszólván megállítja a haladást ipari életünkben. Fel-hozták a bírálók, hogy eddig is nagy hiány volt hazánk-ban képzett iparosokban. Százezreket költöttünk a szak-oktatás emelésére, legnagyobb hasznunkra váltak és

válnának azonban azok az üzletemberek, kik külföldön, különösen az ipari fejlődés tetőpontján álló Németországban szerzett tapasztalataikat, a honi ipar emelése körül itthon értékesítenék. Ez a módja a tanulásnak a bírálók nézete szerint megszűnik a jövőben, mert senki sem fog a külföldön fáradtságos úton tapasztalatokat gyűjteni azért, hogy azokat saját javára itthon ne használhassa fel.

De nemcsak azokra veszedelmes e szakasz, kik a külföldön tanulnak, hanem arra az iparos- és kereskedő-nemzedékre is, mely bent az országban munkálkodik, mint alkalmazott húzza az igát, hogy egykor önállósítva magát, mint szorgalmas polgár tegyen eleget kötelességeinek.

E szakasz különben a kritika szerint szintén hátrányosan tért el a külföldi mintáktól, amennyiben megokolatlanul szigorú, pedig (miként a francia) tegyen különbséget, ha valaki szántszándékkal, vagy ügyetlenségből, jóhiszeműleg árul el üzemi titkot.

Utaltak továbbá arra is, hogy a ki valamely üzemi titkát óhajtja biztosítani, rendelkezésére áll a szabadalmi törvény, mely a feltalálók érdekeit minden oldalról megvédi. Nem gondoltak azonban a bírálók arra, hogy sok olyan ipari titok van, amely nem is alkalmas a szabadalmazásra. De más akadálya is lehet ennek. Például valamely vegyi titok, a mely szabadalmaztatható volna ugyan, de olyan természetű lehet, hogy jogosulatlan felhasználását nem lehetne üldözni. Erre érdekes példa van a mi hazánkban is. A fővároshoz közeleső községben van egy kis tímár, a ki a kutyabőrök speciális cserzésének titkát bírja. Egyik nagyobb bőrgyárunk mesés összeget ígért neki a titokért, de ő nem adta el. Már most, ha ő szabadalmaztatja ezt az eljárást és a szabadalmi leírásban közli a védendő eljárást, akkor azt bárki utánozhatja, esetleg valami változtatással nyíltan is hasz-

Analogiák a magánjogban.

nálja, szóval az érdekelt épen az ellenkezőjét éri el annak a mire rá volna szorulva.

Ezzel szemben az ipari titok büntetőjogi védelme legalább félig garantálja az érdekét. Ha az, a kit én mint bizalmi embert műhelyembe, üzletembe befogadok, tudja, hogy az ő rosszhiszemű, tudatos árulását a büntetőtörvény sujtó keze éri, nem vagyok oly könnyen károsításnak kitéve.

Analógiák a büntetőjogban.

ENNEK a fejezetnek egy empirikus és egy elméleti része van. Az empirikus része konstatálni igyekszik azt, hogy az ipari titok védelmének milyen elemeit lehet kimagyarázni a magyar Btk.-ból, a másik része az, mely az ipari titok helyét törekszik megjelölni az általános Btk. rendszerében. Mert tisztán megszokás dolga az, hogy az ipari titkot, melynek büntetőjogi jellege kétségtelen, eddigelé teljesen kívül hagyták a Btk. keretén. Ugyanaz esett meg vele, mint a többi ipari szellemi tulajdonjog anyagával, melyek valamennyien kívül kalandoznak a Btk.-án.

Ennek hátrányai úgy a büntető perrendtartás, mint az anyagi büntetőjog alkalmazása szempontjából nyilvánvalók. Mert már a külső egység kedvéért is igen kíváncsatos volna, hogy minden büntetőjogi elem egyöntetű szabályozás alá jusson egyetlenegy Btk.-ban.

* * *

Az ipari titok megsértése valójában a tulajdon megháborítása. Ebben az értelemben pedig több tanulságos analógiát lehet a mai magyar Btk.-ban találni, a melyek többé-kevésbé kifejezetten támogatják azt a feltevést, hogy dogmatikai szempontból csak a tulajdon és a tulajdonsértés konstrukciójának alapján lehet felépíteni az ipari titok rendszeres védelmét.

Analogiák a büntetőjogban.

Eme analógiák a következők : 1. az otthon védelme (magánlaksértés), 2. a magánosok elleni erőszak üldözése.

Az otthon jogának megvédelmezésére szolgál a magánlaksértést üldöző 330. §., a mely így szól :

»A ki másnak a lakásába, üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben lévő, vagy azokhoz tartozó helyiségbe, vagy kerített helyre, az ott lakó vagy a lakással rendelkező beleegyezése nélkül jogtalanul, erőszakkal, fenyegetéssel, vagy hamis kulcsok használása által behatol, — a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forogna fenn — a magánlak megsértésének büntetettét követi el és két évig terjedhető börtönnel büntetendő.«

Ugyanerre való a 332. §-nak következő rendelkezése is :

»A ki másnak lakásába, üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben lévő vagy azokhoz tartozó valamely helyiségbe, jogos indok nélkül, cselszövényvel vagy az abban lakónak vagy lakással rendelkezőnek akarata ellenére bemegy, vagy abban akarata ellenére bennmarad, három hónapig terjedhető fogházzal és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.«

Ezeknek értelmében tehát a magyar Btk. a tulajdon jogában rejlő legteljesebb rendelkezési jogot, továbbá az eme utóbbiban foglalt kizárási jogot kifejezetten úgy védi, hogy segítséget ad, a lakásomba, a műhelyembe, a boltomba való behatolás, az abban való bennmaradás megtiltásához. Megvédi ezzel a tulajdonjognak legnagyobb mértékben immateriális, szellemi és erkölcsi tartalmát. Azt a körülményt tehát, hogy a magyar Btk. ilyen messze megy a tulajdonnak oltalmazásában, eléggé meggyőző argumentumnak lehet felhozni azokkal szemben, a kik félnek a nehezen konkrétizálható ipari titoknak, mint eminenter közgazdasági érdeknek és vagyonértéknek törvényi védésétől. Találó argumentum lesz ez különösen akkor, ha szem előtt tartjuk, hogy az iparos műhely egyenes, nyílt támadással szemben a fentiek szerint meg van ez idő szerint védve, ellenben azokkal szemben, kik

a szolgálati viszony folytán intímusai, teljesen védtelen. Vagyis úgy fest a mai jogállapot, mint olyan várparancsnok, a ki az erődítmény gyenge pontjait, helyesebben a várfal réseit erősítés nélkül hagyja és a biztos helyekre vezényli egész erejét.

Ujból utalunk itt is arra, hogy az ipari titok védelmében foglalt az a tartalmi rész, hogy az iparos jogosulatlan egyéneknek a műhelyébe való belépését, a benne időzést megtilthatja, a Btk. 330. és 332. §§-ai szerint nálunk is pozitív valóság.

És valóban *feltűnő* következetlensége büntetőtörvényünknek, hogy az ipari titkot, pláne mint ipari interessét nem védi. Az otthont, a magánlakást igen beható védelmébe veszi a Btk. Ez annyit tesz, hogy ha te lakásomba, üzlethelyiségembe beleegyezésem nélkül behatolsz, vagy akaratom ellenére bennmaradsz, vétkes vagy az otthon, a lakásjog megsértésében. Ha azonban te mint alkalmazottam, az én bizalmammal visszaélve, üzleti titkaimat elárulod és ezzel úgy lehet egész üzletem értékét elprédárod, büntetlen maradsz.

Mi érdemel nagyobb védelmet, a lakásjog-e, vagy az ipari interesse?

Vagy nem méltó-e az utóbbi legalább is oly védelemre, mint az otthon?

Nyilvánvaló tehát, hogy ennyiben a magyar Btk. következetlennek bizonyul. Arra, hogy nyílt, szembejövő támadással szemben megvédi az iparos műhelyét és lappangó veszedelemmel szemben pórén hagyja, bizonyíték a 175. §. is.

Ez így hangzik :

»Ha valamely csoport azon célból, hogy személyekben vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakásába, *üzleti helyiségébe*, vagy bekerített birtokába betör, a csoportnak mindenik tagja a magánosok elleni erőszak büntette miatt, 2 évig terjedhető börtönnel büntetendő.«

Analogiák a büntetőjogban.

Azt a szempontot is honorálja valamennyi Btk., mely a szolgálati viszonyban elkövetett vagyoni deliktumokat súlyosabban bírálja el, mint az azonkívül esőket. A mennyiben pedig az ipari titok eddig kodifikált védelme a külföldi példák szerint legnagyobbbrészt a szolgálati viszony körül koncentráliódik, érdemes és indokolt a szolgálati lopás és sikkasztás cselekményeire vonatkozó magyar rendelkezések közelebbi vizsgálatával is foglalkozni.

A magyar Btk. 336. §-a a dologi vagyontárgyaknak a szolgálati viszonyban jobban mint másutt exponált helyzetét azzal ellensúlyozza, hogy a lopást, tekintet nélkül a lopott dolgok értékére, büntettnek mondja ki, ha szolgálatban levő személy követi el azzal szemben, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személy ellen.

Két dolgot kell itt figyelembe venni. Ha látható és tapintható testi dolgok a szolgálati viszonyban fokozott védelemre szorulnak, akkor szellemi jóságok, a melyeket nem lehet elzárni, leltározni, őrizni, a melyek sokszor értékesebbek, mint árúk, szerszámok és anyagok, bizonyára még ennél is nagyobb védelemre tarthatnak igényt a szolgálatban levőkkel szemben.

Másodsorban ha elfogadjuk a tulajdon szentségét, ha keresztülment a szellemi javaknak is általános védelme úgy a szolgálat körén kívül, mint azon belül, akkor mi akadálya lehet annak, hogy az ipari titkot tisztán a szolgálati viszonyon belül megvédelmezzük? Hogy abban az oltalomban részesítsük, a melynek megvan úgy a dogmatikai, mint a közgazdasági praktikus lehetősége és jogosultsága?

A Btk. nem készül örök időkre. Reformra szorul. Az a reform, a mit mi látunk, az csupán tatarozása az épületnek, mely azonban a változott viszonyoknak már meg nem felel. Az a rendszerbeli sablon, mely után a

magyar Btk. is indult, már elavult. Abban az időben, mikor a most Európaszerte érvényes Btk. keletkezett, még nem honorálták azokat a finomabb gazdasági szempontokat, a melyek ma már hangos figyelembevételt követelnek. Akkor nagy haladásnak vették, hogy a megcsontosodott bibliai Btk. mellé (v. ö. a szentírás 10 parancsolatával) még felvették az emberi szabadság és az egyéni jogok védelmét, mint új dolgokat. A gazdasági háttérű deliktumok csak a már átvett téren mozogtak. Ujabban azután már jöttek novumok is. Így a vasutak és a távirdák berendezéseit védelmező szakaszok. Még újabban pedig a tengeralatti kábeleket védő paragrafusokat várhatjuk, meg a nemzetközi hadijog büntető rendelkezéseit. Kiegészítést a Btk. fogalmi rendszere csak a közgazdaság területéről várhat. A mit Amerika jogfejlődése mutat a kartelek és trösztök irányából, az már nem is a távoli jövő zenéje. A haladás jegye tehát napjainkban a közgazdasági jelentőség lesz, ép úgy, mint a francia forradalom után az emberi jogok felsőbbbsége volt.

Ebből ez a morál :

A Btk.-nak nemcsak oly értelemben kell modernizálódnia, hogy a meglevő anyag átdolgoztassék, hanem oly irányban is, hogy az elavult területek elhagyassanak, új területek pedig művelés alá jussanak. (Lásd Lombroso rendszeri elveit újabb tanulmányaiban.)

* * *

Ha ezek után áttérünk arra a kérdésre, hogy mi a magyar Btk.-nak az ipari titok anyagával rokon jogtárgyakkal szemben elfoglalt álláspontja, akkor a következő eredményekre fogunk jutni :

Kétségtelen, hogy az ipari titoknál védett szubsztratum elvontsága, absztrakt jellege, — mint láttuk — nehézségeket okoz, kivált a tényálladási elemek meg-

Analogiák a büntetőjogban.

állapításának tekintetében. Ezzel szemben azonban fel lehet hozni, a hogy a Btk.-ban most is vannak olyan védett jogtárgyak, a melyek semmi tekintetben sem nyújtanak biztosabb alapot, mint az ipari titok. Így például első sorban a hivatási titok, azután a hivatali titok, a levéltitok, a katonai titok és a diplomacziái titok (hűtlenség).

A hivatási titokról a Btk. 328. §-a intézkedik a következő értelemben :

»Azon közhivatalnok, ügyvéd, orvos, sebész, szülésznő, a ki valamely család vagy személy jó hírnevét veszélyeztető és hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott, vagy reá bízott titkot alapos ok nélkül másnak felfedez, vétséget követ el s a sértett fél indítványára, három hónapig terjedhető fogházzal és 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ezen intézkedés kiterjed a fent megjelölt személyek segédeire is.«

A szakasz tehát üldözi a titoksértést, a nélkül, hogy megadná a titok fogalmát. Sőt még az a secundär kiegészítő szempont sincs benne megadva, mely a titok rendeltetését teszi nyilvánvalóvá az ipari titoknál, t. i. a gazdasági jelentőséget. Itt legfeljebb a jó hírnév veszélyeztetése lehetne ez a szempont, ez azonban elég erősen van körülbástyázva a becsületet védő szakaszokban.

Ennyiben tehát a 328. §. feleslegesnek látszik és csak azzal volna indokolható, hogy az a bizalom, melylyel a polgár, a kliens és a páciens az itt kötelezettekhez közeledik, erősebb védelemre szorul annál, a mit a becsületsértés általános paragrafus a nyújt.

A hivatali titkot védő 479. §. sem tudja megadni a titok fogalmi megjelölését, csupán annak néhány megjelenési formáját sorolja fel a nélkül, hogy tartalmi körét még csak jelezné is. A szakasz szerint :

»Egy évig terjedhető államfogházzal büntetendő azon közhivatalnok, a ki hivatali állásában tudomására jött hivatalos tárgyalást, meghagyást vagy tudósítást, vagy

pedig hivatalos minőségben kezéhez jött iratot, tudva, hogy tartalmuk hivatali titkot képez, akár az állam, akár magánosok ártalmára, másokkal közöl, vagy közzétesz.»

Körülbelül így bánik el a 327. §. a levél- és távirdataitokkal. Szintén csak a megjelenési formára, a nyitott vagy zárt írásra fekteti a súlyt. Magát a szót, a titok fogalmát nem határolja el. Biztosabb eszközökkel operál azonban utóbb, a mikor a bűncselekmény különös célzatát külön tényálladási elemmé avatja. Ezzel igazat ad annak az álláspontnak, mely az ipari titoknál is lényeges alkatelem-számba veszi a dolust. A szakasz egyébként így szól teljes szövegében :

»A ki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot, vagy távsürgönyt, tudva, jogosítlanul felbont ; úgyszintén a ki másnak szóló, — habár be nem pecsételt — levél vagy távsürgöny birtokába helyezi magát a végett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló célból másnak jogtalanul átadja, száz forintra terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

A ki pedig a fentebbi módon tudomására jutott titkot közzéteszi, vagy azt a levél, távirat vagy távsürgöny küldőjének vagy a címzettnek károsítására használja fel, három hónapig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető.»

Itt szem előtt kell tartani azt is, hogy e szakasz véletlenül az ipari titkot is védi, a mennyiben valamely levél vagy sürgöny tartalma ipari érdekű, ha ipari a levél- vagy sürgöny-titok. Megint egy bizonyíték arra, hogy az ipari titok csak egyes vonatkozásokban (ezek véletlenül fontosak) nincs megvédve a magyar jogrendszerben.

A hadi titkot oltalmazó szakaszok sem képesek a titok fogalmának kiegészítő elhatárolására. A 455. §. szerint

»az, a ki az állam hadi erejére és hadi védelmére vonatkozó intézkedéseket, tárgyakat, melyekről tudja, vagy tudhatja, hogy titokban tartandók, valamely tilalom megszegésével, vagy félrevezetés, színlelés vagy másnemű

Analogiák a büntetőjogban.

fondorlat által béke idején és azon szándékból kémlél ki, hogy azokról más államot értesítsen, öt évig terjedhető fogházzal és négyezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

A 456. §. értelmében :

»öt évig terjedhető államfogházzal és négyezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az is, a ki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejének állásáról, mozdulatairól, erejéről és működéséről, az erődök és erődítvények állapotáról, úgyszintén a fegyverek, hadi szerek és szerelvények mennyiségéről vagy élelmiszerek hollétéről, mennyiségéről, minőségéről vagy szállításáról, miután az ilyenmű közlések minőségéből vagy a fennforgó körülményekből beláthatta, hogy közlése által az állam érdeke sértetik meg, valamely közleményt sajtó útján teszi közzé, a mennyiben a közlemény nem a kormány által nyilvánosságra hozott tudósítást tartalmazza.«

Mint e két szakasz mutatja, a legingatagabb alapon a hadititkot védő rendelkezések állanak. Ugyszólván tisztára szubjektív támpontokon nyugszik az egész konstrukció. A 456. §-nak mentségére szolgálhat az, hogy legalább a tárgykört írja körül a lehető legnagyobb részletességgel. Egyebekben azonban épen a hadi titoknál lehet veszedelmessé az a bizonytalanság, mely titok meghatározásánál felmerül.

»A ki diplomáciai titkot sért, — az a 146. §. szerint — a hűtlenség büntettét követi el és 10 évtől 15 évig terjedhető fogházzal büntetendő, a kinek a hivatalánál vagy különös megbízatásánál fogva a magyar államnak, vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának biztonságát vagy más fontos érdekeit illető titkos okirat, adat vagy tudósítás birtokába, illetőleg tudomására jutván, azt közvetlenül vagy közvetve az ellenséggel közli.

Ha pedig az okiratot vagy adatot vagy tudósítást más hatalom kormányával nem azon célból közli, hogy az az ellenség tudomására jusson, vagy pedig az ily okirat tartalmát, adatot vagy tudósítást egyébként nyilvánosságra hozza : öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.« (Dolus.)

Itt — mint látható — a tudomásszerzés forrása, a lényeges és súlyosító körülmény a célzat. De azt, hogy mit kell titoknak tekinteni, objektív alapon szintén nem mondja meg.

A 147. §. szerint :

»Tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntethető az is, a ki erőszak, lopás, sikkasztás vagy csel által jutván a fentebbi szakaszban meghatározott nemű okirat, adat vagy tudósítás birtokába, illetőleg tudomására, azt közvetve vagy közvetlenül az ellenséggel közli.

Ha pedig nem az ezen szakaszban meghatározott módon jutott a titkos okirat, adat vagy tudósítás tudomására, *azonban annak titkos voltát tudva*, azt közvetve vagy közvetlenül az ellenséggel közli, öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.«

Vagyis itt megint a szubjektív szempont döntő.

* * *

Az ipari titok megsértését tehát, mint láttuk, a mi büntetőtörvényünk kifejezetten, vagyis mint önállóan meghatározott delictumot nem üldözi. Ez mindenesetre hiány, különösen ha tekintetbe vesszük ipari életünk, gyáripárunk fejlődését, kiváltképen pedig azt, hogy a kulturállamok legnagyobb része saját területén hazánk fiainak csak akkor adja meg a védelmet, ha a törvényi védelem viszonyos.

Az a kérdés, hogy nem lehetne-e az itt tárgyalt cselekményeket a Btk. egy más szakasza alá vonni, már többször volt aktuális. De a mint láttuk, eddig egyszer sem mentek bele bíróságaink a sértettek amaz okoskodásába, hogy az ipari titok megsértését *hütlén kezelés* deliktumának címén kell üldözni!

Maga az a kérdés, hogy a hütlén kezelés fedi-e az ipari titok megsértésének tényálladékát, igen beható méltatásban részesült *Edvi Illés Károlynak* a *Jogtudományi Közlönyben* 1904. év elején megjelent tanulmányában,

melynek főtémája az volt, hogy vajjon az ipari titok megsértése nem tartozik-e inkább a tisztességtelen verseny címén közigazgatási úton üldözendő cselekmények közé ?

A nagy tudásra valló tanulmány annak az esetnek nyomán keletkezett, a melyben egy vidéki törvényszék vádtanácsa egy alkalmazottnak hűtlen kezelés vádja alá helyezését határozta el azért, hogy főnöke üzleti összeköttetéseiről való tudomását pénzzé tette. Az eset akkoriban nagy feltűnést keltett. Első ízben szankcionálták akkor hivatalos részről azt a meglehetősen elterjedt fel fogást, hogy az ipari titok megsértésének tényálladéka egyenesen szubszumálandó a Btk.361. §-a alá. Ez a fel fogás teljesen igazoltnak látszik és kétségtelen, hogy annak az ellenkező nézetnek, melyet a fentjelzett tanulmány is képvisel, erősen scholasticus színe van. Bár hangsúlyozni kell azt is, hogy az illető vádtanács álláspontjának megvédéséhez sem szükséges a törvénytárgyarázásban való liberális musnak oly mértéke, a melylyel például *Magnaúd*, a »bon juge« élni szokott.

Mindezek közelebbi megvilágítására szolgáljanak az alábbiak :

Hűtlen kezelést követ el a 361. §. szerint az, a ki idegen vagyont kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével megbiztatván, e minőségében megbizójának vagyoni kárt okoz. Amint tehát látható, ez subsidiarius delictum, a mely a vagyon ellen elkövethető többi bűn cselekmény címén nem üldözhető rosszhiszemű és vagyoni érdekeket sértő tettek megtorlására van hivatva. Legalább erre mutat ez a kifejezés : »e minőségben«.

A tanulmány már most egyenkint keresi e tényálladék elemeit az ipari titok megsértésének cselekedetében, illetőleg a konkrét eset tényállásában és arra az eredményre jut, hogy *a hűtlen kezelés tárgya csak a tényleg már meglevő vagyon lehet, s hogy e vagyon fogalma*

az ahhoz tartozó testi dolgokon kívül csupán a követelésekre terjed ki.

Mielőtt azonban ezen álláspont tarthatatlanságának bizonyításába részletesebben belebocsátkoznánk, szükségesnek tartjuk az említett tanulmány egészében való ismertetését, a mivel kapcsolatban itt-ott meg fogjuk tenni lokális megjegyzéseinket.

Célja e megvilágításnak :

kimutatni, hogy a szóban forgó objektumok is megadják az ipari titok fogalmát.

Vajjon hűtlen kezelés-e vagy sem, az csak másodrendű kérdés lesz, különösen azután, ha lesz specziális törvényünk az ipari titok minden irányú megvédésére.

A tanulmány annak az ujság-tudósításnak közlésével kezdődik, mely szerint egy vidéki büntető-törvényszékünk vádtanácsa egy nagykereskedő könyvvezetőjét vád alá helyezte hűtlen kezelés miatt, amelyet az által követett el, hogy az őt alkalmazó cég könyveiből, a melyek vezetésére, tehát felügyeletére és gondozására voltak bízva, a vevők nevét és lakhelyét, továbbá az árút és annak mennyiségét, valamint árát kijegyezte s ez adatakat jegyzékbe foglalva, ezt bizonyos jutalom ellenében egy másik nagykereskedőnek kiszolgáltatta, miáltal saját főnökének kárt, a versenyző cégnek pedig hasznót okozott.

Összehasonlítja a benne foglalt tényállást a Btk. 361. §-ával, mely a hűtlen kezelés fogalmát meghatározza és két kérdésre keres feleletet: hogy mi módon lehetett az előbbi az utóbbinak keretébe beilleszteni és hogy a mennyiben ez a tényállás nem vonható a hűtlen kezelés fogalma alá: vajjon büntetlenül maradnak-e fennálló törvényeink szerint az ilyen, ma már nem szokatlan visszaélések, avagy van-e büntető törvényeink között olyan, a melynek alapján az

megtorolható, — ha pedig nincs ilyen büntető törvényünk, kívánatos-e, hogy a házag mielőbb pótolassék.

Megkísérli azután a hűtlen kezelés fogalmát az előre bocsátott tényállás szempontjából kifejteni és kifejti, hogy minő új törvényt kellene alkotni a kérdéses visszaélés megbüntetése, illetőleg a tisztességes kereskedő jogos érdekének a tisztességtelen versenytárrsal szemben leendő megvédése céljából.

E program felállításával azonban úgy látszik, hogy máris tévedésbe esik. Mert, mint egy másik helyen kifejtjük, az ipari titok megsértése tulajdonképpen két ponton tünteti fel a delictuális vonásokat. Delictum az, a mikor az alkalmazott visszaélését kell elbírálni és delictum, amikor a megítélésnek alá kell vetni a konkurrens viselkedését, a ki az alkalmazott visszaélését pénzzé teszi, saját jogtalan hasznára. A kép ugyanaz, mint a tolvaj és az orgazda között. A ki csak az orgazdát kergeti és a tolvajt futni hagyja, az félmunkát végez. A tanulmány tehát e szempontok szerint már kiindulási pontját is helytelenül választotta meg.

Programjának sorrendjét megtartva, a tanulmány abból indul ki, hogy hűtlen kezelést csak az követhet el, a ki *idegen vagyon* kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével megbizatván, e minőségében megbizójának *vagyoni kárt* okoz (Btk. 361. §.). A hűtlen kezelés tényálladákhöz tehát feltétlenül szükséges ; a) *idegen vagyon* ; b) oly egyén, ki e *vagyon* kezelésével stb. meg van bízva ; c) a megbizott vagyonkezelő által e minőségben okozott *vagyoni kár*.

Ennek alapján már most azt keresi a tanulmány, hogy vajjon megvalósultak-e a hűtlen kezelés tényálladákhának a nélkülözhetetlen kellékei a felhozott esetben? Szerinte azok, akik e kérdésre igen-

nel akarnak válaszolni, azok csak így okoskodhatnak:

»A kereskedőnek üzleti könyve már magában véve is vagyon; különösen pedig vagyon az üzleti vevők nevének, kilétének és szükségletének a könyvekbe való beiktatása folytán e vevők nevének, kilétének és szükségletének tudása. A könyvvezető tehát, a ki azzal van megbízva, hogy a megbízó kereskedő üzleti könyveibe a vevők nevét, kilétét és szükségletét bejegyezze, s a kinek ennél fogva ezekről tudomása van: e minőségben s e tudomása folytán idegen vagyon kezelőjének tekintendő; és így az a könyvvezető, a ki e tudomását, mint üzleti titkot, más kereskedőnek elárulja, ezáltal hűtlenül megbízója érdekeinek sérelmével kezeli a reábizott idegen vagyont. Ha már most e hűtlen vagyonkezelése által vagyoni kárt okoz annak, a kinek érdekeit köteles lett volna előmozdítani: úgy kétségtelenül elkövette a Btk. 361. §-ába ütköző hűtlen kezelést.«

A kiindulási pontja a tanulmánynak itt is elhibázott. Hiba, hogy a könyvvezető munkakörét nagyon scholasticus módon értelmezi. A legritkább esetben fordul elő egy vidéki középszerű kereskedőnél, hogy a könyvvezető tisztán könyveléssel van megbízva. Sőt, ellenkezőleg a főnök teljhatalmú helyettesítője szokott lenni, a szó teljes értelmében vett »kereskedelmi meghatalmazott«-nak szerepét tölti be mindenütt, szokás szerint. Mint ilyen pedig főnöke üzletét, vagyis az áruraktárt és az irodát együtt, valósággal kezeli. Nem szabad tehát működési körét megszorítani, *ad usum exempli*, különösen nem itten, a hol beigazolódott, hogy tényleg a legszélesebb körű intézkedési joga volt a terheltnek.

Ha tehát a tanulmány már első pillanatban arra az eredményre jut, hogy az általa a fentiekben fel-

tételezett logikai konstrukció alapjában hibás és korhadtnak oszlopokon nyugszik, akkor kiteszi magát annak, hogy e ponton támadt rést az ellenfél kihasználja.

Már az a kiindulási bázis, mely szerint az alapvető kérdés az, hogy vagy-e a kereskedelmi könyvbe feljegyzett üzleti vevők nevének és viszonyainak tudása, illetőleg vagy-e az a kereskedelmi könyv, amely a kezelés közvetlen tárgya s amelybe a vevők be vannak vezetve, jobban állja meg helyét. E kérdésre könnyű volna felelni szerinte, akkor is, ha általánosságban nem kutathatnók, hogy mi a vagy. Minthogy azonban itt hűtlen kezeléssel van szó: előzőleg mégis szükségesnek látja tisztázni azt a kérdést, hogy mit kell e vétség szempontjából »idegen vagy« alatt értenünk.

A hűtlen kezelés tárgyáról lévén szó, szerinte a vagy itt legtágabb értelemben veendő, tehát úgy az ingó, mint az ingatlan, s nemcsak a testi dolgokat, hanem a vagyoni követelésekre vonatkozó jogokat is magában foglalja a *vagy* szó.

Érvelése ez:

Hogy a hűtlen kezelésnél »legtágabb értelemben« veendő a vagy fogalma, ez természetes következménye annak az ellentétnek, amely e büntetendő cselekmény s a vele egy fejezetbe foglalt sikkasztás tárgya közt van. Míg az utóbbinak tárgya csak idegen ingó dolog lehet: addig a hűtlen kezelésnél a vagy fogalma az ingatlan dolgokra s a vagyoni értékű követelésekre is kiterjed. Csak ennyit jelent itt a vagyon legtágabb értelemben vett fogalma. Nehogy azonban e tekintetben kétségre szolgáltatson okot, heyesnek látja a fogalomkör kiterjesztésénél ennek véghatárait is megjelölni az ingatlan vagy és a követelések kiemelésével.

A mikor azonban még tovább megy a fogalom megszorításában, akkor már nagyon sebezhetőnek tűnik a logikája.

A tanulmány szerint ugyanis ahhoz, »hogy az idegen vagy tárgya lehessen a hűtlen kezelésnek:

ehhez múlhatatlanul szükséges, hogy az a tettes birtokában, azaz tényleges kezelése alatt legyen; minél fogva az olyan dologra nézve, a mely még nem jutott a tettes birtokába, habár ennek meg kellett volna történnie, a hűtlen kezelés el nem követhető.»

Ez nem lehet vitán kívül álló tétel. A »kezelés« szó fogalmát ki kellene vetköztetni természetes lényegéből, ha megkövetelnők, hogy csak azt lehet kezelni, a mi tényleges birtokunkban van. Elégnek látszik, ha rendelkezési jogunk van felette, a nélkül, hogy birtokunkban volna. Elég, ha olyan viszonyba tudunk jutni a tárggyal, hogy annak jogi sorsát, bár *inter absentes* intézhessük.

A hol az értekezés szembe állítja a meglevő vagyont annak várható gyarapodásával, ott feltétlenül igazolni kell a logikáját.

Mert, — úgymond, — kétségtelen, hogy mikor idegen vagyon *kezeléséről* van szó, ez alatt csak a tényleg meglevő vagyon érthető, nem pedig például a várható haszon, amelyet még nem lehet kezelni, minthogy az még nem vált a vagyon alkotó részévé, sőt el is maradhat.

A Curia ítélete a hűtlen kezelés tárggyául szolgáló vagyon tekintetében ugyane felfogást tükrözik vissza. Így pl. nem állapított meg a Curia hűtlen kezelést az ellen, aki azzal lévén megbízva, hogy a gazdája raktárába szállított gabonát átvegye, több ízben be nem szállított gabonáról állított ki nyugtatványt a szállító részére, a melyekre az a pénzt a gazdától felvette. A Curia ez ítéletét azzal indokolta, hogy »a hűtlen kezeléshez szükséges, hogy a tettes *valamely vagyont átvegyen* s ezt a jogosított akarata ellenére oly célra fordítsa, melyre fordítania nem lett volna szabad« (BJT. VI. 208.).

Itt annyiban hibás az okoskodás, hogy a vagyonnak szembeállítására annak gyarapodásával abban a kérdésben, hogy a titoksértés hűtlen kezelés-e, teljesen irreleváns.

Álláspontja igazolására felhossa még a német Btk.-nek a hűtlen kezelésről szóló 266. §-át. A német Btk. a hűtlen

kezelést : »Betrug und Utreue« czím alatt a csalással foglalta egy fejezetbe (263—266. §§.), holott a magyar Btk. a XXXVI. fejezetben (355—364. §§.) a sikkasztással egyesítette a hűtlen kezelést. Ebből az következnek, hogy miután a csalásnál a vagyon fogalma a legtágabb értelemben veendő, míg a sikkasztás tárgyai csak ingó dolgok : ennél fogva a csalással egy kalap alá vont hűtlen kezelésnél is tágabb értelemben veendő a vagyon fogalma, mint annál a hűtlen kezelésnél, a mely a sikkasztással hozatott kapcsolatba. És mégis mit látunk ? A német Btk. 266. §-ának 2. pontja, mely a mi 361. §-unknak felel meg : a megbízott által elkövethető hűtlen kezelés tárgyaiul csupán a követeléseket és a vagyon más darabjait (Forderungen und andere Vermögensstücke) jelöli meg. Ebben is ki van fejezve tehát az, hogy a hűtlen kezelés tárgya csak a tényleg már meglevő vagyon lehet, s hogy e vagyon fogalma, az ahhoz tartozó testi dolgokon kívül (Vermögensstücke), csupán a követelésekre terjed ki.

Már most, ha a német törvény szerint így áll a dolog — ez az értekezés gondolatmenete, — mennyivel inkább áll ez a mi hűtlen kezelésünket illetőleg, mely a sikkasztáshoz áll subsidiarius viszonyban ? A feleletet oly természetesnek tartja, hogy szerinte felesleges volna bizonyítani.

Tévédeése csak az, hogy a »*Vermögensstücke*« kifejezésnek feltétlenül körülhatárolt tartalmat tulajdonít és kizártnak tartja az eszmei vagyonrészek belefoglalását, bár erre semmi sem ad biztos támpontot. Ellenkezőleg : az, hogy a németek az ipari titkot speciális törvényben megvédik, mutatja az ő liberális és modern felfogásukat a vagyon fogalomköre dolgában.

Ezek után áttér az értekezés arra a kérdésre, vajjon vagyon-e a kereskedelmi könyv, illetőleg az abban foglalt üzleti titok, így különösen az üzleti vevők nevének, kilétének és szükségletének feljegyzése s ez adatok tudása ?

Ezt a kérdést így vezeti be :

Az üzleti könyv magában véve érték, amennyiben pénzbe

kerül, és így alkotó része a vagyonnak. De itt nem erről, hanem az üzleti könyv tartalmáról s az üzleti titok tudásáról van szó. Ámde e tartalom és ez a titok már nem alkotórésze a vagyonnak, hanem csak arra szolgál eszközül, hogy a kereskedő vagyona nyilvántartassék s a könyvbe jegyzett adatok okszerű felhasználásával gyarapíttassék.

Ez tiszta scholasticizmus, sőt annak legerősebb túlhajtása. Azt mondani, hogy egy üzleti könyv magában vagyon, de a tartalma nem az. A tétel így csak akkor áll meg, ha a könyv tiszta, mint a papirkereskedő boltjában van. Ha egyszer már beleírtak valamit, akkor mint könyv semmit sem ér és vagyoni bece csak a tartalmában van.

Azt már megengedi az értekezés, hogy lehetnek a kereskedelmi könyvben is vagyoni értékű feljegyzések, így pl. a vevő vagy más adós megterhelése azzal az összeggel, amelylyel a kereskedőnek tartozik. Ez összeg azonban a kereskedő követelése lévén, mint ilyen, önmagában vagyoni érték s nem a könyvbe való bejegyzés által válik azzá. A könyvbeli bejegyzés csak feltüntetése, esetleg félbizonyítéka a kereskedő követelésének, de nem maga a követelés. A követelés tehát, mint alkotó része a meglevő vagyonnak, tárgya lehet a hűtlen kezelésnek, a könyvbe bejegyzés azonban, mint a mely nem vagyon, ki van zárva ennek köréből.

Annál kevésbbé tekinthetők vagyonnak szerinte az olyan elkönyvelt adatok, a melyek még csak nem is bizonyítékai a kereskedő vagyoni értékeinek, hanem csupán az üzletvezetéshez, az üzleti forgalom gyarapításának eszközeihez tartoznak. Ilyenek különösen a vevő nevének s ezekre nézve az üzlet szempontjából tudni való adatoknak a feljegyzése. Kétségkívül fontos a kereskedőre nézve ez is, mert hiszen minél több vevője, különösen megbízható vevője van : annál több üzletet köthet s annál inkább gyarapíthatja vagyonát. E körülményből azonban, hogy t. i. minél több vevő szerzése s a megszerzett vevők megtartása, a kereskedő üzleti, tehát vagyoni érdekében áll, hogy ennél fogva minden kereskedő lehetőleg titokban tartja rendes vevőinek névsorát, lakhelyét stb., még távolról sem következik, hogy ez az üzlet titok a kereskedő vagyonának alkotórésze s hogy egyáltalában vagyon volna.

Ez egyértelmű annak a tagadásával, hogy eszmei értékek is vannak. Mi a jogi helyzet akkor, ha például kéziratainak kezelését bizza rá valakire Jókai? De ha nem is számolunk azzal, hogy lehetnek szellemi vagyონrészek, szemet hunyhatunk-e az előtt, hogy a külföldön mindenütt elismerik az ipari titok vagyónértékét, sőt — mint ezt az illető helyen kimutatjuk — a magyar tételes jog is teljesen bevette az ipari titok fogalmát?

Mert ugyan minő viszonyban állanak — így kérdi — e vevők az illető kereskedő vagyónához? Ha valaki közülök már megrendelte, illetőleg megvette az árút s annak árával adós marad; úgy ebből az eladónak vele szemben követelése támad. Ez a követelés már benfoglaltatik a kereskedő vagyónában, habár az illető vevő ezután más kereskedőnél vásárolja is árúit. Ha azonban a szokásos vevő még nem rendelte meg az árút, ami természetesen egészen tőle függ: akkor mit jelent ez az egyén, illetőleg az ily egyén nevének, lakásának stb. tudása az illető kereskedőre és ennek vagyónára nézve. Egyelőre semmit. Vagyoni értéke a vele való összeköttetésnek csak akkor áll elő, ha az illető mint megrendelő, vagy vevő jelent kezik; ekkor azonban már ismét ott vagyunk, hogy az eladó kereskedő követelése, vagy esetleg a vevő által lefizetett vételár az a vagyoni érték, a mely a kezelés, tehát esetleg a hűtlen kezelés tárgya lehet. De maga a vevő, a vele való összeköttetés, nevének és egyéb viszonyainak tudása a kereskedő vagyónának körén teljesen kívül esik.

Ha ez igaz, akkor miért fizetnek néha horribilis összegeket üzletek, irodák átruházásánál vételárképen. Különösen magas árakat akkor, ha kartelek sajtátítanak ki egyes vállalkozásokat, a hol néha semmi dologi vagyontárgy sincsen? Ezt nem akarja az értekezés concedálni és így érvel:

E pontnál azt mondhatná valaki, — így folytatja — hogy hiszen a biztos vevőre már előre számít a kereskedő s számításában rendszerint nem is csalódik, ha azt a vevőt tőle valaki el nem csábítja. Minél több ilyen biztos vevője van a kereskedőnek: annál nagyobb üzletének forgalma és vagyoni haszna; ellenkezőleg tehát, minél több ilyen biztos vevőt csábít el

valaki tőle annál fogva, mert hűtlen könyvvezetője az illetők neveit és kilétét üzleti versenytársának elárulta : annál kisebb lesz forgalma, vagyoni haszna és vagyona. Eszerint a jó és biztos vevőkkel való összeköttetés mégis csak üzleti vagyona a kereskedőnek és így az tárgya lehet a hűtlen kezelésnek.

A fentebbiekből azonban már kitűnik, hogy ez a legkétségségteljes okoskodás. Mert hiszen ez azt jelenti hogy a vagyontárgy tulajdonképpen maga a vevő, a kit a kereskedő, ha egyszer megszerezte, szőröstől-bőröstől bekebelezhet üzletébe, mintegy alkotórészévé teheti vagyonának. Csak hogy a vevőket talán még sem lehet ilyen objectumoknak tekinteni. Ha pedig valaki erre azt mondja, hogy nem is a vevőt, hanem a tőle várt megrendelést kell üzleti vagyonnak, a megrendelés elmaradását pedig üzleti kárnak tekinteni : erre csak azt válaszolhatjuk, hogy a hűtlen kezelés tárgya csupán a tényleg meglevő, a megbízott által kezelés végett tényleg átvett vagyon lehet, ellenben ki vannak innen zárva a vagyoni remények és kilátások. Már pedig a vevőkkel való összeköttetés s bizonyos vevők nevének tudása, magában véve csak ilyen kilátást nyújt arra, hogy a kereskedő ezen a révén vagyonhoz jut, anélkül, hogy maga az összeköttetés már vagyon volna. Ezt annál kevésbé lehet állítani, mert a nagyobb üzleti forgalom, habár feltétele a nagyobb haszonnak, egymagában mégsem biztosítéka az állandóan és tartósan nagyobb vagyoni haszonnak, mert ez sok egyéb körülménytől, különösen pedig az illető kereskedő személyes tulajdonságaitól függ. A kiben a szükséges tulajdonságok megvannak : az nem félti vevőit a versenytársától, a kiben pedig nincsenek meg e tulajdonságok : az hiába rejti el, mint üzleti titkot a vevők neveit, mert ezek még így is elpártolnak tőle.

Az egész végig csupa scholastica. Vagy pedig tévedés a látásban. Hasonlítsuk csak összes a helyzetet a birtok kategóriájával. A birtok maga védett jogkör, bár nincsen közvetlen teste. A birtok védelemben részesülő vagyoni érdek, bár nem mondhatom, hogy a dolog az enyém. A birtok, sőt a tulajdon sem ér semmit, mikor a jogi védelem megghiúsul, pl. háború idején, mikor nincs bíróság, nincs végrehajtás. Így

van az eszmei javaknál is. Csak akkor vannak, mikor jogi védelmük is van.

Hibás az a szembeállítás is, hogy az, a ki az ipari titkot magáénak tartja, az vindikálja egyúttal annak hordozóit, annak inkarnálását, élő és élettelen testekben egyaránt. A ki így gondolkozik, az túllő a célon. Uthalatunk itten egyébként arra a változásra is, melyen a birtok és a tulajdon elmélete legutóbb keresztül ment. És ha e változást igazoltnak tartjuk, akkor a most megtámadott felfogás tévedése is nyilvánvaló lesz.

A tulajdon, — így mondták régebben, — fel-tétlen rendelkezési jog a *dolog* felett. Erre helyezkedik az értekezés felfogása is. A modern és egyedül helyes elmélet azt mondja, hogy a tulajdon az abszolút jogi védelemnek egy expositurája, a melynek középpontján áll a tulajdonos. Itt tehát a *személyen* van a súly, amott a *dolgon*. A modern elmélet szerint az a tulajdonnak tartalma, hogy a védett személy a dolog feletti rendelkezéstől eltilthat mindenkit, a ki kívül áll a védelmen. Az ipari titoknál is így van. A védelem helyzetében a védett minden idegent kizárhat a titok feletti rendelkezésből, a nélkül, hogy bekebelezni kívánná ama élő vagy élettelen testeket, a melyeken keresztül a titok létet nyert.

Az értekezés azután így folytatja deductióját :

Ezekből már kétségtelen lévén, hogy a kereskedelmi könyvekben följegyzett üzleti titok, ideértve a vevők neveit is, nem alkotó része a kereskedő vagyonának s egyáltalában nem vagyon : e ténnyel szemben egész fölösleges annak külön bizonyítása, hogy a könyvvezető nem vagyonkezelője a kereskedőnek. E tételnek most már kétségtelen igazsága azonban kitűnik még a következőkből is.

A törvény és a közfelfogás szerint kereskedői vagyonkezelőnek tekintendő : az üzletvezető, a cégvezető, a pénztáros, az elárusító és bevásárló stb., szóval mindazok, a kiket a kereskedő csak testi vagyona tekintetében valamely önálló intézkedési jog illet meg. Nem vagyonkezelő tehát a levelező,

az utazó, az iroda- és boltiszolga stb. De nem vagyongazdálkodó, a kiemelt elvi szempontnál fogva a könyvvezető sem, mert hisz ennek sincs a kereskedő vagyontól illetőleg önálló hatásköre, hanem a felette álló közeg rendelkezése szerint köteles eljárni. A könyvvizsgáló nem köthet ügyletet, nem szabhat vételi és eladási árt, nem fogalmazhat és nem írhat alá kötést, nem szállíthat árut stb. ; feladata csak az, hogy bevezeti és kiírja azt, a mit az üzletvezető, cégvezető vagy pénztáros elkönyvelés végett esetenként eléje tesz. Visszaélést ugyan a könyvvizsgáló is követhet el, ha pl. valamely tételt hamisan jegyez a könyvbe, de ez nem hűtlen kezelés, hanem más büntetendő cselekmény leendő.

Hogy hűtlen kezelést csak önálló intézkedésre jogosult vagyongazdálkodó követhet el : ezt még 1889. évi április 15-én kimondotta — a Curia által 1890 február 20-án helybenhagyott ítéletében — a budapesti kir. tábla (B. J. T. XX. k. 231. l.). A vád tárgya az volt, hogy egy vasgyárban alkalmazott gyári munkás a gyár titkai gyanánt őrzött vashenger-felszerelési tárgyakról, mustrákat és lenyomatokat készített, hogy ezeket egy más gyárban értékesítse. A törvényszék hűtlen kezelés miatt ítélte el a gyári munkást, a kir. tábla azonban felmenté őt azzal az indokolással, hogy : *»vádolt a panaszos vasműgyárában, mint munkás lévén alkalmazva, a társaság vagyonára vonatkozó intézkedési hatalommal nem bírt és a vezetés körül oly kötelezettsége nem volt, melynél fogva az a panaszos vagyonának kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével megbízottnak tekinthető lett volna, stb.«*

Alkalmazzuk e helyes elvet a könyvvizsgálóra és látni fogjuk, hogy az saját hatáskörében még kevésbé lehet alanya a hűtlen kezelésnek, mint az említett gyári munkás. Az utóbbi legalább oly titok birtokában van, a mely a gyár tulajdonosára nézve vagyoni értéket képvisel, mert hisz a gyár értékesebb az által, hogy bizonyos szerkezete, mely a tulajdonos találmánya és titka, alkalmasabbá teszi a gyári cikkek előállítására ; ellenben a könyvvizsgáló nincs ilyen titok birtokában, mert a vevők névsora, mint láttuk, egyáltalában nem vagyoni érték. A míg tehát a gyári alkalmazott abban az esetben, ha önálló intézkedési joga volna a gyár vagyoni értékéhez tartozó találmányról, erre vonatkozólag elkövethetné a hűtlen kezelést : addig az, a ki csupán a könyveket vezeti, egyáltalában nem is juthat abba a helyzetbe, amelyben vagyongazdálkodónak volna tekinthető, mert

a könyvvezető, mint ilyen, egyáltalában nem intézkedhetik, annál kevésbé intézkedhetik önállóan megbízója vagyonáról.

Ennek a részletnek meg nem védelmezhető gyengesége, hogy a miből kiindul, már magában véve gyenge alap. Hogy a kereskedő könyve nem vagyoni érték, azt nem lehet oly kategórikusan állítani. Legalább nem oly bizonyossággal, mert a fentiek szerint lehet vagyon is és annak tekintti több irányban maga a tételes magyar jog, mely védelemre érdemesnek találja. Számolni kell ezenkívül azzal is, hogy a vagyon fogalma idők és korszakok szerint változik. Ma már villamosságot is lehet lopni és vagyon sok mindenféle, a mit a jog azzá tesz és ha a levegőt hatalmunkba kerítjük, az is vagyontárgy lesz. Miért ne lehetne vagyon az, a mi hatalmunkban van és érdemes a védelemre?

Második gyengesége e résznek, hogy a »könyvelő« szónak olyan kimért, megszabott tartalmat tulajdonít, a melyet annak sem az élet, sem a törvény nem adott és nem is képes adni. A hol nagy vállalati adminisztráció van, ott a könyvelő tényleg csak könyvelő. De egy vidéki középszerű kereskedőnél a könyvelő minden. Helyettese a főnöknek. Disponál, akár a cégvezető. Feltétlenül rendelkezési joga van. Hiszen ha csak könyvelés volna a teendője, napi egy-két óra alatt végezne.

Az értekezés ezután a kár kérdését veti fel. Azt keresi, van-e kár és ha van, vajjon megvan-e az okozati összefüggés a cselekmény és a kár között?

Gondolatszerűsége ezzel kezdődik :

Okozhat-e a könyvvezető vagyoni kárt megbízójának azáltal, hogy a vevők neveit, kilétét stb. a kereskedő versenytársának elárulja ? A hűtlen kezelés tényálladékanak tulajdonképeni tartalma ugyanis az a vagyoni kár, a melyet az idegen vagyon kezelője e minőségében okoz.

A Btk. 361. §-a ezt így fejezi ki : »s ezen minőségében annak. kinek érdekeit előmozdítani köteles, vagyoni kárt

okoz.« Ebben két momentum van. Egyik a tényleg bekövetkezett *vagyoni kár* ; a másik e kárnak okbeli összefüggése (*causalitása*) a vagyonkezelőnek e minőségében elkövetett valamely cselekményével. Megvalósulhat-e e két elem azáltal, hogy a könyvvezető elárulja megbízó főnökének vevőit a konkurráló cégnek ?

Erre is könnyű – az értekezés szerint – megfelelni. Tegyük fel a terhelte nézve legsúlyosabb esetet. A könyvvezető bizonyos idő alatt elárulja pl. száz vevő nevét a versenyző cégnek. E vevők nagyrésze lassankint átpártol az utóbbi céghez, a melynek könyveiből kimutatható, hogy mióta az árulás történt : több vevő tett nála megrendelést, illetőleg bevásárlást, a kik azelőtt a másik cég vevői voltak. Ha egyáltalában meghatározható, úgy ebben az esetben meg lehetne határozni, hogy mi volt az okozott *vagyoni kár*.

De vajjon lehetséges-e ez ? Mindenekelőtt itt van a *causalitás* kérdése. Épen az árulás okozta-e a vevők átpártolását vagy más körülmény, illetőleg körülmények ? Hiszen százféle módja van annak, hogy a kereskedő felkeresse és magának megnyerje a szakmájába tartozó vevőket. A nagykereskedő vevői a kiskereskedők ; a droguistáé ezenfelül pl. a gyógyszerészek ; a borkereskedőé a korcsmárosok, vendéglősök, kávéháztulajdonosok, stb. Ámde minde vevők nem lappanganak titokban. A cím- és névjegyzékkönyvek s a tudakozó irodák ma már úgyszólván minden téren megismertetik a vevőt az eladóval és viszont ; azt a vevőt pedig, a ki ez úton még fel nem található : felkeresi az ügynök és az utazó vagy maga a kereskedő. Miként lehet tehát meghatározni, hogy a versenyző cég éppen az árulás folytán s nem valamely más módon jutott az átpártolt vevő nevének és viszonyainak tudomására s miként lehet meghatározni azt, hogy az utóbbi miért pártolt át az eddig cégtől egy másik céghez ? Hiszen a jó vevőt mindenkor több cég szokta ajánlatával felkeresni. Tehát árulás nélkül is megtörténhetett, sőt meg is történik, hogy ugyanazt a vevőt egyidejűleg mindakét versenyző cég felkeresi ; az pedig már egészen bizonyos, hogy a vevő szabadon határozza el magát arra, hogy melyik cég ajánlatát fogadja el.

Hol van tehát a *causalitás* bizonyos vevők esetleges átpártolása s a könyvvezetők árulása közt ? Ezt megállapítani alig lehetséges.

Ezt meg lehet erőltetni. Mert mi igazság van a következőkben? Ha az a kereskedő személyesen, vagy utazója által megszerzi az új vevőnek ismerettségét, rávezeti őt arra, hogy mi a fogyasztóközönségének ízlése, szükséglete, üzletét hitelviszonyai beállításával jó mederbe téríti, akkor bizonyára munkát, fáradságot szentelt annak és bizonyos értelemben beruházást eszközölt. Olyan jogszerű helyzetet teremtett, a melynek előnyeire, várható gyümölcseire mindenk előtt saját maga tarthat számot. Ezt a kivételes helyzetét kétféle módon sajátíthatja ki ellenfele. A természetes, jogos módon, a melyet az értekezés is alapúl vesz gondolatfűzésében és egy jog-, vagy legalább is erkölcsellenes módon, azon t. i., melynek üldözéséről itt szó van. Hogy ezt a distinctiót a két mód közt meg kell tenni, ezt téveszti szem elől az értekezés. És hibázik ezenfelül ott is, a hol felteszi, hogy ismét valamely jogilag védelmezendő és védelmezhető helyzetnek hordozóit akarja valaki »szőröstül-bőröstül« bekebelezni. Ez a tévedése.

De — így folytatja — feltéve, hogy kivételesen ez megtörténhetnék : vajjon megállapítható volna-e még ily esetben is az okozott vagyoni kár ?

A vagyoni kár fogalmához annak számszerű meghatározása is tartozik, hogy minő értékkel csökkent bizonyos károsító cselekmény vagy esemény folytán valakinek vagyona. Ez néha ugyan nem lehetséges feltétlen pontossággal ; így pl. a meglopott sem tudja mindig krajczárig menő pontossággal meghatározni, hogy mennyi kárt szenvedett ; de annak bizonyosnak kell lenni, hogy a vagyonból valami hiányzik s mi a kárnak legalább minimális összege. A fennforgó esetben azonban még ezt sem lehet meghatározni.

Igaz, hogy X. vevő elmaradt és így a czég ezzel üzletet nem köt. De vajon kevesbedett-e ezzel a meglevő vagyon, a mi a kár első feltétele, avagy csak az történt, hogy a kereskedő vagyona nem szaporodott bizonyos összeggel, a melyre számított. Kétséget nem szenved, hogy csak ez történt ; valamint kétségtelen az is, hogy ez még nem kár, hanem

csak elmaradt haszon. De még e tekintetben is minő összeget vehet fel a sérelemtől panaszkodó kereskedő, holott előre azt sem tudhatja, hogy eddigi vevője fog-e bizonyos időn belül vásárolni, annál kevésbbé tudhatja azt pedig, hogy mennyi értékű árut rendelne meg, hogy minő árt adna az áruért s hogy mi volna ebből a kereskedő pozitív haszna.

Ilyen bizonytalan feltevések és kilátások alapján még az elmaradt haszon összegét sem lehet megállapítani, annál kevésbbé lehet pedig arra az eredményre jutni, hogy az üzleti vevők nevének elárulása az illető kereskedőnek vagyoni kárt okozott. Ez, mint jogi képtelenség, még a feltevések és lehetőségek köréből is teljesen ki van zárva.

Itt akkor volna helyes az érvelés, ha kár *aequale* volna vagyonszökkenéssel. De a modern világgazdaság, mely nem tapad a percz és a kézzel fogható substratum fogalmához, nagyon is mélyen beleoltotta a pozitív jogba a haszon elmaradását kár gyanánt. A kereskedelmi jog mai állása szerint erre felesleges bővebben kitérni. És ekkor megdől az érvelés.

Ezek szerint tehát a kereskedelmi könyvvezetőnek abban a visszaélésében, hogy az üzleti vevők nevét más kereskedővel közli, a hűtlen kezelés tényálladékának egyik eleme sem található fel. Nem hűtlen kezelés ez a visszaélés : a) azért, mert a kereskedelmi könyvben foglalt üzleti titok nem vagyon ; b) azért, mert a könyvvezető e minőségében nem vagyonkezelő ; c) azért, mert az üzleti vevők nevének elárulásával nem lehet vagyoni kárt okozni.

Ezzel az értekezés ki is merítette az esetből levezethető tárgyi igazságok megczáfolását és áttér annak a kérdésnek általános jogpolitikai szempontjaira, hogy mért alkalmaz a bíróság egy törvénytételt olyan esetre, a melyre az a törvény pusztá szavai szerint reá nem illik. Más szóval, miért csinál a bíró törvényt, vagy még más képpel, miért teszi magát túl a törvényen? Konstatálja hogy erre manapság nagy a nizus és egy magyar szak tekintély szavait idézi e velleitások rosszalása érdekében. Az értekezésnek ez a része így kezdődik :

»Ha azonban mindez annyira világos és kétségtelen,

mint a hogy itt feltüntettem: úgy méltán azt lehet kérdezni, hogy miért volt szükség e kérdéssel ily tüzetesen foglalkozni. Hiszen a hűtlen kezelésnek még vétsége is a törvényszék, tehát a társas bíróság hatásköréhez tartozik e bíróságokról pedig fel kell tennünk, hogy tagjai intelligens jogászok, a kik a törvény világos rendelkezésével szemben nagyobb botlásokat csak kivételesen követnek el és így meg tudják ítélni azt is, hogy az elemzés tárgyává tett eset nem vonható a hűtlen kezelés fogalma alá.

Ez egészben véve így áll. És ime, mégis azt látjuk, hogy esetünkben akadt egy háromtagú bíróság, a mely hűtlen kezelést állapított meg oly tényállás alapján, amely e vétség egyik elemét sem foglalja magában.

Hogy történhetett ez meg és hogy keletkezhettek sok hasonló ítélet büntető judicaturánkban: erről akarok röviden számot adni és hogy ezt megtehessem, erre a fennforgó eset elég jó alkalmúl szolgál.

A törvénytől való gyakori eltérések főoka az, hogy bíróságaink még mindig nem tisztelik eléggé a törvényt. Csak rendszerint tartják magukat annak rendelkezéséhez; ha azonban bírói meggyőződésük akár az egyik, akár a másik irányban ellenkezésbe jön a törvénnyel: úgy csakhamar hajlandók azt úgy magyarázni, illetőleg valódi értelméből kiforgatni, a mint bírói meggyőződésüknek leginkább megfelel.

Többször volt alkalmam a kir. Curiának oly ítéleteit bírálni, a melyek okirathamisítást állapítottak meg okirat nélkül, vagyis okirattá minősítettek valamely beírt papírlapot (pl. egy végrendeletnek címzett, de a végrendelet minden kellékét nélkülöző iratot) csak azért, hogy a hamisító büntetlen ne maradjon. Mert hiszen felháborítja a bírói lelkiismeretet, — így okoskodnak, — hogy büntetés nélkül szabaduljon az, a ki hamisan írta alá az állítólagos végrendelező nevét és pedig azért, hogy ez által megfosszon valakit örökségétől, a melyhez ily módon maga kívánt hozzájutni.

Ilyen és hasonló esetek még a Curiát is gyakran arra csábítják, hogy a törvényt kiterjesztőleg a vádlott rovására magyarázzák.

Dr. Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes legközelebb »Törvény és igazság« cím alatt tüzetesen írt e kér-

lésről.* Nagyértékű cikkében sikerrel czáfolta azt a tant, hogy a jogérzés tökéletes kielégítésére csak a törvény akarata alól felszabadított bírói döntés alkalmas, hogy a törvény akaratát a bíró meggyőződése helyettesíti, stb.; a magyar bíróság gyakorlatát illetőleg pedig alálóan mondja :

»Hány cselekményt, mely a törvény értelmében nem büntethető, nem vonszoltunk már szelid nyomással a törvénykönyvnek valamely szakasza alá, csakhogy eleget tegyünk a cselekmény büntetlenségén felhaborodó erkölcsi vagy socialpathologiai lelkiismeretünknek ! Hányszor bomályosodott el öntudatunkban a Btk. 1. §-ában foglalt tilalom a valódi vagy vélt ethikai vagy társadalmi szükséglet sürgős kielégítésére irányuló törekvésünkben !... Nem vonatott-e felelősségre a Btk. 361. §-a alapján a pactum reservati dominii mellett eladott gépek vásárlója, ki a nitelezői részéről vezetett foglalásról nem értesítette az eladót, holott bizonyos, hogy eladó és vevő között nem forog fenn oly viszony, melynél fogva az utóbbi az előbbinek érdekeit előmozdítani tartozik.«

Értekező több példát is hoz fel bíróságaink gyakorlatából. A mi czélunkra azonban elég az az egy, a mely szintén a hűtlen kezelés fogalmának kiterjesztésére való hajlandóságról tanúskodik és elég az ezt megelőző általános kijelentés, a melynek megírására bizonyára elég oka volt a koronatyűzészség egyik munkás tagjának.

E kijelentést megtoldhatjuk azzal, hogy nálunk gyakran nemcsak belső, lelkiismereti okok, hanem külső körülmények is befolyásolják a bíró ítéletét. Ha valamely vidéki városban olyasmi történik, a mi vagy önmagában, vagy az érdekelt felek által való kiszinezés folytán közfelhaborodást kelt, az ilyen közhangulat úgyszólván rabúl ejti a helyben működő bíróságot, a melynek tagjai egyszersmind tagjai a helyi társadalomnak is ; s ha ez a társadalom bizonyos egyének megbüntetését látszik követelni, úgy a bíróság már a priori azzal az elfogultsággal veszi kezébe az ügyet, hogy valóban büntetendő cselekménnyel van dolga. Ha azután a törvény nem egészen illik rá az esetre : úgy inkább tagít egy kissé annak korlátain, semmint büntetlenül hagyjon oly egyént, a kinek cselekménye az egész társadalmat felhaborította.

Ily cselekmény lehet például az, ha az egyik kereskedő pénzzel megvesztegeti versenytársának segédét a végett, hogy ez vele üzleti vevőik névsorát közölje, — ha ennek folytán a megvesztegetett egyén tényleg elárulja saját gazdája üzleti titkait, — s ha most már az utóbbi,

* Jogállam, III. évf. 20. 1.

Analogiák a büntetőjogban.

midőn rájön a dologra: kétségbeesetten hirdeti, hogy álnok versenytársa és hűtlen alkalmazottja csalárdul megkárosították, sőt talán a tönk szélére juttatták. Az ilyen események és hirlelések egy egész várost képesek lázba hozni. Az emberek elfordulnak a tisztességtelen versenytárstól, megvetésükkel sújtják azt és a hűtlen könyvvezetőt s a megsértett jogrendet csak mindkettőjük szigorú megbüntetésével hiszik helyreállítani.

Mit tesz ilyenkor a bíró? Ha elég erős ahhoz, hogy ne tekintsen ki az ablakon, hanem csak a törvényt akarja helyesen alkalmazni: úgy sok esetben büntetlenül fogja hagyni azt, a kit a társadalom egy része bűnbakul kiszemelt, de a ki a törvény szerint nem büntethető. Ha azonban megnyitja füleit a kívülről jövő követelésnek: úgy azzal nyugtatja meg lelkiismeretét, hogy erőszakot tesz a törvényen.

Ily erőszaktétele a fent közölt bírói határozat is. Erőszaktétele az a Btk. 1. §-án, mely szerint büntett vagy vétség csak az a cselekmény, a melyet a törvény annak nyilvánít; erőszaktétele a törvény indoklásában kifejezett nagy elven, mely szerint az 1. §. kizár minden analógiát, kizárja a bíró arbitriumát a cselekmény büntetté vagy vétséggé minősítésére nézve és erőszaktétele a Btk. 361. §-án, a melynek keretébe a vád tárgyává tett cselekmény egyáltalában nem fér bele.

A büntetőtörvények világos rendelkezéseitől való eltérés mindig gyengíti a jogbiztonságot, tehát még akkor is, ha a vádlott javára történik. Valóságos merénylet azonban az eltérés akkor, ha ez a végett történik, hogy valaki elítélthettség, becsületétől és személyes szabadságától megfosztathassék oly esetben, midőn ezt a törvény világosan nem rendeli. Egy ilyen elítélés a törvény ellenére, jobban megrendíti az állampolgárok jogérzetét s a törvény tekintélyét, mint száz bűnösnek büntetés nélkül hagyása. Ha tehát a törvény magyarázatához kell folyamodni annak tisztába hozása végett, hogy bizonyos törvény ráillik-e a konkrét esetre, és ha e tekintetben a magyarázás csak némi kétséget hagy is fenn: a bírónak soha sem szabad a szigorúbb, a bűnösség megállapítására alkalmasabbnak mutatkozó magyarázatot elfogadnia. Ha valahol, úgy itt teljes mértékben áll a szabály: »In dubiis mitius«.

Bár ez e füzet témájához szorosan nem tartozik, mégis kitérünk reá. A kérdésnek nem ez az egyetlen alakulata. Szó volt már arról is, hogy mikép lehetne megelőzni bírák és bíróságok, meg esküdtek befolyását, ujságok és közvélemény-gyártás útján. A cél helyeslendő, megoldást még sem találtak. Szemben áll vele a Bp. nyilvánossági elve.

Más kérdés a bíró bírói lelkiismeretének felszabadítása. Egyrészt a holt betűvel szemben, másrészt az élő előítélet ellenében. A mit a francia *Magnaud*, a bon juge inaurált, az nem pusztá divat. Az a társadalom életének törvényeiből folyó szükségesség. Bizonyítja ezt az osztrák bírói kar legújabb szervezkedése abból a célból, hogy módot találjanak a néplélekhez, a tömeg jogi felfogásához való közeledésre és emancipálhassák meggyőződésüket ott, a hol rossz, vagy egymással ellenkező értelmű törvények béklyót vernek agyuk, szívük sugallatának. A mozgalom komoly és jelentős.

Igy tehát az értekezés e részében is időszerűtlen érvekkel operál. És hiába mondja bűnösnek a vidéki kisvárosi folklorét abban, hogy a helyi igazságszolgáltatást szuggerálja. Ellenkezőleg, az a valószínű, hogy ebben az egy esetben találkozott a kisvárosban a modern bíró egyéni meggyőződése az általános felfogással.

Aztán még egy kérdést. Több alapja van-e annak a vádszerű feltevésnek, hogy a helyi igazságszolgáltatás könnyen befolyásolható, mint annak a bebizonyított ténynek, hogy jelentősebb perek anyaga sok konkrét esetben, még mielőtt a bíróság állást foglalhatna a vitával szemben, azon melegiben a napi és szaksajtó kirakatába dirigáltatik, a csoportosítás, a színezés és beállítás kedvéért, informálásnak, irányításnak célzatával?

A Btk. I. §-a is csak cum grano salis áll meg.

Egyebekben és végül : e szembeállításnak feladata, vállalkozása csak az lehetett, hogy az ipari titok védel-

Analogiák a büntetőjogban.

mének jogosultságát világossá tegye. Az ipari titok igazoltsága oly kétségkívüli, hogy improduktív munkát végez, a ki azt akarja bizonyítani, hogy csak a hűtlen kezelés paragrafusa lehetséges vagy szükséges eszköze a védelmének. Az *de lege lata*. *De lege ferenda* nem az.

Foglaljuk már most össze az értekezés érvelésének látszólagos eredményeit :

1. A kereskedő feljegyzéseiben foglalt üzleti titok nem vagyon.

2. A könyvvezető, mint könyvvezető nem vagyonkezelő.

3. Üzleti titok elárulásával nem lehet kárt okozni.

Megjegyzéseink szintén összefoglalásban ezek :

ad 1. A feljegyzések vagyoni értékek, mert pénzbe és munkába kerültek, mert adásvétel tárgyai és mert törvényes védelemben részesülnek.

ad 2. Már ezért is vagyonkezelő a könyvvezető, de meg azért is, mert a nálunk ismeretes viszonyok szerint a főnök helyettese szokott lenni.

ad 3. Az elárulással lehet kárt okozni, mert a mit az üzlet megvevője vételára fejében vár és a mit a felbujtó bűnös úton elérni akar, az egyik oldalon haszon, a másikon kár.

* * *

Ezzel az illusztris tudós is befejezi a tárgyra tartozó fejtegetését empirikus tárgyalás szempontjából és áttér a háttérnek *de lege ferenda* megvilágítására. Itt sem érthetünk vele egyet, mert kimutattuk, hogy az ipari titok csak egyetlen egy praktikus változatában mutat rokonságot a tisztességtelen verseny kérdésével. Erős czáfolatot nyújt az ő ebbeli felfogására a tisztességtelen versenyről szóló osztrák törvénynek indokolása, mely kifejezetten konstatálni kénytelen azt a nehézséget, melyet az ipari titoknak a törvény keretébe való rendszeri elhelyezése okoz és csak opportunitási szempontból

teszi magát túl rajta. Már pedig, ha az egész értekezésnek ez a tengelye, az a mit a címe: »Hütlén kezelés vagy tisztességtelen verseny« is ki akar fejezni, akkor elhibázottnak kell lennie az egész, különben igen széles alapon gyönyörűen felépített érvelésnek is, mely konkluzióit ebben az itt következő utolsó passzusban állítja fel:

Az elemzés tárgyává tett eset azonban, habár nem hütlén kezelés, mégis olyan, a melyről legalább annyit el lehet mondani, hogy visszaélés a bizalommal. A végső kérdés tehát az: vajjon megnyugtattja és kielégíti-e a jogérzetet az, ha ez a visszaélés teljesen büntetlen marad, vagy kívánatos-e, hogy benső lényegének megfelelő büntetés alá vonassék.

Az ipar és kereskedelem mai fejlettsége, különösen pedig a szabad verseny czége alatt előforduló tisztességtelen üzelmek azt látszanak követelni, hogy a büntető-törvény e téren is bizonyos korlátokat állítson fel s oltalmába vegye a tisztességes iparost és kereskedőt a tisztességtelen versenytárral szemben.

De vajjon mi legyen ez az oltalom? Vajjon a büntető törvénykönyv keretébe illesztessék-e be valamely rendelkezés, a mely büntetést állapít meg egyebek közt arra, a ki megbízójának üzleti vevőit a másik kereskedőnek elárulja avagy külön törvény alkottassék-e a tisztességtelen vers. nyról, a mely az e fogalom alá vonható minden esetet intézkedése körébe von.

E kérdések külföldön már jórészt meg vannak oldva, nálunk pedig előkészítés alatt van megoldásuk.

Franciaországban a tisztességtelen verseny korlátozása, illetőleg az e téren tapasztalt visszaélések megtorlása is a *code civil* 1382. §-ának amaz általános elvi kijelentése alapján történik, hogy mindenki köteles megtéríteni azt a kárt, a melyet hibája által másnak okozott. A bírói gyakorlat e szabályt a tisztességtelen verseny minden alakjára alkalmazza. Csupán a gyári titok elárulása von maga után kártérítési kötelességen kívül büntetést is, a mennyiben t. i. e visszaélés a *code pénal* 418. §-ának rendelkezése alá esik; míg a kereskedőnek azt a visszaélését, hogy a versenytársnál alkalmazott segéd által szolgáltatott czímek alapján a *versenytárs vevőit megszerzi*, csak *quasi*

Analogiák a büntetőjogban.

*delictum*nak tekintetik, a mi azt jelenti, hogy Franciaországban ez eset is csupán kártérítési pernek szolgálhat tárgyaúl. A francia-rendszer van elfogadva Belgiumban és Olaszországban is. Anglia szintén az általános jogelvek (common law) alapján védi iparosait és kereskedőit a tisztességtelen verseny ellen.

Külön törvényt a tisztességtelen verseny megakadályozása végett ez ideig csak Németországban alkottak. Az 1896. május 27-én keletkezett német törvény ugyan nem tartalmaz általános szabályt a tisztességtelen verseny ellen, hanem csak ennek egyes alakjait helyezi büntetés alá ; így különösen büntetendők : *a)* a hirdetések és más közlések körüli visszaélések ; *b)* a mennyiség hamis megjelölése ; *c)* másnak üzletére vagy hitelére ártalmas hírek terjesztése ; *d)* más nevének vagy cégének használata ; *e)* az üzleti és a gyári titok elárulása. Tehát az üzlet és a gyári titok elárulását is itt találjuk az ipari kihágások természetével bíró cselekmények között. Megjegyzendő azonban, hogy habár e német törvény aránylag enyhé büntetéseket tartalmaz : a birói gyakorlat még ezeket is lehetőleg enyhítette. miként ez a német birodalmi bíróságok ítéleteinek azon gyűjteményéből kitűnik, a melyeket Poeschl Henrik, a berlini kereskedők és iparosok szövetségének titkára nemrég kiadott.

E külföldi példák már meggyőznek arról, hogy az üzleti titok elárulásának egyik fajtát minő szempont alá helyezik a művelt európai államokban. Franciaországban ez csak kártérítési pernek szolgálhat alapjául, míg Németországban a tisztességtelen versenyről szóló külön törvény keretébe igttatták azt. Vajjon büntetendő volt-e e cselekmény Németországban az 1896. évi törvény hozatala előtt, pl. mint hűtlen kezelés vagy más büntetendő cselekmény : ez iránt mindenki tisztában lehet, a ki a német Btk. rendelkezéseit, habár csak felületesen, ismeri. Nincs abban egy olyan rendelkezés sem, a mely a kérdéses cselekményre büntetést szabna. Hogy különösen a hűtlen kezelés fogalmát mily szorosan magyarázzák, arra például szolgálhat a müncheni főtörvényszéknek egy ítélete, a melyvel fölmentette a hűtlen kezelés alól azt a könyvügynököt, a ki nem az őt megbízó, hanem egy másik könyvkereskedőnek adta át az általa gyűjtött megrendelőket (Olshausen, 1021. l.). Mennyivel kevésbbé lehetett volna tehát arról

szó, hogy csupán a reménybeli vevők nevének elárulása büntetés alá vonassék, holott a tényleges vevők (mert a megrendelő már ilyennek tekintendő) átadása a versenyző czégnek büntetlenül hagyatott.

És ime, a jogrend még sem szenvedett sérelmet. Meghozták azonban az 1896-iki törvényt, a mely megfelelő büntetést rendel az ily esetre is. Vajjon helyes-e általában ez a törvény s kívánatos-e behozatala nálunk is: ez más kérdés, a melyre ezúttal nem lehet, de nem is kell kitérnem.

Itt csupán konstatalom a tényt, hogy miután nálunk áltaiában szeretik a német mintákat utánozni: a kereskedelmi minisztérium kidolgoztatott egy törvényjavaslatot a tisztességtelen versenyről, a mely részben eltér ugyan az 1896-iki német törvénytől, sőt annál sok tekintetben szigorúbb: egészben véve mégis ugyanazon az alapon áll; így különösen intézkedései körébe vonta az üzleti és a gyári titok elárulását is.

A tervezet 10. §-a szerint ugyanis vétség miatt büntetendő: a) a ki mint alkalmazott, munkás vagy tanoncz oly üzleti vagy üzemi (gyári) titkot, melyről a szolgálati viszonyból kifolyólag tudomást szerzett, annak tartama alatt másnak jogosulatlanul, az üzlettulajdonos megkárosítása végett elárul: b) a ki üzleti vagy üzemi titkot, melynek tudomására valamely alkalmazott, munkás vagy tanoncz által vagy más, a törvénybe vagy jó erkölcsökhöz illő cselekedet útján jutott, verseny céljából, jogosulatlanul felhasznál vagy másokkal közöl.

E § czéljának és értelmének felvilágosításául az *indokolás* felhossa, hogy: »az ipari tulajdon védelmére czélzó törvények nem nyujtanak módot a kereskedőnek vagy iparosnak, hogy az üzlete körébe eső s akár a beszerzési forrás, akár a *vevőinek jegyzéke*, valamint egyéb oly üzleti viszonyoknak vagy adatoknak *elárulását megtorolja*, a melyek titokban tartásához őt jogos és igen gyakran fontos érdeke fűzi« (37. l.). Továbbá ezt mondja még az indokolás: »a titok megőrzésére az alkalmazott, a munkás, a tanoncz csakis a szolgálat tartama alatt van kötelezve; ha azonban megállapítható, hogy már a szolgálat tartama alatt tervszerűen előkészítette a titok elárulását, pl. ha már ez idő alatt rendszeresen gyűjtötte az adatokat a *vevőközönség jegyzékeinek elkészítésére*: a büntetés alól nem menekül« (37. l.).

Ebből mindenekelőtt két dolgot látunk. Egyik az, hogy a tervezet 10. §-ában e kifejezés alatt: »üzleti titok« a vevők, illetőleg a vevőközönség jegyzéke is értendő;

a másik az, hogy e titok elárulásának, illetőleg jogtalan felhasználásának megtorlására fennálló törvényeink nem nyújtanak módot a kereskedőnek. Az indokolás e kijelentése teljesen megegyezik fentebbi fejtegetésünkkel és így az igen tekintélyes oldalról, t. i. a m. kir. kereskedelmi miniszterium részéről is támogatást nyer. Igaz, hogy e miniszteri indokolás csak az ipari tulajdon védelmére *célzó* törvények ebbeli hiányát említi; de az is bizonyos, hogy a mennyiben a miniszterium abban a véleményben lett volna, hogy a kérdéses eset, mint hűtlen kezelés büntetendő: úgy nem beszélt volna arról, hogy e visszaélés megtorlására törvényeink nem nyújtanak módot. Csupán a megtorlás lehetőségének általános hiányából érthető meg az is, hogy a tervezet 10. §-a ez esetet is felvette a tisztességtelen verseny esetei közé és pedig kapcsolatban a gyári titok sokkal súlyosabb beszámítású elárulásával.

Tervezetünk e tekintetben a német törvényt követte. Nézetem szerint azonban nem helyesen. Az üzemi és gyári titok ugyanis sokkal nagyobb értéke az iparosnak és kereskedőnek, mint vevőinek jegyzéke. Sok esetben a gyár egyetlen titka lehet kulcsa és feltétele a gyár jövedelmének, míg a vevők névjegyzéke, miként kimutattam, különböző módon bárki által megszerezhető, anélkül, hogy árulásra volna szükség. De még ha árulás folytán jutott is az más kereskedő tudomására: ez magában véve még csak a lehetőségét adja meg a vevők elcsábításának, de nem vonja ezt szükségkép maga után.

A két eset között tehát különbséget kell tenni, miként a francia törvény és joggyakorlat is különbséget tesz. Az üzemi és gyári titok elárulása megmaradhat vétségnek, a mely a tervezet 10. §-a szerint 6 hónapig terjedhető fogházzal és pénzbüntetéssel büntetendő; az üzleti titok elárulása azonban, különösen a vevők névjegyzékének jogtalan felhasználása, csak ipari kihágásnak minősíthető, mert hiszen ez magában véve nem jogsértő, hanem csak sérelmet előidézhető cselekmény.»

Tehát saját maga is kivételt kénytelen tenni az ipari titokkal. Utalnia kell a code pénal-ra, mely bűncselekménynek minősíti az ipari titok megsértését. Ez megtérésnek látszik, de nem az, mert nyomban korrigálja felfogását egy terminologiai fordulattal.

Ipari titok többféle van, úgymond. Van kereskedői, helyesen üzleti titok, ez alsóbbrendű, kisebb értékű és van üzemi titok, ez fontosabb és értékesebb. Nézete szerint csak az utóbbi érdemli meg a büntetőjogi védelmet, a kereskedői vagy üzleti titok nem.

Ez a felfogás hibás. 1. Nincs módunk arra, hogy megbízhatóan elválasszuk az üzleti titkot, az üzemi titoktól, ép úgy a hogyan nem tudják a gyakorlati közgazdászok és jogászok elválasztani az iparost a kereskedőtől sem.

2. Az általános közgazdasági felfogás nem képes *érték* és fontosság tekintetében különbséget tenni a kereskedői és ipari érdek között. Nem is volna méltányos. Jogpolitikai okunk sincs reá.

Már most, ha a jogtárgy egy és ugyanaz, az érdek, mely a védelmet sürgeti, teljesen homogén, akkor miért tegyük ki megint az igazságszolgáltatást annak a kelletlenségnek, a melyet ilyen végtelenül finom disztinkciók bírónak és jogsértettnek okoznak?

* * *

Írásban, egyoldaluan vitázni egy dolgotat felfogásával, szokatlan és merész vállalkozás. Mentsége csak az lehet, hogy az ügy érdekében való. Egyrészt, mert az idetartozó törvénykezési esetek igen ritkák és igen ritka az ilyen alapos, nagyszabású fejtegetés, a melyet a mi profán ostromolgatásunk meg akart dönteni.

Minden tanulságot pro és contra megörökíteni, az anyagot összehordani, már magában is egy kis lépés a kitűzött feladat felé, a melynek szolgálatába hajtottá ezuttal a kiváló magyar jogtudós is termékeny tollát.

Az 1900-i és 1907-i magyar javaslatok.

A németek 1896-ban hoztak törvényt a tisztességtelen verseny leküzdésére. Ennek keretében rendezték egységesen az ipari titok védelmét. Nálunk 1900-ban készítették a kereskedelmi kormány erről nagyon szoros másolatot, a melynek soráról másutt szólunk. Itt csak annyiban érdekel a kereskedelmi kormány első kezdeményezése, a mennyiben nálunk tételes és kifejezett alakban szintén ennek a tervezetnek keretében esett első ízben szó az ipari titok általános védelméről.*

Ez az 1900-i tervezet oltalmat nyújtott az üzleti és üzemi (gyári) titkok elárulása ellen, kötelezván a bármily minőségben alkalmazottakat (munkásokat és tanoncokat is) a szolgálat tartama alatt a gazda iránti köteles hűsége, nevezetesen pedig úgy a termelési és a gyártási folyamat, mint a beszerzési forrásra, a nyersanyag vagy féltermékek feldolgozására, eladására s általában a forgalomba-hozatalra vonatkozó mindazon viszonyok titokbantartására, a melyeknek titokban tartása a tulajdonosnak jogos érdeke.

Minden, az üzleti verseny tisztességével össze nem férő cselekedet megakadályozását illetőleg a javaslat iparrendészeti alapon járt el s eltekintve az üzleti és

Lásd »Előadói tervezet«-et a tisztességtelen verseny ellen. Kereskedelmi miniszter 1900.

üzemi (gyári) titkok elárulásának megakadályozására vonatkozó rendelkezésektől, az 1884. évi XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény 58. §-ának mintegy kiszélesítését képezte, minek folytán a cselekmény tényálladékának konstrukciója, mint iparrendészeti kihágás állapított meg s a megtorlás is az iparhatóságok hatáskörébe utaltatott a tervezetben.

Igaz ugyan, hogy ennek folytán kisebb lett a büntetés, de mint a tervezet indokolása mondotta, a tapasztalat szerint nem is a büntetés mérvé, hanem az alkalmazás gyorsasága biztosítja a törvény hatályosságát.

Az iparhatóságok illetékességének megállapítása folytán elérhető lett volna továbbá az, hogy a bírónál sokkal gyorsabb az eljárás, a mi a kereskedelmi forgalomban nagy fontossággal bír.

Eltérést e részben a javaslat csakis az üzleti és üzemi (gyári) titkok elárulásának megtorlása tekintetében tett, mert ennek esetei behatóbb és körülményesebb nyomozást és tekintettel a vétség és büntetés súlyosabb természetére, szigorú és szakszerű bírói megfontolást igényelnek és ezért ezt a rendes bíróság hatáskörébe utalta.

A német törvélynél annyiban is egyszerűbben, enyhébben s mégis hatályosabban járt el a javaslat, a mennyiben a tervezett rendelkezéseknél nem volt tekintettel arra, vajjon az illető épen azzal a célzattal cselekedett-e, hogy különösen kedvező kínálat látszatát keltse, hanem objektíve állapította azt meg; holott a német törvény e részben különbséget statuál s az utóbbi esetben csak eltiltásra, illetve kártérítésre ad kereseti jogot. A javaslat e részben is szorosan az ipartörvényhez csatlakozott.

A tervezet nemcsak azon titkok megőrzését tette kötelezővé, melyek a szolgálati viszonyból kifolyólag közöltettek az illetőkkel, hanem azon dolgokra nézve is,

melyeknek tudomására, természetesen a szolgálati viszony tartama alatt, más módon jutottak. Szükséges azonban, hogy a titok közlése — minden esetben — tisztességtelen verseny vagy legalább az üzlettulajdonos megkárosítása végett történjék.

A ki jogtalanul jut valamely üzleti, vagy gyári titok tudomására s ezt tisztességtelen versenyre felhasználja, szintén vétkes. Megjegyzendő azonban, a mi különben a szakasz szószerinti értelméből is kitűnt, hogy valamint nem volt büntethető a tervezet szerint az, a ki a tisztességtelen módon tudomására jutott titkot fel nem használja, úgy nem volt büntethető az sem, a ki véletlenül vagy bármi, de nem tisztességtelen módon jutva valamely titok birtokába, azt bármikép, akár tisztességtelen módon is használja fel. Így ha pl. valaki az üzlettulajdonossal való beszélgetésből nyert tudomást valamely titokról s azt felhasználja, feltéve, hogy nem mint alkalmazott, munkás vagy tanonc szerepel azon a helyen, a tervezet értelmében nem volt büntethető.

A 11. §. büntetéssel sújtotta azt is, a ki valamely alkalmazottat, munkást vagy tanoncot az üzleti vagy gyári titok elárulására, habár sikertelenül rábeszél. A büntetés azonban ezen esetre enyhébben, az előbbinek éppen felében állapított meg, tekintve, hogy itt nem a főnök és alkalmazott közötti bizalmi viszony megsértéséről, hanem ettől idegen személy cselekedetéről volt szó.

A mi a titoksértésből, mint deliktumból eredő obligációkat illeti, erre nézve a javaslat az 1890:II. törvénycikkbe iktatott védjegytörvény 25. §-a és az 1895. évi XXXVII. törvénycikkbe iktatott szabadalmi törvény 52. §-a analógiájára a kártérítésre, nevezetesen úgy a *damnum emergens*, mint a *lucrum cessans* fennforgására nézve szükséges bizonyítással kapcsolatos eljárás lehető egyszerűsítése és külön polgári per mellőzése végett szintén felhatalmazta a büntető bírót, hogy az illető

esetekben a büntetés kiszabásával egyidejűleg 10000 koronáig terjedhető kártérítést állapítson meg.

Megállapította a tervezet, hogy az eljáró bíróság a sértett fél kívánatára elrendelheti, hogy a marasztaló ítélet a sértett fél által megjelölt hirdalokban, egész terjedelmében, indokaival együtt a marasztalt fél költségére közhirré tétessék. Mellőzte tehát a keresk. törvény 24. §-ával összhangzásban, a német törvény által felvett azt az intézkedést, hogy felmentés esetében a panaszos költségére szintén közhirré tétessék a felmentő ítélet.

Nem volna kellőleg indokolva, hogy a felmentések is közzététessenek, mert ez olyan szinezetet adna a dolognak a panaszosokkal szemben, mintha rágalmozóknak tekintetnének. Ez a körülmény pedig nagyon visszatartana egyeseket — esetleg jogos — panaszaik megtételétől, a minek támogatása nálunk annál is inkább indokolatlan lett volna, mert, mint a tapasztalat mutatja, még a károsultak is bizonyos tartózkodást tanúsítanak a feljelentésekkel szemben s lehetőleg kerülék ezeket. — Így mondja a javaslat megokolása.

A marasztaló ítélet közhirré tételét azonban annál indokoltabbnak mutatkozott kimondani, mert mint ismeretes, a meghurczoltatástól való félelem mégis jobban tartja vissza a kevésbbé önérzetes kereskedőket a tisztességtelen eljárástól, mint maga a büntetés.

Külföldiekkel szemben a törvényjavaslat részint a fennálló szerződések figyelembe vételével, részint a hazai iparfejlesztés érdekeinek szempontjából azt az elvet mondta ki, hogy az országban létező kereskedelmi vagy ipari telepeik alapján a törvény minden oltalmában részesülnek az idegen honosok is.

Tekintettel továbbá az ipari tulajdon védelmének fejlődésénél mindinkább mutatkozó nemzetközi irányokra, melyek szerint a különböző államok az ipari tulajdon védelmének egységes elvek alapján való szabá-

lyozására törekszenek, csatlakozván a nemzetközi kongresszusokon érvényre emelt és a német törvény által is érvényesített eme felfogáshoz, kimondta a törvényjavaslat, hogy ugyanezen oltalmat elnyerik amaz állam honosai is, mely állam a magyar honosnak hasonló mérvű oltalmat nyújt, akár van érvényben álló nemzetközi szerződésünk az illető állammal, akár nincs.

A szerződéses viszony mellett tehát a törvényjavaslatban a viszonyosság tényleges állapota a szerződéses állapot tal egyenlő hatályúnak ismertetett el.

A tervezetnek az ipari titkokról rendelkező szakaszai szószerint így hangzottak :

10. §. »A ki mint alkalmazott, munkás vagy tanoncz, oly üzleti vagy üzemi (gyári) titkot, melyről szolgálati viszonyból kifolyólag tudomást szerzett, annak tartama alatt másnak jogosulatlanul, az üzlettulajdonos megkárosítása végett elárul, vétséget követ el és a sértett fél panasza folytán 6 hónapig terjedhető fogházzal és 4000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

Ugyanezen büntetéssel sujtandó, a ki üzleti, vagy üzemi (gyári) titkot, melynek tudomására valamely alkalmazott, munkás vagy tanoncz által vagy más a törvénybe vagy a jó erkölcsökbe ütköző cselekedet útján jutott, verseny czéljából jogosulatlanul felhasznál vagy másokkal közöl.

11. §. »A ki valamely alkalmazottat, munkást vagy tanonczot az üzlettulajdonos üzleti vagy üzemi (gyári) titkainak jogosulatlan közlésére reábir, vétséget követ el és 3 hónapig terjedhető fogházzal s 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.«

12. §. »A 10. és 11. §. eseteiben a büntetés kiszabásával egyidejűleg a sértett félnek kérelmére 10.000 koronáig terjedhető kártérítés ítélhető meg. A 9. §. 4-ik bekezdése itt is alkalmazást nyer.«

13. §. »A bíróság a sértett fél kívánatára elrende-

heti, hogy a marasztaló ítélet a sértett fél által megjelölt hirlapokban egész terjedelmében indokaival együtt, a marasztalt fél költségére közhírré tétessék.»

15. §. »Külföldiek jelen törvény oltalmában csakis abban az esetben részesülnek, ha az országban kereskedelmi vagy iparteleppel bírnak vagy ha azon állam, melyhez tartoznak, magyar honosoknak hasonló mérvű oltalmat biztosít.«

* * *

Az 1907. évi javaslat diametrálisan ellenkező állásponton van az ipari titok kérdésében. Nem minősíti vétségnek a megsértését és úgy látszik, mintha teljesen mellőzni kívánná. Intézkedései ezek :

33. §. A ki valamely vállalat üzleti vagy üzemi (gyártási) titkát, melyről akár törvényileg tiltott cselekmény elkövetése, akár másnak törvény szerint meg nem engedett közlései, akár az illető vállalat üzleti vagy üzemi berendezéseinek kikémlelése útján, vagy más, a jóerkölcsökbe ütköző módon szerzett tudomást, saját vagy harmadik személy vállalata körében felhasználta, avagy versenycélra mással közölte : az a titok elárulása következtében sérelmet szenvedett vállalatnak a cselekvése által okozott kárt megtéríteni köteles.

Jelen törvény szempontjából üzleti, illetve üzemi titoknak tekintendő a vállalat üzletére vagy üzemére vonatkozó minden oly ténybeli körülmény, adat, gyakorlati eljárás, gyártási mód, a melynek közismertté válása vagy akár csak egy versenytársnak is tudomására jutása, az üzlet érdekeit veszélyeztetni alkalmas s a melynek ismeretét bárki is az üzlet tényleges vezetésére hivatottak bizalmának köszönheti. Nem minősíthetők ily titkoknak oly műszaki vagy áruismeretek, az oly gyakorlati fogások, eljárások és gyártási módok, a melyeket valamely alkalmazott vagy gyakornok (volontair) az alkalmaztatása feltételeinek megfelelő rendes munkakörében szerzett.

34. §. A ki üzleti vagy üzemi titkokat, a melyek ismeretét akár valamely üzlet vagy üzem körében való alkalmaztatásának, akár abban való részesedésének, akár valamely

Az 1900-i és 1907-i magyar javaslatok.

vállalat igazgatására vagy felügyeletére hivatott vállalati szervzethez való tartozandóságának köszönheti s a melyeket az illetőnek az üzlet tényleges vezetésére hivatott egyének, egyike kifejezetten mint titkokat jelölt meg, — a szolgálati, illetőleg a vállalathoz való másnemű, fent megjelölt szorosabb viszonyának tényleges fennállása idejében vagy e részben szerződésileg megállapított, de a szolgálati viszony tényleges megszűnésétől számított három éven túl nem terjedhető különös kötelezettségének tartama alatt a jogosított beleegyezése nélkül harmadik személyekkel közöl, esetleg vétkes gondatlansága által másoknak hozzáférhetővé tesz, vagy az ilyeneket verseny céljából saját maga, esetleg harmadik személyek vállalata körében értékesíti: az annak, a kivel szemben a titoktartási kötelezettséget megsértette, az okozott kárt megtéríteni köteles.

A titoktartási kötelezettség megsértője terhére biróilag megállapított kártérítési összeg megfizetéseért egyetemleges kötelezettséggel egyszersmind azok is szavatolnak, a kik alperest a kereset alapjául szolgáló titoksértés elkövetésére maguk vagy harmadik személy vállalata érdekében, esetleg vagyoni előnyök kilátásba helyezésével, rábirták, valamint azon vállalat, illetve vállalatok birtokosai is, a mely, illetve a melyek a versenyvállalat kötelékébe tartozó egyén titoktartási kötelezettségének megszegésével tudomásukra jutott üzleti vagy üzemi titkot — tudva ezt a körülményt — vállalatuk körében mégis felhasználták, vagy a mely vállalatra, illetve vállalatokra vonatkozólag a per során megállapítható, hogy alperes titoktartási kötelezettségét, az ezek üzleti érdekét képező tájékoztatás nyújtása céljából szegte meg.

Az üzemi, illetve gyártási titok megsértéséből kifelőleg támasztható kártérítési igényeknek érvényesítését célzó keresetek a jelen törvény 1. §-ában megjelölt bírósághoz nyújtandók be.

35. §. A károsultat már a jelen törvény 1. §-a alapján megillető abbanhagyási igény a 33. és 34. §-okban körülírt esetekben csak arra irányulhat, hogy az illető kártérítésre kötelezett 1000 koronáig, visszaesés esetében 2000 koronáig terjedhető s minden újabb közlés esetén újból kiróható bírság terhe alatt eltiltassék attól, hogy az idegen vállalat üzleti vagy üzemi titkát és semmiféle ennek ismeretére vagy felhasználására utaló közleményt nyilvánosságra ne hozzon,

illetve a mennyiben ily közlések már történtek volna, azokat ne ismétlje.

Ezekben az esetekben a jelen törvény 18. §-a alapján egyszersmind a kihágási eljárás megindításának is helye van.

36. §. A jelen törvény 33. és 34. §§-ai alapján támasztható kártérítési igényeknek polgári peres úton való érvényesítése nem zárja ki, hogy a károsult fél minden oly esetben, a midőn valamely súlyosabb beszámítás alá eső, illetve az érvényben álló büntetőtörvényekbe ütköző cselekmény smérvei is fennforognak : a tettes ellen a bűnvádi feljelentést s megtehesse.

A javaslatnak rendszere tehát nagyjából ez : tiltja verseny céljából elkövetett titoksértést külön a szolálati és társasági viszonyban és külön ezek körén kívül. A szankció : kártérítés, abbanhagyás, illetve ítéleti tiltás, kihágási büntetés.

A tervezet megokolása nem foglalkozik külön az ipari titok kérdésével. Csak ott emeli ki, a hol felhozza, hogy a tervezetben a tisztességtelen versenyt képező cselekményekre megálapított jogkövetkezményeknek alkalmazásba vétele : az illető cselekményeknek a javaslatban megálapított jogorvoslatoktól, illetve kihágási megtorlásától teljesen független bűnvádi üldözést nem zárja ki. Itt hangsulyozza, hogy különös gyakorlati jelentőséget fog nyerni ez az elv, *ha az üzleti vagy zemi (gyártási) titok megsértése a büntetőtörvénykönyvnek részben megfelelően történt kiegészítése esetén legalább mint vétség megtorolható lesz.*

Ebből nyilvánvaló, hogy a mértékadó körökben teljesen érvényre emelkedett az a felfogás, melynek értelmében az ipari titok védelmének a Btk.-ba való bevonása elmaradhatatlan lépés.

Figyelemreméltó vonása a tervezetnek, hogy az ipari titok fogalmát is adja. Meghatározásának hiányaira a rendszeri elhelyezésről szóló fejezetben utaltunk. Hiányossága, hogy nem avatja a titoksértést deliktummá, és a mint e sorok keltekor értesülünk, az ankét nyomán

Az 1900-i és 1907-i magyar javaslatok.

készült miniszteri átdolgozásban az eddigi büntető határozmányokon is sok enyhítést vittek keresztül. Szóval, a már kiemelt megokolásbeli megjegyzés szerint is az ipari titokról szóló szakaszok mindenképpen csak provizoriumnak tekintendők, míg a Btk. nem intézkedik az ipari titok védelméről.

A tisztességtelen verseny újabb tervezete tehát az ipari titok ügyét sok részében hibásan kívánja rendezni :

a) hiba, hogy az ipari titok fogalmát meg akarja határozni, mert ez a tudomány és gyakorlat mai állása szerint sok akadályba ütközik.

b) a tervezet nem bünteti a titoksértőt, pedig e nélkül a védelem, különösen az alkalmazottakkal szemben, tartalom és hatás híján való lesz. A tervezet jóval innen marad azon a határon, ameddig az osztrák tervezet elmegy. Az osztrák javaslat bünteti a titoksértőt, a magyar valószínűleg azért nem, mert ennek az útját Horvátország büntetőjogi autonómiája állja el.

Hogy így a tisztességtelen verseny által károsított magyar iparos hátrányosabb helyzetben lesz mint az osztrák, az kétségtelen.

Külföldi jogok álláspontja.

SORRA vesszük az iparilag fejlett kulturállamok törvényhozását és joggyakorlatát, hogy e szemléből is levonhassuk a hazai jogi rendezés szempontjából hasznosítható tanulságokat.

Franciaország.

Nézzük első sorban *Franciaországot*. A Code pénal 418. §-a azt mondja : »Minden igazgató, segéd, vagy gyári munkás, ki valamely idegen országbelivel, vagy francia honossal alkalmaztatási helyének gyári titkait közli, 2-től 5 esztendeig terjedhető szabadságvesztés és 500-tól 20.000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel sújtandó.«

»Ezenkívül a Code 42. §-ában megjelölt jogoktól is legkevesebb 5 és legtovább 10 évre megfosztható. Ezen idő alatt egyuttal rendőri felügyelet alá helyezhető. Ha pedig az ily titkok oly francia honossal közöltettek, ki az országban lakik, a büntetés 3 hónaptól 2 évig és 16-tól 200 frankig terjed.«

»A büntetés maximuma alkalmazandó, ha az állam tulajdonát képező fegyver, vagy lőszergyár titkainak elárulásáról van szó.«

Az ehhez a törvényi rendelkezéshez fűződő joggyakorlatnak és elméleti megvilágításnak lényege ez :

A törvény a gyári titok fogalmát nem definiálja ;

mit kell tehát gyári titok alatt értenie a francia bírónak ?

Gyakran állították, hogy gyári titkot csak az képezhet, mi a szabadalmi törvény értelmében szabadalmazható. Ez világos tévedés. Hogy erről meggyőződjunk, elegendő a szabadalmi törvényt megtekintenünk. Miként tudva van, ezen törvény szószerinti értelme szerint a szabadalom birtokosa eredeti szabadalmára nézve módosításokat, kiegészítéseket és javításokat jelenthet be.

Semmi kétség az iránt, hogy ezen törvény általános szabályaiba nem foglalja bele azon részleteket, melyek ha egymástól elkülönítve vizsgálatnak, valamely szabadalomnak sem fontosságával, sem jellegével nem bírnak, mely részletek azonban mégis méltók arra, hogy a törvény oltalmára számot tarthassanak.

A gyári titok sorába tartozik — ezzel szemben — a gyártás folyamának minden részlete, minden fogása, mely a nélkül, hogy valamely találmány kritériumait megadná, a gyárban használatban van, s miután a versenytársak előtt nem ismeretes, ezáltal az illető gyár részére bizonyos fölényt biztosít.

Pataille is ugyanezen nézeten van : »Azt hiszem, mondja, — hogy ezen kitévelt : gyártási titok, a gyakorlati értelem szerint kell értelmeznünk és így az a gyártás mindazon részletére, módoszatára vonatkozik, melyet valamely gyáros titokban alkalmaz, hogy kedvezőbb árút vagy eredményt érjen el.«

Ily értelemben ítelt a bíróság is, nevezetesen ki-mondotta egy ízben, miszerint arra, hogy valamely állítólagos gyári titok létezését méltányoljuk, nem szükséges kutatnunk, vajjon azon elemek, melyekből összeállítatnak, szabadalmazhatók-e, avagy sem. Tényleg nem az a kérdés, hogy van-e utánczás vagy sem, vagy hogy érvényes, vagy érvénytelen szabadalmakról van-e szó, hanem méltányolnunk kell mindazon műveleteket, akár

szabadalmazhatók azok, akár nem, melyek minden gyárosnak kizárólagos tulajdonát képezik, sőt azon gyakorlati eljárásokat is, melyek látszólag ugyan igen csekélyek, mégis igen fontosak eredményeik szerint, s így különösen gyártásbeli fogásoknak tekinthetők.

Kimondta továbbá : hogy a gyári titok az eljárásokon kívül bizonyos fogásokból vagy különös műveletekből állhat, melyeket hosszú gyakorlat és tapasztalat útján lehet eltulajdonítani.

A titok szónak itt tehát nem a bizalom fogalmának megfelelő értelem tulajdonítandó, a melyet közönséges használatban tulajdonítanak neki.

Lényegtelen továbbá, vajjon valamely régi, — közönséges s régóta közismeretű eljárás bíztatik-e a munkás diszkrécziójára és tisztességére, mert az ily közönséges eljárások leleplezése, elárulása is mindenestre becsmérlendő, kárt is okozhat az a tulajdonosnak, s így bizonyos esetekben az áruló ellen kártérítési igényt is vonhat maga után ; mindazonáltal ez nem tekinthető valóságos gyártási titok elárulásának, melyre a büntetőtörvénykönyv vonatkozik.

* * *

Melyek tehát e gyári titkok, s miről ismerhetjük fel őket ?

A legtöbb író azt vitatja, hogy a gyári titok karakterisztikus jellege az ujdonság.

Abban is megegyeznek, hogy a különös gyártási eszközöknek a gyár tulajdonát kell képezniök s csakis az illető gyár által szabad használtatniok. Az oly eszközök s eljárási módok, melyek általában ismeretesek, ide nem tartozhatnak.

Blanc szerint főkéllék, hogy az eljárásnak, — mely a titok tárgya, — ha nem is abszolút értelemben, de

legalább is különös alkalmaztatása tekintetében újnak kell lennie.

Gyári titokról csakis tényleges gyártás esetében lehet szó, tehát csakis az ipar tényleges gyakorlása esetében.

Képzeljünk egy tudóst a laboratóriumában, kinek inasa elárulja eljárását valamely más tudósnak. Az inas ezen hűtlen eljárása elítélendő ugyan, de büntettnek nem minősíthető.

Szóval a titoknak valamely gyárhoz kell fűződnie és ezenkívül is a gyártmányra kell vonatkoznia. — Valamely adminisztratív eljárás vagy pénzügyi felügyelet eszközei nem képeznek gyári titkot.

Ép így nem tekinthető annak valamely modell, vagyis oly tárgy közlése, mely arra van szánva, hogy forgalomba hozassék — s így annak előleges jelzése sem képez titkot s nem büntethető a Code pénál 418. szakasza alapján.

Lényegtelen, vajjon nagy-e vagy kicsiny a gyár, hogy a gyártás jelentékeny-e vagy sem ; a titok, mihelyt létezik s mihelyt valamely gyártás speciális érdekét képezi, — oltalmazandó. Megjegyzendő még, hogy mint azt itéletileg is kimondták — egy a létesítés stádiumában levő gyár titkai még nagyobb fokú oltalomra tarthatnak számot.

Mihelyt szabadalmazva van az eljárás, ugyanarra vonatkozólag megszűnik a titok, mert a szabadalom nyilvánossága minden titok létezését kizárja. S így — mint azt *Rendu* mondja — az iparosnak módjában áll, hogy a törvények által két oldalról nyújtott védelem bármelyikét vegye igénybe.

Megjegyzendő azonban, hogy a szabadalmon és a szabadalomhoz csatolt leírásokon kívül, melyek azt a közönséggel megismertetik, léteznek bizonyos részletek, melyek a munkára, az üzembehelyezésre, az irányításra

vonatkoznak s melyek oly természetűek, hogy valódi gyári titkot képezhetnek.

Az elárulás büntethetősége feltételezi, hogy olyan kövesse azt el, ki a gyárban alkalmazásban van s kire nézve a gyártás szükségszerűsége megkívánja, hogy vele a vonatkozó eljárási titkok közöltessenek.

A törvény tehát megköveteli, hogy az áruló a gyár igazgatója, segédje, vagy munkása legyen. Ha tehát a gyáros egy barátja véletlenségből vagy a gyáros jóindulata folytán annak titkait megtudja és elárulja, nem büntethető a 418. szakasz alapján.

Némelyek szerint a büntény feltételezi, hogy a munkás annak elkövetése alkalmával még az illető gyárnál legyen alkalmazva. Ha azonban a 418. szakasz szigorúan csakis arra az esetre volna alkalmazandó, midőn még az áruló az illető gyárosnak tényleges szolgálatában van, a törvény könnyen kijátszható volna. A munkás ugyanis a legtöbb esetben elég ravasz lenne ahhoz, hogy a bajt kikerülje. Eltanulván ugyanis az illető gyár titkait minden részeiben, — elhagyná alkalmaztatási helyét és bizonyos idő múlva, melyet elegendőnek vél ahhoz hogy minden viszonyt, mely őt régi főnökéhez fűzte, — megszüntessen, elszegődik a versenytárshoz és eladja neki a titkokat.

A törvény szelleme azt követeli, hogy a munkás, elhagyván helyét, elfelejtsen és úgyszólván kitöröljön emlékéből minden eljárást és metódust, melyet eddig szemei előtt látott.

Mindazonáltal a 418. szakasz azon szövegezéséből, miszerint a titkok megőrzésére csakis a »gyár alkalmazottja« van kötelezve, az tűnik ki, hogy ez a büntethetőség feltétele és kell, hogy a titkot alkalmazásban lévő személy kövesse el és így ki van zárva a büntethetőség azon esetben, ha az illető áruló a titkok elárulása alkalmával már nincs a gyár szolgálatában.

Mindenesetre tekintettel kell azonban lenni a körülményekre, s így abban az esetben, ha megállapítható, hogy az alkalmazott már alkalmaztatásának ideje alatt összekötöttségben állott azon gyárral, melynek később volt helyének titkait elárulja, alkalmazandó a 418. szakasz.

Az alkalmazott által a gyárból való elbocsátása után elkövetett ily árulások a legtöbb esetben kárt okoznak, melyekért az áruló felelőssé tehető. S ha megengedjük is, hogy az alkalmazott helyének elhagyása után a maga számára szabadon felhasználhassa az előbbi helyén nyert ismereteket és tapasztalatokat, még sem volna tűrhető, hogy gyárból-gyárba menve, előző főnökeinek titkait sorra eladja.

Mint azt egy ítélet kimondja: »Az ilyen csalás annál elítélendőbb, mert nemcsak abban áll, hogy egyszerűen tisztességtelen versenyt okoz, mit bármely versenytárs űzhet, a mellett, hogy előre láthatatlan veszteségnek is kiteszi volt főnökeit, hanem abban, hogy egyszerűen más tulajdonának merész árúba bocsátását képezi, anélkül, hogy ezáltal az áruló bármi anyagi veszélynek ki lenne téve.«

Kimondta a bíróság továbbá, hogy »az a gyáros, a ki valamely más gyár munkásait magához csalja, hogy tőlük azon titkokat megtudja, melyeknek birtokába alkalmaztatásuk alatt jutottak, bűntársnak tekintendő s így a Code pénál 418. szakasza értelmében büntetendő« ; kimondta továbbá, hogy helyesen alkalmazandó az idézett szakasz azon esetben is, ha megállapítható, hogy közbenjárások, alkudozások, ajándékok vagy ígérek, melyek az árulást előidézték, már akkor léteztek, midőn a munkás még a régi gyárban volt alkalmazva. Nem képez azonban vétséget, ha a munkás önmaga, személyesen használja fel azokat a tapasztalatokat, melyeket előbbi főnökénél elsajátított.

Nem forog fenn büntethetőség azon esetben sem, ha a munkás, nem csalási szándékból, a nélkül tehát, hogy ártani akart volna, hanem csakis ügyetlenségből, könnyelműségből, jóhiszeműleg vagy részegségében cselekedett.

Ily esetekben csakis kártérítésre kötelezhető és pedig polgári úton.

Azon esetben is, ha a munkás az illető titok feltalálásánál szintén közreműködött, sőt akkor is, ha kizárólag ő találta volna azt fel, bizonyos, hogy a gazdáját illeti meg az ily találmány. Különösen, ha az előtt semmi igényt arra a munkás nem támasztott.

A bíróság ily értelemben kimondta, hogy a vegyész, a ki az őt alkalmazó gyár titkait egy másik gyárnak elárulja, vétséget követ el még akkor is, ha az illető eljárási titkokat ő maga találta is fel.

Nem változtat a büntethetőségen az a körülmény sem, vajjon valamely titok elárulója az árulásból hasznot húzott-e, vagy azt csupán ingyenesen tette.

A kísérlet nem büntetendő, ha a gyanúsított a titkot valamely belföldinek akarta elárulni, büntetendő azonban, ha azt valamely külföldivel, vagy külföldön lakó belföldivel volt szándékában közölni.

A gyáros, a kiről megállapítható, hogy a neki elárult titkok elárulását előkészítette, arra segítséget nyújtott, szóval, hogy személyesen közreműködött a vétség előidézésében — bűntársnak tekintendő ; ugyan-csak bűntárs az is, a ki a gyáros és a titok elárulója között közvetítő szerepet játszott.

Ily értelemben kimondta a bíróság, hogy az, a ki valamely más munkás révén csak véletlenül, a nélkül tehát, hogy kereste volna, valamely titok tudomására jut, még azon esetben sem büntethető, ha ezen titkot később szabadalmazás által kihasználja.

Ez a matéria tölti be azt az elég tág keretet, a mely

Külföldi jogok álláspontja.

a francia jogban az ipari titok büntetőjogi védelmének jut. A civiljogi oltalom szintén elég széleskeretű és jelleménél fogva valóságos rendszerré fejlődött e tekintetben.

A francia polgári kártérítési rendszer szerint ugyanis a tisztességtelen verseny megakadályozása nagyjában nem egyes különleges törvények által, hanem a polgári törvénykönyv általános kártérítési elvei alapján történik, a melyeket a birói gyakorlat a tisztességtelen verseny mindennemű alakjaira alkalmaz. Kiindulási pont a francia Code civil 1382. szakasza, mely szerint »Tout fait quelconque de l'homme qui cause à autrui un dommage, oblige celui, par la faute duquel il est arrivé, à le réparer« — mindenki köteles azt a kárt megtéríteni, melyet hibája folytán másnak okozott.

E szabály alkalmazásánál az a jogi felfogás érvényesül, hogy a kereskedőnek üzleti viszonyai, üzleti telepe, vevő közönsége, összeköttetései s a kívívott bizalom, mint immaterialis javak, ép úgy oltalmazandók a megtámadás ellen, mint egyéb vagyona s ha a támadás a kereskedelmi forgalomban elfogadott felfogás szerint tisztességesnek, jogosnak nem minősíthető, a sértettnek kártérítési igénye van s a sértő a további használatától eltiltható.

Már most a tisztességtelen verseny fogalma alá vonatik valamely gyár munkásainak, vagy alkalmazottainak ravasz módon való megszerzése, nemcsak a gyári titkok megtudása végett, hanem azon okból is, hogy így a vevőközönséget a maga számára szerezze meg.

A kereskedő azon ténykedése pedig, hogy a versenytársnál alkalmazásban levő segéd által szolgáltatott czímek alapján a versenytárs vevőit megszerzi, quasi-delictumot képez.

Németország.

Azzal szemben, hogy nálunk az ipari titok bitorlását sem magánjogi megtorlás, sem büntetőjogi üldözés

nem éri, azzal a szkolasztikus tartózkodással szemben, melyet a büntetőjoggyakorlat tanúsított nálunk eddigelé a felmerült esetekben, Németországban már több emberöltővel ezelőtt pozitív büntetőjogi védelemben részesültek az ipari titkok.

A német kodifikáció idetartozó újabb történetének kiemelkedőbb részletei ezek :

1883-ban Ortloff, weimari tartományi törvényszéki bíró egy értekezésében, a mely kétségtelenül befolyással volt az 1896-i törvényre is, az ipari titkoknak oly irányú büntetőjogi védelmét sürgette, a milyenről a thüringiai büntető kodex gondoskodott. 1889-ben pedig Kohler berlini tanár, a ki az ipari szellemi jogok nemzetközi rendszerének egyik legalaposabb ismerője, kijelentette, hogy az üzleti titok büntetőjogi megvédése a német törvényhozás égetően sürgős feladata. Szerinte a becsületes ipar fontos érdekeinek megóvásáról van szó akkor, a mikor hangoztatják, hogy útját kell vágni annak a bitorlásnak, a mely mindenre ráveti magát, a mi szellemi munka, a mit emberi elme kigondolt, megteremtett.

Még egy esztendővel ennek előtte pedig a XIX. német jogászgyűlés, Olshausen előadói munkálatának kapcsán túlnyomó többséggel hozta azt a határozatát, hogy »a büntetőtörvénykönyvnek oly fejezettel való kiegészítését, a mely az üzleti és gyári titkok elárulását vétségként üldözi, javasolandónak tartja«.

Mikor tehát a német törvényhozás 1896-ban a most érvényes törvényt megteremtette, nem kellett bajlódnia az ipari titok gazdasági és jogi védelmének megokolásával. Annál kevésbbé, mert már megelőzőleg is 15 szövetséges állam kisebb-nagyobb törvényi oltalomban részesítette a szellemi tulajdonnak ezt a mezejét. Kiváló figyelmet érdemel azonban az a körülmény, hogy ezt az evidens tényt az 1896-i törvény tárgyalása alkal-

Külföldi jogok álláspontja.

mával sem a hivatalos indokolásban, sem egyebütt nem is említették meg. Oly kevésbé, a mint nálunk sem gondolt arra senki sem, hogy a mi corpus iurisunkban az ipari titok és annak a törvényi megoltalmazásra való érdemessége szintén czáfolthatatlan nyilvánvalóság, a miről nem emlékezett meg senki sem, sem a tisztességtelen versenyről szóló tervezet során, sem a közben felmerült iudicatura keretében. *)

Lássuk, hogyan állt a büntetőjogi védelem ügye a partikuláris német jogokban 1896. előtt.

Elszászban az 1863-ban kiegészített Code Pénal volt érvényes, melynek idevágó 418. §-a egyenesen védelmébe veszi az ipari titkot. Ez a rendelkezés 1871. október 1-ig kétségtelenül érvényben volt. Hogy a német birodalmi büntető codex érvényének erre az országrészre ugyanakkor történt kiterjesztésével megszűnt-e ez a rendelkezés, az vitás volt, úgy az irodalomban, mint a bírói gyakorlatban. Egyesek utaltak arra, hogy az ügyvédet, orvost, gyógyszerészt stb. megköthő hivatási titokról szóló szakasznak az a kifejezése: »Privatgeheimnisse« az ipari érdekű titkokat is fedi és így a Code Pénal fenti szakasza, mint tárgyaltalan, érvényét veszítette Elzászban. A kik az ellenkező nézetet vannak, azok azonban nyomatékkal emelik ki azt, hogy a hivatási titoktartás parancsa csak azokkal szemben védi a titkot, a kik alkalmilag és különös esetekben (pörös ügy, betegség stb.) jutnak oly tények ismeretéhez, a melyek diszkrécióra igényt tarthatnak. Ellenben védtelenül marad minden állampolgár azokkal az egyénnel szemben, a kiknek az iparos gazdasági existenciájának alapvető feltételeibe állandóan a legmélyebb bepillantást is kénytelen megengedni. A birodalmi törvényszék is ez utóbbi állásponton van és több ízben elfogadta azt a nézetet, hogy az ipari titkokat védő

*) Lásd: Edvi Illés részletes dolgozatát.

előbbi partikularis büntető törvények a birodalmi büntető törvény mellett is megállanak.

Igy pl. a birodalmi törvényszék első büntető tanácsa 1887. január 3-án kelt elvi határozatában ezeket mondja : »A 418. §-nak az volt a célja, hogy a gyárosokat gyári titkaiknak, mint vagyonuk alkatrészének alkalmazottjaik által való rosszakaratú elárulása ellen biztosítsa. A kisipar és a gyáripar megvédésével foglalkozó anyag nem volt tárgya a német büntető codexnek. Csak újabb törvények, mint pl. a szabadalmi, minta és mustraoltalmi és a balesetbiztosítási törvények ölelik fel bizonyos irányokban ezt a büntetőtörvénykönyv által nem kultivált területet.«

De eltekintve Elzász-Lotharingiától, a melyben ezek szerint az ipari titok büntetőjogi védelemben részesült még 1896. előtt is, kétségtelen tény az, hogy ugyancsak megvolt a büntetőjogi oltalom még 1896. előtt más szövetséges államokban is. És pedig megvolt Bajor és Szászországban, Württembergben, Braunschweigban, Szász-Meiningenben, Szász Coburg-Gothában, Szász-Altenburgban és Anhaltban, továbbá Schwarzburg-Sondershausenben, Schwarzburg-Rudolfstadtban, Lippe-Detmoldban, az ifjabb és idősebb ágbeli Reuszban és Hamburgban.

Az illető törvényhelyek a következők : Az 1861 bajor büntetőtörvény 338. §-a szerint : A ki idegen kereskedelmi, gyári vagy ipari titkot, a melynek birtokába hivatása révén, vagy jogellenes úton jut, jogosulatlanul kihasznál vagy mással közöl, az 3 évig terjedő fogsággal vagy 500 forintig terjedő pénzbüntetéssel bünhődik. Ha vagyoni kárt okozott, legkisebb büntetése 3 hónapi fogság, ezenkívül esetleg 1000 frtig terjedő pénzbüntetés.

Az 1868-i szász büntetőtörvény 172. §-a szerint : »Azokat, a kik magánosok szolgálatában állanak, vagy gyárakban, gyáripari üzemekben vagy más ipari válla-

Külföldi jogok álláspontja.

latoknál munkások minőségében dolgoznak és a szolgálatuk vagy foglalkozásuk révén megtudott vagy rájuk bízott dolgot, melyre nézve őket titoktartás kötelezi, másokkal közölnek, azokat 4 hónapig terjedő fogsággal vagy 400 tallérig terjedő pénzbüntetéssel kell sújtani.»

A württembergi 1839-i büntetőtörvény 370. §-a szerint : »Három hónapig terjedő büntetés éri a károsult panaszára azt a gyárban vagy kereskedésben alkalmazott segédet, a ki a hivatására vagy foglalkozására vonatkozólag reá bízott titkot mással jogosulatlanul közli.«

A badeni 1745., illetve 1851-beli büntetőtörvény 544. §-a szerint : »Gyári segédek, a kik a hivatásuk során reájuk bízott gyári titkokat munkaadójuk hátrányára jogosulatlanul mások előtt felfedik, a károsult panaszára fogsággal sújtandók, akár a szolgálat tartama alatt, akár a kilépés után követik el a cselekményt.«

A braunschweigi 1840-beli büntetőtörvény 237. §-a szerint : »Egy évig terjedő fogsággal sújtandó, a ki jogosulatlanul közöl mással oly titkot, a melyet reá, mint gyári vagy kereskedelmi alkalmazottra hivatása tekintetében bíztak.«

Ugyanezt mondja az 1873. lippe-detmoldi büntetőtörvény is.

Szász-Altenburgra nézve az 1841-i büntetőtörvény 323. §-a ezt mondja : »Állami vagy más nyilvános vagy magán szolgálatban álló személyek gyári vagy más ipari vállalatához tartozó munkások, a kik a hivataluk, állásuk vagy szolgálatuk révén megtudott vagy rájuk bízott oly dolgokat, melyekre nézve őket a titoktatás köti, másokkal közölnek, valamint azok, kik erre másokat reábírnak, 4 hónapig terjedő fogsággal vagy megfelelő pénzbüntetéssel sújtandók.« A 324. §. ugyanígy sújtja az idegen titkokba való jogosulatlan behatolást.

Hamburgban az 1869-i büntetőtörvény 200. §-a

ezeket mondta : »Hat hónapig terjedő fogsággal vagy 300 tallérig menő pénzbüntetéssel büntetendő az, a ki oly titkot, melyet reá, mint kereskedői vagy gyári üzletben alkalmazott segédre hivatása tekintetében birtak, vagy mással közöl vagy saját céljaira felhasznál.«

A birodalom többi részében az u. n. thüringiai büntetőtörvénykönyv 320. §-a volt érvényben. Ez a szakasz csekély stiláris különbséggel ugyanazt mondja, mit a szász-altenburgi codex megfelelő pontja.

Kilencz szövetséges államban és pedig Poroszországban, Hessenben, Oldenburgban, a két Mecklenburgban, Waldeckben, Schaumburg-Lippében, Brémában és Lübeckben nem voltak idevágó büntető határozatok.

Természetesnek látszik, hogy a német kormányt a jogi helyzet ilyen heterogenitása az elé a kénytelenség elé állította, hogy egyik vagy másik irányban egységes helyzetet teremtsen, hogy akár pozitív, akár negatív jogszabályt állítson fel az egész birodalom számára. Ámde az a valóságos tény, hogy az ipari titok megfelelő védelme a birodalomnak nagy részében megvolt és az a tapasztalás, hogy az ilyen titkok elárulása miatt emelt panaszok egyes iparágakban, különösen a vegyészet terén, nem voltak szünőfélben, a német kormányt csak a pozitív irány útjára terelhették. Az 1896-i javaslattal tényleg is erre az útra tért a kormány. Befolyással volt erre az elhatározására az is, hogy a jelzett heterogenitás mellett a fennállott védelmet illuzoriussá tehetette az a praxis, a mely szerint a hűtelen alkalmazottak oly területre, pl. Szászországból Poroszországba rándultak át, a hol büntetlenül követhették el a tiltott cselekményt.

Érdekesekek azok a tanulságok, a melyeket az eredeti német javaslat és a becikkelyezett törvény álláspontjának dogmatikai összehasonlításából lehet levonni.

Az eredeti javaslat (7, 8, 9. §.) szövege ez volt : »Három-ezer márkáig terjedő pénzbüntetéssel, vagy egy évig terjedő fogsággal sujtandó, továbbá az okozott kár megtérítésére kötelezendő az, aki oly üzleti vagy üzemi titkokat, melyeket reá, mint valamely kereseti üzem alkalmazottjára, munkására, vagy tanonczára szolgálati viszonya révén reábiztak, vagy melyeknek birtokába más módon jutott, a szolgálati viszony befejezésétől számított két éven belül, az illető kereseti üzemmél való verseny hasznára, jogosulatlanul másokkal közöl, vagy más módon értékesít. Aki arra vállalkozik, hogy mást e tilalom megszegésére reábirjon, 1500 márkáig terjedő pénzbüntetéssel vagy 6 hónapig terjedő fogsággal sujtandó. A bűnvádi üldözésnek indítvány alapján van helye, az indítvány visszavonható.«

Az eltérés a javaslat és a törvény közt igen lényeges. A törvény szerint a fogságbüntetés 2 évig terjedhet, a kísérletnél 9 hónapig. Tehát a törvényben szigorubb a büntetési tétel, mint a javaslatban. A törvény titoktartásra csak a szolgálati viszony fennállásának idejére kötelez. Ennyiben tehát enyhébb, mint a javaslat. A törvény a tilalmat kiterjeszti a szolgálati viszonyon kívül állókra is, itt tehát szintén szigorubb a javaslatnál. Vagyis világosan látszik a törvényben az a tendencia, hogy az ipari titok védelme az alkalmazottak existenciális érdekének minél kisebb sérelmével, minél erősebb alapra helyeztessék.

De eltekintve ezektől az igen lényeges változtatásoktól, a melyeken a javaslat a parlamenti tárgyalás befejezéseig tényleg keresztülment, igen tág körű és beható kritika kísérte a javaslat álláspontjának egyéb vonatkozásait is. Első sorban szemrehányásképen felhozták azt, hogy a javaslat nem szabja meg a »titok« fogalmának határait. Ezzel szemben a javaslat indoklása utalt arra, hogy maga a fogalom nem idegen a bün-

elő judicaturában sem és hogy nem volna ajánlatos a bírói mérlegelésnek praeiudicálni a titok esetleg szűkre-
fogott fogalmi körülírásával. Ez a szemrehányás kü-
lönben már csak azért is gyenge lábon áll, mert a sok
külföldi és német partikuláris törvényhely sem tartotta
szükségessnek a fogalomnak körülírását. Egyébként
eddig nagyon gyakran fordul elő a német törvényekben
is a szó: »titok«, a nélkül, hogy bárhol is definiáló ki-
érletnek nyomára akadnánk. (Pl. a levél-, posta-, távirde-
litok, hivatali titok, hivatási, katonai titok stb.)

Igy van ez különben nálunk is. Mint láttuk, törvé-
nyeink sokszor beszélnek a »titok«-ról, a nélkül, hogy
legális definitiót is megadnák egyben.

Természetesnek látszik azonban, hogy a bírói jog-
yakorlat idővel megalkotja a titok fogalmát. A német
irodalmi törvényszék II. és III. büntető tanácsa 1893.
december 16-án kelt határozatában negative határozza
meg ebben a megjegyzésben: »Hogy valami titokban
tartható legyen, ahhoz okvetlen kell, hogy az a dolog
ényleg titokban volt legyen a múltban és a jelenben is
is legyen. A mi nyilvános, azt nem lehet másnak tudomá-
sága köréből elvonni, azt nem lehet titokban tartani.
Ugyis közismert tény nem tartozhatik a titkok körébe.
de csak oly tény, az »esse« oly jelensége tartozhatik,
mely mindenesetre új és hiányzik a kívül állók ismeret-
köréből. Ugy, mint a szabadsalomnál. A mi a bejelentés
előtt közhasználatu volt, azt megsemmisítési keresettel
nem lehet fosztani védelmétől és annak utánzását a tör-
vény nem is üldözheti. Maga a tény egyaránt vonatkoz-
hatik valamely személy, dolog, vagy cselekvés létezésére.«

Nem kell tehát attól félni, hogy valaki egész üzemét
»titok«-nak fogja proklamálni, mert hiszen egy ipari
szem legnagyobb részét ugyis általában ismeri a világ.
Ugyanakkor nagyjában meg lehet vonni a védelem tárgyainak
körét. E kérdésnél azonban ki kell térni még arra a kér-

désre is, hogy mily titkokat honoráljon a törvényhozó a védelem sanctiójával. Kétségtelen, hogy nem ajándékozhatja meg a védelem jogával az oly titkot, melynek tartalma ellenkezik a jó erkölcsökkel, vagy a büntető-törvénykönyvvvel (pl. borhamisítás, hamis mértékek használata stb).

Továbbá kell, hogy a nem közismert, nem tilalmas és nem büntetendő tény egy egyedileg meghatározott üzemhez tartozó légyen, mert csak ily esetben állhat meg a tulajdonvédelem analogiája. Olyankor, amidőn a hasonló üzemek nagyobb részében ugyanazt aényt tartják titokban, nem lehetne abszolút jogot konstruálni a titokból, mert az olyan, mint a res omnium communis.

Voltak a német irodalomban olyanok is, kik azt kívánták, hogy a védelemre igényttartó titkokat az illető iparos már előzetesen ilyenekül jelölje meg.

Ezt egy törvény sem vette fel, de nem is tehette volna, mert kérdésessé tette volna a védelem sikerességét. A dolog e tekintetben így áll. A milyen könnyen kikerülheti valamely iparos figyelmét valamely körülmény, a mi joggal titokszámba megy, ép olyan hamar fogja az alkalmazott arról is megállapíthatni a titok jellegét, a mit esetleg nem is jelöltek meg előtte kifejezetten ilyennek. Az sem áll, hogy a kérdéses postulatumot elvető törvény a főnöknek kelleténél nagyobb előnyére, az alkalmazottnak nagyobb hátrányára van. Mert, a hol a segéd kétségben lesz az iránt, vajjon titokkal áll-e szemben, ott tudakozódással segíthet magán, a főnök pedig magára vessen, ha mulasztott. Természetesen, abból kell kiindulni mindezekben, hogy hozzáértő bíróságok kezébe kerül valamely konkrét eset és hogy a bírák szakértők, még pedig specziális tudásu szakértők segítségét veszik igénybe. Esetleg olyan formában, mint a német törvénykezésben az irodalmi szerzői jogokra vonatkozó igazság-szolgáltatás terén szokás ez.

Megjegyezzük még, hogy a német jogászok nagyobb része így határozza meg az ipari titok legalis fogalmát : »oly tény, mely csupán egy meghatározott kereseti vállalkozásra vonatkozik, sem a jó erkölcsökkel, sem a büntetőtörvényekkel nem ellenkezik, nem közismert és a melyet mással a titokbantartás határozott kikötése mellett vagy olyan körülmények között közöltek, vagy tettek megismerhetővé, a melyekből a beavatott hallgatólag kivette a titokbantartás postulatumát.« E meghatározás a német birodalmi törvényszék 1885. október hó 22-én kelt határozatára támaszkodik és azt a fogalmát nyújtja az ipari titoknak, melyet alapul kell venni akkor, amidőn az ipari titok törvényes védelméről van szó.

Ide fűzhetjük még, hogy Wilmowsky és Lévy a német polgári perrendtartáshoz irt commentárjukban ezt mondják : »Es bleibt ein Geheimniss, sobald es für die Kunst- und Gewerkegenossen nicht allgemein bekannt ist.«

Nicolas és Pelletier pedig iparjogi monografiájukban ezt mondják : »On peut définir le secret de fabrique un moyen, un procédé, un tour de main, une préparation spéciale, dont l'application n'a pas été faite antérieurement et que le fabricant, qui en est possesseur, tient á garder par devers lui, á fin d'en tirer un avantage particulier pour son travail.«

Németországban a tisztességtelen versenyről szóló 1896-i német törvény honorálta a legkifejezettebben az ipari titok erős védelméhez fűződő közgazdasági érdekeket. Valóságos forrongást idézett elő a kontinens amaz országainak jogászvilágában, a melyek ezt az új jogterületet parlagon hagyták.

A német 1896-i törvénynek megfelelő szakaszai így hangzanak :

9. §. »Háromezer márkáig terjedhető pénzbüntetés-

Külföldi jogok álláspontja.

sel vagy egy esztendeig terjedhető fogsággal büntetetik, a ki mint alkalmazott, munkás vagy tanoncz, üzleti vagy üzemi titkokat, melyek alkalmazásánál fogva vele közöltettek, vagy melyekről más módon tudomást nyert, a szolgálati viszony tartama alatt másokkal jogosulatlanul, verseny céljából, vagy azon szándékkal közöl, hogy az üzlettulajdonosnak kárt okozzon. Ugyan-ezen büntetés alkalmazandó az ellen, ki az üzleti vagy üzemi titkot, melynek tudomására az 1. bekezdésben megjelölt közlések útján vagy más, a törvénybe, vagy a jó erkölcsökbe ütköző cselekedet útján jutott, verseny céljaira jogosulatlanul felhasználja vagy azt másokkal közli.

Az ezen szakasz ellen vétők az okozott kár megtérítésére kötelezendők.

Ha többen követték el, egyetemleges adósokként felelősek.«

E szakasznak magyarázása körül a joggyakorlat és a számottevő tudományos világ a következő álláspontot foglalja el :

A tettesnek főnöke üzletében munkás- vagy tanoncz-minőségben szolgálatban kell állnia. E kifejezések alatt az egész segédszemélyzet értendő, ép ezért nem is keresik e kifejezések értelmét egyenkint. Bennük foglaltatik a legmagasabb állású alkalmazottól, a hivatalnoktól kezdve lefelé, az utolsó munkásig mindenki, még az is, a ki valamely munkanem elsajátítása vagy tisztán foglalatosság kedvéért van az üzletben. A belépés formája nem dönt, lehet szerződés vagy bármilyen más, ép úgy nem lényeges a fizetés kérdése sem. Nem lényeges az sem, hogy az alkalmazott az őt megillető munkakörben, vagy azon kívül, tiltott vagy megengedett módon jutott a titok birtokába. Ezzel szemben oly személyek, kik a szóban levő üzlettel semmiféle vonatkozásban sincsenek, a § első bekezdése alapján nem büntethetők. Erre

onatkozólag van már a Reichsgerichtnek egy döntése 1897. szeptember 20-áról, melynek tényállása az volt, hogy a gyanúsított az elvételéből kezébe jutott levél titkán, a melyet tévedésből felbontott és elolvasott, elárulta meg az üzleti titkot és felhasználta az általa képviselt üzlet céljaira.

Kimondta azt is a Reichsgericht, hogy a titok elárulásának tényében a jó erkölcsök ellen elkövetett bűnre, a szakasz első bekezdése értelmében nem esik bűnre.

Üzlet, üzem alatt kereseti célból üzemeltetett foglalkozás tartandó. Tehát ide tartozik a földművelés is. Nem tartoznak azonban ide a különféle hivatali szervezetek, tudományos célból fenntartott intézetek, még a nyilvános iskolák sem, a melynek pl. a tanintézetek. A tudományos kereseti foglalkozások ide tartozása azonban vitán felül. Így az ügyvédség, a gyakorló orvosi hivatás, közjegyzőség, a magánfelek részére dolgozó vegyi és ipari intézetek, ezek mind bírnak üzemmel, segédek foglalkoztatnak, üzleti titkaik is lehetnek és ezek elárulása foglalkozásuk rendjét megzavarhatja. Sőt igen kényes jogászok véleménye szerint az államnak és a nyilvános testületeknek ipari kereseti üzemek is védve vannak e törvényszakaszban.

Természetesen itt is az a legnehezebb kérdés, hogy mi az üzleti vagy üzemi titok? Maga a törvény sem határozza meg, sőt az előkészítő munkálatok irományai sem rekedtek e fogalom körülhatárolására. A törvényt előkészítő tanácskozások rendjén is nagy nehézséget okozott ez a pont, míg végre is kifejezetten lemondtak arról, hogy az üzleti titok fogalmát megadassák vagy körülírják és pedig azért, mert definitióját adni egyáltalán nem lehet és mert a bírónak kell minden egyes esetben megtalálnia a helyes döntést annak a kérdésnek a megoldásában, hogy a szóban levő tényálladék meglevő elemei-

Külföldi jogok álláspontja.

ben megvan-e az ipari titok, mint sértett jogtárgy. A mi annyit jelent, hogy itt is, mint sok új, speciál törvényben a bíró törvényhozói szerephez jut, csak azért, hogy a felmerült nehézség kikerülhető legyen. A mit így a törvényhozás is hasztalanul kísérelt meg annak pótlására természetesen a kommentáló se vállalkozhatik, úgy, hogy a mi valóságos eredménynevezhető, — az legfeljebb csak a határvonalaknak nagyban való megvonása.

Minden oly körülmény ismerete, tudása, a melyhez csak néhány érdekeltnek, hozzátartozónak van hozzáférése, titokszámba mehet. E keveseknek számát meghatározni a priori nem lehet, szükséges azonban, hogy azok körön belül legyenek, melyet a hozzátartozók, a részvevők képeznek. Ezért nem látott áruulást a Reichsgericht 1897. április 29-én hozott ítélete abban az esetben, mikor egy korábbi alkalmazott az üzemi titkot: *egyik üzlettársnak* azért fedte fel, hogy ezzel a titokról való tudomását igazolja és újból leendő alkalmaztatásáig elérje. Az a körülmény, hogy a titkot egyes távolabbi állókkal szemben már megelőzőleg felfedték, nem szünteti meg a titkot, különösen akkor nem, ha a felfedést tiltott úton történt, vagy a beavatott diszkrétzióra volt kötelezve. Ha ezzel szemben a felfedése oly módon történt, hogy az üzleti versenytársak valamely kötelességszegés és a jó erkölcsök sérelme nélkül jutottak a titok birtokába, abban az esetben már nem lehet szó titokról, illetve titoksértésről.

Az üzleti és az üzemi titkok közötti határ megvonása fölöslegesnek látszik, mert védelmük egyforma és közgazdasági fontosságuk is egy. Ez egyébként nehézségeket is okoz gyakran, mert bár plauzibilis, hogy az üzemi titok a termelésre, az üzleti titok a többi üzleti viszonyra vonatkozik, mégis nehéz volna eldönteni pl. azt, hogy a nyersanyagok beszerzési forrásain

ismerése üzemi vagy üzleti titok-e? Vitán kívül áll mindenestre az, hogy minden oly titok üzleti vagy üzemi titok, amely birtokosának kereseti tevékenységét eredményesebbé tenni képes. A Reichsgericht kimondta többek közt, hogy üzleti titok: a kereskedelmi könyvezetés eredménye, az évi zárlat, a mérleg (1897. márczius 2.), ép így a vevők névsora, a melyet a kifutótól megvesztegetés útján szerzett táskából készültek kienni a terheltek (1897. július 9.); üzleti titok: a vevők s beszerzési források jegyzéke (1898. márcz. 24. és 1900. január 9.), üzleti titkot képeznek az árjegyzékek s a minták (1900. október 5.). Az 1908. márczius 31-én hozott ítélet kiemeli, hogy a titok fogalma nem kívánja meg az abszolút ujdonság kellékét, sőt oly ismeretek, melyeknek birtokában maga a gyanúsított volt az előtt, zintén titkoknak tekinthetők, ha időközben ismét felelőkönyvbe mentek. Az 1897. október 4-én kelt ítélet szerint modelleket is üzleti titoknak kell venni, még akkor is, ha közszemlére vannak kitéve, az esetre, ha azaz megtekintés alapján ki van zárva a más által való felhasználás lehetősége. Az 1901. január 24-én kelt döntés szerint üzleti titkot képeznek oly minták is, melyek a mustravédelem céljából leendő bejelentés végett készültek. Az 1899. április 27-én kelt ítélet elismeri azt a fontos elvet, hogy oly találmány, melyet egy alkalmazott szerződése alapján volt köteles a munkaadója iparüzeme számára létrehozni és annak átengedni, a munkaadónak titkát képezi és a feltalálóra csupán rá van bízva. Ugyanugy szólt az 1899. június 9-én kelt ítélet.

Az, hogy valakit olyan dolognak titokban tartására kötelezzek, a mi objective már nem titok, az illető körülményt nem teheti titokká. A titok fogalma tehát ki van zárva, ha bizalmas közlése, a reábizás, a beavatás meg is történt és még ha az alkalmazott is hitt abban, hogy

Külföldi jogok álláspontja.

titokról van szó, de utólag igazolni tudja, hogy a mirő szó volt, az nem volt titok. Ezzel szemben viszont az hogy elárulása után közismeretüvé vált a dolog, nem zárja ki a titok fennforgását, ha az, a mit elárultak, az elkövetés idejéig titok volt. Nem zárja ki még akkor sem, ha az elárulás és a közismeretüvé válás nincs is egy mással okozati összefüggésben.

Bár a törvény a titok fogalmából jogi fogalma konstruál, mégis azt, hogy az alkalmazott tévedésben volt a felől, vajjon valamit titokban kell-e tartani, ténybeli tévedésnek és nem *error iuris*-nak veszi az elmélet és pedig azért, mert nem annyira valamely viszonyra a »titok« megrögzített fogalma alá vonásáról, mint inkább arról van szó, vajjon bizonyos dolgokról másoknak a fentebb kifejtett mérvben tudomásuk van-e vagy sem. Ez pedig tisztán ténykérdés.

Reabízá, bizalmas közlés minden a titoktartás pecsétje alatt történt közlés. Ez a szűk körülírás nem lehet hátrányos, mert a mit a hallgatás kifejezett feltétele nélkül közöl a főnök, vagy a mit közlés nélkül is meg lehet tudni, az az »*egyébként hozzáférhető*«-nel fogalma alá vonható. A hová ezenkívül mindannak meg tudása is tartozik, a mit munkaközben megfigyelés szemlélet stb. útján lehet megtudni, tapasztalni.

A szolgálati viszony folytán hozzáférhetőnek veendő mindaz, a mit az illető iparágban dolgozó egyén munkája közben megfigyel, megtud. A Reichsgericht 1900 július 9-én kelt ítélete szerint ide vonandó az is, a mit valamely alkalmazott kollegájától tiltott uton, pl. megvesztegetés árán tud meg.

Kell, hogy a titok megsértése a szolgálati viszony érvényes fennállása alatt történjék meg. Vagyis kétségtelen, hogy a titoktartás kötelezettsége megszűnik abban a pillanatban, a melyben a szolgálati viszony jogérvényesen megszűnik. Tehát megszűnik akár a szer-

zódásban kikötött idő multával, akár a felmondással és a felmondási idő lejártával, végül akár megegyezés esetén még a kikötött idő lejárta előtt, ha az utóbbi két esetben a szolgálatból való valóságos kilépés megtörtént és a szolgálati viszonyt hallgatóság nem tartják fenn a felek.

Ezzel szemben felmerült az a vélemény, hogy a szolgálati viszony egyoldalú felbontása is megszünteti a titoktartási köteleességet. Ez azonban nem áll meg ép úgy, a mint tarthatatlan az a nézet is, hogy a segéd titoktartási köteleessége még akkor is a kikötött szolgálati idő teljes tartama alatt áll fenn, ha főnöke a törvényes vagy a szerződési felmondási időt be nem tartotta. Ha a segéd elfogadja az azonnal való elbocsátást, akkor vége a szolgálati viszornak és egyuttal a titoktartási köteleességnek. Ha azonban a segéd vitatja a rögtöni elbocsátás jogosultságát, ebben az esetben a szolgálati viszony fennállásának kérdése eldöntetlen és a titoktartási köteleesség fennáll e vitás kérdés eldöltéig. Ha a vita a főnök javára dől el, vagyis a bíró a rögtön való elbocsátást helyénvalónak találja, akkor a közben elkövetett elárulás büntetlen marad.

A titok felfedése jogosulatlan kell, hogy legyen, vagyis kell, hogy annak engedélye nélkül történt legyen, a ki felette rendelkezni jogosult. És ha ez az engedély hiányzik, jogosulatlan marad a felfedése még akkor is, ha a segéd oly körülmények közt követi el, a melyekben egyébként tartoznék közölni az illető adatokat, pl. tanuként való kihallgatása esetén, kivéve azonban a tanuságtétel megtagadhatásának eseteit. Nem lesz természetesen ily esetekben megállapítható az a speciális célzat, hogy üzleti verseny érdekében vagy azért követte el, hogy főnökének kárt okozzon.

Az elkövetés célzata is lényeges tényálladáki elem. Így pl. kimondta a Reichsgericht (1899. febr. 16.), hogy

Külföldi jogok álláspontja.

nem üldözhető senki azért, ha csupán saját személyes szükségletére igyekszik egy használati tárgy olcsóbb beszerzési forrását megtudni. Ezzel szemben az 1899. december 7-én kelt ítélet elkövetésnek mondta annak a munkásnak tettét, ki főnöke titkait saját számlájára és üzleti verseny céljából használta ki. E szempontból szóba jön a személyi congruentia kérdése is. T. i. ilyenkor nem a versenytárs személyéből indul ki a közlés kezdeményezése, de ez nem is lényeges. Annak a célzatnak azonban, hogy az üzlet tulajdonosa károsodjék, mindig a tettesnek személyében kell meglennie. Nem okoz különbséget, hogy a kár vagyoni kár-e, vagy olyan kár, mely a valószínűleg megnagyobbodó versenyből származhatik, vagy a hírnév megrontásából, pl. adóalap-eltitkolás tényének elárulásából eredhet. Nem tartozik azonban ide a saját üzleti versenye érdekében történt felhasználás. Így, ha egy segéd hasonló üzletet szándékozik alapítani a szolgálati viszony megszűnése után és pl. előzetes intézkedéseinek folyamán főnökének titkait értékesíti saját érdekében. Szem előtt tartandó azonban ilyenkor a szakasz 2. bekezdése.

A fenti két célzat nem is zárja ki egymást. Lehetőséges, hogy a szándékolt károsítást egy versenytárs előtt történt felfedés útján igyekszik az elkövető okozni. Azonban legalább is az egyik célzatnak fenn kell forognia. Olyan felfedés, mely csupán meggondolatlan-ságból, csacsakaságból történt, még ha objective kárt okozott is, a 9. szakasz alapján nem büntethető. Kérdés azonban, hogy a felfedőnél mily messzemenő szándék követeltessék meg az üzleti verseny célzatára vonatkozólag? Elképzelhető, hogy ily közlés tényleg szolgálja az üzleti verseny érdekét, azonban csupán a felbujtó oldalán. Vagyis az a kérdés, hogy a felfedőnél is megkivántassék-e az a tudat, hogy eme célzatoknak szolgál az ő tette? Nézzük az eseteket. Kétségtelenül

sújtja a törvény azt a felfedőt, ki számolt azzal a lehetőséggel, hogy az üzleti versenynek szolgál a felfedés és ezt in eventu akarta is, pl. azért, hogy ennek fejében pénzt kapjon (dolus eventualis). Ellenben kétséges, vajjon vonatkozik-e a törvény arra az esetre, mikor a felfedő nem tudott az üzleti versenyt szolgáló célzatról, sőt nem is gondolt ennek lehetőségére, ez a lehetőség azonban megvolt és a felfedő a konkrét esetben tudatában volt annak, hogy a közlése jogosulatlan. Ilyenkor az üzleti verseny célzatára vonatkozó tényálladási elemet csupán objectivnak lehet venni, mert különben nincs alap arra, hogy erre vonatkozólag is meg ne követtessék a szándék, mint a károsítási célzat esetében. Ezenkívül erre indít még a szakasznak kur ulativ szókötése is *»jogosulatlanul és az üzleti verseny céljára«*, a mely szókötés plausibilissé teszi azt a feltevést, hogy a törvényhozó az elkövetés indokát nem akarta kétszeresen korlátozni. Ez a feltevés nagyon közelfekvő, bár az utóbbi cél rendszerint jogosulatlan is és bár a tudva jogosulatlan közlés annak a veszélyét, hogy az üzleti versenyt szolgálja, mindig magában rejt.

Viszont kétségtelenül ki van zárva a büntethetőség, ha a közlés nem áll az üzleti verseny szolgálatában és nincs meg a károsítás szándéka sem. Mert egyik kritériumnak hiányában csak kísérletről lehetne szó, a vétségek kísérlete pedig büntetlen, a mikor a törvény nem mondja ki kifejezetten az ellenkezőjét. Vagyis büntetlen lesz a felfedés még akkor is, ha a tettes tévedésből hitt abban, hogy közlése másnak üzleti versenyét mozditja elő.

A közlés cselekménye, mint elkövetési forma nincs meghatározva, annak formája bármi lehet, lehet szóbeli, írásban vagy bármi módon történhetik, pl. pusztá térése által a tudomásulvételnek vagy az által, hogy a tettes alkalmat nyújt gépek, üzleti könyvek, tervek megsem-

Külföldi jogok álláspontja.

lélésére. A közlésnek fogalma azonban kizárja a büntethetőségét annak, hogy az alkalmazott maga használja fel a titkot.

A szakasz második bekezdése az első bekezdés szerint büntetendő cselekmény útján szerzett ismeretek értékesítését vagy harmadik személyekkel való közlését sujtja. Sajtja ezenkívül a valakinek becsülésére bízott vagy neki egyébként hozzáférhető titkoknak saját érdekében való felhasználását, ha a titok birtokába törvénybe, vagy a jó erkölcsökbe ütköző saját cselekménye révén jutott a terhelte.

A ki tehát egy alkalmazottat megvesztegetés útján vagy más úton a közlésre rábír, az felbújtó az első bekezdésbeli bűncselekményben. Mivel azonban a saját hasznára való értékesítése a titoknak önállóan is büntetettetik, ellenben a titok megszerzése és értékesítése különválasztott cselekmények, lehetséges, hogy ugyanarra a titokra nézve két egymással anyagi halmazatban levő bűncselekményt követnek el. Ehhez még harmadik, önállóan büntetendő cselekmény gyanánt járulhat a harmadikkal való közlés.

Kérdéses, vajjon büntetendő-e a titoknak e harmadik által való értékesítése is? Erre nemmel lehet felelni. Hallgatást a közlés első átvevőjének is csupán a második bekezdés utolsó alternatívája parancsol. Mivel azonban a második bekezdés elején csak az első bekezdésre történik hivatkozás, ezért nem szólhat a hallgatás obligációja azokra is, kik a titkot az első megszerzőtől tudták meg. Már másképp áll a dolog a hallgatási parancs időtartamára nézve. Az első bekezdésben foglalt ilyen obligáció t. i. nincs a szolgálati viszony fennállásának idejére korlátozva, hanem időbeli korlátok nélkül köti azokat, kik alkalmazottak révén szerezték meg a titkot, valamint azokat az alkalmazottakat is, kik nem a becsületükre való reábizás vagy hozzáférhetés útján jutottak

a titok birtokába, hanem a törvénybe vagy a jó erkölcsökbe ütköző saját tettük útján.

Az értékesítésre vonatkozó tilalom is ilyen korlátlan. A törvénybe vagy a jó erkölcsökbe ütközik valamely cselekmény különösen akkor, ha törvény tiltja, mint pl. a lopás, jogtalan elsajátítás stb. Világos, hogy ez a csoport a jó erkölcsökbe is beleütközik. Ellenben pl. durva indiszkréciók, mint hamis kulcsok használása titokba való bepillantás végett, vagy fejletlen korú gyermekeknek ilyen célra való felhasználása tisztán a jó erkölcsökbe ütközők. Ugyanilyen az is, ha a feljegyzéseket, pl. az üzleti felek névjegyzékét gyűjti egy alkalmazott addig, míg főnöke szolgálatában áll, abból a célból, hogy tervbe vett önálló üzletében volt főnökével szemben folytatandó versenyében felhasználja. A Reichsgericht 1900. január 9-én kimondotta, hogy az erkölcsökbe ütközik, ha egy konkurrens cég egy munkást arra bujt fel, hogy szolgálatának felmondása után egy üzemi titkot áruljon el.

Megjegyzendő még, hogy másoknak ily cselekményre való felbujtása, vagy mások indiszkréciójának felhasználása is lehet ilyen jellegű önálló és saját cselekmény. Ilyen önálló cselekményről csak akkor nem lehet szó, ha a titok társbirtokosának oly tettei okozzák a titok felfedését, a melyekben a második közlőnek vagy értékesítőnek nincs része. Ez a titok oly megszerzésére vonatkozik, mely a törvénybe vagy az erkölcsökbe ütköző eszközök segítségével történt meg, a hová az eredeti társbirtokos által használt törvény- vagy erkölcsellenes cselekedetek is tartoznak. Kell azonban, hogy a tettesnek is tudomása legyen erről az eszköztől, vagyis nem alkalmazható a 9. szakasz második bekezdése arra, a ki a titok birtokába jutott a nélkül, hogy közlőjének ily törvény- vagy erkölcsellenes birtokba juttató tettetől tudomása volna. Ez a szempont viszont tekintetbe sem

Külföldi jogok álláspontja.

jön, ha ő maga követett el ily tettet. Ha az objektíve a második bekezdés alá eső cselekmény indító oka nem a verseny volt, akkor a második bekezdés egyáltalában nem alkalmazható. Még a károkozás célzata sem elegendő úgy, mint az első bekezdés szerint büntetendő cselekményeknél.

Az elkövetés tette vétség és csakis szándékos lehet. Az elkövető tudata, kell, hogy az összes tényálladási elemekre kiterjedjen, különösen pedig arra, hogy üzleti vagy üzemi titokról van szó. Büntetendő részesség és felbujtás is lehetséges, de lehetetlen a büntetendő kísérlet, kivéve a 10. § esetét. Az értékesítés vagy a másokkal való közlés a második bekezdés szerint önálló büntetendő cselekmény még akkor is, ha a birtokbajutás az első bekezdés szerint büntetendő cselekmény útján történt. Lehetséges azonban, hogy ez az értékesítés vagy közlés oly későn történik, hogy az első bekezdés szerinti bűncselekmény már elévült. A német büntető-törvény szerint ugyanis öt évi elévülés alá esik. Ebben az esetben felmerül az a kérdés, vajjon nem-e éled fel az erre a cselekményre, mint a második bekezdés szerint büntetendő cselekményben való részességre vonatkozó büntethetőség? Mert a részesség, mint a főtetten accessoriuma nem évül el a főtetten megelőzőleg. Nemmel kell felelni a kérdésre, mert a tett üldözhetősége évül el, nem pedig a tett jogi minősítése.

Éppen így az első bekezdésnek megfelelő cselekmény csakis az első bekezdés szerint büntethető és sohasem, mint egyuttal a második bekezdésbeli tettben való részesség, még akkor sem, ha értékesítés vagy másokkal való közlés is fennforgott. A második bekezdés szerint való büntetés törvényi halmazat alapján ki van zárva. Valamiképp megfordított esetekben is. Az, a ki törvényellenes úton jutott a titok birtokába és azt értékesíti, nem büntethető, mint az első bekezdésbeli tett részese

Ennek egyéb fontos anyagi jogi következményei is vannak. Így kimondta a Reichsgericht 1898. márczius 24-én, hogy csupán az első bekezdésbeli deliktum részese ellen beadott indítvány a német Btk. 63. §-a alapján nem terjeszthető ki a második bekezdés szerint büntetendő tett elkövetőjére.

A titoknak harmadik személyekkel való egymástkövető több oly közlése, mely a titokjellegét le nem rontja (pl. ha az első bekezdés szerint büntetendő közlés a titoktartás feltétele mellett történt, úgy, hogy a megszerző csupán a titok további társbirtokosának tekinthető) anyagi halmazatot létesíthet. Folytatólagos deliktummal pedig akkor lesz dolgunk, ha a többekkel való ismételt közlés egy és ugyanazon elhatározás kifolyása. Ez lesz a leggyakoribb eset, a mikor is a tettes nem akar valakinek a közlés által szolgálatot tenni és egyúttal a titkot is semmivé tenni. Ha azonban egy alkalmazott successive eladja többeknek a titkot, úgy, hogy a megszerzők azt csak értékesítik, egyébként, mint titkot továbbra is megőrzik és a tettes külön-külön elhatározások alapján járt el, ismét anyagi halmazattal fogunk szembenállani.

A mi a megtorlást illeti, egy eredetileg pénzbüntetésre szóló ítélet fogházra változtatható át, de legfeljebb egy évig terjedőleg.

A kártérítési igényt polgári úton önállóan lehet érvényesíteni, de bírság képében is kérhető, a mikor az arbitrium iudicis dönt a kár terjedelmének kérdésében. A fizetési kötelezettség mindkét esetben az ugyanazon elkövetési tettben bűnös összes elítéltekre nézve egyetemleges, még akkor is, ha a büntetés részben az első, részben a második bekezdésen alapszik. E szolidaritás kiterjed a részesekre is.

Nem büntetendő közlés kártérítésre nem kötelez, tehát pl. gondatlanságból eredő közlés.

Nem érinti továbbá a törvény a titok felfedésére vagy a versenyre vonatkozó magánjogi egyezségeket, ép oly kevéssé, mint az idevágólag kikötött kötbérek sem.

A törvény 10. §-a így szól: »A ki üzleti verseny érdekében kísérletet tesz arra, hogy valakit a 9. §-ban leírt jellegű, meg nem engedett közlésre (felfedésre) rávegyen, 2000 márkáig terjedő pénzbüntetéssel vagy 9 hónapig terjedő fogsággal bünhődik«.

Míg nálunk a bűncselekmény elkövetésére való reábirás kifejezésére nincs terminus, addig a németek igen jellegzetes szóval jelölik ezt a cselekményt. »*Unternehmen*«-nek nevezik, a mi a sikertelen kísérlet fogalmának felel meg rendszerint. De csak akkor, ha szem előtt tartjuk, mint itt is, hogy csak a reábirás kísérletéről és nem bűncselekmény kísérletéről van szó. A bűncselekmény befejezése esetén t. i. a 9. §-t kell alkalmazni. Ilyen kísérletnek, *Unternehmen*-nek a német doktrína az akarat minden olyan megnyilvánulását veszi, mely arra irányul, hogy a másikat a bűncselekmény elkövetése céljából befolyásolja. Nem szükséges, hogy ez a befolyásolás már tettekben is megnyilatkozzék; pl. közvetett befolyásolás esetén (mely szintén kísérletnek vétetik), a mikor többek közt írás útján, vagy harmadik személyen keresztül történik ez, elegendő, ha a befolyásolás megkezdte az útját, bár a céljt még nem érte el. A Reichsgericht 1884. decz. 4-én és 1880. nov. 9-én büntetendő kísérletet állapított meg azzal szemben, ki megbízást adott egy harmadiknak, hogy egy meghatározott személyt az elárulásra reábirjon, illetve azzal szemben, ki erre való felhívást tartalmazó levelet tudva adott fel a postán. E mellett a rábirási kísérletben bűnösnek az sem használ, ha az eredmény elhárítására a maga személyében közreműködik, pl. ha saját levelét visszaveszi, felhívását azzal a

harmadikkal szemben visszavonja. Mert a büntető törvénynek a büntetlenséget megadó rendelkezése nem alkalmazható olyan cselekményre (itt a 10. §-belire), mely tartalmilag kísérlet ugyan, forma szempontjából azonban önálló bűncselekmény. Így nyilatkozott a Reichsgericht is 1884. ápr. 29-én.

Kétségen kívül áll azonban, hogy büntetlenek az előkészületi cselekmények. Pl. a levélnek megírása addig, míg az írója magánál tartja.

A reábirandó kell, hogy annak a vállalatnak alkalmazottja, munkása vagy tanoncza legyen, melynek titka elárulandó. Következik ez abból, hogy a 9. §-beli cselekményt csak ilyenek követhetik el, a 10. §. pedig a 9. §-ban üldözött deliktumra való reábirás kísérletét sújtja. Nem szükséges azonban, hogy az a személy, a kin keresztül a közvetett reábizás kísérlete megindul, a fenti személyi körbe tartozzék. Ő csak eszköze a megkísérelőnek. Ellenben nincs kizárva az, hogy mindketten, vagyis a megkísérő és eszköze, ha az utóbbi tudta a büntetendő szándékot és célzt és így cselekedett, mint tettestársak bűnhődjenek. Még az sem kell, hogy a reábirandó személy határozottan, egyedileg ki legyen szelelve. Elég ha a harmadikhoz intézett felhívás úgy szól, hogy a szubjektíve alkalmas személyek köréből vett valakit birjon reá az elkövetésre. Így nyilatkozott a Reichsgericht 1900. júl. 9-én.

Már az, hogy az üzleti verseny legyen a motivum, illetve, hogy az fennforogjon, a végcél legyen, ez elengedhetetlen. Nem lesz deliktum, ha csak kíváncsiság vagy tudományos érdek rugója a kutatásnak, tudakozódásnak. Ha a megkísérő és a közbenjáró különböző motivumból cselekszik, a közbenjáró bűnhődik, ha tudta, hogy a megkísérő üzleti verseny céljából cselekszik. Mert nem kell, hogy a tettes saját üzleti versenye érdekében cselekedjék. Akkor azonban, ha a közbenjáró

azt hitte, hogy a felhívás intézőjét akármilyen más, csak üzleti versenyre vonatkozó érdek nem, vezeti, alkalmazható a büntető törvénynek valamely ténykörülmény nem tudására vonatkozó szakasz. A felhívó azonban azért még nem menekül. Ha a felhívónál más a motívum és a felhívott azért felelt meg a felhívásnak, hogy a megszerzett titkot maga használja fel üzleti versenyre, akkor a felhívott a 10. §. alapján bűnhődik, a felhívónál pedig hiányzik a tényálladéknak egy eleme.

Figyelmet érdemel még az is, hogy a 10. §-beli célzata a cselekménynek nem azonos a 9. §. első bekezdésével, bár a megnevezés egy és ugyanaz. Lehetséges tudniillik, hogy a 10. §. szerint büntethető egyén üzleti verseny céljából cselekszik, a 9. §. első bekezdése alapján üldözhető pedig azért, hogy az üzlettulajdonosnak kárt okozzon. Ha tehát a reábirás megkísérlőjénél hiányzott az üzleti verseny motívuma, de károkozásra akart valakit reábirni, akkor a reábirás sikerelensége kizárja a büntetést.

A 9. §. 1. bekezdésében jelzett minőségű jogosulatlan közlésről csak akkor lehet szó, ha az ott körülírt teljes tényállás is fennforog. Tudnia kell tehát a megkönyékezőnek, hogy üzleti titokról van szó, a melyhez a megkönyékezett segéd a szolgálati viszony folytán férhet hozzá, vagy a melyet rábíztak, továbbá tudnia kell, hogy a szolgálati viszony még fennáll és hogy a közlés jogosulatlan volna. Az utóbbi momentum pl. hiányoznék, ha a 10. §. alapján perbefogott az üzleti titkot a főnöktől már magához váltotta és a segédhez csak felvilágosításért fordul. Mint mondtuk, az üzleti verseny célzatának fennforgása a megkönyékező részén már magában foglalja a 9. §. 1. bekezdésének követelményét. Nem lesz azonban kizárva az üldözhetőség ha a 10. §. alapján gyanúsított eme tényálladék egyes elemeire nézve tévedésben volt. Tartalmilag csak a ki-

sérlet tényállása forog szóban, a melynél a czélbavett eredmény beállása már fogalmilag is ki van zárva. Hogy az eredmény miért maradt el, a vállalkozás fogalmának szempontjából lényegtelen. Hiszen ha a törvény csak a segédnek rezisztenciájára, mint a sikertelenség okára gondolt volna, akkor a szöveg így szólna: »A ki mást siker nélkül rábírní igyekszik . . .« Vagy ehhez hasonló lett volna a szöveg. A 9. §. 1. bekezdésbeli delictumra irányuló megkörnyékezés azonban fennforog még akkor is, ha a megkörnyékező tévesen azt hitte, hogy a másik még alkalmazva van, vagy hogy a közlés titokra vonatkozik, pedig már régen köztudomású a dolog, sőt még az is irrelevans, hogy a másik abszolúte képtelen közölni a titkot, vagy ha a másik nem is vólt tudatában annak, hogy jogosulatlanul jár el az üzleti verseny szolgálatában. Vagyis akkor is bűnhődik a megkörnyékező, ha abban a hiszemben vólt, hogy a tettes a 9. §. első bekezdésében körülírt tényállást hozza létre, pedig az alkalmazott valamely okból büntetlen. Vagyis a 10. §-ban cselekménynek nincs accessorius jellege a 9. §. első bekezdésbelihez.

A 10. §. cselekménye a megkörnyékezés, a rábírást való vállalkozás. Ennek sok eszköze lehet ; úgy, hogy a cselekmény körülírása így szólhat: »a ki valakinek a 9. §. első bekezdésbeli tett elkövetésére ajándék, ígérlet, fenyegetés, tekintélylyel vagy hatalommal való visszaélés, tévedés szándékos előidézése vagy fenntartása, vagy más eszközök útján való reabírást vállalkozik«. A Reichsgericht 1899. okt. 19-én a pusztá felszólítást is ide sorolta. A megkörnyékezés természetesen csak szándékosan követhető el. Benne van ez a felujítás és a vállalkozás fogalmában egyaránt. Vagyis kell, hogy a gyanúsított az összes tényálladáki elemeknek — bár téves — tudatában cselekedett legyen.

A kísérlet itt büntetlen. A részesség bármely formá-

ban fordulhat elő itt is. A 10. §-beli tettekre való felbujtás rendszerint közvetett megkönyékezés lesz.

A cselekmény vétség, elévül 5 év alatt, büntetése fogságra átváltoztatható.

A bíróságok praxisából kiemeljük még a következő eseteket : A bíróság megbüntette az alkalmazottat, a ki az üzleti könyvbe bevezetett dolgokat mással jogosulatlanul közölte ; megállapította azonban egyuttal, hogy az üzleti könyvek általános jellege folytán az abba bevezetett dolgoknak nem mindegyike képez üzleti titkot s minden egyes konkrét esetben az üzletkör s viszonyok mérlegelése alapján állapítandó meg a bíróság által, vajjon a közölt dolog titkot képezett-e vagy sem.

Megbüntették azt a munkást, a ki egy másik gyárosnak az alkalmaztatásánál fogva vele közölt eljárási módszert tudomására vitte.

Megbüntette a bíróság azt az alkalmazottat, aki alkalmazása idejének végét arra használta fel, hogy a gyárosok névsorát s ezzel kapcsolatban a cég beszerzési forrásait s az áruk árait a versenytárssal közölte.

Felmentették azonban azt a kereskedőt, ki véletlenül jutván üzleti titok tudomására, azt a versenyben felhasználta.

Megbüntették a gépészt, a ki egy vasárnapon, midőn a gyár sürgős javítások eszközölhetése végett nyitva volt, egy versenytárs műszaki alkalmazottját bevitte s a berendezésről s gépszerkezetekről tájékoztatta s róluk rajzot vétetett.

Megbüntette a bíróság az alkalmazottat, a ki gazdája üzletéből a szövetminta-kártyákat éjnek idején a versenytárshoz vitte, aki azokat lerajzoltatta, utánozta s így a jogos tulajdonost megkárosította.

Ismételjük, hogy a praxisban legtöbbet tárgyalt szakasza a törvénynek a 9.§. s pedig különösen az üzleti és gyári titok fogalmának körvonalozása miatt ; ezen

fogalom meghatározása ugyanis igen nehéz éppen azon különféleség folytán, hogy a mi egyik cégénél annak különleges viszonyai folytán, üzleti titok, mint pl. a bevásárlási forrás, az más cégénél esetleg nemcsak hogy nem üzleti titok, hanem reklámul szolgál.

A német bíróságok éppen ezen okokból minden ilyen esetben szakértőket hallgatnak meg és nagy súlyt helyeznek arra, hogy míg egyrészt megbüntessék a hűtlen alkalmazottakat, másrészt azonban vigyáznak, hogy ne gátolják azokat munkaerejük és szerzett tapasztalatuk érvényesítésében.

Anglia.

A tisztességtelen verseny ellenében általánosságban a common law nyer alkalmazást.

A common law alapján a tisztességtelen versenynek (unfair competition) olyan mérvű elnyomásával találkozunk Angliában, mint Franciaországban, mégis Angliának nincs ahhoz mérhetően kifejlődött joggyakorlata.

A common law az írásban nem foglalt élő jog, mely a méltányosság, az igazság érzésének és elvének bírói alkalmazásából alakul ki. És éppen az idevágó angol bírói gyakorlat csekély arányai miatt mindeddig nem történt kísérlet arra, hogy az idetartozó common law szabályait illetékes tényezők formuláztak, vagy rendszerbe gyűjtették volna. Bár általában véve ugyanaz az alapja ennek a joggyakorlatnak, mint a francziának, melynek elvi alapja a Code Civil 1382. §-ában van lerakva, mégsem kristályosodott ki olyan határozottan, mint Franciaországban, hol a bírói ítéletek alapján az ipari titok polgári védelmének úgyszólván teljes rendszerét fejlesztette ki a praxis.

Külföldi jogok álláspontja.

Egészen más a helyzet az ipari titok büntetőjogi védelme tekintetében. A gyári törvény kimondja, hogy az alkalmazottra bizott titok elárulása büntetendő cselekmény és tíz fontig terjedő bírsággal sújtja azt, a ki visszaél a titokkal és azt is, a ki az alkalmazottól kicsalt titkot fölhasználja. A bírósági gyakorlat is a legnagyobb mértékben honorálja nemcsak az ipari, hanem az üzleti titkot is. Így a legfelső bíróság egy esetben, mikor a régi főnök kérte, hogy versenytársát tiltsák el a hozzá belépett, volt alkalmazottja révén megismert vevők látogatásától, a bíróság, kérésnek hely adott. Egy esetben, mikor bebizonyult, hogy az alkalmazott lemásolta a vevők és az árak jegyzékét és azokat új állásában használta, kimondotta a bíróság, hogy az alkalmazottnak joga van ugyan képességét új körben érvényesíteni, de jelen esetben még a szolgálata ideje alatt történt visszaélésről van szó, tehát büntetendő.

Amerika.

Az Északamerikai Egyesült Államokban a civilis védelem dolgában az állapot ugyanaz, mint Angliában. Az ipari titoksértés »conspiracy« gyanánt üldözhető. (An agreement between two or more persons, wrongfully to injure a third party in any manner.) Csakhogy a büntetőjogi üldözés a bizonyítás nehézségei miatt jobbra csupán theoretikus értékű marad ottan.

Most behatóan foglalkoznak e kérdés megoldásával. Szinte tehetetlen a törvény, csak úgy, mint nálunk. Az ipari titkokat csak a szabadság védheti meg. Az üzleti titkokra nézve azt ajánlják a szakszervezetek, hogy a főnök jól válogassa meg bizalmi embereit és őket megfelelően jó javadalmazással kösse magához. Mások megint az alkalmazottakból álló kamarák fölállítását sürgetik, melyek fegyelmi joga kiterjedne ilyen esetekre.

Németalföld.

Ugy a gyári, mint a kereskedelmi titkot megvédi az 1881. márczius 3-áról való büntetőtörvénykönyve (272. és 273. §§).

Olaszország.

Ennek új büntetőtörvénykönyve (1889. június 30.) is éppen így védi az ipari titkot a 162. és 164. §§-ban.

Svájcz.

Svájcban a kötelmi jogot felölelő »Bundesgesetz« 50. §-a a Code Civil 1382. szakaszával egyértelmű intézkedést tartalmaz, mely intézkedés alapján a svájci bíróság állandó követője a francia joggyakorlatnak.

Ennek alapján az a gyakorlat fejlődött ki, hogy a sértettnek kártérítési igénye van a sértővel szemben. Ezt a praxist a genfi törvényszék kezdette meg 1893. május 20-án kelt ítéletével.

A polgári jogi védelmet tényleg elegendőnek tartják a svájci szakkörök, mert a bíróságok elég liberálisak e szakasz értelmezésében. Az ipari titok tekintetében mégis sürgetnek büntetőjogi védelmet is.

A tisztességtelen versenynek büntetőjogi védelmével azonban ez idő szerint még nem találkozunk ottan.

Stooss bécsi tanár a szövetségstanács megbízásából szerkesztett törvényjavaslatában azonban két szakasz van, mely büntetőjogi felelősséget állapít meg a kereskedelemben elkövetett tisztességtelen eljárásokkal szemben. Nevezetesen a 80. §. szerint a más vevőinek tisztességtelen eszközökkel való elcsalója fogházzal vagy 10.000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Külföldi jogok álláspontja.

A javaslat 93. §-a értelmében pedig a gyári titok elárulója és a felbujtó fogházzal és ugyancsak 10.000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Mindkét esetben e büntetésnemek együttesen is alkalmazhatók.

A 93. §. így hangzik: »Az, a ki egy gyártási titkot, melynek megőrzésére kötelezve van, elárul, a ki az árulást tudva, vagyoni haszon szerzésére használja ki, a ki meg nem engedett eszközök útján tudomást szerez valamely gyártási titokról, az a sértett indítványára a fent indézett büntetéssel sujtandó.

Most legutóbb a zürichi kormánytanács is terjesztett a kantontanács elé egy hat szakaszból álló, világos, mindent felölelő törvényjavaslatot a tisztességtelen verseny ellen. Ebben az ipari titok megsértését is bünteti az 1. szakasz, mely szerint a tisztességtelen verseny vétségét követi el:

az, a ki versengésből, vagy azon szándékkal, hogy valamely üzlettulajdonosnak kárt okozzon, alkalmazottaival, munkásaival vagy tanulóinasaival oly célból érintkezik, hogy valami módon, akár ajándékozás, akár ígéretek, akár rábeszélés, vagy álnok hallgatóság útján üzleti vagy forgalmi titkot kicsaljon.

A 2.§. szerint a tisztességtelen verseny előmozdításában vétkes az is, a ki, mint valamely üzlet alkalmazottja, hivatlan személyeknek üzleti titkokat árul el.

A javaslatban a kihágások vagy büntettek rendszeren pénzbeli büntetéssel sujtatnak és 20.000 frankig terjedhető pénzbírság szabható ki. Ismételéskor hat hónapig terjedhető fogsággal is büntethető a vádlott, sőt még arra is ítélhető, hogy az ítéletet a hírlapokban tegye közzé.

Azóta (1900-ban) Bazel, Luzern és Freiburg kantonok a fentieknek megfelelő rendelkezéseket törvény erejére emelték.

Norvégia.

Külön törvénye nincsen. Csupán az általános büntetőtörvénykönyv alapján üldözik ottan is a szolgálati szerződésben foglalt erkölcsi köteleességek megszegését. Érdekes és kiemelendő azonban az, hogy minden oly esetben, a mikor a büntetőtörvénykönyvbe ütközik valamely tiltott eljárás, a büntetőbíróság nyomban kártérítést is megítél a sértettnek. Szükséges azonban, hogy a cselekmény a büntetőtörvénykönyvek valamely szakaszába ütközzék, mert speciális intézkedés erre nincsen benne. Az ipari titok például abban az esetben teljesen oltalmat talál, ha valamely alkalmazott *csalási* szándékból szegi meg a titoktartás köteleességét valamely üzemi titokra nézve.

Luxemburg.

Itt is csak az általános magánjogi elvek védelmezik az ipar és kereskedelem tisztességét és ennek körében az ipari titkot. Teljes érvényű itt is az a jogszabály, hogy a ki másnak kárt okoz, kártérítéssel tartozik a sértettnek. Ipari körökben mindig hangosabban követelnek pozitív törvényhozási intézkedést ennek az egész jogterületnek a szabályozására.

Belgium.

Az állandó birói joggyakorlat ebben az államban is megadja a kártérítési igényt, valahányszor a főnök bizalmával való visszaélést követtek el, akár a szokás, akár a kereskedelmi erkölcsök, akár pedig az általános tisztesség által tiltott eszközök útján, abból a célból, hogy valakinek vevőközönségét elcsábítsák vagy egyéb ipari, szellemi jogságát bitorolják a sértők.

Az anyag büntetőjogi rendezése a Code Pénal 309. §-ában van.

Ausztria.

A mit az ipari titok jogrendszeréről a magyar jogot illetőleg mondtunk, ugyanaz áll az ipari titoknak osztrák jogi állására nézve is. Mindaddig, a míg a tisztességtelen versenyről szóló törvény létre nem jött, az ipari titok kifejezett védelmének és büntetőjogi sanctiójának nyomára az osztrákoknál sem akadunk. Az alábbiakban a tisztességtelen versenyt üldöző új osztrák törvénynek az ipari titokra tartozó részeit szó szerinti fordításban ismertetjük. Ez helyénvalónak látszik azért is, mert rövidesen ugyanilyen törvényünk lesz nekünk is, és hasznos lehet ennek az anyagnak alapos munkálása, mert az ipari titok fogalmának jogi konstruálása és a büntetőjogi kezelése az összes európai jogok között e szempontból legmodernebb osztrák jogban van legbehatóbban kifejtve.

1907 elején nyújtotta be az osztrák kormány törvényjavaslatát a képviselőházban a tisztességtelen verseny korlátozása ellen. A javaslat nagyjában az 1896. évi analog német birodalmi törvényt vette alapul. E szerint gerincze tulajdonképen az 1901. évi első osztrák javaslat volt.

Az előzetes kritika szerint a javaslat a tisztességtelen verseny joganyagát teljesebben foglalja össze, mint a német törvény, nyelvezete rosszabb és azokat a vonásokat, melyek a *tisztességes* gazdasági forgalom érdekeinek feltésére adtak okot, a javaslat sokkal erősebben domborította ki.

A közvélemény és a képviselőház a javaslatot kedvezően fogadta. A miniszterium a javaslat előkészítésére nagy gondot fordított, az 1900-ban már napirendre tűzött első javaslatnak anyagával együtt a szakköröknek legliberálisabb bevonása mellett hozzáférhetővé tette a gazdasági és jogi világ számára és a mikor a beterjesztett

javaslat a képviselőház iparügyi bizottsága elé került, a bizottság rövidesen, néhány pont jelentéktelen módosításával letárgyalta és elfogadta.

Ugyanez a sima udvarias fogadtatás várt reá a plénumban is. A képviselőház egyetlen egy ülésen végzett vele. Sem az általános, sem a részletes vitában nem voltak nagyobb, figyelemre számot tartó részletek. Legfeljebb arra utaltak itt-ott, hogy ez a javaslat sem fog módot adni mindenféle kereskedői furfangnak elnyomására.

Hangosabbak voltak azonban azok az észrevételek, melyeket a liberális pártok szónokai az *alkalmazottak érdekében* tettek. Különösen a szoczialisták pártjának szónoka mutatott reá a javaslat olyan intézkedéseire, mely az alkalmazottak existenciáját komolyan súlyosbítja és őket a polgári, büntető és közigazgatási perekben könnyen alaptalan zaklatásoknak kiteszik anélkül, hogy lehetővé tennék az ettől való óvakodást vagy a szenvedett sérelemért járó elégtétel szerzését.

Ezek a felszólalások kivétel nélkül abban a részben támadták a javaslatot, mely az ipari titkok védelméről intézkedik. Ezt a részt nem találták eléggé kidolgozott-nak, sőt voltak, a kik a szolgálati szerződést szabályozó speciális törvénybe tartozónak mondták.

A törvénynek az a rendszere, hogy elsősorban csoportosítja a tisztességtelen versenynek minősülő cselekményeket, ezek között az ipari titoknak megsértését is. Azután a kártérítési kötelezettség, az elévülés és az abban-nagyási kereset föltételeit állapítja meg. Ehhez csatlakoz-nak az idetartozó törvénykezési eljárások speciális sza-bályai. Azután áttér a törvény a büntető határozományok megállapítására. Megállapítja az egyes delictumokat, a büntetési nemeket és azok mértékét. A törvénynek az ipari titoksértést illetőleg ez az álláspontja :

Bizonyos minősítő körülmények fennforgása esetén

Külföldi jogok álláspontja.

amagánjogi szankciókat felidéző titoksértés a közlés, szabadjára hagyás, vagy kihasználás, ha a cselekmény

1. a szolgálati szerződéssel járó kötelesség ellen való,

2. ettől eltekintve bizalomszegés, bizalommal való visszaélés,

3. tekintet nélkül ilyen különös kötelességgel járó viszonyokra, a titok megszerzésének módja erkölcs- vagy jogellenes.

Lássuk részleteikben az ipari titokra vonatkozó speciális szakaszokat :

11. §.

Az okozott kár kereséséhez és a törvényellenes cselekvés vagy kihasználás ismétlésének és folytatásának megtiltásához való igénye van annak az üzleti vállalkozásnak, amelynek alkalmazottja valamely, a szolgálati viszony folytán megtudott üzleti vagy üzemi titkát a szolgálati viszony tartama alatt szándékosan elárulja, vagy vétkes könnyelműséggel közlés vagy szabadjára hagyás útján nyilvánosságra hozza, vagy pedig a munkaadó beleegyezése nélkül saját v. idegen vállalkozásban kihasználja.

Alkalmazottnak tekintendő az is, a kit egy üzleti vállalkozásnál kiképezés céljából vagy próbára, bár fizetéstelenül is foglalkoztatnak, továbbá az is, a ki társaságok v. testületek üzleti vállalkozásában szolgálati viszonya alapján vezetésre vagy felügyeletre van hivatva. Kártérítéssel tartozik az is, a ki az alkalmazottat főnöke üzleti vagy üzemi titkának jogellenes megsértésére felbujtotta, vagy a törvényellenes cselekmény elkövetésénél szándékosan közreműködött. A törvényellenes cselekmény útján megtudott titok kihasználásának és mással való közlésének megtiltására való igény vele szemben is fennáll.

12. §.

Ha a szolgálati szerződés felbontása után az alkalmazásból kilépett fél előbbi főnökének alkalmazása révén reá bízott, vagy annak tartama alatt más megengedett módon megtudott üzleti vagy üzemi titkát nem a saját vagy a mindenkori főnöke vállalkozásának céljára, avagy a saját hivatásbeli boldogulása érdekében történt közléssel haszonlesésből vagy az előbbi főnöke megkárosítása végett szándékosan elárulja, akkor az előbbi főnök a közlővel szemben kárát keresheti és a törvényellenes cselekvés ismétlését megtilthatja.

13. §.

Azt, vajjon az üzleti alkalmazottak és a munkaadók között létrejött olyan szerződésszerű megállapodások, melyekben az alkalmazottak a főnök üzleti v. üzemi titkának megőrzésére, vagy kihasználásának abba-hagyására a 11., 12. és 15. szakaszokon túl menő mértékben kötelezik magukat, mennyiben érvényesek és megengedettek, az idetartozó általános jogelvek, valamint az ezekre hozott különös törvényes szabályok szerint kell megítélni.

14. §.

A kártérítés követelésének és a törvényellenes cselekmény ismétlése vagy folytatása megtiltásának joga azzal szemben is hat, a ki mások üzleti v. üzemi titkát azok beleegyezése nélkül saját vagy egy harmadiknak vállalkozásában felhasználja, vagy pedig egy harmadikkal és az üzleti verseny kedvéért közli, feltéve, hogy azzal a közléssel vagy kihasználással vétkes bizalomszegést követ el.

Külföldi jogok álláspontja.

Ezt a szabályt azonban nem lehet alkalmazni az előbbi munkaadó üzleti vagy üzemi titkának a szolgálati viszony megszűnte után történt közlésére vagy pedig kihasználására, hogyha az azt elkövető a szolgálati viszony tartama alatt nem jogszerűtlen úton jutott annak tudomására.

15. §.

Ezenkívül kártérítésre és a törvényellenes cselekmény folytatásának vagy ismétlésének abbanhagyására kötelezhető bárki, a ki másnak üzleti v. üzemi titkát annak beleegyezése nélkül a saját vagy egy harmadik vállalkozásában felhasználja, vagy az üzleti verseny kedvéért egy harmadikkal közli, hogy ha a titoknak birtokába az alábbiakban körülírt törvényellenes módon jutott 1. törvénnyel ellenkező cselekmény útján, 2. olyan közlés útján, a mely közlés előtte ismeretes törvényellenes cselekményből levezethető, 3. idegen üzleti vagy üzemi berendezéseknek személyesen vagy pedig az ő utasítására elkövetett kilesése vagy egyéb, a jó erkölccsel ellenkező cselekmény útján.

17. §.

A kinek kártérítésre joga van, az elmaradt hasznát is követelheti. Követelheti ezenkívül a joga érvényesítésére szolgáló és a célnak megfelelő minden olyan jogi lépésének költségét, a mely a tényállás megállapítására irányul. Követelhet mindezenfelül a szenvedett személyes sérelmekből kifolyó egyéni kárpótlást, illetőleg fájdalomdíjat. Jogi személyek is felelnek. A kik felelősséggel tartoznak, akkor is perelhetők, ha nem ugyan személyesen, de az ő meghagyásuk folytán követtetett el a sérelem. Az is felel, a ki türte a jogellenes cselekmény elkövetését.

Az üzleti v. üzemi titok elárulásáért v. megsérté-
éért járó kártérítési igény magában foglalja az arra
járó igényt is, hogy a panaszosnak a szenvedett bántó-
lásért vagy másnemű személyes sérelemért járó elégtétel-
képpen megfelelő pénzösszeg ítéltesse meg, a melynek tár-
tyában a panaszos kívánságára a bíróság szabadon, az
összes körülmények mérlegelése melletti szabad belátás-
al határoz.

18. §.

Azok az igények, amelyeket a törvény a beléje ütköző
cselekmények miatt felállít, kereskedelmi társaságok-
kal szemben is fennállanak és fennállanak más, a fizikai
személyek csoportjához nem tartozó jogalanyai ellené-
ben, feltéve, ha a cselekmény az ő képviselőikre hivatott
személy által a képviselőhöz tartozó tevékenységek
körében követtetett el. Ezek az igények a felelősnek
kimondott személyekkel szemben akkor is fennállanak,
hogy ha a cselekményt nem mint közvetlen tettesek
követték el, hanem azt mások által követlették el.

19. §.

A magánjogi igények elévülési ideje 1 év attól a
ponttól számítva, a midőn a panaszra jogosult a cselek-
ményről és a felelős egyénről, kártérítési igény esetében
pedig a felmerült kárról tudomást szerzett, 3 év alatt
azonban mindenesetre elévülnek. Abban az esetben
azonban, hogy ha a törvényben tiltott cselekmény útján
a törvénnyel ellenkező állandó jellegű berendezés léte-
sült valamely üzleti vállalkozásban, az annak az eltávo-
lítására és a cselekmény folytatásának v. ismétlésének
megtiltására való igény továbbra is fennmarad.

20. §.

(A törvényellenes állapotok megszüntetésére való igény.)

Valahányszor a törvény megtiltásra, illetve valaminek abbahagyására való marasztalásra igényt ad, ez azt a jogot is magában foglalja, hogy a törvény határozmányaival ellenkező és a törvénybe ütköző cselekmény révén létesült állapotnak a törvényellenes cselekményből kifolyólag kötelezett egyén által leendő megszüntetését is kérhesse a sértett, a mennyiben a panaszlott ez iránt rendelkezhetik.

27. §.

(Az ítélet nyilvánosságra hozatala.)

Hogy ha a bíróság a törvény alapján valamit megtilt, akkor a panaszos kívánságára ki kell mondani azt is, hogy az ítélet egy vagy több nyilvános ujságban az elítéltnak költségén a költségek maximumának, a közlés határidejének és egyéb feltételeknek megállapítása mellett nyilvánosságra hozható.

Ezt az indítványt azonban a bíróság elutasíthatja, ha nincs meggyőződve arról, hogy az indítványt tevő félnek jogos érdeke kívánja a nyilvánosságra hozatalt. Ha pedig a megtiltásra irányuló keresetet elutasítja, akkor a pernyertes fél kívánságára és jogos érdekének valószínűsítése mellett ugyanilyen módon kimondhatja a panaszos költségén való nyilvánosságra hozatalt is. A nyilvánosságra hozatal az indítványt tevő fél dolga. A nyilvánosságra hozatalnak kimondott joga rendszerint csak magára az ítéletre és az ítéleti tényállásra vonatkozik. A fél indítványára azonban a bíróság belátása szerint és jogos érdek fennforgása esetében megengedheti az ítéleti indokolás közzétételét is.

30. §.

Büntető határozmányok. A birói bünvádi eljárás elé tartozó cselekmények.)

Kihágás miatt 1 héttől 6 hónapig terjedő elzárás vagy 50—2000 K-ig terjedhető büntetés éri azt 1. a ki szándékosan és azért, hogy annak az üzemi vállalkozásnak, a melyben alkalmazva van, vagy volt, vagyoni kárt vagy saját magának vagy egy harmadiknak vagyoni hasznót okozzon, valamely az alkalmaztatása folytán megtudott üzleti v. üzemi titkot a szolgálati viszony fennállása alatt, a vállalkozás tulajdonosának beleegyezése nélkül egy harmadikkal közöl vagy pedig a saját vagy egy harmadiknak vállalkozásában kihasznál. 2. Azt, a ki szándékosan és azzal a célzattal, hogy saját magának vagy egy harmadiknak vagyoni hasznót szerezzen, egy idegen üzleti vagy üzemi titkot a saját vagy egy 3-ik vállalkozásában kihasznál, ha annak birtokába az előző pontban körülírt természetű közlésnek vagy pedig idegen üzleti vagy pedig üzemberendezéseknek kilesése útján jutott.

Alkalmazottaknak tekintendők a 11. §. 2-ik bekezdésében megjelölt személyek is. A bünvádi üldözésnek csak a károsított vállalkozás tulajdonosa magánindítványára van helye.

* * *

Ez a törvény, a melyet a lehető legalaposabb előkészítő munka előzött meg, a mint látható, igen behatóan foglalkozik az ipari titok anyagával. Mégis feltűnő, hogy az indokolása és az egész anyaggyűjteménye nem tér ki elég tág mértékben az ipari titok kérdésére, ellentétben a tisztességtelen verseny egyéb formáival szemben követett eljárásával. Főleg a tisztességtelen verseny problé-

Külföldi jogok álláspontja.

májával foglalkozik a törvény és ezért bár részleteiben taglalja az ipari titkot, mégsem vet rá elég ügyet.

A törvény az ipari titkot csak akkor tekinti jogellenes cselekménynek és csak akkor fűz hozzá magánjogi igényeket, hogy ha a közlés, a kihasználás, illetve annak elbitangolása (Preisgebung) a szolgálati viszonyból eredő köteletséget sért, másodszor, hogy ha a cselekvés bizalomszegés jeleit mutatja és harmadszor minden különös kötelmi viszonyra való tekintet nélkül, ha a titok megszerzésének módja törvény- vagy erkölcsellenes. Nem szükséges, hogy a bizalomszegés a károsítottal szemben történt legyen és érdekes vonás az is, hogy az 1900-as javaslattal szemben a harmadik csoport általános szempontok után indul és az eseteket nem speczializálja, nem ad precíz tényálladási meghatározást.

Az indokolás igen bőven foglalkozik a szolgálati viszonnyal összefüggő sértésnek esetével. Főleg arra fektet súlyt a javaslat tervezője, hogy a munkaerejüket, képességüket és tudásukat fizetés ellenében üzleti vállalkozások rendelkezésre bocsájító gazdasági alanyok boldogulásának minden indokolatlan megnehezítése okvetlenül elkerültessek. Másrészt azonban figyelemmel akart lenni arra, hogy az önálló iparosok azon törekvése, hogy iskolázott, kipróbált és kitűnő személyzetre szert tegyenek, törvény útján támogatást nyerjen, természetesen csak annyiban, a mennyiben ezt a kereseti foglalkozások fejlesztése megkívánja és a jogrend, meg a jó erkölcsök parancsaival összeegyeztethető. Kétségtelen azonban, hogy eme két szempont egyikének sincs hasznára, ha a durvább mulasztásokkal, illetve bűnökkel szemben teljes elnézést tanúsítana a törvényhozó. Nem lehet vitás az, hogy egy szándékos és aljas motivumból eredő, a munkaadónak kárt okozó titoksértés és az arra való felbujtás, a mely legtöbb esetben haszonlesésből ered és a megvesztegetés utálatos formájában nyilvánul meg,

továbbá az ilyen titoksértés vagy titok-kilesés révén elért előnyök kihasználása üldözendő és büntetésre méltó. Eppen ezért a súlyosabb esetekre szorítkozó büntetőjogi elbánással szemben komoly érveket felhozni alig lehet. Már a magánjogi felelősséget nem kell ennyire megszorítani. Itt a finomabb distinkcióra nincs ok. A magánjogi téren általános érvényű szabály, hogy a szándék és vétkes gondatlanság egyaránt kötelez kártérítésre. A törvény a vétkes gondatlanságon alapuló bűnösséget ugyanolyan mértékkel méri, mint a közvetlen szándékot. Az osztrák törvénynek idetartozó felfogása a magánjogikártérítésikötelezettséggel szemben annyiban jelent könnyítést, hogy a törvény szerint jogellenes cselekményekből eredő kártérítési szavatosság rendszerint már kisebbfokú vétkesség fennforgása esetén is fennáll.

A büntetőjogi konstrukcióra nézve ezt kell szem előtt tartani: Delictummal állunk szemben ott, a hol ipari titoknak szándékos, aljas motivumból eredő megsértését lehet konstatálni, mely egy üzleti vállalkozás fontos, főleg vagyoni jogi érdekeinek ártalmára szolgál és a bizalmi viszonyt feltételező szolgálati állásból származó kötelességnek szándékos, tudatos megszegését tünteti fel.

A delictum vétség. Első sorban súlyánál fogva. Azután azért, mert az ipari szellemi tulajdon ellen irányuló cselekményeknek ez az általános típusa.

A törvény egyéb mellékes intézkedései mindenképpen helyeslendők és úgy jogi, mint gazdaságpolitikai szempontból is megállnának. Az alkalmazottak fogalmkörének meghatározása és kiterjesztése, a versenytilalmi megállapodások érvényességére vonatkozó kijelentés a felbujtók és bűnszervezetek felelősségének kimondása, az igazságosságnak és a veszélyeztetett érdekek védelmének, illetve védelmi indokoltságának egyenes folyományai.

Épp ilyen helyes és szükséges intézkedés az is, a mely igényt ad a törvénnyel és joggal ellenkező cselekmények abbanhagyására, illetve megtiltására irányuló bírói határozatnak kérésére.

A mint tehát látható, a törvény az ipari titok elméleti feldolgozását a lehető legmagasabb fokra emelte. A materiának legnehezebb részletével azonban nem tudott megküzdni. Az ipari titoknak iskolai fogalmát nem adja meg ez a törvény sem. Elismerésre méltó vonásai közé tartozik, hogy a magánjogi sanctiókat oly finoman részletezi és hogy elég bátor a büntetés mértéke tekintetében a legtávolabbra elmenni. Hiányossága a törvénynek az, hogy azon a ponton, a hol sem az ő ipari titokbeli rendszere, sem a törvényes versenytilalom nem segít, ott védelem nélkül hagyja az iparost. Ez az a pont t. i. a hol az egyezségi versenytilalmi kikötést szokás segítségül hívni ; sem az osztrák általános polgári törvénykönyv, sem a kereskedelmi törvény nem határozza meg, hogy mikor ütközik a jó erkölcsök parancsába a versenytilalom egyezségi sanctiója. Ez a törvény sem határozza meg ezt az elválasztó vonalat és ugyanolyan bizonytalanságban hagyja a bíróságot és a feleket, mint eddig voltak. Ennek a helyzetnek visszasságait erősen kidomborította egy nemrégén előfordult osztrák eset, a hol a másodfokú bíróság a 6000 korona versenytilalmi kötbért 800 koronára szállította le.

* * *

Hasznos tanulsággal járhat, hogy ha az 1897-es osztrák javaslatnak ide tartozó rendelkezéseit összehasonlítjuk a mostani törvénnyel. A 97-es javaslat két §-ban foglalta össze az ipari titok anyagát és csak polgári jogi sanctiókat mondott ki, ennél fogva ebből az összehasonlításból következtetést tudunk vonni arra

nézve is, hogy 10 év alatt milyen irányban változott az osztrák gazdasági és jogi köröknek felfogása, hogy mily irányban halad az osztrák gazdasági és szociálpolitika. A 10. §. így szólt : »A megkárosított vállalatnak tulajdonosa a kárnak megtérítését követelheti attól az alkalmazottjától, a ki a vállalatnak a szolgálati viszony fennállása alatt alkalmaztatása folytán reá bízott v. más képen megtudott üzleti v. üzemi titkát jogosulatlanul, akár üzleti verseny céljára, akár pedig azért, hogy gazdájának kárt okozzon, mással közli, másnak hozzáférhetővé teszi v. másnak előnyére kihasználja«.

A 11. szakasznak szövege ez volt : »Kártérítéssel tartozik az is, a ki másnak üzleti vagy üzemi titkát jogosulatlanul, akár üzleti verseny kedvéért egy harmadikkal közli, akár saját vagy egy harmadiknak vállalkozásában kihasználja, hogyha 1. ezen közlés vagy kihasználás által bizalomszegést követ el, vétkezen a károsítottal szemben, vagy 2. ha a titok birtokába a következő módon jutott : *A*) saját törvényellenes cselekedete folytán, *B*) olyan közlés folytán, a mely a 10-ik §. folytán üldözhető áru lást képez vagy az áru ló másféle törvényellenes cselekedetén alapszik, feltéve, hogy az eljárás törvényellenességéről tudott, *C*) saját erkölcsellenes cselekménye vagy az ő utasítására elkövetett erkölcsellenes cselekmény folytán, a melynek az volt a célja, hogy a károsítottnak írásai, rajzai, modeljei, munkaeszközei, üzleti vagy üzemi berendezései kikémleltessenek, *D*) a károsított szolgálatából kilépett alkalmazottnak közlése után, a mennyiben az illető az elkövetőnek utasítására lépett be ebbe a szolgálatba vagy bontotta fel ezt a szolgálati szerződést, azért, hogy ez a közlés megtörténjék, *E*) hogy ha a közlésnek birtokába olyan módon jutott, hogy a károsítottnak alkalmazottját ravasz ámításokkal biztatgatta, még akkor is, ha a közlés a 10. szakasz szerint nem büntethető áru lás.

Külföldi jogok álláspontja.

Ez a kártérítési kötelezettség nem vonatkozik a szolgálati viszony felbontása után történt közlésre vagy kihasználásra, olyan titokra nézve, amely a szolgálati viszony idején a tettesre reábízott vagy a második pontban felsorolt módoktól eltérő úton jutott a tettes birtokába.«

* * *

Ha már most tekintetbe vesszük, hogy éppen az osztrák kormány és az osztrák törvényhozás vezet manapság a szociálpolitikai célzatu törvények és intézmények alkotásában (magántisztviselők jogviszonyai, ezek nyugdíjbiztosítása, maximalis munkaidő, otthonmunka stb. javaslatai) és látjuk, hogy sikerrel vitte keresztül a most tárgyalt javaslattal az ipari titok erőteljes büntetőjogi védelmét, akkor önkéntelenül is felmerül az a kérdés, hogy a mi 1907-es javaslatunk miért huzódik annyira az ipari titokról szóló szakaszok öntudatosabb megszövegezésétől.

Már a viszonyosság maga is elegendő ok volna arra, hogy éppen ez a részlete az anyagnak egész homogén megoldást nyerjen.

Az ipari titok az új ipartörvényben.

NÉZZÜK, mennyiben vet számot az ipari titok kérdésével az új ipartörvény tervezete, melyet a rövidség okáért e fejezet körében T.-vel fogunk jelölni. Kifejtettük már, hogy az ipari titok joganyaga lényegének természeténél fogva a szolgálati szerződés keretébe való. Feltehető tehát, hogy a T. előadója a T.-nek a szolgálati szerződést tárgyaló XVII. és XVIII. fejezetébe beleillesztette az ipari titkot is, hiszen e két fejezet 105. szakaszra terjed és minden apró kérdést felölel, többek közt azt is, hogy mit kell fizetés alatt érteni, behatóan tárgyalja.

A leggondosabb kutatás sem volna azonban képes annak nyomára jutni, hogy a ki a T.-et megfogalmazta, az ipari titok mai magyar jogi állapotának rendezésére gondolt volna. És ez teljességgel érthetetlen. Mert hiszen kimutattuk, hogy a mai törvény is törődik egy kis mértékben az ipari titok védelmével. A józansággal ellenkezik tehát ezt a kis védelmet is kiharcolni a világból, a mikor mindenütt az az irány uralkodik, mely az ipari szellemi tulajdonnak területét kiépíti, sőt annak határait ahol lehet, ki is terjeszti.

Vonjunk párhuzamot az ipari titok szempontjából a mai ipartörvény és a T. között. Az ipartörvénynek a kereskedelmi alkalmazottakra is kiterjedő 94. §-a szerint az alkalmazotti azonnal elbocsátható, ha az iparos bizal-

Az ipari titok az új ipartörvényben.

mával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti és ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi (illetve ipari) ügyletekkel foglalkozik. Ennek felel meg a T. 394. §-a, mely így szól :

Az alkalmazott a munkaviszony törvény, szerződés vagy szokás útján megállapított időtartamának eltelte előtt is felmondási idő betartása nélkül azonnal elbocsátható :

I. ha a munkaadó bizalmával visszaélve, az üzlet érdekeit veszélyeztető cselekményt követ el, vagy ha a 392. §. ellenére a munkaadó beleegyezése nélkül kereskedelmi üzletet folytat vagy a munkaadó üzletkörébe eső kereskedelmi üzletet saját vagy mások számlájára köt.

Ez a szakasz csak a magasabb rangu alkalmazottakra vonatkozik. Az ipari titok védelmének ez a halovány árnyalata is e szerint roppant szűk területre szorul. Ennek a megszorításnak okát nehéz megtalálni. Valószínűleg arra fog utalni az indokolás, hogy az ipari titkot a tisztességtelen versenyről szóló javaslat kívánja megvédeni, a versenytilalmat pedig maga a T. másutt szabályozza.

Ezzel a kétirányu megnyugtatóssal behatóbban kell foglalkozni.

Kimutattuk, hogy a tisztességtelen versenyt tiltó javaslatnak az a része, mely az ipari titkot védi, nem felel meg rendeltetésének. Ha más hiányossága nem is volna, nagy hibája, hogy nincsen büntetőjogi következményekkel megerősítve.

A versenytilalmat pedig nem rendezi a T. egy teljesen átgondolt rendszernek praktikus szellemében. Ezt igazolja a következő analízis :

A következetlenség első állomása ott van, ahol a T. a versenytilalom kérdését másképpen szabályozza az alkalmazottakat illetőleg általában (378. §.) és a magántisztviselők tekintetében (392., 394., 388. és 389. §§.). Ezt a kettéválasztást semmivel sem lehet megokolni, mert, hogy egy alkalmazottnak kisebb a fizetése, jelen-

téktelenebb a munkaköre, az nem elegendő ok erre. Nyilvánvaló, hogy egy fizetéstelen alkalmazott a versenytalalom megszegésével éppen akkora, vagy még nagyobb kárt tud okozni, mint egy 10.000 koronával dotált színekurában élő elnökgazgató. Ennek a következetlenségnek visszássága még szembeötlőbb, ha szem előtt tartjuk, hogy a tisztességtelen versenyről szóló javaslat az ipari titok szentségét egyformán hirdeti akár alkalmaztatási, akár részesedési, akár igazgatási vagy felügyeleti viszonyban van a kötelezett a védett vállalathoz.

Ezek után vizsgálat alá vetjük a T.-nek versenytalalmi intézkedéseit külön a közönséges alkalmazottakra (I.) és külön a magántisztviselőkre nézve (II.), még pedig különválasztva a szolgálat ideje alatti (A) és a szolgálati viszony megszűntét követő időben (B.)

Az illető helyen kifejtettük azt (amire a magyar jogtudomány eddig ügyet sem vetett), hogy meg kell különböztetni a törvénybeli versenytalalmat, a kikötéses versenytalalomtól. Amott a felek akarától függetlenül, a törvény parancsából létezik a versenytalalom, emitt (feltéve, hogy a törvény megengedi), azért áll fenn, mert a felek akarták.

Mi már most a T. álláspontja a versenytalalom eme hatféle fázisa tekintetében?

A 378. §. ezeket mondja :

»Oly kikötés, melynél fogva az alkalmazott a munkaviszony megszűnése után kereseti, illetőleg ipari tevékenységében az idő, hely vagy tárgy megválasztása tekintetében korlátoztatik, érvénytelen.«

Hasonlóképen érvénytelen minden olyan kikötés vagy megállapodás, mely a törvény rendelkezéseitől az alkalmazott hátrányára eltér.«

Hogy kikötéses versenytalalmat megenged-e a T., arról a §. nem beszél, feltehető tehát, hogy annak útját nem kívánja elállani. Hacsak a §. 2. bekezdése nem akar

ilyesfélét kimondani. Ha azonban ez a szándéka, akkor ellenmondásban van az első bekezdéssel, illetve ha nem ez a szándéka, akkor felesleges és értelmetlen is egyúttal.

A szolgálati viszony megszűnte utáni időre törvényes versenytilalom nincs a T.-ben. Nem is szokott ilyen lenni. Csak a verseny korlátozásának a törvényes korlátozása volna helyén ebben a stádiumban.

Már a kikötéses versenytilalmat kifejezetten érvénytelennek mondja az idézett §. Hogy ez mennyiben célszerű, arról az illető helyen már beszéltünk. Általánosságban kár utját szegni annak, hogy a főnök üzleti érdekeit kikötéses versenytilalommal megvédhesse. Hiszen nem lehetetlen arra módot találni, hogy a főnöknek és az alkalmazottnak ellentétes érdekei között méltányos kompromisszumot találjunk. Főleg, ha feltétlenül és teljesen nyitva tartjuk az alkalmazott előtt egy másik szolgálati szerződés kötésének lehetőségét. Hiszen világos, hogy az önállósodás méltányos és spontán megnehezítésével szemben helytálló érveket alig lehet felhozni.

II. Áttérünk a magántisztviselőkre.

A szolgálat ideje alatti versenytilalomról szól a T. 392. §. és 394. §-a. — A 392. §. így hangzik :

Az e fejezet határmányai alá tartozó alkalmazottak a munkaadó beleegyezése nélkül kereskedelmi üzletet nem folytathatnak és a munkaadó üzletkörébe eső kereskedelmi ügyleteket saját vagy harmadik személyek számlájára nem köthetnek.

A munkaadó beleegyezése már az esetlen is megadottnak tekintendő, ha ő a munkaszerződés megkötésekor tudta, hogy az alkalmazottnak kereskedelmi üzlete van, vagy az alkalmazott az ő üzletkörébe eső ügyletek kötésével saját vagy harmadik személy számára foglalkozik és annak abbahagyását ugyanekkor kifejezetten ki nem kötötte.

Az e szakaszban felállított tilalom megszegésének jogkövetkezményei tekintetében az 1875 : XXXVII. t.-cz. 53. §. 3. bekezdése irányadó.

Az 1875: XXXVII. t.-cz. 53. §-ának első és második bekezdése hatályon kívül helyeztetik.»

Itt tehát (ellentétben az I. csoporttal és ez is következetlenség) már van törvényes versenytilalom, amely analog az 1884. XVII. t.-c. 94. §. h.) pontbelivel, azonban annál tágabb, mert ez csak a cégvezetőket és a kereskedelmi meghatalmazottakat öleli fel, viszont szűkebb, mert általában az alkalmazottakat nem fogja át.

A szolgálat idejére vonatkozó kikötéses versenytilalmat (megint, ellentétben az I. csoportbeliekkel) tiltja a 338. §. utolsó bekezdése.

A 338. §. t. i. így szól:

»A munkaadó és az alkalmazott között létrejött az a kikötés, hogy az alkalmazott az alkalmazásból való kilépés után üzletet nem nyithat, az alkalmazottra nézve csak akkor kötelező:

1. ha ez a kikötés a munkaszerződésbe felvétellett;
2. ha az alkalmazott a megállapodás létrejöttékor nagykorú volt;
3. ha a tilalom az alkalmazás helyére, indokolt esetben ugyanannak a helynek csak bizonyos kerületére vagy utcáira és ugyanarra az üzletágra szól, s az alkalmazott fentartását és előmenetelét méltánytalanul nem nehezíti meg.

Az alkalmazott önálló iparüzési jogában e feltételek mellett is *legfeljebb két évig korlátozható.*

Oly kikötés, mely szerint az alkalmazott más munkaadóval nem köthet munkaszerződést, érvénytelen.»

Figyelemre méltó, hogy ez a szakasz már igénybe veszi a versenytilalom differenciálását, a szerint, hogy a kötelezett fél a tilalmi időben új szolgálati szerződést kíván kötni, vagy önállósulni kíván-e? Az önállósulástól való egyezségi tartózkodást nem zárja ki a T., csupán korlátozza, az új szolgálati szerződés kikötéses kizárását már érvénytelennek mondja ki.

Két kérdés tolul a bíráló ajkára. Vajjon nem volna-e czélszerű ezt a kettéválasztást az I. csoportban is alkal-

mazni és vajon szükséges-e törvényileg teljesen kizárni az új szolgálati szerződéstől való tartózkodást, mikor az alkalmazott érdekeit a versenytilalmi kikötés korlátozásával is meg lehetne védeni a törvényben?

A szolgálati viszony megszűnte utáni időre törvénybeli versenytilalom itt sincs a T.-ben. Az egyezséget a már közölt 388. és a 389. §. korlátozzák. E két §. egybevetéséből kiderül, hogy a korlátok nagyjában czélszerűek és indokoltak, egy és más irányban azonban hibás a szerkezetük. A korlátok t. i. (az általunk ajánlott *küigazítással*) ezek: 1. A kikötés a munkaszerződésben (*írásbeli*) legyen. (Mert különben azt lehetne hinni, hogy utólag, a szolgálati viszony fenállásakor, már nem lehetséges ilyen kikötés). 2. A kötelezett nagykoru (*fejlett-korú, vagyis 18 éves*) legyen. (Méltánytalan és helytelen volna az alkalmazott 24 éves koráig jobb állástól elzárni, mert nem alkalmas versenytilalmi szerződéskötésre és hiábavaló is, mert a nagykorúsítás révén megkerülhető e korlát.) 3. A tárgyi korlátokhoz nem fér szó. A földrajzi és a foglalkozásbeli korlátozások elég biztosak, ellenben az egyéniek (a fentartás és előmenetel megóvása) már nem oly szilárdak, itt, a hol a bírói látásnak tág tere nyílik, a felek is könnyen pervitára hajlanak.

A felhozottakból kitűnik, hogy az, a ki a T.-t megfogalmazta, nem ügyelt az ipari titok védelmére. És nyilvánvaló az is, hogy az esetben, ha a T.-ből törvény lesz, még nagyobb lesz a magyar jogrendszernek az ipari titok kérdésében tanúsított kárhozatos következetlensége, mint volt eddig. Kimutattuk annak helyén, hogy a hivatalnokemberrel szemben a kereskedő ugyszólván teljesen meg van oltalmazva az ipari értékű titkok élvezetében. Részben az alkalmazottakkal szemben is, a mai állapot szerint. Ha a T. fog az 1884. XVII. t.-c. helyébe lépni, akkor ez a szakadék még nagyobb lesz.

Hogy azonban más helyütt sem számolt a T. érdeme szerint az ipari titok védelmével, az kitűnik a 348. §. analiziséből.

A 348. §. ezt mondja :

»Ha ki van kötve, hogy az alkalmazott az üzleti nyereségből bizonyos részt kap, vagy a munkabér összege a munkaadó könyveiből megtudható üzleti eredménytől tétetett függővé, a részesedési összeg megállapítása, más kikötés hiányában, a lefolyt üzletév mérlege alapján történik.

A lezárolásnál az alkalmazott követelheti, hogy a munkaadó neki az üzleti eredmény megállapításához szükséges bizonyítékokba (mérleg, üzleti könyvek) való betekintést megengedje.

Írásban foglalt szerződésben, illetőleg munkarendben megállapítható, hogy az említett bizonyítékokat az egyes alkalmazottak helyett az alkalmazottak által szabadon választandó meghatározott számú alkalmazott vagy könyvelési szakértő vizsgálhassa meg.

A mennyiben a munkaadó ezt írásban kiköti, az üzleti könyvekbe betekintő alkalmazottak, illetőleg ezek megbízottjai a tudomásukra jutott adatokat *kötelesek titokban tartani*. A megbízottak azonban megbízóikkal szemben titoktartásra nem kötelezhetők. A munkaadó a titoktartási kötelezettséget megszegő alkalmazottól, illetőleg az alkalmazottak megbízottjától *kártérítést követelhet*; ez a követelési jog azonban attól az időtől számítva, melyben a titoktartási kötelezettség megszegése a munkaadó tudomására jutott, három hónap alatt elévül.

Ha a munkaadó számadásának kifogásolására az azt megvizsgálóknak alapos és jogos okuk van, a titoktartási kötelezettség az adott szükség szerint megszűnik.»

Ebben a szakaszban tehát benne van az, hogy a titoktartási kötelezettséget ki kell kötni, még pedig írásban; hogy nemcsak az alkalmazott előtt tartozik a főnök a törvény erejénél fogva az ipari titkot felfedni, hanem annak bármely megbízottja előtt is és hogy kifogásolási szándék esetén megszűnik a titoktartási parancs ereje.

Valamennyi intézkedése a T.-nek hamis és rossz nyomon jár, felesleges nehézségekkel szaporítja az ipari

Az ipari titok az új ipartörvényben.

titok rendszerét. Mert ma is az az állapot, hogy aki mással elszámolási viszonyban áll, követelheti a másik könyveinek felmutatását. Természetesen csak perben követelheti, de hát így van rendjén, mert akkor már a perrendtartási törvények kötelezik a perben szereplőket a titoktartásra.

Teljesen indokolatlan az a rendelkezés, hogy a főnök írásban kösse ki a titoktartást. Hiszen az legtermészetesebb kötelessége az alkalmazottnak (és megbizottjának), hogy titoktartással legyen.

A kártérítési igény nem remedium, és különben szintén önmagától értetődik, mert aki tiltott cselekmény révén kárt okoz, annak megtérítésében marasztalandó, ha ugyan sikerül a károkozást és a kárt bizonyítani. Tehát még vizsgálatának is igen sovány.

Az meg teljességgel érthetetlen, hogy ha az alkalmazott kifogásolni, más szóval perbe lépni kíván, akkor a titoktartás megszűnik. Hiszen ez a legegyszerűbb útja és módja volna akár a büntetlen károkozásnak, akár a bosszuállásnak. Mi szükség van erre a *salvus conductus-ra*? Nem elegendő, ha perre viheti az alkalmazott az ügyét és a bíró előtt fedi fel a kérdéses ipari titkot?

Látnivaló, hogy a T.-nek ez a része sem készült azzal a körültekintéssel, a melyet megérdemel. Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy ez a szakasz már az alkalmazottak valamennyi osztályára kiterjed. Mert ez annyit jelent, hogy van ipari titok, ha a felek közt elszámolásról van szó, nincs, ha nem állanak egymással elszámolásban.

Nem szorúl bizonyításra, hogy az alkalmazott a titokbantartásra érdemes és arra rászorult üzleti adatokhoz sokkal könnyebben és sokkal bővebben juthat már munkakörénél fogva is, mint az, a kinek a főnök

elszámolási viták során feljegyzéseit megmutatni kénytelen.

A védelemnek, még pedig a törvénybe foglaltnak, sokkal inkább volna helye általánosságban, mint ebben a speciális esetben.

Mindezekon kívül azonban utalni kell még a T. 155. §-ában foglalt konstruktív hibákra is. Ez a szakasz már egyenesen az ipari titok megvédésére szolgál. De feleslegesen és olyan konstrukcióval, amely igazolja azt az általános felfogást, hogy a T. mai alakjában inkább végrehajtási utasításnak, mint törvénynek a tervezete.

Sok benne a törvényismétlés, * még több benne a kazuisztika.

A 155. §. ezt mondja :

»Az engedélyhez kötött iparüzletek tulajdonosa a törvényes szabályok szerint ellenőrzésre jogosított közegeknek az üzleti helyiségekbe való belépést bármikor megengedni, az üzleti könyveket és irományokat azok kívánságára felmutatni és azok megvizsgálását, valamint az üzletviteli törvény szerint való ellenőrzését ezeknek megengedni köteles.

Az ellenőrzésre jogosított közegek az üzletek megvizsgálásánál tudomásukra jutott üzemi és üzleti titkokat a legszigorúbban megőrizni kötelesek. A titoktartási kötelezettség ellen vétő az üzlettulajdonosnak teljes kártérítéssel tartozik, mely bírói úton érvényesítendő. Ha a titoktartási kötelezettség ellen vétő alkalmazott közeg, állásától az alkalmazásból folyó minden jogának elvesztése mellett azonnal elmozdítandó.

Az e törvény alapján ellenőrzésre jogosított közegek az állami pénzügyi igazgatás vagy közszégi adókezelés részéről emmi irányban sem vehetők igénybe.«

Nincsen benne semmi új. A mai jogállapot szerint is köti a hivatalnokot a hivatali titok parancsa. 479. §. Btk.) Sőt nagyobb szigorral, mint ez a 155. §. Annál csodálatosabb, hogy a T. a hivatalnokok titok-

* A XVII. fejezet a polgári törvénykönyv magyar tervezetének huszonegy szakaszát veszi át.

Az ipari titok az új ipartörvényben.

tartási köteleességét, (amelyre nincs oly imminens szükség), újból figyelemőkbe ajánlja, ellenben lejjebb szállítja az alkalmazottakénak tartalmi súlyát a mainál is, a mikor ennek nyomatékos megerősítése volna kívánatos.

Ha tehát a T. átdolgozás alá kerül a minisztériumban, akkor két irányban volna helyénvaló az ipari titokra tartozó módosítás.

Formailag : egységesíteni mindent, a mi az ipari titokra vonatkozik, hogy a fontossága ezáltal is ki-domborodjék.

Tartalmitlag : megadni annak az ethikai szolgáltatásnak pontos fogalmát, melylyel az alkalmazottak a szolgálati szerződés, a társak a társasági szerződés következtében az ipari titok respektálását illetőleg tartoznak. Esetleg ideiglenesen, addig, míg a Btk. reformja sorra kerül, a titokszegés következéseit is megállapítani.

Jelentős mértékben szélesülne ki ezáltal a szolgálati viszonynak erkölcsi tartalma is, különösen az ipari titok kifejezett védelme folytán. Mert a szolgálati szerződés mai magyar joga kevés pozitív clemet tartalmaz, különösen a felek nem közvetlen gazdasági érdekű szolgáltatásaira nézve. Ezért volna haladás az, ha a tervezet a büntető következményeket is megállapítaná a titoksértéssel szemben.

Tanulságok és javaslatok.

Az ipari titok kommentáló anyagának összeállításából, a törvényhozási rendezés fontosabb szempontjainak kidomborításából a következő tanulságok jutnak kifejezésre.

Az ipari titok problémája aktuális.

Azzá tette az ipartörvény és a büntetőtörvény készülő reformja, a tisztességtelen verseny újabb javaslata. Megállapítható továbbá, hogy az ipari titok és általában a titok büntetőjogi irodalmi feldolgozása is kezd magának utat törni, amint hogy a modern legiszlatorius törekvéseknek előterébe került az egész művelt világ. Legújabbán a Magyar Jogászegylet hirdetett pályázatot a titok büntetőjogi védelmének feldolgozására, kevéssel ezelőtt pedig a Budapesti Orvosi Kaszinónak az orvosi titoktartásra kitűzött pályázata járt le.

Erre az időszerűségekre való tekintettel helyénvaló annak a részletkérdésnek felállítása is, hogy milyen tanulságokat lehet levonni az ipari titokra vonatkozó magyar judikaturából és irodalmi megvilágításból.

A mi büntetőtörvényünk — mint láttuk — nem sorolja az ipari titkot a védett jogtárgyak közé. A büntetőtörvénybe, értelmezés útján való belemagya-

Tanulságok és javaslatok.

rázásra is csak néhány esetben történt kísérlet, oly módon, hogy az ipari titok megsértését a hűtlen kezelés bűncselekményével igyekeztek fedni. Az 1904. évnék folyamán képesek voltak a pótmagánvádlók egy jelentősebb esetben keresztülvinni azt, hogy egy vidéki vádtanács az ipari titok megsértésével terhelteket tényleg hűtlen kezelés vádjá alá helyezte

Ezzel aztán ennek az érdekes bűnpörnek aktái le is záródtak, mert a vád alá helyezés nyomása alatt a sértettek magánjogi igényei rendeztetek és a pótmagánvádlók a vádat visszavonták.

A pernek ezt a megszakítását sajnálni kell, mert a per befejezésével talán mégis teljesen érvényre juthatott volna az a felfogás, hogy az ipari titok megsértése a hűtlen kezelés szakasza alá esik. Mindazonáltal a befejezetlen per is járt haszonnal, tanulsággal. Mert már maga ez a vád alá helyezés is örvendetes bizonyítéka annak, hogy a magyar bíróságok nézetei az iparosság szellemi jószágainak megvédéséhez fűződő fontos érdekek tekintetében, az iparosság javára megváltoztak.

Szerző már három éve »*A Jog*«-ban megjelent cikkében is utalt arra, hogy abban az esetben, ha ez a hajlandóság meg tud erősödni, akkor ilyen körülmények között remélhető, hogy az a kereskedelmi miniszter, ki másodízben próbálkozik meg az ipari titok megvédését szolgáló speczialis törvény alkotásának munkájával, szerencsésebb lesz, mint *Hegedüs* kereskedelmi miniszter volt 1900-ban szerkesztett törvényjavaslatával, mely a tisztességtelen verseny egyéb módjai közt az ipari titok megsértésének útján boldogulást kereső illoyális versenyt is üldözte. Az egész javaslat, — mint tudvalevő — megbukott, vele megbukott az ipari titokról szóló rendelkezés is, úgy hogy a szellemi javakat minden figyelemre méltó irányban megvédő magyar jogrendszernek egy régen érzett hézaga továbbra is megmaradt

Kétségtelenül gyakorlati tanulságokkal járna azoknak az okoknak keresése, melyek miatt a javaslat megfeneklett. A kudarcz hivatalosan bevallott oka az attól való félelem volt, hogy még csak gyermekkorában levő iparunk és kereskedelmünk nem bírja ki a szigorú megrendszabályozást. Lehet, hogy ez nagyjában igaz volt a tervezetre, hogy azonban az ipari titokról szóló szakaszra nem állt, az a dolog természetében rejlő okokból folyik. Az ipari titok megsértésének tényálladéka mindig egy-egy önmagában álló telepre vonatkozik, reá nézve egy telepgazdája és a gazda hűtlen sáfárjai állanak egymással szemben. Az ipari titok rosszhiszemű megsértésének üldözése tehát nem érinthette volna az egész magyar ipar és kereskedés általános fejlődéséhez fűződő érdekeket. Sőt épen a zavartalan fejlődés érdeke követelte volna az ipari titok szóbanforgó védelmét.

Bármi volt azonban az oka annak, hogy az egész javaslat megfeneklett, annyi kétségtelen, hogy beható és a jelzett szakasz lényegét teljesen megvilágító bírálat, az ipari titokról szóló paragrafust már akkor is megmenthette volna *Corpus Juris*-unk számára. Nem kellett volna egyébre rámutatni, csak arra, hogy az ipari titok materiája nem új és nem idegen a mi jogunkban, hogy benne van tételes törvényeinkben, erős gyökerei vannak a magyar jogban és hogy csak ilyen új ~~Rend~~ellációban lett volna új a mi számunkra. Az idetartozó bizonyságoknak kifejtése kívül esik e fejezet keretén. Azonban a nélkül, hogy a kérdést erről az oldaláról is teljes részletességgel itt tárgyalni kellene, kétségtelenül áll, hogy ha e megvilágítás megtörtént volna, nem kellett volna sok megkárosított iparosnak a Btk. hiányosságát megsiratnia, lett volna közvetlenül intézkedő törvényünk az ipari titok egyenes megvédésére.

Hogy ez csak e megvilágítás hiányán mulott, a többek között abból is látszik, hogy a javaslat előkészítő tárgya-

lásának folyamán épen az ipari titokról szóló szakasz ellen semmiféle komolyabb észrevétel nem merült fel.

A javaslat előkészítő munkálataira kiterjedő vizsgálódásnak nyomán is megállapíthatónak látszik, hogy a tudományos kritika hozzászólásán fordult az ipari titokról szóló szakasznak sorsa. És ha áll az, hogy a jogi közvélemény időnkint figyelmen kívül hagy egyes reformtörekvéseket, (különösen azokat, a melyek csak közigazgatási érdekűeknek látszanak, amint ebben az esetben is történt), akkor minden lehető módon kell azon lenni, hogy jogi kritikánk termékenyebbé, általánosabbá váljék.

Nem először hangzik el az a panasz, hogy a magyar tudományos kritika nem eléggé intenzív. Különösen a tisztességtelen versenyről szóló első törvénytervezet előkészítése körül nem volt oly termékeny és beható, a milyennek a tárgy érdeméhez képest lennie kellett volna. Egy-két ismertetésen kívül a tekintélyesebb jogi időszaki irodalom nem is foglalkozott vele. Az egész mozgalmat inkább közigazgatási érdekű rendezésre való törekvésnek tekintették, és annak magánjogi, büntetőjogi vonatkozásait teljesen figyelmen kívül hagyták.

Igy természetesnek látszik, hogy a tervezetnek az anyagi jog szempontjából legérdekesebb része is teljesen méltatás nélkül maradt, hogy az ipari titok védelméről szóló szakaszok sem részesültek olyan tárgyalásban, amelyet fontosságuknál és az anyag látszólagos újdonságánál fogva megérdemelték volna.

Mégis csak figyelemreméltó körülmény az is, hogy a javaslat tárgyalásának során senki, de senki sem mutatott reá a 9. §. tételes jogi háttérének fontos momentumaira. Nem szolgálhat e részben mentségül az sem, hogy tisztességtelen versenyről szóló német birodalmi javaslatnál is konstataálták a kritikának ezt a közönyét, a mely megismétlődött az 1907. évi javaslat körül is.

Pedig biztosra lehet venni, hogy ha éppen az ipari

titok védelme minden oldaláról alapos megvitatás alá került volna, ha kimutatta volna a kritika, (hisz az indokolás sem érintette ezt a pontot !) hogy ez a matéria nálunk sem »*ein Sprung ins Finstere*«, hanem benne gyökerezik, bár csak átültetés révén modernebb tételes jogunkban, ezt a fontos és leggyakorlatibb részét a tervezetnek valami módon fedél alá lehetett volna hozni már akkor is.

Hogy a kritika e meddőségének mi az oka, azt megvilágítani, egy kissé messzevezető vállalkozás volna. Bizonyára része van ebben annak is, hogy nálunk nincsen meg a kellő összeköttetés az anyag elméleti és gyakorlati művelése között. Az idetartozó hivatalos requisitumok leltára az illető jogterület kiválóbb tudományos művelőjével való feldolgoztatásban és a vegyes ankétekben merül ki. Az illető miniszter megbízást ad valakinek a javaslat elkészítésére, nem ritkán az ügyosztályban magában fordíttatja le a megfelelő külföldi anyagot, ankét elé bocsátja, az ujságok tudomást vesznek róla, a legközvetlenebbül érdekelt körök* azonban csak akkor foglalkoznak vele, mikor már szentesítve van a javaslat. Ezt pedig nem lehet elégnak mondani, az eredmények sem mutatják annak. Módot kellene találni arra, hogy az aktuális legiszlatorius törekvések mindig kellő méltatásban, feldolgozásban részesüljenek, lehetőleg az *ifjabb generáció köreiben* is. A szemináriumok és pedig egyenkint, valamint a tárgy szerint csoportosítva, igen alkalmasak látszanak arra, hogy egy-egy joganyag rendszeres és minuciózus feldolgozás alá kerüljön. Az egyetemi pályadijak rozsdásodó stimulativuma pedig éppen predesztinálnak látszik ebből a szempontból.

* Adalékul szolgáljon erre nézve, hogy a budapesti ügyvédi kamara legutóbbi évi jelentése abban a részében, hol a kormány törvényjavaslatait bírálja, az uzsorajavaslattal úgy végez, hogy átvesz a javaslat általános megokolásából néhány passzust.

Tanulságok és javaslatok.

Márkus Dezső táblabíró ugyanilyen szempontból kiindulva, társadalmi úton létesítendő praktikumok érdekében emelt szót nemrégiben.

Anélkül, hogy ezt a fontos kérdést részletesebben bonczolnók, még csak azt jegyezzük meg, hogy a kritika terméketlenségének okát az ipari titok esetében valószínűleg még abban is kell keresni, hogy a tervezet *soh* anyagot ölelt fel, nagy részben egészen új kérdésekről szólt és — mert *csoportosítása* ujszerű volt, mert legerősebben a tisztességtelen gazdasági verseny ellen irányuló éle domborodott ki, — a bírálók figyelme is inkább az *egész* felé irányult és figyelmen kívül maradt az ipari titok speciális anyaga.

Figyelemreméltó tanulságok megállapítására nyújt alkalmat az a kérdés is, vajjon elég méltó-e az ipari titok arra, hogy a megvédendő gazdasági érdekek és vagyontárgyak közé soroltassék, azután pedig kutasuk azt, hogy a védelem keresztülvihető-e a valóságban?

Az ipari titok a szellemi javak közé tartozik, szellemi produktum, mely a többitől annyiban tér el, hogy nem lehet olyan megjelenési formája, nem ölthet olyan testet, mint a többi szellemi javak, melyeknek mégis van valami incarnatiójuk.

Általában véve az a jogi értelemben vett kérdés, hogy mi az ipari titok, csak a legeslegujabb időben* részesül kellő figyelemben a tudományos kutatás részéről. Pedig tudvalevő tény, hogy a legtöbb külföldi jogrendszer büntető- és polgári jogi védelembe veszi és ennélfogva úgy kezeli, mint a többi vagyoni jogi érdekű kategóriát. Indokoltnak látszik tehát, hogy a fogalom jogi oldaláról lehető részletességgel kifejtés alá kerüljön.

Nézzük elsősorban, hogyan illik a tulajdonjogban

* Lásd *P. Schmid* (Fabrik und Geschäftsgeheimnisse) 1907.

oglalt, mindenkivel szemben hatályos abszolút védelem az ipari titokra?

Az abszolút védelem két részből áll. Egyrészt felállítja a tilalmat, mely így szól: »*Ne bántsát a másét!*« Másrészt ennek a szankcióját, mely így szól: »*Ha bántsát a másét, magánjogilag (és esetleg büntetőjogilag) elelész érte.*« Már most a titok védelménél úgy áll a dolog, hogy *a priori* itt a védelem középpontjában levő gyéneken kívül nem tudja senki, hogy mit nem szabad bántania. Illetve nem lehet látni a védelem objektumát, mint a többi absolute védett javaknál. Ugy, hogy sérelem esetén a bíró, kinek rendes hivatása a szankció ígétét kimondani, azaz *deklarálni*, az egyttal arra is hivatott itt, hogy a sérelem fenn, vagy fenn nem forgása fölött határozzon, vagyis *konstnuáljon*. Így válik itt minden egyes konkrét eset kapcsán törvényhozóvá a bíró.

Ez összefüggésben van különben a titok meghatározhatatlanságával.

Fölötte hasonlít egyébként ez a kategória a birtok kategóriájához.

Ha nézem a dolgot statikus állapotában, csupán tény az, hogy én gazdasági hasznát látom annak, a mit a jogállapot titoknak elfogad. De rögtön *joggá* lesz ez, a mint engem ennek a jogos élvezetében megháborgatnak, tehát a dinamikus állapotban. Ennek megfelelően addig, míg e háborítás fenn nem forog, addig nincs is ipari titok, mint védett jogtárgy, addig nekem jogom sincs, a mint hogy ki is van zárva a védelem lehetősége egyszerűen azért, mert a védelemnek nincs látható tárgya már a fentiek szerint sem. Csak akkor beszélhetek jogról, ha panaszom a bíró elé kerül. Itt azonban a helyzet szintén csak úgy alakul, mint a birtoknál (eltérőleg a tulajdoni kérdéstől). Tudniillik, mint a birtokháborítási keresetnél,

ugy itt is a bírónak hivatása dönten a fölött, volt-e birtokom és másodszor, birtokom háborítása-e az, a miről én panaszkodom.

Még abból a szempontból is egymásra üt a kérdés, hogy az a kérdés, mi a birtok tartalma és mi a birtok megzavarása, a mindenkori gazdasági, forgalmi, gyakorlati élet felfogásának kérdése, nem pedig dogmatika. Pl. a földbirtoknak nem lehet megzavarása az, hogy én megszemlélem, megnézem, bár *invito possessore*. De egy gyári berendezésnek megtekintése, a jogosult engedélye nélkül, vagy tilalma daczára, a fent mondottak álláspontjáról beszélve, már világos birtokháborítás lesz, legalább olyan államokban, a hol az ipari titkot védik.

Es ezen a ponton domborodik ki még jobban az amit a bírónak delegált törvényhozási hatásköréről mondottunk. A birtok eddig bevett alakjainál ritkán fordulnak elő oly helyzetek, a melyekben az a kérdés van-e a birtokvédelemnek helye (van-e interesse) felmerülne. Ott legtöbbször típusokról, a testi dolgok birtokának típusairól lesz szó. Itt azonban már csak azért is, mert a jogterület új és mert immateriális szubsztratumról van szó, minden egyes konkrét esetben külön döntés tárgya.

Milyen vonatkozásban van a védelem szempontjából az ipari titok a többi ipari érdekű szellemi vagyonnal? A szabadalomnál, a védjegynél, a mintáknál tudom látom, mire terjed ki a védelem, tudom, mit nem szabad utánoznom, forgalomba helyeznem.

Nem így az ipari titoknál. Ha az ipari titoknál meg lenne mondva, hogy X—Y-nak ez az üzleti titka, vagy volna egy nyilvános titok-jegyzék, a la szabadalmi lajstrom, vagy cégjegyzék, már ezáltal megszűnnél titoknak lenni az, ami védelemre szorul. Pedig a védelem egyetlen módja és egyuttal az érdek lényege is az, hogy

a mit védeni kell, az titokban maradjon. Ezek a vonások adják meg az ipari titok különös jogelvi jellegét.

Ami a kérdés praktikus oldalát illeti, ha lehetséges volt kimondani azt, hogy az író szellemi munkáját megilleti a kizárólagos rendelkezési jog, kell, hogy ez kimondható legyen az ipari titokra is. Az ellenvetés az lesz, hogy az író munkájának van konkrét szubsztantuma, megjelenési formája, a könyv, a nyomtatvány és azon az író neve, a mi lehetségessé teszi az abszolút védelmet. Erre az a válaszuk, hogy az ipari titoknak is van megjelenési formája, csak hogy az nem száll úgy kézzől-kézre, mint a könyv. És bár az ipari titok jogosítottjának neve nem is szerepelhet a titok megjelenési tárgyán úgy, mint az írói munkánál, mégis az, a kire az ipari titok reá van bízva, nagyon jól tudja, hogy az a gazdáját illeti meg. Másodsorban pedig a könyvet sem csupán úgy védjük meg, hogy csak teljes utánczását büntetjük, hanem üldözzük a rosszhiszemű kivonatolást is, a plágiumot is.

Senkinek sem fog eszébe jutni a büntető paragrafusok mozgósítása azért, mert valamely olvasónak szellemi vagyona egy szerzői-jogi védelemben részesülő munka tanulmányozása révén szellemi kincsekkel gyarapodott. Hiszen ő csupán jogszerűen használta a védelem középpontjában álló munkát. Ha azonban plágiumnak révén, vagy a szerzői jog egyenes bitorlásával csengő pénzre akarná váltani azt a megvédett birtoktárgyat, az 1884. évi XVI. t.-c. már rá tenné sújtó kezét.

Igy állnak a dolgok az ipari titok kérdésében is. Csak a rosszhiszemű jogsértéssel szemben szorul és érdeemes az ipari érdeknek ez a formája védelemre.

* * *

Távolabb eső, de azért kétségtelenül az érdemre tartozó tanulságok ezek is : A ki behatóan figyelve megy

végig a mai büntetőtörvénykönyvek rendszerén, annak szemébe fog ötlteni, hogy a védett jogtárgyak felölelésében bizonyos konzervativizmus ad irányt. Szinte feudális izők van, ha ezt a szót használni lehetne annak a maradiságnak jellemzésére, amely abban nyilvánul meg, hogy a modern közgazdasági élet jogi érdekeivel szemben csak nehezen akarnak felmelegedni. Idetartozik az is, hogy a hol hatalmi, állami kérdésről van szó, ott azonnal megnyitják kapuikat. Így például a katonai erősítéseket, hadi titkokat abban a pillanatban veszik védelmükbe, a mikor először Btk.-ról van szó. De közgazdasági érdekek iránt is van érzékük, ha állami, közhatalmi szempontok diktálják. A vasuti, postai és távirdai berendezéseket is megvédi minden Btk. Csak a magángazdasági élet modern jelenségeivel szemben marad tartózkodó. Nem látja, hogy a technika haladása hogyan döngeti elmohosodott kapuját. A kábelek büntetőjogi védelme már befejezett, a Marconi-állomásoké és a léghajózási utaké a legközelebbi jövő homályában derengő valóságok. Mért késik az ipari termelés és a kereskedelmi forgalom jogos érdekeinek indokolt és kívánatos megbecsülése?

* * *

Az ipari titok megsértése valójában a tulajdon megháborítása. Ebben az értelmében pedig a mai magyar Btk.-ben több tanulságos analógiát lehet találni, a melyek többé-kevésbbé kifejezetten támogatják azt a feltevést, hogy dogmatikai szempontból csak a tulajdon és a tulajdonsértés konstrukciójának alapján lehet felépíteni az ipari titok rendszeres védelmét.

Eme analógiák a következők: 1. az otthon védelme (magánlak-sértés), 2. magánosok elleni erőszak.

Az otthon jogának megvédelmezésére szolgál a magánlak-sértést üldöző 330. §.

Ugyanerre való a 332. §. is.

Ezeknek értelmében tehát a magyar Btk. a tulajdon és a birtok jogában rejlő legteljesebb rendelkezési jogot, továbbá az eme utóbbiban foglalt kizárási jogot kifejezetten úgy védi, hogy segítséget ad a lakásomba, a műhelyembe, a boltomba való behatolás, az abban való bennmaradás megtiltásához. Megvédi a tulajdonjognak legnagyobb immateriális, szellemi és erkölcsi tartalmát. Azt a körülményt tehát, hogy a magyar Btk. ilyen messze megy a tulajdonnak oltalmazásában, eléggé meggyőző argumentumnak lehet felhozni azokkal szemben, a kik félnek a nehezen konkretizálható ipari titoknak, mint eminenter közgazdasági érdeknek és vagyonértéknek törvényi védsétől. Találó argumentum lesz ez különösen akkor, ha szem előtt tartjuk, hogy az iparos műhelye egyenes, nyílt támadással szemben, a fentiek szerint, meg van ez idő szerint védve, ellenben azokkal szemben, kik a szolgálati viszony folytán intimusai, teljesen védtelen. Vagyis úgy fest a mai jogállapot szerint a Btk., mint olyan várparancsnok, a ki az erődtítmény gyenge pontjait, helyesebben a várfal réseit erősítés nélkül hagyja és a biztos helyekre vezényli egész erejét.

Ujból utalunk itt is arra, hogy az ipari titok védelmében foglalt az a tartalmi rész, hogy az iparos jogosulatlan egyéneknek a műhelyébe való belépést, a benne időzést megtilthatja a Btk. 330. és 332. §§-ai szerint nálunk is pozitív valóság.

Nyilvánvaló tehát, hogy ennyiben a magyar Btk. következetlennek bizonyul. Arra, hogy nyílt, szembejövő támadással szemben megvédi az iparos műhelyét és lappangó veszedelemmel szemben pőrén hagyja, bizonyíték a 175. §. is.

Ez így hangzik:

»Ha valamely csoport azon czélból, hogy személyeken vagy dolgokon erőszakot kövessen el valakinek lakába, üzleti

Tanulságok és javaslatok.

helyiségébe vagy bekerített birtokába betör, a csoportnak mindenik tagja a magánosok elleni erősebb büntetett miatt 2 évig terjedhető börtönnel büntetendő.«

A tanulság tehát a fejezetben felhozottak szempontjából ez: Amellett, hogy az ipari titok szerves védelme a Btk.-be iktattassék be, az érveknek légiója beszél. Az ellene felhozható érvek, — íme, a fentiekben — teljesen le vannak szerelve.

A javaslat tehát, mit az ipari titok rendszeri elhelyezésének és konstrukciójának tekintetében tenni lehet, a következő:

Teljes kártérítést kell nyújtani a jogos szellemi tulajdonában megháborított iparosnak, akár menthető volt a titoksértés, akár pedig rosszhiszemű, úgy az alkalmazottal szemben, mint más, e csoportba nem tartozó tettesekkel szemben. Büntetés érje ezenkívül a tettetést mindig, valahányszor rosszhiszemű volt a cselekedete vagy mulasztása. Alkalmazottal szemben enyhébben bírálendő el a jóhiszemű titoksértés, ha a károsító szándék nem ismerhető fel és ha ismét szolgálati szerződést köt, ellenben viselje cselekedetének minden következtét, ha kiválása után már mint önálló iparos kerül a bíró elé vádlottként. Módot kell találni arra, hogy az alkalmazott és a munkás is igénybe vehesse az ipari titok védelmét, ha a védendő ipari titok az ő jogos szellemi jószágá. Az lehetetlen állapot, hogy csak az önálló iparos tarthasson számot jogvédelemre, szellemi tulajdonára, a munkás nem. Erre a kiterjesztésre, a munkás ipari titkának megvédésére egy jogrendszer sem gondolt eddigél és a mi legújabb idetartozó törvénytervezetünk sem vetett ezzel számot. A panasz legyen indítványos, vagyis a bíróság csak akkor járjon el, ha feljelentést tesz a károsult, a ki a panaszt tetszése szerint vissza is vonhassa. Be kell hozni a tilalmi parancs intézményét

az ipari titok dolgában is úgy, hogy az iparos, a ki tudomást szerez a készülő titoksértésről, megelőzhesse az őt fenyegető sérelmet óvással, birság és kártérítés előzetes birói kimondásával. Ez is teljesen eredeti intézkedés volna, a melytől feltétlenül üdvös hatásokat lehetne várni.

Igy olyan formában nyerhetne megoldást az ipari titok problémája, hogy mintául szolgálhatna az egész világnak mostanában, a mikor az egész kérdés mindenfelé leköti a praktikus igazságszolgáltatásnak és a jogtudományi elméletnek figyelmét.

Bibliográfia.

- Alexander-Katz, Richard**, Die unredliche Konkurrenz. Berlin, 1892.
- Allart**, Traité théorique et pratique de la concurrence déloyale. Paris, 1892.
- Andre**, Gutachten, erstattet dem XIX. Deutschen Juristentag. (Berichte des XIX. Deutschen Juristentags, Gutachten.)
- Arbuthnot**, Behandlung des Geheimverrats in England. (Verhandlungen des XIX. Deutschen Juristentag. I. Band.)
- Axter**, Das Bürgerliche Gesetzbuch als Ergänzung zu dem Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs (Unltr. Wettbewerb. Jahrg. I.
- Bachem**, Wie ist dem unlauteren Wettbewerb im Handel und Gewerbe zu begegnen? Köln. 1893.
- Bachem-Roeren**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.
- Bert**, Traité théorique de la concurrence déloyale. Paris.
- Birkenbihl**, Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, Berlin, 1896.
- Der unlautere Wettbewerb, erläutert durch die Rechtsprechung, Hannover, 1902.
- Boettger, Hugo**, Zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, Braunschweig, 1895.
- Brunstein**, Schutz der Fabrikgeheimnisse. Wien, 1887.
- Christiani**, Das Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.
- Couhin**, La propriété industrielle, artistique et littéraire. Paris, 1898.
- Daltrop**, Der unlautere Wettbewerb. Dresden, 1896.
- Damme**, Der Schutz der Fabrik- und Geschäftsgeheimnisse. Berlin, 1894.
- Daniel, Alfons**, Darstellung des Verbrechens des unlauteren Wettbewerbs. München, 1900.

- Darras**, Traité théorique et pratique de la concurrence déloyale. Paris, 1895.
- Dufourmantelle**, Code Manuel de Droit Industrielle, Paris 1893.
- Eck**, Vorträge über das Recht des Bürgerlichen Gesetzbuches. Berlin, 1903.
- Eeckhout**, Concurrence déloyale. Gent, 1905.
- Engel**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin, 1896.
- Feuerbach**, Anmerkungen zu dem bayrischen Strafgesetzbuch von 1813.
- Finger**, Der Begriff des Geschäfts- und Betriebsgeheimnisses nach der bisherigen gerichtlichen Praxis. »Unlauterer Wettbewerb«, Jahrg. I.
— Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin, 1897.
- Fliess**, Verpflichtung der Handlungsgehilfen zur Wahrung von Geschäftsgeheimnissen. Berlin. 1898.
- Freudenstein**, Über den Schutz gewerblicher technischer Geheimnisse durch die Gesetzgebung. (Goldamers Archiv für Strafrecht, Bd. XXXII.)
- Friedländer**, Eugen. Der strafrechtliche Schutz des Geschäfts- und Betriebsgeheimnisses. Berlin, J. Guttentag. 1903. (Abhandlungen des kriminalistischen Seminars an der Universität Berlin. Neue Folge, II. Bd. 3. Heft.)
- Fuld**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Hannover, 1896.
- Gwallig**, Die gesetzlichen Bestrebungen des Deutschen Reichs zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, München, 1895.
- Gierke**, Deutsches Privatrecht, I. Bd. Leipzig. 1895.
— Der Rechtsgrund des Schutzes gegen unlauteren Wettbewerb. (Zeitschrift für gew. Rechtsschutz, Jahrg. IV.)
- Giesker**, Das Recht des Privaten an der eigenen Geheimsphäre, Zürich, 1905.
- Gottschalk**, Das Gesetz über den unlauteren Wettbewerb, Berlin, 1895.
- Grünewald**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, München, 1896.
- Guttentags Verlag**, Das niederländische Strafgesetzbuch v. 3. März 1881. Berlin.

Bibliográfia.

- Haeuser**, Gutachten über den Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung des Unlauteren Wettbewerbs. (»Chemische Industrie«. Jahrg. 1895. Nr. 2.)
- Hauss**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, Berlin. 1896.
- Heinze**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Leipzig, 1896.
- Hesse**, Der Rechtsschutz der Geschäfts- und Betriebsgeheimnisse in Deutschland. Leipzig, 1906.
- Kahn**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. München, 1896.
- Katz**, Edwin, Bericht für den XIX. Deutschen Juristentag.
— Der unlautere Wettbewerb. (Zeitschrift für gewerbl. Rechtsschutz, I. Jahrg.)
— Der unlautere Wettbewerb, (u. ott).
- Kohler Josef**, Geschäftsgeheimniss, Verletzung und Versuch der Verletzung. (Patent- und Industrierecht I.)
- Kohler, M. M.** Das Verbrechen des unlauteren Wettbewerbs. Breslau, 1901.
- Kunreuther**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.
- Landgraf**, Schutz der Geschäfts- und Fabrikgeheimnisse. (Zeitschrift für gewerbl. Rechtsschutz. III. Jahrg.)
- Leonhard**, Der unlautere Wettbewerb. Wien 1903.
- v. Liszt**, Lehrbuch des Strafrechts.
- Lobe**, Das Gesetz vom 27. Mai 1896. systematisch dargestellt. Leipzig 1896.
- Lode**, A tisztességtelen verseny (M. Ipar 1898.)
- Lörsch**, Code civil. Leipzig 1887.
- Lubszyeski**, Die bisherigen Wirkungen und die Reformbedürftigkeit des deutschen Wettbewerbsgesetzes (Unlauterer Wettbewerb, Jahrg. IV.
- Marcus**, Steht der Agent unter dem Strafverbot des §. 9. des Wettbewerbs-Gesetzes? — Zur Frage, betr. Schutz der Geschäfts- und Fabrikgeheimnisse. (Zeitschrift Unlauterer Wettbewerb. Jahrg. II.)
— Schadenersatzansprüche aus Wettbewerbsdelikten. (u. ott).
- Meyer, Alexander**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1896.
- Müller**, Das Reichsgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, 4. Aufl. Fürth. 1902.

- Nicolas et Pelletier**, Manuel de la propriété industrielle. Paris, 1888.
- Országos Iparegyesület** felterjesztése a tisztességtelen verseny ügyében. (Magyar Ipar 1899. és 1900.)
- Ortloff**, Zum Schutze der Geschäftsgeheimnisse. (Schmollers Jahrbuch der Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft, Jahrg. 1883.)
- Das Individualrecht auf Bewahrung der Geschäftsgeheimnisse, (Busch, Archiv für Theorie und Praxis des allgemeinen deutschen Handels- und Wechselrechts. Bd. 46.)
- Osterrieth**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1896.
- Pelletier**, Brevets d'invention. Paris.
- Pinner**, Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1903.
- Poeschel**, Die Praxis des Gesetzes zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1903.
- Pouillet**, Traité des marques de fabrique et de la concurrence déloyale. Paris. 1892.
- Rausnitz**, Zum Gesetzentwurf zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1895.
- Rauter**, Zur Reform des Gesetzes zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. (Unlauterer Wettbewerb, Jahrg. IV.)
- Reinhardt**, Geheimnisse und deren Bewahrung. Leipzig 1905.
- Reuling**, Der unlautere Wettbewerb nach dem zweiten Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. — Über den Rechtsschutz von Fabrikations- und Geschäftsgeheimnissen. Berlin 1895.
- Roeren**, Das Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Köln. 1896.
- Rosenthal**, Unlauterer Wettbewerb, (Handbuch für Staatswissenschaften.)
- Schmid**, Paul, Der österreichische Gesetzentwurf zum Schutze gegen unlauteren Wettbewerb (Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Jahrg. I. Nr. 7.)
- Das Waarenzeichenrecht nebst einem Überblick über die Bestimmungen wider den unlauteren Wettbewerb nach der Gesetzgebung aller Länder. Leipzig 1899.
- Die Gesetze zum Schutz des gewerblichen Eigentums. Berlin 1896.

- Schmid, Paul**, Zu dem Entwurfe eines Gesetzes wider den unlauteren Wettbewerb. (Zeitschrift für gewerbl. Rechtsschutz, Jahrg. IV.)
- Sind die Bestimmungen der §§. 824. u. 826 B. G. B. auch zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs anwendbar? (Gewerbl. Rechtsschutz und Urheberrecht. 1903.
 - Bericht betr. Abänderung des Gesetzes über den unlauteren Wettbewerb. (Unlauterer Wettbewerb. Jahrg. II. Heft. 5., 6., 7., 8., 10.)
 - Der gesetzliche Schutz der Fabriks- und Geschäftsgeheimnisse (Tübingen, 1907).
- Schneider und Fick**, Das schweizerische Obligationenrecht. Zürich 1893.
- Schuler**, Concurrence déloyale. Zürich 1895.
- Stegemann**, Unlauteres Geschäftsgebaren. Braunschweig 1894.
- Stenglein**, Die strafrechtlichen Nebengesetze des Deutschen Reichs. 3. Aufl. Berlin 1903.
- Stephan**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1896.
- Schwaiger**, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Ansbach 1896.
- Schwarz Lajos**, A tisztességtelen verseny ellen, és
Dr. Szakolczai, A tisztességtelen verseny (M. Ipar 1889.)
- Wassermann**, Der § 826. B. G. B. als Mittel zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs (Unlauterer Wettbewerb Jahrg. II. és Jahrg. IV.
- Der Verrat von Geschäfts- und Betriebsgeheimnissen. (Unlauterer Wettbewerb, Jahrg. III. Nr. 1. és 2.)
- Wechsler, Dr. Jacob**, Der Verrat der Fabrik- und Geschäftsgeheimnisse, (Zeitschrift für gewerbl. Rechtsschutz II. Jahrg.)